

దైవానుకరణము.

ఆంగ్లేయానువాదక నవల.

నవవిబంధన గ్రంథకర్తలగు:

శ్రీ రాజా మంత్రి ప్రగడ భుజంగరావు బహదూర్.

జమీందారు వారి కృతము.

రామా మద్రాసురకల,

ఏ లూరు.

1925.

నెల. 0—12—0

దైవానుకరణము.

పాత్రలు.

1. కణ్విమహర్షి — ధర్మపురీ మహాధిపతి.
2. సుగుణవతి — గానకళానిధి.
3. పరజేక — నిరుద్యోగియగు బీదవాడు.
4. పురురవుడు — దైనికపత్రికాధిపతి.
5. సుమంతుడు — వస్త్రయంత్రకాలకు కార్యదర్శి.
6. విద్యాధరుడు — కళాకాలాధ్యక్షుడు.
7. కన్నయ్యశ్రేష్ఠి — వర్తకుడు.
8. వైద్యభూషణుడు — ధన్యులరి.
9. నృసింహకవి — అనేకోద్గ్రంథకర్త.
10. సుమతి — మిక్కిలి ధనమతురాలు.
11. అవధాని — పత్రికాసహాయాధ్యక్షుడు.
12. జానయ్య — పత్రికాలయమునకు కోశాధిపతి.
13. చిదంబరరావు — ప్రకటనల గుమాస్తా.
14. భానుమంతుడు — సుమతిసోదరుడు నాగరకాగ్రగణ్యుడు.
15. కమలాంబ — సుమతియొక్క తల్లివై రాజకీయగలయునతి.
16. సోమనాథశర్మ — నిన్ను జాణ్యుద్ధారకుడు.
17. పులక — సోమనాథశర్మ ధర్మపత్ని.
18. మయూరుడు — స్వయంనిర్ణయ సభాధ్యక్షుడు.
19. సానిత్రి — దుష్ప్రవర్తనగల మతంగకన్య.
20. సాంబుడు — విలాసపురుషుడు.
21. ఇందుమతి — ఒక విలాసవతి.
22. జేంకటసోమయాజి — కాశ్మీరజేకపుగోహితుడు.
23. గంగాధరుడు — సోమయాజిమిత్రుడు.
24. విజయరామరాజు — మాయావినుగువర్తకుడు.
25. విశాలాక్షి — రామరాజుప్రథమపుత్రిక విలాసవతి.
26. చకోరాక్షి — రామరాజుద్వితీయపుత్రిక భర్తరాలు.
27. కంబుకంఠి — విలాసవతి గోడేవారిపిల్ల.
28. దీక్షితులు — మఱియొక మహాధిపతి.
29. సోమిదమ్మ — సోమయాజిభార్య.
30. ప్రియంవద — విజయరామరాజుభార్య.
31. పెద్దమ్మ — సుగుణవతి, ప్రియంవదలతల్లి.
32. శారదాంబ — ఒక యిల్లాల.
33. కమలము — గాయనియగు మతంగబాలిక.
34. ఇరువురుదొంగలు — అందొకడు నక్షత్రకుడు.
35. వామనమూర్తి — కల్లుమకాణముగల యింటియజమాని.

త ప్పొ ష్ప ల వ ట్టి.

పుట.	ప	తప్ప.	బిప్ప.
6	మీ 7	నితన	నితని.
10	క్రిం 12	విషమై	విషమమై
24	మీ 14	వెనట్లు	వెనట్లు
29	క్రిం 1	దృష్టత్వము	దృష్టత్వము
31	క్రిం 6	సురిచి	సురిచి
34	క్రిం 6	కనుకూల	కనుకూల
35	క్రిం 2	నిష్పడట్లూర్పు	నిష్పడట్లూర్పు
36	క్రిం 14	పోతి	పోతికంతి
37	క్రిం 14	కొనిన	కొన
62	మీ 11	సన్మతింతునా	సన్మతింతునా
66	మీ 17	ప్రజ్ఞాపరులు	ప్రజ్ఞాపరులు
70	క్రిం 7	బాశ్యహం	బాహుశ్య
73	మీ 2	యెన్న	యెన్ని
82	మీ 16	దివ్య	దిత్య
83	క్రిం 11	చించుచు	చించు
84	క్రిం 10	నాతని	నాదని
92	మీ 10	మనసు	మనసుమున్న
111	మీ 4	ఇనువు	ఇనుగు
112	క్రిం 10	జెప్పి	జెప్పి
116	క్రిం 1	నియము	నియము
125	మీ 10	వ్యాప్తము	వ్యాప్తములు
127	మీ 6	కరుడెంచెద	కరుడెంచెద
136	క్రిం 10	భాగము	భాగము
141	క్రిం 3	నిట్లు	నిట్లు
151	మీ 17	మత్కొప్ప	మత్కొప్ప
„	క్రిం 18	దౌర్భాగ్య	దౌర్భాగ్య
153	క్రిం 5	దేవం	దేవం
155	మీ 2	బడచుట	బడచుట
156	క్రిం 7	నాని	నాని
157	మీ 10	లేచి	లేచి
160	మీ 9	గుళ్ళయిన	గుళ్ళయని
164	మీ 8	నాకర్షించు	నాకర్షించు.

FOREWORD.

BRETHREN,

Religious novels are very rare and perhaps this is the first of its kind written in any language. People now a days are taking much interest in reading novels that carry them through most exciting scenes. Custodians of religion will have to take this opportunity of the popular mind and encourage writers to produce novels that inculcate religious thoughts while the story runs most interestingly. By so doing the innate tendency of the reader to pass through a most interesting story with exciting scenes will be satisfied with the fresh advantage of stimulating lofty thoughts. Such literature is most needed at the present juncture and want of it is producing indirectly many an atheist and materialist.

Charles M. Sheldon, one of the ablest religious preachers of America, the Pastor of Topeka Kansas, correctly understood the situation and successfully tackled it by writing a most brilliant novel of the sort in English entitled "In His steps or what would Jesus Do." The popular applause the book met with can easily be gauged by taking note of the fact that within a short time it went through 20 Editions completing 694000 copies. It was translated into 15 languages already and my attempt is the 16th one. The story is now being exhibited through film in the biggest Cinemas of the new continent.

Mr. R. Koustubham, B. A., a teacher in the Pithapur Maharajah's College, Coconada, placed a copy of it in my hands and requested me to put it into Telugu for the benefit of Andhras. He is a Hindu and yet this work not only attracted him but created in him a longing that all the Telugu knowing public should be given a chance of being benefited by its publication in Telugu. There is an unfounded suspicion lurking in the minds of both Christians and the non-Christians that the precepts enunciated by the Lord Jesus Christ are idealistic and impracticable. Whatever might have been the conduct of His immediate followers the Christendom as a whole

during these twenty centuries proved the suspicion by a breach of the edicts of its own master. It has become therefore an extremely difficult problem for evangelists to convince their hearers that the sayings of the Lord are capable of practical application. Our venerable Pastor the Rev. Mr. Sheldon solved this problem to the utmost satisfaction of his readers in this book. This book shows the practical side of the work and clears the doubts of many a wavering Christian.

While I was busily engaged with this work I had the good fortune of meeting Sherwood Eddy, the well known missionary orator of world wide fame and the international secretary of the Y. M. C. A., and in the course of our conversation I mentioned to him about my work on hand. He immediately wrote to the author and obtained permission for me to publish a Telugu adaptation of this work.

My thanks are therefore due first to Mr. Koustubham who has instilled in me a desire to serve my Telugu brethren by placing this work at their disposal, to Mr. Eddy for having obtained for me the permission of the author and lastly to Mr. Sheldon the author for having kindly allowed me to undertake this work. I shall have to thank also Rev. F. L. Merlar, Chief Secretary to the C. L. S. Telugu publication committee, for having gone through my manuscript and encouraged me with kind sentiments on my achievement.

This is rather a big work and I thank God for having given me the requisite energy and persistence to bring it to a successful termination. I now place it before the Telugu public with a prayer that it may enlarge the religious outlook of every one of the readers and may serve as a turning point in the case of some of them at least. May God help us in our efforts to reach Him while playing our part in this world stage. May the spirit of the Lord be with us all.

మా మి క .

అనుజన్మలారా !

శ్రద్ధావిధానమునఁ జదువుకొని యానందించు నుతానుసారములగు నగలలాంధ్ర భాషలో మిక్కిలి స్వల్పములుగ నున్నవి. అట్లననేల ? మన భాషయందట్టి గ్రంథములులేవనియే చెప్పవచ్చును. నేను నా బాల్యమునుండియు భాషాసేవఁ గావించుచుంటి నని యాంధ్రలోక మెఱుంగును. అందును బదివత్సరములనాండి క్రైస్తవమత గ్రంథ మగు నవనిబంధన నాంధ్రమున శందోబద్ధము గావించి యుంటిని. ఇంకను పెక్కుమత గ్రంథముల వ్రాసి యుంటినిని మీ రెఱింగిన విషయమే. అమెరికా దేశములో నొక క్రైస్తవమత సంఘమున కాచార్యుడైన ఛార్లెసువెల్లెజ్ అను సుప్రసిద్ధపురుషుఁడు ఆంగ్లమున “In his steps” అను పేర నిట్టి మతప్రబోధక నవలాగ్రంథమును వ్రాసెను. నామిత్రులొక రాగ్రంథము నాచేతనిడి దీనిమీదాంధ్రీకరించిన క్రైస్తవులకేగాక తక్కువల యాంధ్రలోకమునకెల్ల మహాపకారమును గావించిన వారగు దురని ప్రేరేచిరి. నేనాగ్రంథమును జదువునప్పుడు కేవలము మైమరచి తడేకాయత్త చిత్తుండనై యానందాత్థినోలలాడితిని. మతము మతమన నొక మూలఁగూర్చుండి ముక్కు మూసికొనుట కాదనియు లోకమునంగల సమస్తవ్యాపారముల యందును మతసాంప్రదాయముల ననువర్తించిన బాపభూయిష్టమైన యీలోకమే స్వర్గతుల్యము కాఁగలదని యు నామనంబునకుఁ జెల్లంబయ్యెను. జీవనోపాధికై యేవ్వుత్తినవలంబించిన నదియే భగవత్ప్రేమకఁ బరిగణింపఁజేయు నచ్చునని యీ గ్రంథము విశదీకరించును. ఏమానవుఁడైనఁ దనకు లభించిన వృత్తి నే దైవసేవక మార్చుటకు పిలగువిధానములీ గ్రంథమునంగు నూచింపఁబడినవి. పాతకులకుఁ దన్మయత్వము లభించితీరుకు దీనియందలి శ్రేష్ఠభావములచే మతప్రచారమున నీ గ్రంథమత్యంత సహకారికాఁగలదు. క్రైస్తవులకుమాత్రమే కాక యన్ని మతముల వారికి నీ గ్రంథముపచరింపఁ గలదు. క్రైస్తవేతరులును దీని పఠనమువలన మేలును గాంచఁగలరు.

ఈ గ్రంథము శ్రాంతరమునందుండు కవిపుంగవునిచే రచింపఁ బడిన దగుట వలన నిందలిపాత్రల, రంగముల నామమాట మన యాంధ్ర సోదరులకుఁ జదువుకొను నప్పుడుచ్చారణా కఠినములుగ నుండును. ఈ చిక్కును దొలగించుటకై రంగస్థలములకును చారిత్రలకును ఆంధ్రయోగ్యములగు నామాంతరములఁ గల్పించితిని. ఈ గ్రంథము చరిత్రాంతముగాక ప్రబోధయోగ్యమగు కల్పితకథయగుటచే నిందలిపాత్రలకు నామాంతరములఁ గల్పించుటచే నది పాతకుల సౌకర్యమునకే యగును గాని కావ్యమునకు భంగమువాటింపఁజేయుట కానేరదు.

ఈ కార్యము ప్రారంభావస్థయందుండ మన్నిత్రులగు జి. యస్. ఎడ్జిదొరవారి సందర్శనము సంప్రాప్తమైనది. సంభాషణావశంబున నీ సంకల్పమును వారెరిగి షెల్డర్ దొరవారికి నా సంకల్పమును దెలిపి యేతత్కార్యమునకు వారి యామోద మునుగూడఁ దెప్పించిరి. కావునఁ బైవారి కిరువురికిని నా వందనసహస్రములు. నాకీ గ్రంథరచనా సంకల్పము నంకురింపఁజేసిన మన్నిత్రులును వందనీయులు.

గ్రంథము కొంచెము భాషాశ్శ్యమైనదగుటచేఁ గొంత కాలము శ్రమపడి తుద కెట్లో దైవానుగ్రహమువలనఁ బూర్తిగావించితిని. ఇది క్రైస్తవ క్రైస్తవేత రాంధ్రసోద రులకు మత ప్రపత్తియందు సహకారియైన యెడల దీసింగూర్చుటకు నాపడినశ్రమ సార్థకమైనదగును. నాజన్మతరించును. ఈ గ్రంథమిదివఱకు పదునైదు భాషలలో ననుకరింపఁబడినది. ఈ యాంధ్రీకరణము పదియాఱవ భాషాంతరీకరణము కావున నీ గ్రంథరచనకుఁ గడంగిన నన్నును పాఠకమహాశయులను గూడ నాపరాత్పరుడను గ్రహించుఁగావుత మని ప్రార్థించు చున్నాఁడను.

వీ లూ రు .

2—2—22

సజ్జన విధేయుఁడు,

రాజా. మంత్రి పెగడ భుజంగరావు

దైవానుకరణము.

[సకమాధ్యాయము.

కోలాహలంబుగఁ జలరేగిన తుపాను విడిచిన తరుణమువలె నేటి యాచిత్యవాసర ప్రాతఃకాలము నిర్మలంబై చెలువారుచుండెను. | అరుణోదయంబు మున్ముందు పొడ నూప జెనువెంట నూర్చుండు ప్రకాశమానుడై వెలువడియెను. సకల విధంబులనాటి యందయంబు సుకరంబై యుండుటచే ధర్మపురియందలి పిన్న పెద్దలందఱును దేవాలయంబున కారాధనార్థముబోవ 2 సన్నద్ధులైరి. పరిగడియల ప్రొద్దెక్కి యారాధన క్రమము ప్రారంభించుసరికి సద్వస్త్రధారులై యెల్లరు నరుదెంచి యుచితాసనంబుల నలంకరించిరి

చుట్టుప్రక్కలనున్న దేవాలయముల నుండుకంటె నీ ధర్మపురియమున కేలగు గానోప కరణంబులు కలవు. ఈ యాలయమును సందర్శించువారెల్లరు ధని తులగుటచే నిట్టి యుపపత్తి కలిగినది. ఆరాధన సమయమున నచ్చటఁ జేయుగానము సభాస్థారుల యంతరంగంబులఁ గరగించుచుండెను. నాటి శత్రుము అపవ్యాసాను గుణ్యములగ నుండెను. పిలువయు గిరీతుఁకును జిహ్వాములుగా నమర్చబడియుండిన పంగితపువ్వులై చాటున నిలువబడియున్న సుగుణవతియొక్క వదనాగవిందయు సంపూర్ణ కళ్యాణతమగు పూర్ణిమా చంద్రబింబంబునగిది 3. హృయంగమంబుగ నుండెను. ఆమె స్వరము సుస్వరయు క్రమే వీనుల విందొనరించుచుండెను. గానము చేయుట కామె లేచునని యెల్లరు నువ్విగ్నూరుచుండిరి. మతాధిపతిఁగున కణ్వుండును దన పితముపైఁ గూరుచుండెను. సుగుణవతియొక్క గాన మాచార్యునకెప్పుడెను సహాయకారిగనుండెను. తన యుపవ్యాసమునకుఁ బూర్వ మామెయొక కీర్తనను బాడుచుండు నట్లేర్పరచుట వానికాచారము

సుగుణవతియొక్క గాత్రమునుబోలు సుస్వరమును మున్నెన్నఁడు నీనతంబున వినియుండలేదని సామాజికులెల్లరుఁ దలంచిరి. ఇది దైవారాధన సమయమునఁ జేయు సంర్తనమే కావండినచో 4. సభాస్థారులనుండి నెవ్వరను మెప్పును పడఁజేయుండును. తద్దానాకర్ణ నామోదనూచకంబుగ త్రోతలు గరతాశములవై నుండించుటలు కణ్వుండనుమానించి తఁయూపశమునండి యులికిపడిలేచి సత్యవేదగ్రంథమును విప్పు నప్పటికాతని యనుమానము నివారణమయ్యెను. ఈ త్తరక్షణమున నారోగపక్ష్యవించుట తోకకమించి తత్కార్యనిమగ్న చిత్తుండయ్యెను.

కణ్వుండ సుప్తముగ బోధింపఁజాలఁడను వదంతి యెన్నఁడును లేదు. ఆతిఁ 5. డిత్తుత్కంఠతతోఁ బ్రవచించుచుండును. ఆతని యుపవ్యాసమునకంటె సుపస్య

1. మాశోదయము. 2. సిద్ధపడిరి. 3. మనోహరము. 4. సభలో నున్నవారు. 5. ప్రీతితోఁబూడిన వేగిరపాటు.

సింఘ విగానము జ్ఞాపకాప్రయము. ఈమత సామాజికతల కందఱికది యానంద దాయకముగనుండెను. మతమున కొక వన్నె దెచ్చెను. కబ్బున కుపవ్యసించుటయం దత్తుత్సాహము. తనయుపన్యాసవేదికల బయల సెక్కింప ననుమతించుడు. ప్రతి యాదివారమును దానే తనసాంఘికతల కుపవ్యసించుచుండును. తన సామాజికతల తనవ్యాసమును ఆమోదించిరని తెలిసికొని సంతసించును. సభ్యులసంఖ్య తగ్గియుండిన జిన్నబుచ్చుకొనును. నేటి ప్రాతఃకాలమునందువలె మందిరము జనాకీర్ణమైయుండ నుత్సహించును.

ఈమత మీప్రాంతములలో బెద్దది. ఇందు గానపరికరములన్నియు గలవు. శ్రావ్యముగ బాడవారుగలరు. ధర్మపురియందుగల విద్యాధికులు, భూమిధ్యులు, జ్ఞానవంతులు నీమత సామాజికతల గుండెరి. కబ్బుండు రాబోవు వేసవికాలమున వల్లని ప్రదేశమున కేగదలంచియుండెను.

ఈ విషయములన్నియు వాని యుపన్యాసకాలమున నెల్లు సృరణకు వచ్చినో వివరింప 1. దురూహ్యముగాని వ్యాసాంతంబున నివి మధ్యవర్ధ్య సృరణకు వచ్చినవని మాతము కబ్బుండెఱుంగును. ఈ యూహలు వాని మేధాశక్తి నానిరించియుండెను. కావున నావ్యాసమాతనికి సంతోషి నొసంగెను. తానుపవ్యసించు కాలమున దన సామాజికతల మనంబును నొవ్యకుండునట్లు లలితపద2. భూయిష్టములగు వాక్యములతో గర్తవ్యాంశముల నుడవు సౌలభ్యము కబ్బుండు బూర్తిగ గలదు. తన సామాజికతలం దటను దగు విద్యాగౌరవోపపత్తులు గలవారని కబ్బున కెట్టిసంతోషి కలిగినో యట్టి సామాజికతలకును దమ మతాధినాథుడు విద్యాధికుండై తమ యంతరంగములు నొవ్యకుండునట్లు చక్కని కైలిలో నుపవ్యసించగలవాడను సంతోషి కలిగి యుండిరి.

వక్తకును శ్రోతలకు నిట్టిసంతోషిని గలిగించిన యీ సమయమున నకాత్మగ నొకచిత్రమైన 3. యంతరాయము తటస్థించెను. దీనిచే గలిగిన మాతాధిపతి విభ్రమ మింతయని చెప్పవలవి కాదు. ఇది దురూహ్యమును గేవల మసంభవము నగుటచే గారణము నారయుటకుగాని ప్రతిక్రియను యోజించుటకుగాని యేరికి నవకాశము చిక్కలేదు.

ఉపన్యాసమును ముగించినతోడనే కబ్బుండు సత్యవేదగ్రంథమును మూసి కూర్చుండబోవుచుండెను. గాయకులు భగవన్నామ సంకీర్తనమును ప్రారంభించబోవుచుండిరి. అట్టి తరుణమున నొక గంభీర పురుష నాదమును విని యందఱు నివ్వెగ జెందిరి. ఈధ్వని మతాంతిగోస్త తాపనముల క్రిందనుండి వెలువడెను. అప్పుడే యొకపురుషుడు, ఆ చాటుననుండివచ్చి యుపన్యాసపీఠిక దరించెను. సామాజికత లేమి జరుగుచున్నదియో దెలిసికొనకమున్నే యాతఁడా పీఠవైచికి వారి కభిముఖుడై నిలిచి యుండిన.

“నే నచ్చటికి వచ్చిగప్పటినుండియు” నని యాతఁడు ముందాసము ప్రదనుండి ప్రారంభించినవాక్యమునే తిరిగి యుద్ఘాటించి— “నీయారాధనము ముగిసినతోడనే”

1. ఊహింప కేకముకానిది. 2. నిందిన. 3. అద్భుత.

మీకోకమాటను జెప్పటము విచిత్రమయిన విచారించుచుంటిని. నేను నురాసానము జేసియుండలేదు. మతిభ్రమ కలవాడను కాను నన్నుజూచి మీరు భయపడవలసిన పనిలేదు. నేను మరణించినను—మరణమునాకు సన్నిహితమైయున్నది— ఇట్టిస్థలమున మిముబోటి సామాజికతతో నేను జెప్పదలచిన సంగతులను జెప్పినను తృప్తినందెదను.”

కణ్వండింకను ముఖానీనుడు కాలేదు. నిలిచియుండినవాడై ముందు బల్ల నానుకొని నిలువబడి యీ క్రొత్తయనిసిని జూచుచుండెను. గడచిన కుక్రవారము నాటి యుదయమున మలినవస్త్రధారణ 1. విషణ్ణుడై, వితాళుడై, తనయింటికి వచ్చిన యువకుడితడై యని గ్రహించెను. మాసిపోయిన తన 2 శిరోశేష్టము నాతడు రెండుచేతుల బట్టుకొనియెను. ఆతని 3. చురుకమముండితిమైయుండెను. శిరోబములు చిక్కువడి నీచువలె నెగయుచుండెను. ఈ మహాంతరాళమున నిట్టిపురుషుడెన్నడును బ్రవేశింపలేదు. ఇట్టివాండ్రు వీధులలోను బుర బహిష్కృతశంకులను, 4. ధూమకేతు యంత్ర నిర్మాణ స్థానములయందును గాన్పించెదరుగాని యట్టివాడేతావునకు వచ్చుట యసహజమగుట నాశ్చర్యమును గలిగించెను.

ఈతని ప్రవర్తనమునఁగాని ప్రసంగమునఁగాని లోకమేమియులేదు. ఉద్రేక మేమియులేక నెవ్వరిగా మాటలాడఁ జొచ్చెను. కణ్వండినిర్విణ్ణుడై చూచుచుండి నను వీనిస్థితి 5. స్వప్నావస్థయందు మాటలాడువాని తెలింగున నూహించెను.

మతమునందుండిన వారిలో నెవ్వరును నాతని మాటలాడకుండ నిలుపువేయుటకుఁగాని వానికే యితర యాతంకములనైనఁ గలిగించుటకుఁగాని ప్రయత్నింపలేరి. కాని మాతాత్మవేశమువలనఁ గలిగిన 6. నిర్విణ్ణతయే వారినికను ప్రభేదభూతులఁ గావించెను. అదియెట్లున్న నాతఁడుతానొక వింతప్రవేశమున నుండిననిగాని తన నిరాఘాట వాక్ప్రచారమున కడ్డుకలుగుననిగాని తలంపలేదు. ఈతఁడు మాట్లాడుచుండి నంతదనుక కణ్వండి నివ్వెరపడి బల్లనానుకొని నిలువబడి యుండెను. తుణతుణమునకు గణ్వండిమీము విచారగ్రస్తమై వెలవెలపోవఁజొచ్చెను. వాని ప్రసంగమున కంతరాయ ముగర్థింప సమకట్టలేదు. ప్రజలందఱు నిశ్చబ్దముగ నుండిరి. గాయకుల మధ్యనుండిన సుగుణవతిగూడఁ గణ్వండివలె దీర్ఘలోచనము గలదైయుండెను. ఆమె వదనారినిందము సదా ప్రజాకర్షణ దక్షమై యుండును. ఈతరుణమున 7. సమాప్రకిరణనిభాతి ప్రకాశమానమై యుండును.

“నేను సహజముగ దేవతనము చేయువాడను గాను 8. నిరుపాధివలె దేవతనముచేయువారిలో నొక లెగవారు రక్షణార్థమనియు మఱియొక లెగవారు శారనియు గ్రీస్తు చెప్పియుండలేదు. అట్లు చెప్పెవా?”

1. భేదము పొందినవాడు. 2. తలపాగా. 3. గడ్డముపైరముచేయు బడలేదు. 4. రైలుబళ్ళనుచేయుతావులు. 5. కలలో 6. ఆశ్చర్యము. 7. నూర్చునివలె. 8. తీవ్రనవసరిలేనివారు.

అచ్చటఁగూడియున్న సంఘమంతయు సొకచిన్న బడినిగా నెంచి యీ ప్రశ్న నాతఁడు సహజముగా వైచెను. ఒక్కక్షణముతాళి కొంచెము శ్రమతోదగ్గి మరల నుపన్యసింప నుపక్రమించెను.

“పది నెలలక్రిందట నాయుద్యోగము పోయినది. ముద్రణాలయమున నచ్చాత్రు పనిచుండుండెడివాడను. ఆరిచే దిరుగు ముద్రాయంత్రములుకడు చిత్రమైనవి. వాని లోబడి యాటుగురు వృతినందుట నే నెఱుంగుదును. వార్తాపత్రికఁ బ్రచురించువారి యంత్రములఁ దెప్పించినందులకు వారిని నేనునిందింపను? కూలిపనిచే జీవించుట కలవాటుపడిన వాఁడేమిచేయఁగలడు? నేనీ కాగితముల నచ్చువేయు పనిని మాత్రమే నేర్చుకొంటిని. నేను చేయఁగలపని యది యొక్కటియే. ఎచ్చటైన నేను జేయఁగల యీపని దొరకఁగలదను నాసచే దేశదేశములఁ దిరిగితిని. నావలె బలుదొరకక తిరుగుచుండిన వారనేకులు కలరు. నే నొకరిని నిందించుట లేదు. నిందించుచుంటినా? సత్యములగు సంగతులఁ దెల్పుచుంటిని. కాని నేవీతములక్రిందఁ గూర్చుండి మీరు క్రీస్తును వెంబడించవలయునని చెప్పుకొనుట గ్రీనుబోధించిన విధముగ నుండెనా యని నాలో నేను విడ్డూరపడుచుంటిని. “నన్నునుసరింపుడు.” అనిక్రీస్తు చెప్పెనుగదా! ఆతని యభిప్రాయ మేమైయుండును? “కణ్వునకు కళిముఖుండై” క్రీస్తుని శిష్యులందఱు నాతని వెంబడించుట యావశ్యకమని మీ మతాధిపతి చెప్పి యుండెను. అట్లానుగ ర్తనము-భక్తి-ప్రేమ-వాని మార్గముల ననుసరించుట-యనున వియే వెంబడించుటకు 2. సోపానములనికూడఁ జెప్పెను. కాని కడగటి సోపానమున కర్థమేమియో యామునీంద్రుఁడు చెప్పఁగా నేను వినియుండలేదు. ప్రభుపదాను సరణమనఁగాఁ (2) స్త్రవులకేమి యర్థమగును? నేను మూఁడు దినములనుండి యెచ్చట నైనఁ బనిదొరకు నేమోయని యీ పట్టణపు వీధులన్నియుఁ దిరుగుచుంటిని. నన్ను జూచి నీవెవ్వఁడవు? యిట్లేల తిరుగుచుంటివని ప్రేమాస్పదముగ నడిగినవాఁడొక్కఁడును గాన్పింపలేదు. మీ గురువగు నీ కణ్వుచూచుముని మాత్రము “నీకై మిక్కిలి విచారించుచుంటి ననియు, నీకెచ్చట నైనఁ బని లభింపఁ గోరుచుంటి ననియుఁ జెప్పెను. చిచ్చు మెత్తుటయే జీవనముగ జేకొలుపము చేయువారి ననేకులఁ జూచుచుండుటచేతఁ గాఁబోలు రెండవ తెగవారియందుఁగూడ మీ కామోదము సుదలినది. నే నెవ్వరిని నిందించుట లేదు. నిందించుచుంటినా? నిజమైన సంగతులను జెప్పుకొంటిని. మిముబొంట్లు మీ స్వకార్యములను విడచి యిటునటుఁ దిరిగి మాబొంట్లకు బనులను గుడ్డివివెట్టఁజాలరని నే నెఱుంగుదును. నీను మిచ్చట్టులు జేయుండని కోరుటలేదు. కాని యేను ననుసరించుటయన సర్వమేమియో నాకు గోచరించుటలేదు. యేగువలె మీరెవ్వకష్టములకోర్చి స్వార్థపరిత్యాగులై పాపభారమున మునిగి యుండు ప్రజలను రక్షించుటకై పాటుపడుచుంటివని మీరనుకొనుచుంటిరా? దాని కర్థమేమి? లోకముయొక్క కష్టదశను నేను మిక్కిలముగఁ జూచియుంటిని. నావలె దుస్థితియందుండిన వారిపట్టణమున నెదువందలమంది కలరు. వారిలోఁ బెక్కింద్రకుఁ గుటుంబములు కలవు. నా భాగ్య నాల్గుమాసములకునున్న పరలోకమున కేగెను. ఆమె కష్టములు గట్టెక్కినవని సంత

సింఘమున్నాను. నాకెచ్చటనైన బనిదొరకు దనుక నా చిన్ని కుమార్తె నొకయచ్చు వేయువాని యింటనుంచితిని. ఇందఱు కై) స్త్రవులు స్వేచ్ఛగా సకల సౌఖ్యముల ననుభవించుచు “బ్రభువా ! నా 1 సర్వస్వమును విడిచి సింహము బట్టుకొని నిన్ను వెంబడించుచున్నా”నని కీర్తనలను బాడుచుండుటను గాంచ నాకు విభ్రాంతి కలుగుచున్నది పరిశుభ్రమగుగాలి నావటింపఁగోరియు వానిం బొంద నేరక కలకత్తా నగరంబునఁ గూలివాండ్ర యద్దెగడియందు నా బాగ్య తన ముద్దులకూఁతురు వెంటఁగొనుటకు గాలధర్మము నందినది. తినఁ నిండిలేక నిలువ నీవలేక పరిశుభ్ర వాత్సలచారమునైన బడయఁజాలక యద్దెగొట్టులో మరణమునందువారి నందఱిని మీరు కాపాడఁగలరని నేను తలంచుటలేదు. కాని యేను ననుసరించుట వన నేమి ? కై) స్త్రవుల నేకులు కూలివాండ్ర కద్దెఁగిచ్చుటకై కొట్టుట గట్టించెదరు. ఒక కై) స్త్రవుని యట్టి కొట్టునందేనా బాగ్య మృతినందినది. అతఁడు నిజముగఁ క్రీస్తుననుసరించు దుండేనానని నాలో నేను నివ్వరఁ జెందితిని. మొన్నరాత్రి యవగో కొందఱుగోక మతమున నిట్లు పాడుచుండ నాలకించితిని.

గీ సకలమును క్రీస్తునకొసంగఁ జాలుదు నిక

నాతఁడే నాదుజీవంబు నవని విలిచె

నూపాలును జేవులును వానికొసంగువాండఁ

గాల సర్వస్వమర్పించు ఘనతమీఱ.

తత్కృతద్వారమునఁ గూర్చుండి యాగానమును విని దీనికర్థమే మైయుండునని నాలో నేను వివర్ణించుకొంటిని. ఇట్టి కీర్తనలను బాడువారందఱును వానియర్థమును గ్రహింప తమ జీవితములయం దాచరణలో నిడుకొనినచో లోకములోని యనేకులు కష్టములనండి గట్టెక్కుగలరు. నేను సరిగ గ్రహింపలేకుంటి నినుకొనెదను. క్రీస్తుమీ చేయును ? వాని కాలిబాడల ననుసరించుట యనునదియే (వా ! పట్టణములలోని రూఠుముల కారాధనమునకుఁ జేరువా ధనధాన్య సమృద్ధియు, వస్త్రాభరణాద్య లంకార సమృద్ధియుఁగలవారై వేసవిని శీతల ప్రదేశంబుల కేగుచు సకలసౌఖ్యముల ననుభవించుచుండ 2 జీవాగార బహిష్కారత జనము వేసవేలు అన్నవస్త్రములులేక వీధులవెంట నల్లాడుచు సురాపాన వివశులై సమస్తపాపముల కొడిగట్టుచు యను త్తురి కదరుచుండురు.” అంతట నాతఁడు నిలువఁజాలక తూని సమీపముననున్న ప్రసాదమునుండు బల్లనానుకొనియెను. వాని కి. శిరోవేష్టము సాదములయొద్ద క్రిందబడిన. సభ్యులందఱు నులికిపడిరి. సౌమ్యుడను ధన్యంతరి సగములేచెనుగాని యింకను సభ నిశ్శబ్దముగ నే యుండెను అవంత పురుషుఁడు తనచేతితో నేత్రముల నులిమికొని నొకాత్తుగ నువ్వెత్తుగ నేలవైబడిన.

“ఆరాధనము ముగిసినది.” అని కణ్వుడు సభచారిత్రోబలికి తానే మునుముంది దుఁగబోయి యాతని సమీపమున మోకారించెను. సభవారందఱును లేచి చుట్టును చూచిరి. వైద్యుఁ డాతఁడు జీవించియుండెనని వాక్రుచ్చెను. నిస్త్రాణఁజెందెను. మత

1. సర్వధనము. 2. గుడి. 3. తలగుడ్డ.

ములోని కబ్బుని గదిలోని కతని జేరవేయుచు, “గుండెజబ్బు” అని కూడ వైద్యుడనెను.

మతాధిపతియు సభ్యులలోఁ గొందఱును మాత్ర మాగదిలోఁ గొంతతడవు నిలిచి యుండిరి. ఆపురుషుఁడు మంచమునొండఁ బడియుండి మిక్కిలి గోఁడ్రించుచుండెను. ఇతని కేమి చేయవలయునను మీమాంస వచ్చినప్పుడు గుగుణవతి తనయింటికిఁ దీసికొని పోయి కాపాడి వలయు నుపచారములఁ జేసెదననియుఁ దనయిల్లిచ్చటకే సమీపమున నుండెననియుఁ దనయింట నితనికిచ్చట కొకగదికూడ సిద్ధముగ నుండెననియుఁ జెప్పెను. గుగుణవతి ప్రస్తుతము తనతల్లియింట నొంటరిగ నుండెననియుఁ దాము తమగృహంబున నితని నాదరింతుమనియుఁ జెప్పెను. ఆమె మిక్కిలి 1. విషణ్ణ హృదయమై కాన్పించెను. పరు లీవిషయమును గనిపెట్టఁజాలరైరి. వారందఱును దాము బుద్ధినెఱిగినవెనుకఁ దమమతప్రాంతముల నిట్టివైపరీత్యము నెన్నఁడును గాంచ మిని మిక్కిలి యుద్దేశము కలవారై యుండిరి. కాని కబ్బుఁడు వీనిని తానే తనయింటికిఁజేర్చి పంచర్యచేసెదనని దృఢీకరించి, బండినచ్చినతోడనే స్మారకముతప్పియొండిన యాజీవచ్చరమును దనయింటికిఁ తీసికొనిపోయెను. ఈతఁడు గృహప్రవేశము చేసిన తోడనే కబ్బుని జీవితమున సంపూర్ణమైన మార్పును గలుగఁజేసెను. క్రైస్తవదర్శమునఁగూడ మార్పును గలిగింపవై యున్నదిగాని యావిషయ మింకను గణ్యనకుఁగాని మఱియేరికిగాని తెలియదు.

ఈవిషయ మీమతము నాదరించు ప్రజలందఱిలో గొప్ప కదలికను గలిగించెను. ఒకవారముదనుక జనులీవిషయమును దక్కఁ దదితరమును ముచ్చటించుకొనలేదు. అతఁ డాలయంబునఁ బ్రవేశించునరికే మనోవ్యధచే నిండియుండెననియుఁ బ్రసంగించుకాల మునఁగూడ నొకవిధమగు జ్వరసన్నిపాతము గలిగి యొడలెఱుంగఁడనియుఁ తానెచ్చట నెవ్వరి సంబోధించుచుండెనో యెఱుంగఁడనియుఁ దలంచిరి. వానిచర్యనుగూర్చి యట్లు తలంచుటను 2. సమంజసము. వారి ప్రసంగము క్రార్యముతోఁ గూడుకొనలేదు. దుష్టపదప్రయోగ యుక్తమును గాదు. ఆసంఘమునఁ దానుగూడ నొక్కఁడైయుండి తన నిజమగు సందేహమును నివారణచేసికొనఁ దలంచి మర్యాదతోఁ బ్రసంగించినట్లే యుండెను.

మతాధిపతియగు కబ్బునియింటి కాతనిజేర్చిన మూఁడుదినముల కాతనిస్థితి యందు గొంతమార్పు గలిగెను. దానినిగూర్చి వైద్యుఁడు ముచ్చటించెనుగాని యెంత మాత్రమును ధైర్యముఁ జెప్పలేదు. వారంతమగు నప్పటి కాతఁడు క్రమక్రమముగఁ గృశించెను. కనివారము ప్రాతఃకాలమున మిక్కిలి నీరసస్థితియందుండెను. ఆదివారమున 3. నుమఃకాలమున నాతఁడు కొంచెము తెరపితెచ్చుకొనితనకుమారికయరుదెంచెనాయని ప్రశ్నించెను. అతని జేబునందుఁగల కొన్ని కాగితముల వలన నాపెయందు స్థలమును దెలిసికొనినతోడనే కబ్బుఁడామెను వెంటనే రమ్మని వర్తమానము చేసెను. అతఁడు గతవారమున దేవాలయమునఁ బ్రసంగించుచు స్మారకముదెలియక పడిపోయినది మొదలు, ఒకటిరెండు మాటలను మాత్రము 4. తుఱనిర్భాస గలవాడై యుచ్చరిం

చెను. “పిల్లవచ్చుచున్నది. ఆమెత్వరలో నిచ్చటికిఁ జేరఁగలదు.” అని కణ్వుండు ప్రత్యుత్తరము నిచ్చెను.

కణ్వుని ముఖవికాసము వారచుంతయు శ్రమపడుచుండిన రీతిని గోచరింపఁ జేయుచుండెను. ఆతఁడీవారమునందు రాత్రులు నిద్రనుజెందక రోగి కుపచారమును జేయుచు వేచియుండెను.

“ఆమె నీజన్మమున నికఁజూడ” నని యాతఁడు మందస్వరమునఁ బలికెను. పిదప విశ్వప్రయత్నముతో “నీవు నాకు మిక్కిలి మేలొనరించి వి. క్రీస్తుచేయువిధానము నీవనుకరించితివని నాపఁదోచుచున్న” దని యాతఁడనెను. కొలది తుణుములకుఁ బిదప నాతఁడు తనతలను కొంచెముత్రిప్పెను. కణ్వుండు గ్రహింపకమున్నవైద్యుఁ “దాతఁడు మరణించె” ననెను.

ఆదివారమునాటి యుదయ మాధర్మపురిమందు గతవారమునలె నుండెను. సాంఘికలవచే 1 నివిడముగ నిండియుండిన యారాధన మంగరమునం దుపన్యాస వేదికపైఁ కణ్వుండు నిలువఁబడెను. ఆతఁడు 2 దైవస్వయంకలనాడై దీర్ఘరోగమునుండి లేచినవానివలె గాన్పించెను. తండ్రి మరణించిన వెనుక నొకగడి కురు వచ్చిచేరిన యా పురుషుని కుమార్తెను గనిపెట్టుకొని కణ్వునిభార్య యింటియొద్దనే యుండెను. ఆపురుషుండు కణ్వునియింట నొకగఱలో నిర్మలంఁడై నిశ్చలంఁడై యుండెను. ఆతని శ్రమలన్నియు గట్టెక్కినవి. గత దశవత్సరములనుండియుఁ జేయునట్లే కణ్వుండు సత్యవేదమును జెరచి కాగితములను సరించుచుండ నానవిన పురుషుని కి వక్రకమలమే యొకటఁ బొడకట్టుచుండెను.

నాటి యారాధనమున నొక శ్రోత వింత కాన్పించెను. తరుగురు వెన్నఁడు ప్రాతఃకాల పూజావిధానమునఁ గార్యక్రమమును వ్రాసికొనిరాక జరిపెనో యెవ్వరును జెప్పఁజాలరు. ఆతఁడీ యాచార్యపదవికి నూతనముగా వచ్చినప్పు డట్లుచేసెను. గాని చిరకాలమునుండి తన యుదయ ప్రసంగముయొక్క ప్రతివాక్యమును జక్కఁగా నాలోచించిఁ వ్రాసికొని వచ్చెడివాడు. వాని సాయంత్రోపాసన వ్యాసమును గూడ నట్లే వ్రాసికొని వచ్చుచుండును. నేటి ప్రాతఃకాలవ్యాస మంత జనరణికరముగ నుండెనని చెప్పవీలులేదు. అనుమానించి పట్టిపట్టి చూట్టాడను వానికునంబున నేదియో గొప్పవిషయము 4 బహిర్గతమగుటకై ప్రేరేపించుచుండెను. గాని యారాధన విధానంబున జాని నాతఁడు వెలువరించలేదు. నాటి యారాధనయొక్క 5 చరమభాగంబునఁ బ్రవృద్ధులమునఁ గాన్పించని యొకసత్యము గాన్పింపఁజొచ్చెను. సత్యవేదమును 6 ముక్తమిచ్చి బల్లమాటుకుండి వెలుపలకువచ్చి ప్రజల కభిముఖుండై కణ్వుండు గతవారమున జరిగిన విషయమునుగూర్చి ప్రసంగింప నుపక్రమించెను.

“మన సహోదరుండు” — ఈమాట కణ్వుని ముఖమునుండి వెలువగుటచే మిక్కిలి యాశ్చర్యమును గలిగించెను. — “నేటి యుదయమునఁ 7. బరంపదమును జెందెను. వాని చారిత్రమునంతను బూర్తిగ గ్రహింప నాకింకను సావకాశము చిక్క

1. దట్టముగ. 2. వివర్ణత్యము జెందినవాడు. 3. ముఖపద్మము. 4. వెడలుటకు. 5. చివర. 6. మూసి. 7. చచ్చెను.

లేదు. కలకత్తానగరంబున వానికొక సోదరి కలదు. నేనామె కొకజాబును వ్రాసి తినిగాని ప్రత్యుత్తరము నింకను బడయనైతిని. వాని ప్రత్యుత్తరము నాయెద్దనే యున్నది. ప్రస్తుత మిచ్చటనే యుండఁగలదు!

ఇట్లు చెప్పి యాతఁడు కొంచెము నిదానించి సభామందిరము నంతటం గలయఁ జూచి తా నిదివఱ కెన్నఁడును జూడనందులకు మిక్కిలి యాతురతతోఁ జూర్చుచుండుటం గాంచెను. గతవారమునఁ దనకుఁ గలిగిన స్వాసుభవముల నాతఁడింకను వారికిఁ దెలుప వలనుపడలేదు. తానిప్పుడును దదనుభవ 1. నిమగ్నుడై యుండెను. అట్టులయ్యును వాని యనుభవములలోని కొంతభాగము వారికి చెప్పనవసరములేకయే గోచరించెను. వానిహృదయమున నువ్వెక్కురుచుండిన సువార్తను వారికిఁ జెప్పఁ దలంచుటలో నాతఁడు 2. అప్రమత్తుఁడుగాక సక్రమఁడై నైయుంటినిని గ్రహించెను. కావున నాతఁడిట్లుపన్యసింప 3 సుప్రకమించెను.

“ఈపరదేశి గతవారమున మన దేవాలయమునకు విచ్చేసి పలికిన వాక్యములు 4 మదంతర్గత మృక్కలకమున గాఢముగా నాటుకొనియెను అతఁడప్పుడు చేసిన ప్రసంగమును, వెనువెంటనే వానికిఁ గలిగిన యవస్థయు, బిడప నాతఁడు మద్దహంబున మృత్యుముఖంబున బడుటయుఁగూడ సమకూడి నేనింతదనుక నెన్నఁడును దలంపని రీతిని “గ్రీస్తును వెంటడించుట యన నేమి?” యని పరిపరివిభంబుల 5 నతఃకరణ శుద్ధిగ నాలొచించితినను విషయమును మరుగుపరుప నసమర్థుడ నగుచున్నాను. వీనివిషయమునఁగాని వీనివలె నిరాధారలై మనయూర నల్లాడుచుండిన పలువురి విషయమునఁగాని నేనుగాని మీరుగాని ప్రభుని యెదుట నిందార్థుల మగుదుమా! లేదా యని నేనింకను నిర్ధారణగాఁ బ్రవచింప నసమర్థుడ నగుచున్నాను. అట్టులయ్యును నాతఁడు చెప్పినవానిలో విశేషభాగము సత్యమనియును, సమాధానమును జెప్పటకు మనము సంసిద్ధులము కావలయు ననియును, కానిచోఁ క్రైస్తవులమగు మనము దేవుని యెదుట నిర్దోషులము కాఁబాలమనియును నేను నిశ్చయముగ దలంచుచున్నాను. గతవారమున నాతఁడు చెప్పిన దంతయు మన క్రైస్తవాలయములలోను సంఘములలోను గల దురాచారముల ప్రకటనమై యున్నది. నాటినుండియు నానాటి కానాడు నాయా యభిప్రాయము బలపడుచున్నది ఆనాడతఁడాడిన మఱిలకుఁ బ్రత్యుత్తరముగా మన మనుసరింప వలసిన విధానమును నాకు 6 స్ఫురించుచుండిన రీతిని మీకుఁదెలుపుట కిదియే యుక్తమైన 7 తరుణముగాఁ దోచుచున్నది.”

కణ్వడొక్కఁడణమౌగి తన 8 శ్రోతలవైపునకుఁ జేరిపారఁజూచెను తన యాజమాన్యముక్రింద దృఢమైనట్టియు, మనోనిశ్చలము గలట్టియు, స్త్రీపురుషులు కొందఱు కలరు. ధర్మపురి దైవికపత్రికాధిపతియగు పురూరవుఁడు తనకెదురుగాఁ గూర్చుండి యుండెను. అతఁడీ యాలయమునఁ బరివర్తనములనుండి సభ్యుఁడగు నుండిను గౌరవప్రపత్తుల నాయూర నాకని మించినవారు లేరు. బట్టలనేయు యంత్రకాలకు గార్యదర్శియగు సుమంతుఁడుండెను. కలాకాలాభ్యుత్థుఁడగు విద్యాధరుఁడు కలఁడు. వణిక్కిభామ జీయగు కన్దయ్యశ్రేష్ఠియు నచ్చటఁగాన్పించుచుండెను. వాని దుకాణములలో నభవ

1. మునిగి. 2. మఱచిపోక. 3. మొదలు వైతెను. 4. నాహృదయములోపల
5. శుద్ధమైనవనస్సుతో 6. తోచు 7. సమయము 8. వినువారు.

మైదువందల జీత గాంధ్రు కలరు. చిన్న వయస్సునం దుండినను శత్రువైద్యమున నందె
వైచించేయి యనిచెప్పడగిన వైద్యభూషణుం డుండెను. ఇందనుక ననేకోద్ధృంభముల
రచించినట్టియుఁ బ్రకృతమున నొకవిచిత్రమగు “ నవల ” ను వ్రాయించుండినట్టియు
నరసకవికలఁడు. క్రొత్తగఁ దండ్రి మరణమునందుచే విశేషభయమున కధికారియై
శరీర 1 లావణ్యము సద్గుణ గణ్యయు నగు మనుతియుఁ గలదు. గాన విద్యా కాశలత
గలిగి యాలయ సంకీర్తనంబునఁ బాల్గొనుచుండిన మగుణవతియుఁ గలదు. ఈ పరదేశి
యొక్క వృత్తాంతంబునం దామె మిక్కిలి శ్రద్ధను వహించినదగుటచే నత్యాతురతతో
2 దేశీకుని యుపదేశ వాక్యములకై నిరీక్షించుచుండెను.

ఇట్టి గుణవంతముగు సంఘము కలిగియుండుటచేతనే కణ్వుండు వెనుకటి యాది
వారమువలెనే వీరిని దలంఁ మిక్కిలి తృప్తికలిగినవాడై యుండును. ఈసంఘమునఁ
బట్టుదలతోఁ బనిచేయఁగల 3 దత్తు లనేకులు గలరు. నేటియుదయమునఁ గణ్వుండు
వారి ముఖవిలాసంబులం దిలకించి వీరిలో నెందఱు తానుజెప్పఁబోవు విషయము
సామోదించి పనిచేయ 4 నియ్యకొనియెదలోయని వింతగఁ దలంచెను. తానుచ్చరించు
ప్రతివాక్యమును నెమ్మదిగా యోచించుచుఁ బ్రజల మనంబుల నింతదనుక నాట సం
తటి దృఢముగ నాటునటులు తన యావచ్చుకీని వినియోగపరచి నెమ్మదిగఁ జెప్పఁ
నొడంగెను.

“ నేను జెప్పఁబోవు విషయము నసహజముగఁగాని యసాదరణీయముగఁగాని
కలంపవలదు. కాని యీసంఘమునఁ దెక్కఁద్రు దీని నట్టులనే కలంచెదరు. మన
మిప్పు డాలోచింపఁబోవు విషయము మాకందఱికిని సుబోధముగ నుండుటకు
నేజెప్పు విషయమును స్పష్టముగఁ జెప్పెదను. “ క్రీస్తు యేమి చేయును ”
కను ప్రశ్నమును వైచిత్ర్యవంతుడ నొకవత్సర పర్యంత మేకార్యమును జేయునని
ప్రమాణము చేయఁబలచినవారు కావలయును అట్లు ప్రశ్నించుకొని దాని
కుత్సరముగాఁ దన మంతరాత్మ ప్రబోధించినరీతి నాచరించవలయును. అట్లు చేయుట
వలనఁ గలుగు పర్యవసానమెట్లుగాఁ బరిణమించినను సరకునేయఁ జనదు. ఇట్లు ప్రతిజ్ఞ
చేసి తదనుగుణముగ నాచరించువారిలో నేర నాద్యుడనుగ నుండెదను. ఇట్టి ప్రవర్త
నమువలనఁ గలుగు మాన్యుటకు సాంఘికులందఱు హర్షించి నన్ను మన్నింపవలయును.
క్రీస్తుచేయఁగలరీతిని నీనాచరించితివని మీకుఁదోచినప్పుడు నాకార్యములకు మీరడ్డు
చెప్పవలదు. నా ముఖిప్రాసమును మీకు సుబోధముగ 5 వ్యక్తపఱచితివా ? నేటి
యాచారము ముగిసినవెనుక నీ ప్రతిజ్ఞను జేయఁదలంచిన సభ్యులందఱు నిచ్చట నాగ
వలయును. తదనుసరం విధానమును ముచ్చటించుకొందము. “ క్రీస్తేమిచేయును. ”
అనునదియే మనముసాసింపవలసిన వాక్యము. ఫలాఫలములను బరిగణింప క్రీస్తు ప్రకృత
మున నిచ్చట మనస్థానమున నుండిన నేమిచేయునని 7 వితర్కించి మన యంతరాత్మ
ప్రబోధించునటులు ప్రతికార్యమును జేయుచుండవలయును. క్రీస్తు తనశిష్యు లెట్లు
ప్రవర్తించవలయునని బోధించెనో నట్లు మనము ప్రవర్తించఁ బ్రయత్నింతము. ఇట్లుచ

సాందర్యము 2. గురువు. 3. సమర్థులు. 4. ఇష్టపడుదురో. 5. మొదటి
వాడు. 6. చెప్పితివా. 7. అలోచించి.

రింప సమకట్టువారు నేటినుండి యొకవత్సరముదనుక నటులు వర్తింతుమని ప్రతిజ్ఞగావింపవలయును. "

కణ్వుడు తిరిగి కొంచెముగి శ్రోతల వైపునకు జూచెను. ఇట్టి ప్రతిజ్ఞను జేయఁగోరుటవలన సంఘమున మిక్కిలి కలవరము పుట్టెను. విద్వారముతో మొగములు మొగములు జూచుకొన సాగిరి. కణ్వునివంటివాఁడీట్టి క్రైస్తవప్రచారము నుద్వేషించునని యెవ్వరను దలంపలేదు. క్రవ్యమునుగూర్చి వారి మనంబులు కలఁతను జేందఁజొచ్చెను. కణ్వుడు కోరిన విషయమందఱికి బూర్తిగ బోధపడియెనుగాని క్రీస్తుని బోధనల నెప్పుడాచరణమునఁ బెట్టఁదలంచుట యుక్తమగునా? కాదా! యను విషయమున వారిలో నభిప్రాయ భేదములు పొడనూ వెను.

చిన్న ప్రార్థనచేసి యాచార్యుఁ డారాధనమును ముగించెను. దీవనవాక్యముల నుచ్చరించినతోడనే గాయను లొక కీర్తననుబాడిరి. సభియు నొక్కొక్కరేచి వెడలి పోవఁ బ్రారంభించిరి. ఒకరితో నొక రీవిషయమును ముచ్చటించుకొనుచు దేవాలయ 1 ప్రాంగణమున గుంపులుగుంపులుగాఁగూడిరి. బలవత్తరముగా వాదించుకొనుచుండిరి. కొలదికాలము నిరీక్షించిన పిదపఁ గణ్వుడు తానుగోరిన విషయము నామోదించిన వారందఱు నుపన్యాసకమునఁ బ్రవేశింపుఁడని కోరెను. కొందఱితో ముచ్చటించుచు దావాలయద్వారమునఁ గొంతదపు నిలిచెను. పిదపఁ దిరిగిమాడ నాలయమున నెవ్వరునులేరు. ఉపన్యాసాగారమున కాతఁడు వెళ్ళెను. అచ్చట చేరినవారిని జూచి యాతఁడాశ్చర్యమును జెందెను. అచటి కెవరవత్తు రెవరురారని యాతఁడు తనలో వితర్కించుకొనలేదు ఇట్టి కష్టసాధ్యమగు కార్యమున కిందఱు సంసిద్ధులగుదురని యాతఁ డూహింపలేదు. ఏఁబదిమంది యచ్చటఁ జేరియుండిరి. అందు నువతియు, శుగుణవతియు, బుధూరవుఁడును విద్యాధరుఁడును, గన్నయశ్రీశ్రీయు, వైద్యభూపాలుడను గూడనుండిరి.

కణ్వుడు లోనఁబ్రవేశించి యాపన్యాసాగారవిప్రవేకద్వారమునుమూసి యందుఁ జేరిన చిన్న సంఘమున కెదురుగ నిలువఁబడెను. వాని ముఖము తెల్లబడి యుండెను. వాని కి. యోవ్తము లావేశముచేఁ జలించుచుండెను. అతని జీవితమునం దాతనిసంఘముయొక్క జీవితమునందు నిది గొప్పమార్పునకు మేతుధూతమైన విషమైయున్నది. పరిశుద్ధాత్మవలనఁ బ్రేరితుండయినప్పుడుగాని యేమనుజుఁడును బాల్యమునుండియుఁ దనకు సహజములైన గుణప్రవర్తనములకు భిన్నముగ నెట్లుసంచరించునో యెవ్వరు నూహింపఁ జాలరు. మేమింతిథమున్నే చెప్పియుండినట్లు కణ్వుడు తనలో జరుగుచుండెన మార్పును బూర్తిగ నెఱుంగఁడుగాని తా నిపుడాచరింప నుంకించిన విధానంబున గొప్పమార్పు కలుగఁగలదని యెఱుంగును. ఇప్పుడీచేరియుండిన వారిని జూచిన తోడనే యాతని మనంబున శుభాప్సహోద్రేకంబులు వెల్లివిరిసెను. ప్రపథమును నుచ్చరింపఁదగినది ప్రార్థనమేయని వానికిఁదోచెను. వారినందఱికి దనతోఁ బ్రార్థింపుఁడని కోరెను. ఆతఁడు 4. వక్త్రమునుదెరచి ప్రార్థింప నుపక్రమించినతోడనే పశుద్దాత్యుతమ 5. స్వార్థాఃమున నుండెనని వారికందఱికి నుద్వేషించెను. ప్రార్థనము ప్రబలిన కొలదిని వీశీకీర్తయు సభిము కాఁజొచ్చెను. గదియందెల్లదలను బరిశుద్ధాత్మ కంటి

కగపడుచుండినంతటి 1. సువ్యక్తముగ వ్యాపించెను. ప్రార్థించుట ముగిసినతోడనే కొన్ని క్షణములదనుకనిశ్శబ్దముగ నుండెను. అందఱి 2 కిర్మములును వంపబడియుండెను. కణ్వుని వదనమంతయు 3. నశ్ర పూరితమై యుండెను. ప్రభువుయొక్క పాదవిన్యాసముల ననుసరింప మీరుపూనిన ప్రతిజ్ఞయొక్కమైనదేను 4 దివినుండి శబ్దమువినబడెనాయన నంతటి దృఢముగ నందలి ప్రతిమను జూచి వ్యాశ్చల్యమున నాటుకొనియెను. ఇట్లు ఈ మతమున నిందనుకలేని నూతన ప్రచారము ప్రారంభ మయ్యెను.

కణ్వుడు ప్రసంగించుట ముగిసినచో కడు 5 నమ్రతతో నిట్లనియెను:—

“మనమిప్పుడేమిచేయుటకు సంకల్పించినదియు మీ కెల్లకొని దెలిసియేయున్నది. కృతకార్యఫలము మనకెట్లు పరిణమించినను మన దైనికకృత్యములయందెల్లడల “క్రీస్తు యేమిచేయును.” అని ప్రశ్న చేసికొని యారంభించు చుండవలయును. ఒకవారము దినములలో నిట్టి యాచరణమువలన నాజీవితమునం దెవ్వరూ కలిగినదో సావకాశముగ మీకింకొకసారి చెప్పెదను. ఇప్పుడావిషయమును జెప్పటకు వ్యవధి చాలదు. కాని దానివలన నాగతచర్యయెంత యత్నప్రికరముగ నుండెనో యది స్పష్టమైనది. నేనొంటరిగ నీ కార్యమునకు గడంగ సాహసింప ననుకొండనైతిని. ఈ విషయమున భగవత్ప్రేరణయే నన్ను నడిపించుచున్నదని చెప్పగలను. అట్టి దైన ప్రేమయే మిమ్ములనుగూడ నిప్పుడిచ్చటికి జేర్చి నడిపించుచున్నది. మనమేమిచేయ నిశ్చయించుకొనినదియు మీకు నిశ్చయముగఁ దెలిసినదిగదా !” అనెను

సుగుణవతి తానొక ప్రశ్న వదలఁగఁ దలంచితిననెను. అందఱు నామె వైపునకుఁ దిరిగిరి. ఏ యితర కారణముచేతను గలగఁజాలని వికాస మామె వదనారవిందమునఁ గాన్పించుచుండెను.

సుగుణవతి—“క్రీస్తు యేమిచేయునని మనము చేసికొను ప్రశ్న మనకుఁ దగు సదుత్తరము మనకెట్లు లభించునో నాకు గోచరించుటలేదు నావిషయమునఁ క్రీస్తేమి చేయఁ దలండునో నిశ్చయించి నాకుఁ జెప్పువారెవరు ? క్రీస్తు మన భూగోళమునం దవతరించిన కాలమునకును మన యీ కాలమునకును వాస్తవిక కాలంతరము తారతమ్యము కలదు. నువ్వారలయందుఁ జెప్పబడని యనేక విశేషాంశము లీ కాలమున మనల నలమి కొని యున్నది. ఇప్పుడాప్రభు విచ్చటనుండిన “జేమిచేయునో” నేనెట్లు చెప్పగలను?”

కణ్వుణ్ణి ప్రత్యుత్తరము చెప్పెను:—

అది తెలిసికొనుటకుఁ దగిన మార్గము నాకుఁ దోచుటలేదు. పరిశుద్ధాత్ముని ద్వారా ప్రభువును మనము గ్రహింపవలసినదే. పరిశుద్ధాత్మునిగూర్చి ప్రభువు తనశిష్యులతోఁ జెప్పిన సంగతులు మీరెఱిగియే యుంటిరి. ” ఎట్లులైనను పరిశుద్ధాత్మ మిమ్ములను జేరినప్పు డాతఁడే మిమ్ములనందఱిని న్యాయముగఁబున నడిపించును. ఆతఁడు తాను వినిన యంశములనే మీకుఁ జెప్పెను. కాబోవు సంగతులను మీ కెఱుకపఱచును. నన్నారఁడు భుజపఱచును. నావలన సంగతుల నన్నింటిని దెలిసికొని మీకుఁ దెలియజేయుచుండును తండ్రియైన దేవుని సర్వస్వమును నాదియే. కావుననే యాతఁడు నావలన సంగ్రహించి మీ కుద్బోధించుచుండునని తెలిపియుంటిని. ” అని క్రీస్తు చెప్పియుండలేదా ?

“ ఇంతకంటె మనము దెలిసికొనదగిన మార్గమింకొకటి నాకు దొరుకులేదు. పరిశుద్ధాత్మ మూలముననే క్రీస్తుమిచ్చేయనో మనము గ్రహింపవలసియుండును ”

“ మనమటులే యోజించి చేయుకార్యములనుగాంచి పరులు క్రీస్తునిచ్చేయిం డెడని యధిక్షేపించిన మనమేమి చేయవలయు ” నని యంత్రకాలాధికారిప్రశ్నించెను.

“ అట్టి ప్రసంగమును మనమాతంక పరుపఁ జాలము. మనము మాత్రము కేవలము సత్యప్రవర్తనము కలవారమై యుండవలయును. మనముచేయు ననేక కార్యముల యందుఁ జైతన్యవాదర్యము పలువిధముల మారనేరదు. ” అని కణ్వుడనెను.

“ అట్లులయ్య నొక క్రైస్తవసంఘమునకుఁ జేరినవాడు క్రీస్తుననుసరించిన విధానమును మఱియొక సంఘమువా రామోడింపరు. మనమందఱము నొక్కటే విధముగఁ గ్రీస్తు ననుసరించుటెట్లు ? అందఱు నొక్కవిధముగ నాలొచించెదరా ? ” యని కన్నయశ్రేష్ఠి పలికెను.

కణ్వుడు కొంతతడవూరకుండి తుదకిట్లు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. —

“ అందఱు నేకాభిప్రాయులగుదురని తలంప నలవికాదు. కాని యంతఃకరణ శుద్ధిగఁ గ్రీస్తుని వెంబడింప నిశ్చయించుకొనునపుడు మన మనంబులఁగాని యితరుల యూహలయందుఁగాని భేదములు కలుగవని యెఱుఁగును. మన మవలంబించిన విధానమే నిర్దిష్టమను పట్టుకలగాని పరుల నెరసులను వెదకు దురభ్యాసముగాని లేకుండినఁ జాలును. క్రీస్తుప్రసంగమున కంతకు నాదర్యమగునెడల ననుకరణార్హమై యుండక తీరదు. మనమీ ముఖ్యాంశమును సదా దృష్టియందుంచుకొనవలెను. క్రీస్తు మేమిచ్చేయు నని పరిశుద్ధాత్మ నడిగి ప్రత్యుత్తరమును వడసినపిదపఁ దదాచరణమువలన మనకెట్టి ఫలము కలిగినను సరకునేయక యాచరించి తీరవలయును. ఈసంగతి మువ్వక మయినదా ? ”

ఆగదిలో సమావేశమయిన వారందఱును దమయామోదమును, అచార్యునిపైఁ గరుణాకటాక్ష. విశ్రాంతిబలంబుల బరపుటరూపమున వెల్లిబుచ్చిరి. ఇందు సుబోధముగాని విషయమేమియును లేదు. అచ్చటఁ జేరిన పిన్నవెద్దలు ముఖకవలములఁ దేరిపారఁ జూచినప్పుడు కణ్వుని ముఖము కంపించెను.

ఒకరితో నొకరు ముచ్చటించుకొని సంగతులఁ బ్రశ్నించుకొనుచుఁ గొంతతడవ చ్చటనుండి క్రీస్తునీవిధమున వెంబడించుటవలనఁ దమకుఁగలిగిన స్వానుభవములఁ బరస్పరము వారమున కొకసారి సమావేశమై తెలుపుకొనుట కంగీకరించిరి. కణ్వుడు తిరిగి ప్రార్థించెను. తిరిగి పరిశుద్ధాత్మస్వరూప వారి కనుభవములొనికి వచ్చెను. ప్రతి 1. శిష్యమును గొంతదనుక పంపఁబడియుండెను. అంత నందఱులేచి నిశ్శబ్దముగ వెడలి పోయిరి మహోత్సాహమున యావేశము వారికి వాగ్బంధనమాయెను. ఒక్కొక్కరు వెడలిపోవుచుండఁ గణ్వుడు వారితో 2 మాస్తచాలనముల నొనర్చెను. పిమ్మట 3 గత్ఫాలయప్రాగాఢమున గల తనగదినిజేరి మోకారించి యరగడియడనుక లొననుండెను. ఇంటికి వెల్లివెళ్ళినపిదపఁ పరదేశియొక్క శవముగల గదిలోని కేగి వానిమొగముం దిలికించి 4 యశ్రుపతనముం గావించి జ్ఞానాభివృద్ధికై పఠపించెను.

ఇతి ప్రథమాధ్యాయము.

1. తలయు. 2. చేయుచును. 3. గుడిలోపలి. 4. కన్నీరుపెట్టుచు.

దైవానుకరణము.

ద్వితీయాధ్యాయము.

ధర్మపురి ద్వైవిధిక వార్తాపత్రికాధిపుడు సోమవారమునాటి యుద్ధయమున బ్రతికావ్యాపారమును జూచుగదిలో, గూర్చుండి కర్తవ్యాంశములఁ దిలకించుటలో నొక నవీనప్రపంచ మాతని 2 దృక్పథమునఁ గోచరించెను. క్రీస్తుచేయు విధానమున సమస్తకార్యముల నాచరించెదనిని మనఃపూర్వకముగఁ బ్రతిజ్ఞ చేసియుండెను. అందు వలనఁగలుగు కష్టముఖముల కారణంబు సందిద్ధుడాయెను. కాని తన వార్తాపత్రిక యీ వారమునఁ బ్రారంభింపఁబోయినపుడు అతనికి 3 భయజనకముగనుండి కొంచెము సంత యాతుల మానసుండయ్యెను. అతఁడు కార్యనిర్వాహక భవనమున కందఱికంటె మున్ను దుగనే చేరి యొంటరిగ నీవత్కాలము గడపెను. అతఁడు దీర్ఘలాంచనము చేయుచుఁ దనవ్రాతఁబల్లకడఁ గూర్చుండియుండ నసహజులుగ నొకయుద్రేక మాతనికి గలిగెను. అతఁడు నాతనితోపాటు క్రీస్తుననుసరింతుమని ప్రతిజ్ఞచేసిన వారందఱును పరశుధాత్మ తమయంతఃకరణముల 4 నిబిడముగ నిండియుండెనని యింకను గ్రహింపవలసియున్నది. అతఁడతేది గది 5 ముఖద్వారమును లోనబిగించి తానిదివఱ కనేకవృత్తములనుండి చేయనికార్యమును జేయ నుపక్రమించెను. తనబల్లప్రక్కను మోకారిచి దైవసాన్నిధ్య ములభించి జ్ఞానోదయమునుజేసి తన్ను నడిపింప వలయునని ప్రార్థించెను.

ఇట్లు ప్రార్థించి తాఁజేసిన ప్రతిజ్ఞనుమనంబున దృఢంబుగ నెలకొల్పి దినచర్య యుఁ బ్రారంభించెను. 6 కవాటమును దెరచి యనుదినమును సహజముగ జేయవలసిన పనులఁ జేయ మొదలిడెను. సహకార పత్రికాధిపతి యప్పుడే వచ్చి యాతని గదిలోని బల్లయొద్దఁ గూర్చుండెను. వ్యాససంపాదకుఁ డొకఁడు తీవ్రదృష్టితో నొకవ్యాసమును సిద్ధము చేయుచుండెను. పత్రికాధిపతి నాటిప్రధానవ్యాసమును వ్రాయుచుండెను. ఈద్వైవిధిక సాయంతనమున వెలువడునది. ప్రధానవ్యాసమునదయము సెనిమిదిగంటలకు మున్నే సిద్ధపరచుట యాచారము.

అతఁడు పావుగంట వ్రాయుసరికి సహకారాధిపుడు “నిన్న విహారప్రదేశమున జరిగిన వల్లయుద్ధముయొక్క వివరమంతయు సిద్ధముగనున్నది. అదియొక పత్రము నిండఁగలదు. అచ్చునకీయవచ్చునా” యని ప్రశ్న చేసెను. పత్రికాధిపతి పత్రితో సంబంధించిన ప్రతివిషయమును స్వయముగ విమర్శించు స్వభావముకలవాఁడు కావున సహకారి సకల విషయములయం దాతని యామోదమును పడయుచుండును. ఇట్టి విషయములలో నాజ్ఞఁగొనుట కేవలనామ మాత్రము.

“సరే—వలదు. చూచెదనిటు తెచ్చు”

7 తంత్రివార్తాముఖమున వచ్చిన యాసమాచారమును గైకొని శ్రద్ధతోఁ దిలకించెను. పిదపఁ గాకితముల బల్లపైనుంచి గాఢాలాచన మొనర్చి నేటి పత్రికాయందు

1. దినసంబంధము 2. చూపుమార్గమున 3. భయముపుట్టి 4. దట్టముగ
5. ముందుతలుపు. 6. తలుపు. 7. తెల్లగ్రాము.

దీనిని బ్రచరింప వలదు" అని చెప్పెను. సహకారి రెండుగదుల నడుమనుగల ద్వారమున నిలిచియుండెను. ఆతఁడు నిశ్చేష్టకుడై యజమాని భావమును దాను గ్రహింప లేదనుకొనెను.

" ఏయంటిరి ? "

" దీనిని బరిత్యజింపుము. మనము సయోగింపము. "

" కాని — " సహాయాధ్యక్షుఁడు 1 స్తంభీభూతుఁడయ్యెను. ప్రభావాధ్యక్షుఁడు మతిచెడియుండెనేమోయని వానివైపుఁ జూచెను.

" అవధానీ ! దాని నచ్చువేయఁగూడదని నేను నిశ్చయించితిని. " అని ప్రధానాధ్యక్షుఁడు తలయెత్తి యాతని వంకఁ జూచెను.

" అవధాని తనయుజమానితో నధికప్రసంగము జేయు నాచారములేదు, పురూరపుని వాక్యము కార్యస్థానమున సహా విధివాక్కుగ నుండెను. ఆతఁడెన్నఁడును దనకుభిప్రాయముల ముచ్చుకొనువాఁడు కాదు. ప్రత్యుత్తరసందర్భము వైచిత్ర్యాత్మకంబగుటచే నవధాని మానమునువీడి యిట్లునియెను. —

" 2 బాహుబాహీ సమర ప్రస్తావన లేకయే పత్రిక నేడు వెలువడవలయునని తమసంకల్పమా !

" అగును. అదియే నామతము. "

" ఇట్టి పద్ధతి గనివిని యెఱుఁగము. సమకాలిక పత్రికలన్నియు నీవిషయమును వివరించితిరగలవు. మనచందాదారు లేకుందురు ? ఇది కేవలము — " తన మనోగతాభిప్రాయమును వెల్లడింపఁగల 3 వాక్యానుసంధానము తదురక నిరమించెను.

దీర్ఘలోచనముతో నవధానిని తేరిపొంజూచెను. అవధాని చుట్టుక క్రొస్తవ సంఘమునఁ జేరినవాఁడు. తనసంఘము వేఱు. ఈ పత్రికానిర్వహణ పని వీరియ్యవనలేక వత్సరములకుండి కలిసి పనిచేయుచున్న మతివిషయమున వీరిననుచు ముచ్చటించుకొని యుండలేదు.

" అవధానీ ! ఒక్కక్షణము లోనికివచ్చి తలుపు మూయుము. "

అవధాని లోనఁబ్రవేశించెను. వారిరువురొంటరిగా 4. నభిముఖులైరి. ఒక్కక్షణము నిశ్శబ్దముగ నుండిరి. పిమ్మట యజమాని యిట్లునెను —

" అవధానీ ! మనకుఁబ్రభువును రక్షకుఁడునైన యేసునాథస్వామియే యీపత్రికను నడుపుచుండినచో నీదోష్టరకు నీ నింతదూరము కొనియాడి తనపత్రిక నావిషయముతో నింపునని నీవంతరికరణకుద్ధిగ నమ్మెదవా ? "

అవధాని యాశ్చర్యముచే నోరుఁదెఱచి తుదకు " ప్రభువట్లు చేయునని నమ్మఁజాల " ననెను.

" బాగు. ఈవిషయమును మనపత్రికయందుఁ జొప్పవండుట కిదియే నాప్రధాన కారణము. ఒక సంవత్సరము దనుకఁ గ్రీస్తు హర్షింపని పని నీపత్రికా నిర్వహణమున జరుపనని నిశ్చయించుకొంటిని. "

1. కొయ్యబాటిపోవుట 2. చేతులుచేతులుగలిపిపోరు. 3. మాటలకూర్పు. 4. ఎదురుపడి.

తన యజమానికి నిజముగఁ బిచ్చియైతి యుండినను అవధానియంత 1 నివ్వఁగఁ జెందియుండఁడు. ప్రపంచమున 2 నువ్వగావస్థకుఁగనివారిలోఁ దన యజమానియగు గణ్యుడని యవధానికి నిచ్చితాభిప్రాయము కలిగియుండినను 3 దాత్తాలికముగ నేది యోతద్రవ్యము కలిగినని తలంచెను.

“అట్లనర్పించు పత్రికనీతి యెట్లుండును ? ” అని యవధాని తుదకు హీనస్వరముతో నడిగెను.

యజమాని కొరమాపుఁజూచి “ నీవేమనుకొనియుద ” వసెను.

“ ఈవిధానము పత్రికకు వివాద హేతువు. ఈ పద్ధతి నీ కాలమున వార్తాపత్రికల నడపుట యసంభవము. ఇది కేవలమాదర్శ ప్రాయము. లోకమందులకు సంసిద్ధము కాలేదు. అట్టి పత్రికవలన ధనము లభించదు. మల్లయుద్ధ ప్రసంగ రహితముగాఁ బత్రిక నేమి వెలువడినచోఁ గొన్ని వందలమంది చందాదారులైన దూసిపోక తీరదు. ఈ విషయమును గ్రహించుటకుఁ బ్రగల్భము కావలయునా ? మనపట్టణ ప్రముఖులందఱు నీ విషయమును బదునఁగోరుచుందురు. విషయము బరిగినదని వారికెల్లగఁ దలయును. పత్రిక కరగతిమైనతోడనే యందీవిషయమున నొకపత్రార్థమైననుండునని లెలఁతురు. పాఠకుల కుతూహలము మిరిల్లు సగకునేరుకుండుట శ్రేయస్కరము కావరదు. మిరిల్లు చేయుట గొప్పతప్పని నేనాహింతును ” అని యవధాని నిర్భయముగఁ బ్రఖ్యుత్తము నుచ్చెను.

అధిపుఁ డొక్కఁడణము నిశ్చయింపఁజేయుండి పిదప నెఱుదిగఁ దనదృష్టినిక్పయము నిట్లు వెలిబుచ్చెను.—

“ అవధాని ! ఒక మనుజుని గుణగణనము చేయుటకు నీకు సరియైన యాధారమెది ? క్రీస్తుమొక్క యావగ్యమునుబట్టియే మనము కొలువలయును. ప్రతివిషయమునఁ గ్రీస్తేమిచేయునో యూహించి తస్విధానము నాచరించి పర్యవసానమును బరిగఁ జింపకుండుటయే 4 ఋజుమార్గవర్తికి గర్తవ్యమని నీవంగీకరింతువా ? నరులు తమ దినచర్యయందుఁ గ్రీస్తుననుసరించుట యుక్తమగునా ? కాదా ? ”

అవధాని మొగము నెఱుజేసికొని యస్వస్థతతోఁ దనపీతముపై నటునిటు దిరిగి తుదకు నాయకునకిట్లు సమాధానము చెప్పెను.—

“ ఏల-నిజమే ! ఏమిచేయఁదగియుండునని యుక్తాయుక్త విచారణచేసినచో మిఠానతిచ్చినదియే ఖటితమైన 5 మానము కానియది సంభవమగునా యనునది విచారణీయాంశము. అట్లుజేసియు ద్రవ్యము నార్జింపఁగలమా ? వార్తాపత్రికా నిర్వహణమున జయమునందఁగోరితిమేని సాంఘిక నైతికాచారముల ననువర్తింపక తీరదు. స్వర్ణమువంటి 6 నిర్దుష్టప్రపంచమున నీయనుకరణము జయవహమగునుగాని ? పాపభూయిన్యమైన యిచ్చకు సాగవరదు. ”

“ క్రైస్తవాదర్శములతోఁ బత్రికను జయప్రదముగఁ గొనసాగింపలేకునెదవా ? ”

“ అగును. అదియే నానిశ్చితాభిప్రాయము. అట్లుచేయఁజాలము. ఒకమానముగాఁ పుననే మనము దివాలా తీయవలసినదీ ”

1. లెల్లపోవుట 2. పిచ్చి 3. అప్పటికప్పుడు. 4. న్యాయ 5. కొలత 6. దోషములేని 7. పాపముతోనిండిన

పత్రికాధిపుఁడు వెంటనే సమాధానమును జెప్పలేకపోయెను. దీర్ఘలోచనము చేసి తుట్టుతుడ కిట్లనియె.—

“అవధానీ! మనమీవిషయమున మతిమొకసారి ముచ్చటించు కొనవచ్చును. ఈలోపున మన 1 మనోన్యమునుబూర్తిగ గ్రహించి యుండుట యుక్తము. సంవత్సరము తముదనుకఁ బత్రికానిర్వహణమునక బ్రతికాగ్యము విషయమునను గ్రీష్మమీసేయునని శంకించి శుద్ధాంతఃకరణముతో నాకుఁద్రోచిన రీతిని బూర్ణముగ నడిపింతునని ప్రతిజ్ఞ చేసియుంటిని. ఇవిధమున జయమునందుటయేగాక ముక్కులభింపనంతటి యధికమగు జయమునుబొందఁగలనను సమ్మిక్తతో నేనీకార్యమునకు దొంగింటిని.”

అవధానిలేచి “ఒట్లయిన నీవిషయము పత్రికాయందుగావారింపఁ బడదు.” “దానికి తావోసంగము. దానిసంగము నాక్రమింప నర్హములగు విషయములు వెళ్ళులు గలవు. అవ్వెయో నీ కెఱుఁగె” అని యజమాని నుడివెను అవధాని సంగోదించి “ఈ విషయము నిందుఁ జొప్పుకుండుటకుఁ గారణమైనఁ బ్రచురింతురా?”

“వలదు నిన్న నట్టిమల్లయుద్ధము జరుగఁజూతే పత్రిక జరుపుము”

2 వివాదాదులచిత్తుండై యవధాని తన స్థానమును జేరెను. ఆశ్చర్యకాహంకారము లొక్కమొగి వానినావహించెను. యజమానియెడల నాతనికిఁగల గౌరవప్రపత్తులాతని స్తంభిభూతుని గావించెను. పత్రికా మూలచ్ఛేదాంతరమగు నీ కి యపమార్గమేల పత్రికాలయమునక బ్రవేశింపవలయునని కనిసెను.

అదివారమునాఁడు జరిగిన మల్లసంగరమునుగూర్చి ప్రస్తావనకమున నైననుదహరింపఁ బడకయే నేటిపత్రిక వెలువడఁగలదని కార్యాలయములూని నేవకవర్తమునకంతకును నాటి 4 యపరాహ్లాకాలమునకే తెలిసినది. అదివిని యుపనిలేఖకులందఱు తాత్పర్యపరిత చిత్తులైరి. అన్ని కాళుల పనివారు నీవిషయమును వింతగఁ జెప్పుకొనిరి. అనా దోకటిరెండుసార్లు పత్రికాధిపతి కార్యాలయమున నిలువఁబుడిచుచుండఁ బనివారందఱు నాతని వైపునకుఁ జేరిపారఁజూచిరి. వారతన్ను వింతగఁ జూచుచుండిరని యాతఁడు గనిపట్టి యు సెఱుంగనట్లు నటించెను.

ఆతఁడు పత్రికాయందనేకములగు మార్పుల నూహించెనుగాని వాని రీ నాచరణమున కింకను జేలేదు. దీర్ఘలోచనమును జేయుచు వేచియుండెను. తన ప్రశ్నమునకు దగుసమాధానమును వడయుట కింకను గొంతతడవు సమయమునకై వేచియుండవలయునని యాతఁడూహించెను. మనోనిశ్చయమును దీక్రమగఁ జేసికొనకపోవుటకుఁ గారణము పత్రికావిధానమునకై ప్రస్తావనకమునకు భిన్నములగు విషయములు విశేషించి యుండుటచేతఁ గాదుగాని క్రీడైట్ల సంచరించునాయని విమర్శించుటకే కాలము పట్టెను.

నాటి సూర్యాస్తమయ తరుణమునక బత్రిక వెలువడఁ గందాదారుల మనంబుల నది స్పష్టాభిప్రాయమును గలిగించెను. మల్లయుద్ధప్రసంగము పత్రికలోఁ జొన్ని యుండినఁ దనభావమువలనక గలిగిన యాశ్చర్యమును గలిగింపనేరదు. పత్రిక వెలువడినతోడనే సుత్రములయందుఁ గర్మాగారములయందుఁ బురమందిరంబునందు నింకను బయతావులఁ

1. ఒకరినొకరము 2. విచారముతోఁ గూడిన 3. చెడుదారి. 4. మధ్యాహ్నము 5. చేయుట.

గల ప్రజల నేకులు మల్లయుద్ధప్రశంసను జరుపునాతురతతో బ్రతికనువిప్పిరి. అందఱు విషయముంగానక పత్రికలనమ్ము బహువునకుంబోయి తద్విషయముగల యితరపత్రికలం గొనిరి. పత్రికలనమ్ము బాలురుగూడ నాలేకపోవుటను గమనింపకయున్న జరిగిన జట్టి పట్టు గూర్చిన వర్ణనగల యీదైనిక పత్రికం గొనుడని కేకలివచ్చు నమ్ముచుండిరి.

పత్రికాకార్యాలయ సమాపముననున్న విచార ప్రదేశమున నొకగృహస్థు ఒక పత్రికనుకొని యాతురతతో దెగచిచూచి కోపోద్రిక్తమాననుండయి | నిశ్చేతించిలిచి ఓరి! నీపత్రిక కేమివచ్చినదిగా! ఇందు దొంగ్యురారువిషయమే కానమే? ప్రాతపత్రికల నమ్ముచుంటివా యనెను.

“ప్రాతపత్రికలేమి? అది నేటిపత్రికయే. మీకు దృష్టి పుండవయినదాయేమి? అని యాపిల్లవాడకు కోసముతో బ్రత్యుత్తరమిచ్చెను.”

“చూడము దీనిలోదొంగ్యురారుడ జరిగిన దెబ్బలాట విషయములేదే?”

అనియారతండా పత్రికను బిల్లవానికొసగిన వాడు దానిని నొందగ గాఁ దిలకించి 2 వివర్ణముఖుడై వెట్టివానివలె నటింప సాగెను. నుతియొక బుద్ధితడే పత్రికలతో నాదారిని బరుచిడుటంజూచి వానింబిలిచి దొరారీ నీ పత్రికలనొకసారి జూడనిమ్ము” అనెను. తొందరతో నా పత్రికలనన్నిటిని జూచినను దేనియందును నా విషయము గాన్పింపదయ్యెను.

పత్రికాకార్యాలయమునక బ్రతికలనమ్ముగదిలో బ్రతికాచిక్రేతలగు బాలురు నెక్కండ్రు విషణ్ణులై యుద్రిక్తముతో నేరియుండిరి. పత్రికలను విక్రియించు బల్ల వెనుక నిలువబడియుండిన యుద్వోగి నీ కుట్టలాటచుండిన నూపణభూషణంబుల నుతియొకడు సహింపఁజాలకుండును. ఆతఁడం సదా యిట్టివారితో సంభాషించుట కలవాటుపడిన నాడెరుట మొద్దుబారియుండెను. పత్రికాధిపతి దినకర్తను ముగించి యింటికేదోవును దారిలోనున్న యాగదిలోనికి వచ్చెను. అచ్చట గదినివగా నుండుటం గాంచి యేమిసమాచారమని అడిగెను.

“నేటిపత్రికయందు దొంగ్యురారు విషయమయిన సమాచారము లేకపోవుటచే నొకపత్రికనైన విక్రయింపఁజాలమైతిమని నుత్తరాంధ్రు కేకలివచ్చుచుండిరి.” అని మున్ను పత్రికా సేవకుల నేకులవలె నే యీ యుద్వోగియుఁ బత్రికాధిపతిని విచారదృష్టితో జూచెను

పత్రికాధిపతి యొకక్షణకాలము సంతయించి తిన్నగ గదిలోనికిఁబోయి బాలుర కభిముఖుడై యిట్లనెను. —

“బాలురారా! ఇప్పుడిచ్చట నెన్ని పత్రికలు గలవు. వానిని లెక్కింపుడు నేటి రాత్రి వాని నన్నిటిని నేను కొనెదను. —

పిల్లలాశ్చర్యముతో 3 నాగణ్యులవలె నాతనింజూచి యుత్సాహముతో దమపత్రికల లెక్కింప 4 దొరకొనిరి.

“శాశ్వతా! వీండ్రకు లెక్కప్రకారము సామ్యిచ్చివేయుము. ఇంకను ముందెవ్వరయిన పిల్లలమ్ముడునోని ప్రతులందెచ్చిన వానింగూడఁ దీసికొనుము. ఇదిమీకు న్యాయముగ నున్నదా?”

అని బాటరసడిగను. వాండుప్రతికాధిపుని ఈయనహజకృత్యముచే నిశ్చబ్దముగ నూరకుండిరి. అందొకఁడు “బాగుగనే యున్నది. కాని యీపద్ధతి నెంతకాల మవలంబింతురు. ప్రతికనిష్ఠైంతదనుకఁ బోషింతురు.”

ప్రతికాధిపతి మందహాసుడు గావించెను. వారికి సమాధానమును జెప్పట యనవసరమని తలంచి కార్యాలనుమునుండి వెలువడిస్వగృహంబున కేగెను. మార్గమధ్యమునఁ గ్రీస్తేమిచేయుననుక్రమ్మ పలుసారులీతని కున్ముఖమయ్యెను. నేటి యీ చరమవిషయమునకంటె మొత్తముమీఁదఁ బ్రతికాధిపానమునఁ దానొనర్పఁదగిన రీతినిగూర్చియే యీ ప్రశ్న యాతనికి దారినొచ్చెను. ప్రతికయందుఁ బెక్కుమార్పులను జేయుటచే విక్రేతలగు నీబాటరకే విశేష నష్టము గలుగును. వారికి దీనివలన ద్రవ్యసప్తమేలక బుగఁబలయును? వారు నిందాపాత్రులు గారు తాను ధనికుఁడైయుండుటచే సంతర్పించినవారికిఁ గొంతయాదరణమును గల్గింపఁ గలఁడు. వారికన్యాయము గలుగకుండుటకై క్రీస్తుక్రీస్తుకాని 1 తత్త్వముగు మఱియొక విధమునగాని చేయఁగలఁడని నమ్ముచుఁ దనయింటికిఁ బోయెను. ఈవిషయములఁ దదితరులకై తానునిశ్చయించుటలేదు. స్వోపయోగార్థమే యోజించెను. ఇతరులుగూడ నిట్లేచేయవలయునని తాను 2 నిర్ధారణచేయుటలేదుగాని తానొకరణభుద్ధిగ నాచరింపవలసిన విధానమిదియని నిశ్చయించుకొనెను. ప్రతికలెక్కుడుగ నమ్ముచు పోవనికూడఁదలంచెనుగానియీవిధానము నేగనసాగించినవోఁ బ్రతికకెంతటి నష్టముసంభవించునో పూర్తిగ గుర్తింపలేదు.

ఈదినమున బ్రతికలో దొమ్మరాలవిషయము జేర్పనందులకు ఆతనికి నేకములుబాబులు వచ్చెను. రెండుమాఁడుబాబులను 3 సంతోషముగా నిందుఁజూపెదము.

“దైనక ప్రతికాధిపతిగారికి—అయ్యా! కొంతకాలమునుండి నేనుతెప్పించుకొను ప్రతికను మార్పఁదలంచుచుంటిని. కాలానుగుణముగను, 4 ఉత్పన్నముగను వలయువిషయములఁ దెలుపుప్రతికయే నాకుఁగావలయును. మొన్న పానకాలకడ జరిగిన విశేషమును మీప్రతికయందుఁ బ్రచురింపకుండుటచే నీకమిప్రతికం దెప్పించుకొనఁగూడదని నిశ్చయించుకొంటిని. కాన నాకింకముందు పంపకుఁడు.”

చిత్తగింపుఁడు.

చందాదారు.

“దైనక ప్రతికాధి పతిగారికి:—ప్రతికాధిపా! జేశప్రజలకందటికిని అలబడిఁ గలిగించితిరే! సంఘసంస్కరణమును బ్రతికాముఖమున జరుపఁ దలంపరనుకొనియెదను. ఇంక నట్లుచేయఁదలంచిన సపాయము సిద్ధించును. ప్రతికను మిక్కిలి యభివృద్ధిలోనికిఁ దెచ్చితిరి. నాయాలోచన నామోదించి ప్రతికయందు మార్పులను జేయఁకుఁడు. ప్రజలు దొమ్ములాటలు, తగవులు మొదలయినవి ప్రతికలయందుఁ జదువఁగోరెదరు. పాఠకులు వలయుదానిని వారికి సమకూర్పుఁడు. సంస్కరణమును మఱియెవ్వరినైనఁ జేయనిండు.

చిత్తగింపుఁడు.

మిత్రుఁడు.

“ప్రియమైన పత్రికాధిపతికి—

నీవాగ్ధానము ఆచరణయందుఁ బెట్టుచుంటివని తెలిసి మిక్కిలి యానందించుచుంటిని. యోగ్యమయిన సారంభమును జేసితివి. దానిని నేను మిక్కిలి విలువగలదనిగాఁ 1 బరిగణించుచుంటిని. ఇందువలన నీకుఁ గొంత ద్రవ్యనష్టము సంభవించవచ్చును. కాని సకలమును భోజనము ”

భవదాచార్యుండఁ.

క గ్వాఁడు ,

“పత్రికాధిపతిగారికి —

అయ్యా ! మీ పత్రికయందు నేనెగ్గురచిన ప్రకట 2 నానధి ముగిసినతోడనే నిలుపుచేయుండఁ. పూర్వమునఁ దిరుగఁ బ్రచురింపవలదు. మీకు నేనీయవలసిన మూల్యము నిందుతోఁ బంపితిని. మనకాతా యంతటితో ముగిసినదనిగ్రహింపుఁడు.

చి త్రింగింపుఁడు

పొగాకువ రత్తుఁడు,

పత్రికాధిపతి యీ జాబులను బట్టవెనుంచి కొంతతడవు దీర్ఘాలోచన గావించి పత్రికాధిపతిని జేతఁగొని యందుఁగల ప్రకటనలన్నిటిని జూడ నారంభించెను. ఈపు గాకువ రత్తుని జాబులో దొమ్మిదియు విషయమును పత్రికయందుఁ జేర్చుటండుటచే దన ప్రకటనమును దీసివేయవలెనని వ్రాసియుండలేనుగాని పత్రికాధిపతి యీ రెంటి కినిగల సంబంధమును గుర్తింపక తీరినది కాదు. పత్రికాధిపతి యేదియో యొక జెట్టి సంస్కరణము నామోదించి పత్రికయొక్క రీతిని మార్చఁదలంచెననియుఁ గావున జం దాదారులసంఖ్య తగ్గిపోవుననియు విని పుగాకు వ రత్తుఁడు తన ప్రకటనను నిలుపుచేసినని పత్రికాధిపతి గ్రహించెను.

కాని యీ జాబువలన దనపత్రికలలోని ప్రకటనలలో నేవియు క్తములేవియు యొ క్తములను విమర్శనమును పత్రికాధిపతి మనంబునకు నుద్ధరించెను. ఈవిషయము నాతఁడెంతదనుకఁ జెప్పించి యుండలేదు. ప్రకటనముల నన్నిటినిజూడ నందుఁగొన్నిటిని గ్రీస్తుమార్పింపఁడని వానికిఁబొడక టైనను. రెండుకాలములు నిండియుండిన రీ మద్యప్రకటనమును గ్రీస్తమిచేయును. ధన్యపురియందు మద్యనిక్షేతలం స్వేచ్ఛాధికారమును బొంది పానశాలలనిర్మించి తత్సహింసమున సుద్యానవనములు నిర్మించిరి. ఇవియన్నియుఁ బట్టణ క్రైస్తవ సంఘము దిమిడియున్నవి. ధన్యపురియందలి క్రైస్తవ రత్తుఁడును జేయుకార్యమునే దానును జేయుచుండెను. ఇదియేవానికి విశేషదాయమును గలిగించుచుండెను. పత్రికనుండి దీనిని దొలగించిన నదినిలువఁగలదా ? ఇదియే ముఖ్యమయిన ప్రశ్న. కాని యదియా యాతఁడిప్పుడు తలంచుప్రశ్న ? క్రీస్తమిచేయుననదియే యిప్పుడు ముఖ్యమయినప్రశ్న. ఈ ప్రశ్నకే యీవారిమున నాతఁడు తనదినచర్యచే నడుకైతము నిచ్చుచుండెను. క్రీస్తు తనపత్రికలోఁ బొగాకును మద్యమును బ్రోటించునా ? పత్రికాధిపతి పయిప్రశ్నోత్తరమునకై కొంతతడవు నిశ్చలుండై చింతించి జ్ఞానసంపాదనార్థమై భగవంతుని బ్రార్థించి ప్రకటనలపనింజూచు గుహస్తాయగు చిదంబరరావును దనగదిలోనికి

రమ్మని పిలిచెను. చిదంబరరావు పత్రికత్వరలో సంతమునందు సభస్థులవచ్చినదని తెలచుకొనుచు లోనఁబ్రవేశించెను.

“చిదంబరమా! మః పత్రికలోని ప్రకటనలను జూచుచుంటిని. అందులోఁగొన్ని మన పత్రికలోఁ బ్రచురించుట 1 కనర్హములుగాఁ దోచుచున్నవి కావున నట్టివాని విషయములో మనమిదివఱకుఁ జేసికొనిన యెడఁబడిక కాలము ముగిసినతోడనే వానిని బ్రచురించుట మానవలయును.”

అని పత్రికాధిపతి నెమ్మదిగను నిశ్చలముగను జెప్పి తానావాల్లు వెట్టిక పత్రిక నాతనికిచ్చి—“ నేనిందానవాలు వెట్టిక ప్రకటనలింకముందు పత్రికలోఁబ్రచురింపఁబడ” వని 2 తత్తత్సంబంధులకుఁ దెలుపుము.

చిదంబరమా కాకితమును గంభీరముగాఁ జూచి “వీనినన్నిటిని విడిచిన మన పత్రిక కట్లు విశేషనష్టము కాఁగలదు. ఈ పత్రిక సంతకాలము నిర్వహింపఁ గలుగుదు చును కొంటిరి ? ” అనెను.

“చిదంబరమా! ధర్మపురియం దొకదైనక పత్రికకు ఏముక్తిస్తాక పత్రికాధిపతి యు, సర్వాధికారియైన యుండినచో దానిలో నాతఁడు పొగాకును, కల్లుసారాయలను బ్రకటించునని నీవనుకొనియెదవా ? ”

చిదంబరము తన యజమానిని నిర్విణ్ణుఁడైచూచి యిట్లునెను.

“అగును—కాదు—ఆతఁడట్లు చేయునని నేనుతలంపను. కాని యావిషయమునకును మనకు నేమిసంబంధము ? ప్రభువుచేయునటులు మనము చేయఁగలమా ? అట్టియాదర్శములతో నడిపనవార్తాపత్రిక లెన్నఁడును గొనసాగవు.

“ఏల ? ” అని పత్రికాధిపుఁడు నెమ్మదిగ నడిగెను.

“ఏలా! అందువలన నార్జించు ధనమునకంటె బోఁగొట్టుకొనునది విశేషము. అంతియే. ఇట్టి యాదర్శములతోఁబనిచేసిన మనపత్రిక త్వరలో దివాలాతీయఁగలదు. ? అనిచిదంబరరావు తా నంతఃకరణశుద్ధిగాఁదలంచిన విషయమును మరుగుపరచ నేరక వెల్లడించెను.

“నీవట్లుతలంతువా ! ” అని పత్రికాధిపతి యడిగెను. ఆతఁడు తనలోఁదాను మాటలాడుకొనుచున్నట్లు ప్రశ్నించెనుగాని చిదంబరమునుండి జవాబును బడయఁగోరి కాదు. కొంచెమువేపుతాళి తిరిగియిట్లునెను.

“నేనింతకుముందుఁ జెప్పినటులు నీవాచరింపవచ్చును. క్రీస్తుజేయునని నేను నమ్మెదను. ఫలాఫలములు నాకెట్లుపరిణమించినను ఒకసంభత్సరము దనుకఁ బత్రికా కార్యమును ఈయాదర్శముతో నడపుటకుఁ బ్రతిజ్ఞచేసికొని యుంటిని. మనమెన్నివిధముల విచారించి చూచినను క్రీస్తీకాలమున మత్తుపదార్థముల వ్యాపకమునకు సహాయకారియై పత్రికలలోఁ బ్రకటించుట కామోదించునని యుక్తిచే నిర్వహింపఁజాలము. ఇంకను సంబోధనమున కాస్పదములగు ప్రకటనలుగూడఁ గలవు. వానినిగుఱించి యోజించెదను. ముందువీనివిషయమై నాకు నిశ్చితాశ్శిప్రాయము కలిగినది ”

చిదంబరము ఎక్కరోచింతమానిసియొద్ద నుండినటులు విడ్డూరపడుచు వెళ్ళి తనబల్లయొద్దఁ గూర్చుండెను. ఈ సందర్భమున నేమియు గ్రహింపలేక పోయెను. ఆతని

కాగ్రహమును భయమునుకూడఁ గలిగెను. పుత్రికాధిపతి యిట్టి యసంభవములగు నాదర్శముల కనుగుణముగఁ బుత్రికనకుప సంసిద్ధుడయ్యెనని దేశమున వెల్లడియగు నేని పుత్రిక నాటితో నంతరించునని చిదంబరము నిశ్చయించుకొనెను. ఇట్లే వ్యాపార ముఁజేసిక నది యెట్లు సలింపును ? 1 అనఁచానాచారముల నుట్టుపరచి వట్టివల్లరి లొనికిదిగెను. ఇదికేవలము బుద్ధిహీనత; వట్టిపిచ్చి అనిచిదంబరభ్రావను కొనుచు నీవిషయ మును సహాయార్థమున కెఱుంగింప నాతఁడును జిదంబరముతో నేకీభవించెను. మనయ జమానికేమి వెట్టియెత్తెనా ? పుత్రికను దివాలా తీయింప నెంచెనా యని తమలోఁదా మనుకొనిరి.

పుత్రికాధిపతి యింకను దనకు రాజోపు కన్యములను బూర్తి గుర్తింపలేదు. అతఁడు శక్తివారమునాటి యుదయమున వచ్చికార్యాలయమునఁ గూర్చుండ నాదివార మునాడు ప్రచురింపఁబడు పుత్రికాకన్యముల నిర్ణయింపవలసి వచ్చెను. అది వారము నాడు పుత్రికను బ్రచురించు పుత్రికాకార్యస్థానములు కడునరుదు. నానిలొ నిదియొకటి. అట్లుజేయుటచే దీనికి విశేషధనము సమకూడు చుండెను. అదిత్య వారమునఁ బ్రచురింపబడు పుత్రికలలో నుమా రాకటి రెండుకాగితములు ముత్యవిషయిక ములును, తిక్కంగల ముప్పది నలుబది పుత్రికములును వేట, నాటకములు, వర్ణప్రసంగ ములు, దేశాచారములు, సాంఘిక, రాజకీయ విషయములు మున్నగువానితో నిండియుండును. ఇదియన్ని విషయములను జదువుకొనుట కవకాశమిచ్చును. యగుటచే మతస్థులగు చందాదారులందఱును దీని నామోదించి అదివారమునాడిట్టి పుత్రికయుండు టయే సమంజసమని కొనియాడుచుండెరి.

పుత్రికాధిపతి మనంబున కీవిషయ మిప్పుడే పొడకట్టుటచేఁ గ్రీస్తీవిషయమున నేమిజేయునని విత్తరించుకొనెను. క్రీస్తీ యొకదైనక పుత్రికాధిపతియై యుండినచో నెదియేని సత్కాల తీనముచేయుటకై వారమునందేర్పరచుకొనిన యాయొక్కదినమున ధర్మపురియందలి క్రైస్తవగృహంబులన్నిటిలో నిట్టి కలగూరగంపగనుండు పుత్రికను బ్రజేత పెట్టుటకుఁ బ్రయత్నించునా ! అదిత్యవారమునఁ బ్రజలందఱిట్టి పుత్రికనొక దానిని జూచుట యావశ్యకమనియుఁ గాయకన్యమునుండి విశ్రాంతివొందుట కేర్పడిన యాయొక్కదినమునఁ బ్రాయశముగ గుడికిపోవు నాచారము లేని కూలివాండ్రందఱికిని గొంతవిశ్రాంతిని గలిగించుటకుఁగూడ నిట్టిపుత్రిక వలయుననియుఁ బక్కండు నేయు వాదము నీతఁడెఱుంగును. అదివారము ప్రచురించు పుత్రికవలన ధనము లభింపదను కొనుండు; అట్టిచోఁ బుత్రికాధిపతి యాకూలివాండ్ర యనసరమును దీర్చుటకై యాతుర పడి పుత్రికను బ్రచురించునా ? యని యాతఁడీవిషయమును నిర్మలస్వాంతుడై తనలో దాను విత్తరించుకొనెను. ఇన్ని విషయములను బర్యాలోచించిన క్రీస్తు అదివార ముదయమునఁ బుత్రికను బ్రచురించునా ! దానివలన లాభము కలుగునా లేదా యనునది విచారణీయాంశము కాదు. నిజమునాలోచించిన నాదివారము పుత్రికను బ్రచురించుట మానినచోఁ గొన్ని కల రూప్యములు దండగరాకమానదు. అదిగాక సంవత్సర చందా దారులు వారమున కేడుపుత్రికలను గొనుచుండెరి. ఇప్పుడు తానొకదినము పుత్రికను బంపుట తర్హించుటచితమా ! అనిఅతనిమనము 2 చోలాయమానమై యుండెను. ఏతద్విష

యమునఁ గలిగిన యాంధోశనముచే గ్రీస్తుననుకరింపక పోవుటయే యుక్తమనికూడఁ తలంచెను. పత్రికావిషయమునఁ దానుసర్వస్వాతంత్ర్యముగల యజమాని యగుటచే దానినే రీతిని మార్చినను, మార్చనగును తానాలోచనము చేయదగిన భాగస్వాములు లేరు. అది వారమునఁ బ్రచురింపవలసిన కాగితములఁ బరికించుచు కర్తవ్యమును మనంబున స్థిరపరచుకొని దానిని పత్రికాసేవకుల కందఱికి నెఱింగించుట ధర్మమని యెంచెను. తనసహకారియగు నవధానిని 1 వార్తాపాఠకులను, ముద్రాకార్యనిర్వాహక సంఘము వారిని దక్కంగల సేవకుల నందఱిని 2 ప్రాంగణంబున సమావేశముగాఁ గోరెను. వారందఱును దామేమి విచిత్రమును విసేదమో యను నాశ్చర్యమానస నిమగ్నులై యందుఁజేరిరి. పత్రిక సూత్రసమార్థముల ననుసరించుచున్నది. వారలనిట్లు సమావేశపరచుట యుపవీనమార్గము కావున వారందఱు నాతురత్వఁజెందిరి.

“మనదినపత్రిక నికముందెట్లు ననుపవలయునో మీకుఁ దెల్పుటకై మిమ్మిచ్చు టికిఁ బిలిచియుంటిని నాకావశ్యకములని తోచిన కొన్ని మార్పుల కి నుపపాదించుచున్నాఁడను. నేనింతదనుకఁ జేసిన కార్యములను మీలోఁ గొందఱు వింతగఁ దలంచి యుందురు. నేనట్లు చేయుటకుఁగల కారణముల మీకుఁ దెలుప నుత్సహించితిని” అని తానిసవతి కవధానికిఁ జెప్పిన విషయముల నన్నిటినిఁ బత్రికాధిపుఁడు వారితో జెప్ప నందఱును నిష్పిణ్ణులై చూచి విషణ్ణులైరి.

“ఇట్లు ప్రవర్తింప నిశ్చయించుటచే నొకవిషయ మావశ్యకమగుచున్నది. అది మీకాశ్చర్యమును గొల్పును. పయివారమునుండి యాదివారమునఁ బత్రికను ప్రచురించుట మానెదను. అట్లొనర్పుటకుఁ గల కారణముల నీపత్రికలోఁ దెల్పెదను. పత్రికాపాఠకు లిదివరలోఁ జరుపుచుండిన వ్యాసముల సంఖ్య కొఱవడకుండ వారమునొకపత్రిక నెను మడించెదము. ఆదివారమునఁ బత్రికను ప్రచురింపని పత్రికాధిపతులందఱు నిట్లేగదా చేయుచుండిరి. క్రొత్తవాదర్యముల ననుసరించిచూచిన మనయాదివారపుపత్రిక లోకమునఁజేయు ఘోషనకంఠంఁ గీడే యెక్కువుగనున్నది క్రీస్తు నేడు నాస్తానమునఁ బత్రికాధిపుఁడుగా నుండిన నిట్లుచేయునా! ఈమార్పువలనఁ గొందఱి చందాదాఱులతోడను, ప్రకటనాధికారులతోడను, గొంచెము చిక్కుకలుగును. వారిని సమాధానపరచవలసి యుండును. ఆవిషయమును నేనుచూచుకొనియెదను. మార్పునుమాత్రము చేయవలసినదే చూచినంతవఱకు నష్టము నాకే సంభవించును 4. విలేఖరులుగాని అచ్చునేయవారుగాని వారిప్రచారమునమార్పు నేమియుఁ జేయనవసరములేదు.” అనెను.

పురూరపుఁడు గదినన్ని వైపులను బరికించెను గాని యెవ్వరును మారుపలుకలేదు. తానుచిరకాలమునుండి పత్రికనుండపుచుండినను ద 5. నిర్వాహకమున నేటివలె 6. మనోద్రఢిమ మున్నెన్నడును గానవించలేదు. క్రీస్తు పత్రికాధిపుఁడైనచోఁ బత్రికాసేవక సంఘము నిట్లుగుమిగూర్చి 7. సుపరిగించునా? దైనికపత్రికను జనుప్రదముగ నడపుటకువగు వ్యాపారమర్మములన్నియుఁ బురూరపునకు 8. వ్యగ్రములుగఁ దోచుచుండెను.

1. సమాచారములు తెచ్చువారు. 2. ముంగిటు 3. కలిగించుచుంటిని. 4. వ్యాపారము 5. నిర్వహించుట 6. మనస్సునకుగట్టితనము 7. కలుపునా 8. అజకతబకగ.

ఇట్లు సేవకులతోడి సమావేశము ముగిసిన వెనుక నవధాని పురూరవుని గదిలోని కేగి వానితో గొంతతడవు ముచ్చటించెను. అతనివ్రేదేక మినుచుడించి తనపదవికి రాజీవామా నిచ్చుటకు సిద్ధపడెను. పురూరవుఁడు కడు జాగ్రూకుడై యుండెను. వీరిరువురి సమావేశము ననుక్షణమును బాధాకరంబుగ నుండెనుగాని క్రీస్తు ననుసరించు తలంపు పురూరవునకు మిండగుచుండెను. అనధాని మిక్కిలి యుపయోగ కరమగు నుద్యోగి. అతనిస్థానమున నంతటివాని నింకొకనిని కేర్చుటదుష్టభము.

“అట్లయినఁ బత్రిక మాసంతమునకుఁ బరిసమాప్తమందఁగలదు. ఆవిషయము నిప్పుడే చునమేల తెలిసికొనఁ గూడదు ;” అని అనవధాని పత్రికను. పురూరవుఁడు చిటునగవుతో “నేనట్లుచూచెను. పత్రిక నిలుపఁబడుదనుక నీవు నీస్థానమున నుండెదవా ?” యనెను.

“పురూరవా! మీతత్త్వమును నేనుగ్రహింపఁజాలను. చిరకాలమునుండి నే నితోఁగి యుండిన మీరీవారమునఁ గ్రొత్తివారుఁ డోయనుచుంటిరి.”

“నాసమాచారమును నేనే గ్రహింప నేరకుంటిని. ఎద్దియో యొకనుచున్నది. 1. నన్నులమిగిలి నడిపించుచున్నది. కానియీ రుదగ్ధమున నే చునపత్రికకు నలభ్యమైన విజయము సమగూరునను నిశ్చయమృద్ధి కలుగుచున్నది. నాప్రశస్తియున మిత్తయు నీయవైరివి. నీవు తుదివఱకు నాతోఁబండువా ?”

అనధాని కొంతగడి సుఖయించి తుదకు “సరి” యనెను. పురూరవుఁడు 2. కర గ్రహణ మొనర్చి తనబల్లవైపునకుఁ దిరిగెను. వానినుండు నలభిదినపుచుచుండిన పలు విషయంబులచే గలవరపడుచు నవధాని తనగదిని చేరెను. ఇట్టి పరితాపానందంబుగ కాలమతని తెన్నులను వట్టస్థింపలేదు. తనకును దానుపాటునడుచుండిన పత్రికకును 3. జరమావస్థ తటస్థించెనని చింతించెను.

ఆదివారము వచ్చును. ధగ్మపురియందలి 4. ప్రముఖులందఱును బ్రాతఃకాలా రాధనకై గుడియందుఁ జేరిరి. ఆరాధన మొదలిట్లే పూర్వము జనులందఱును బురూరవునివలెగాఁ జూచిరి. ఉపన్యాస 5. వేదికా సమీపమున నాతఁడు తనమధాస్థానమునఁ గూర్చుండెను. రాజోవు నాదిత్యవాసరమునఁ బత్రిక మొనడవని యాతఁడు వ్రాసిన విషయమును నేటిపత్రికయం దందఱును జదివియుండిరి. ఆవిషయమున వ్రాసిన వ్యాసము కడుతీవ్రముగ నుండుటచే నందఱి హృత్ఫలకముల నాటుకొనియెను. ధగ్మపురియందలి త్వరితగతి వెన్నంటి వింత విషయములు జరిగియుండులేదు. ఈ పత్రికా విషయ మొక్కటియే కాదు. వస్త్రయంత్రకాలా కార్యదర్శకులు, ముసుంతుఁడు, వణిక్కిభానుజీయగు కన్నయ్యకృష్ణ మున్నగువారి వింతవర్తలమగుండ నచ్చటఁజేరిన వారందఱును జెప్పకొనుచుండిరి. ఆరాధన జరుగుచుండినంతవఱకు సాంఘికులలో నీకలవరము జరుగుచునే యుండెను. కబ్బుండివిషయమును గ్రహించియుఁ గార్యనిర్వహణములకుఁ దగులితిని నిశ్చలంబై యుండెను. అతఁడుచేసిన ప్రార్థన మిక్కిలి యుపయుక్తముగ నుండెను. అతనిప్రసంగ మిట్టిదని వర్ణింప నలవికాదు. క్రీస్టియనోధియనని గతవారమంతయు విార్పించిన బోధకుఁడెల్లుబోధియనో యుట్టెయుండెను. కబ్బుండు కండువారములకుఁ బూర్వము తానుపవస్థించురీతి సుపవస్థింపలేదు. గతమంగళవారమున నాతఁడు పరదేశ

యొక్క సమాధియొద్ద నిలవబడి “మట్టిలోమట్టి, బూడిదలోబూడిదయ్యి,” గలియునని పలికెనుగాని యాదివారమెప్పుడు వచ్చునా? తనసాంఘికుల కీవిషయము నెప్పుడు పూర్తిగ నుపన్యసించుతాయని ప్రభుసంక్షేప నివేదనార్థమై యాతర పడుచుండెను.

అటులే యాదివారము తటస్థించెను. సాంఘికలండఱును, తదుపన్యాసాకర్ణనాసక్తచిత్తులై వేచియుండిరి. ప్రభునిప్పుడు వారికిమి చెప్పును! పలుతెగంగుల శ్రమపడి ప్రయత్నించియుఁ బ్రభువేమిచెప్పుమని యుద్బోధించుచుండెను యాదినిష్ఠారణ చేయలేకపోయెను. అట్టలయ్యను ధృష్టపురియందెట్టి యుపన్యాసము నిందనుక నెవ్వడును వినియుండలేదు. సామము దాంబికమునందు నిందింపఁపడెను. స్వార్థపరత్వమును, ధనార్జనాసక్తతయు విశేషముగ నీసడించెను. ఇట్టి యీగడింపుల నాతఁడు మున్నెన్నఁడును బ్రయోగించినవాఁడు కాఁడు. ఉపన్యాసము సాగినకొలదిని తాత్రజలయందలి శ్రేష్ఠవెల్లడి యయ్యెను. వ్యాసాంతమున నందఱును బరశుద్ధాత్ముడికిని బ్రేరేచె ననుకొనిరి. అదిసత్యము.

సుగుణవతి గానముచేయ నుపక్రమించెను. వ్యాసము ముగిసినతోడనే కణ్వుడొనెనట్లు పాడఁబ్రార్థించెను. ఇప్పుడామె గానప్రాతస్తయముకెవ్వరు నాశ్చర్యమును దెలుపలేదు. అట్లు వారి 1 శ్రోత్రముల నరికట్టిన విశేషాంత మేది! సుగుణవతి సాంద్యవతి. పారమార్థిక చింత గలవారి కెల్లరికిని సుగుణవతి యొక్క సౌందర్యాతిశయమే యామెయొక్క గానానందమును బోగొట్టుచుండెను. ఆహేతువుగనే యామెయుఁ గొన్నికీర్తనలఁ బాడునప్పుడు వెనుకంజవేయుచుండును. నేడివిషయములన్నియు నెచ్చటనో మరుగుపడియెను. ఆమెతనగాత్రమును నిర్భయముగ సారించెను. ఆమెపాడునప్పు డొకవిధముగ నిర్మలతయు, నమ్రతయు నేడఁగియుంటున్న సంద 2. అవతరించునది. ఆరాధనక్రమము ముగింపకవూన్ము కణ్వుడు గతవారమున నిలిచినవారందఱును నేడును నిలిచియుండుఁ డనియుఁ గ్రొత్తగ నీసంఘమునఁజేరి ప్రతిష్ఠాగోనదలఁచిన వారుఁగూడ గాగవలయుననిష్ఠఁ జెప్పెను. పిదపనాతఁడు వారి సమావేశస్థానమునకుఁబోయి యాభవనము నిర్దియించుటగాంచి యాశ్చర్య నివగ్నమానసుండయ్యెను.

మొదటివలెనే కణ్వుడు వారినందఱిని దనతోఁగూడ బ్రార్థింపుదని కోరెను. యన్యులలెనే పరశుద్ధాత్ముని సాన్నిధ్యము వారికి గోచరించెను. తామిప్పుడాచరింపఁబోవు విధానము దేవప్రేరేపక కాదనిగాని తత్పరాయణమున నిది జయప్రదముగఁ గొనసాగినేరదనిగాని యెవ్వరికిని సంకోచమైన కలుగలేదు.

పిదపఁగోతదనుక నన్యోన్యమును సంప్రతించుకొనుచుండిరి. వారియులయ సంఘాదర్శకులయం దెన్నఁడునుగాంచని సహకారము వారికిందు రి. స్వప్ననిర్వాసన మాయెను. పురారపుని పత్రికానిర్వహణ విధానమును వారందఱును సత్యమార్గమున గ్రహించి బతేయని సమ్యక్తించిరి. వానిప్రక్కను గూర్చుండిన కన్నయ్యశ్రేష్ఠి “అదివారపుపత్రికను మానుటవలన నెట్లుగాఁ బరిణమించునని తలంచితిరి?” అని ప్రశ్నవేసెను.

“ 1 ఇదమిత్యను చెప్పబోలును. పత్రికాపాఠకులును బ్రకటనలును గూడఁ దగ్గిపోవునని యూహింతును. ”

కణ్వుఁడొనియెను:—“ నీవాచరించు విధానముయొక్క యోగ్యతాయోగ్యతలఁగూర్చి సంకయముకలవా? పశ్చాత్తాపము నందెదవా? ”

“ అణుమాత్రములేదు. కాని నాసంకుప్తికై యడుగుచుంటిని—మీలో నెవరైనఁగ్రీస్తు, ఆదివారమునాడు పత్రికను బ్రకటించు ననుకొనెదరా? ”

మణికాలమందఱు నిశ్శబ్దముగనుండిరి. పిదప విద్యాధరుఁడొనియెను:—

“ ఆవిషయమున మూలఁ నభిప్రాయభేదములులేవు. కాని గతవారమున క్రీస్తేమిచేసియుండు ” ననువితర్కము పలుసారులు నన్ను బాధించెను. అది 2 ప్రాశుళః అవలీలఁ బ్రత్యుత్తర మొసంగఁదగు ప్రశ్నకారు.”

“ నాకునిట్టిబాధయేకలిగినది. ”

ఆనినుమతి పలికెను. ఆమె సుగుణవతి ప్రక్కనుగూర్చుండియుండెను. పరిచితులగువారెల్లఁగి మె యెట్టిప్రతిజ్ఞ నిర్వహింపఁగలదని శంకించుచుండిరి.

బహుళః నేను ధనవంతుకాలనగుటచే నీప్రశ్నకు సదుత్తరమును బడయఁబోలవలెనని యెంచును. యేను ధనితుఁడు కాకుండుట నేనతని జీవితమున ధనము నుపయోగించుట కాదర్పము గాన్పింపదు. నేనుప్రాధికానితముగ నాలోచించుచుంటిని. ఆతఁడేమిచేయునో కొంచెము పాపకట్టుచున్నదిగాని 3 కూలంకషముగనుదోచియుండులేదు. క్రీస్తు కోటిరూప్యముల జేమిచేయుననునవియే నన్నాచూసవలయుచుండిన ప్రశ్న. నాకుఁదృష్టికరముగ సమాధానమింకను జిక్కులేదు.”

సుగుణవతి సుమతికభిముఖియై “ నీద్రవ్యమునఁగొంతభాగమునీ వెట్లువినియోగింపవలయునో నేను జెప్పఁబోలును. ”

సుమతి హాసస్మఖియై “ ఆవిషయమున నాకుసందియము లేదు. నాధనమునంతను సద్వినియోగముచేయుటగఁ బ్రభువేమార్గమువలంబించునో దానిరదెలిసికొనుటయే కష్టసాధ్యముగఁ దోచుచున్నది. ”

“ అందుకుఁ గొంతకాలము వట్టును. ” అనికణ్వుఁడనెను. 4పారిషదులందఱును, ఆవిషయమున నె దీర్ఘాచారము గావించుచుండిరి. సుమంతుఁడు తన యనుభవమును గూర్చి ముచ్చటించెను. యజమానులకును దనకును గల వ్యావహారిక సంబంధమున గమనింపఁదగిన మార్గము నాతఁడు యోజించెను. అత్యుద్దివారికి నతనికిఁగూడ మార్పును గలిగించెను. అచ్చటఁజేరిన 5 యువకులలోఁ గొందఱు తామాచరించుచుండిన విధులను దెలియఁజేసిరి. క్రీస్తుని యాదర్శమును దైనందిన వ్యాపారమున ననుసరించుట కష్టసాధ్యమని యందఁ జేకాభిప్రాయులైరి. ప్రభువును బూర్తిగ గ్రహించి వానియాదర్శములఁ దెలిసికొనినఁగాని యాచరింపఁబ్రయత్నించుట కవకాశము లేదు. ఈసంస్థమునఁ బ్రక్కండ్ర కాజ్ఞాన మింకను గలుగలేదు.

వారందఱు నిశ్శబ్దముగఁ గొంతదనుకఁ బ్రార్థించిరి. ఆట్టితరుణమున భగవత్సన్నిధానము వారికి బొడవనానెను. పిదపఁ దమతమ కష్టములఁ బరస్పరముఁ దెలుపుకొనుచు వెడలిపోయిరి.

సుమతియు సుగుణవతియుఁ గలిసి వెడలిపోయిరి. కన్నయ్యశ్రేష్ఠియుఁ బురురవుడును గలిసిపోవుచు వారుసంభాషణమున లగ్నచిత్తులై పురురవునియిల్లు దాటి పోయి నెనకతుమరలి వచ్చిరి. నృసింహకవియు విద్యాధరుఁడను, ఉపన్యాసమందిర మందే యొకమూల మాచ్యటించుకొను చుండెరి. కణ్వుఁడను సుమంత్రుఁడను అందఱును గలిసి వెళ్ళిన పిదపఁగూడఁ గొంతదనుక సంభాషణ నిమగ్న మానసులైయుండెరి.

సుమంత్రుఁడు—“తామరేళు మాకార్యస్థానమున కరుదెంచి నేనువేసిన పథ కము నవలోకించి యచ్చటివాండ్రతో ముచ్చటింపవలయును. ప్రకృతియున, నితరుల కంటె మీరు వారి నెక్కువుగ నాకర్షింపఁగలరని నేనూహించుచుంటిని.”

కణ్వుఁడు, ఈవర్ణిసాదముతో నట్లునెను—“నాకావిషయ మగోచరము. ఆయినను వచ్చెదను.”

రెండు మూఁడు వందలమంది కూలివాండ్ర యెదుట నిలువఁబడి యుపన్యసించుట కాతని కెట్టి సమర్థత కలదు? ఈనిమిషముననే వానివనంబు సంకేతగ్రంథంబైనను తానే చుండలించుకొనెను. “క్రీస్తీటితరణమున నేమిచేయునను ప్రశ్న మే వాని 1 బాగుప్ప నంతమునొందించును. మరుచటిదినమున సుమంత్రుఁడు తనకార్యాలయమున నుండఁగల్గుండచ్చటికేగెను. అప్పటికే పర వ్ణాకాలమునకుఁ గొలఁదిని పేషములమాత్ర మే కొఱవడియుండెను. పేషమొదికిగమ్ము; నేజేయఁ బ్రయత్నించుచున్న కుతయు నీకుఁజూపెదను.” అనిసుమంత్రుఁడు కణ్వునిచిలిచెను. వారిరువురను యంత్రకాలలను దాటి సాపానముల 2 నధిరోహించి యొకవికాల రిక్త సాధాగారమునం బ్రవేశించిరి ఈయది మున్నొకప్పుడు యంత్రోపకరణంబుల నుంచుస్థానము.

సుమంత్రుఁడు—“గతవారమున నేనట్లు ప్రతిజ్ఞఁగావించినదిమొదలెన్నో విషయంబుల నాలోచించితిని. వానిలో నియొకటి. మాపార్శ్వకామిక సంఘము వారి గదిని నాయుపయోగార్థమై యిచ్చిరి. దీనిని బల్లలతోనింపి యాయుల ఫలాహారముల ననుచ్చెదను. పనివాండ్రు మధ్యాహ్నమున నాహారమును భుజించుట కీగది నిచ్చి వార మునకు రెండు మూఁడు సారులు వారి జీతముల నుపయోగవంతములుగఁ జేయఁదగు స్వల్పపన్యాసముల నిప్పింపవలయునని నా సంకల్పము.”

కణ్వుఁడు నిర్విణ్ణుఁడై కూలివాండ్రెందులకు వార్షిం చెదరా యని యడిగెను.

సుమంత్రుఁడు—“నాకు తప్పుక వచ్చెదరు. నేను వాండ్రనందఱిని బాగుగ నెఱుంగుదును. మన దేశమునంగల కూలివాండ్రలో వీండు జ్ఞానవంతులు వీండ్రకు దేవాలయములతో సంబంధమేమియును లేదు ఏయాలయమునను వీండ్రకు దావోసంగరు ఇట్టి సందర్భమున గ్రీస్తీయి నేయునని నేనూహింప వీండ్రకి. యెహి కాముష్మి కాభి వృద్ధిక్రైయాభివృద్ధి పాటుపడ నని నిశ్చయించితిని. ఈగదియు నిందు నేజేయఁబూనిన విషయమును మిక్కిలి స్వల్పమయినదే యగును. కాని నావృద్ధయమునకుఁ బ్రవృద్ధ మమున స్ఫురించినదాని నాచరణమునఁ దెట్లు సంకల్పించితిని. ఇంకొక ఊణమునకు వాండ్రందఱు నిచ్చటికి సమకూడఁ గలరు. వారినివచ్చి యీ స్థలమును కూడుడని కొరితిని. ఈయద్యయమును గూర్చి నేను వారితో నించుక ప్రసంగించెదను. అటుపైని వారి యాముష్మిక స్థితిగతులగూర్చి మీరుపన్యసింపవలయును.”

కణ్వుడు తానిట్టి కూలివాండ్రతోఁ గొలఁదివిషయముల నుపన్యసింప నలసినందులకు, ఎంత 1. యిజుగుఁడెందెనో దానివైల్లడింప లజ్జించెను. అతఁడుపన్యాసాంశములు వ్రాతమాలమున ముందుసంతరించుకొనక యెట్లుపన్యసింపఁగలఁడు! ఇట్టికూలివాండ్రతోనా యాతఁడుగోష్ఠీసముపుట ! ఇందుల కాతఁడు మిక్కిలి భయపడెను. ఇట్టివాండ్రొకభిముఖుడగుటకే జంకెను. అతని కభ్యస్తమున భానువాసగ సభ్యులకును, వీండ్రకును గల తారతమ్యమును బరికింపనివ్వరపడెను.

ఆగదిలో నైదాఱు మొరటు బల్లుల మిక్కిలి పొడవైనవి కలవు. మాధ్యాహ్నిక భోజనకాల సూచకమగు జేగంట మోగినతోడనే కిందిభాగమునందున్న అంత్రకాలముండి కూలివాండ్రందఱొక్క పెట్టున 2. బూశ్వోక్తాగారంబునందే బల్లులవై గూర్చుండి భుజింప నారంభించిరి. అట్లుచ్చటఁ జేరినవారు మున్నూరుకు. వారు నుమంతుని వార్తను విని యిందేమి చిత్రము జరుగునోయని యందఱు నచ్చట గుఱుగూడిరి. వారి కీగది యాహ్లాదమునే కలిగించెను. గదియా విశాలమైనది. పొగయుదుమ్ము నచ్చటికిఁ జేరవు. చల్లని గాలియు మెలుతురును నచ్చును.

వాండ్రట్లాహారమును భుజించినతోడనే విద్యార్థుఁడు తనకు తగంగున నెలకొనియున్న యూహల మొవరించెను. శ్రోతల స్థితిగతుల నెఱిగినవాడగుటచే నుబోధకములగు వాక్యములతోఁ బ్రబోధించి కణ్వుని వారికెఱింగించి యాతఁడు తుణకలము ప్రసంగించుట కంగీకరించెనని చెప్పెను.

ఇట్టి నీచావస్థయందుండిన కూలివాండ్రొకభిముఖుడై ప్రసంగింపవలసి నచ్చిన తనయీ 3 యాద్యవస్థను గణ్వుఁడెన్నటికిని మరువఁజాలఁడు. స్థితిగతులయందును, చేమ భావలయందును దుల్యప్రతిపత్తిగల సాంఘికతతోఁ బ్రసంగించుట కలవాటు పడెనవాడు. వెక్కండ్రు మతబోధకు లిట్టి యభ్యాసముకలవారే గదా ! ఇప్పుడీ సంఘ మాతని 4 కనభ్యస్తమైనది. ఆతఁడవలంబించిన నవీనాదర్శకమే వాని నీ సంఘముతో జయప్రదముగఁ బ్రసంగింపఁ జేయుటకు సమర్థము కావలయును. ప్రతి మనుజుఁడును దాని నావిర్భవించిన జీవితవిధానములతో సంత్పత్తుఁడు కావలయుననియు నందులకుఁ గల కారణములను అట్టి సంత్పత్తిని కలిగించుటకు నలయు మూలాధారముల నుపన్యసింపెను. ఈ యుపన్యాసకాలమున శ్రోత లుపన్యాసకుని కంటె నీచావస్థయందుండి రను స్వరూప ప్రకటనమును గణ్వుఁడు మరుగుపరచఁగలిగెను. ఉపన్యాసమునఁ గూలి వాండ్రను పదమునే యుపయోగింపక తానును వాండ్రును గేవల మనుజుమాత్రులేయని స్ఫురింపఁజేసెను. పనివాండ్రీ యుపన్యాసమును విని మిక్కిలి యానందించిరి అందుఁ బెక్కండ్రు బోధకుని గిగరాకరణ మొనర్చి తమతమ పనులకు వెడలిపోయిరి. కణ్వుఁ డీవిషయమును దన భార్యతో ముచ్చటించు నపుడు కామకన్యముచే జీవించు వారి కరాకర్షణా నందము తనకింతకుముం దెన్నడును 7. అనను భూతమే యని వక్కాణించెను. ఆతఁడిదిఁజఱుక దానెన్నఁడఁ దలంపనంతటి తీవ్ర మత ప్రచారకుడగుట కిదియే ప్రారంభము. కన్వజీవులతో నాతనికి సంబంధము గలుగుట కిదియే యారంభము. ధర్మపురియందలి 8. న్యూనాధిక్యతల సమాజేశ 9. నేతువునకు, బూర్ణాదికిల యిది.

1 చిక్క 2 మున్ను చెప్పిన 3 మొదటియవస్థ 4 అలవాటులేనిది 5 పుట్టిన 6 చేయిపట్టుకొని 7. అనుభవించనిది. 8. తక్కువయొక్కవల 9. గట్టు.

నుమంతుడు, ఈవిధానమున కత్యంతానంద భరితుడై సంతృప్తహృదయముతో స్వస్థాచరణమునకై పోయెను పాడువిడిచిన 1. యన్న విక్రయాగారమునుండి స్వల్ప మూల్యమునకు బల్లలు మున్నగునవి కొనితేవచ్చుననియు, అల్పవారముల నమర్చినఁ బనివాండాహ్లాదముతోఁ బ్రసంగములను విని బాగుపడఁగలరనియుఁ దలంచెను. ఇంతకు నేను ననుసరింపవలయుననియేగదా ప్రయత్నించుచుంటిని సంతృప్తహృదయుడై యుండెను.

అతఁడు బల్లయొద్దఁ గూర్చుండి వర్తకసంఘ వ్యాపారముల నానక్తితో నెర వేర్చుచుండఁ దృప్తియ 2. యాచుంబున నొక పెద్దలేఖ బల్లవైగాన్నించెను అది సరుకులను గొనట కధికారపత్రికయని యాతఁడూహించెను. వ్యాపార బాహుళ్య మున నూత్నదృష్టితోఁ దీవ్రముగఁ బ్రత్రములఁ బఠించు విధానమున కలవడిన వాడగుటచే నందలి యొకపత్రమును బూర్తిగఁ దిలకించిన వెనుకఁగాని యాలేఖ పరులకై వ్రాయఁబడినదనియు, దనది కాదనియు నాతఁడు తెలిసికొనలేకపోయెను. అందలి మిగిలినభాగము నాతఁడు జడువనిచ్చుగింపలేదు గాని చదివినభాగమువలననే తానుద్యోగముజేయుచుండిన వ్యాపారసంఘము తనదేశ నిర్బంధనలకు వ్యతిరేక్తముగా నక్రమాచరణంబునం బ్రకర్తించుచుండెనని గ్రహింపఁగలిగెను. ఒకప్రముచ్చు, అర్థరాత్రుంబున కన్నమువైచి గృహస్థునియింటఁ బ్రవేశించి వానిధనము నవహరించుట యెట్టిదో యీ వ్యాపారసంఘ కార్యమును వాని కట్టిదిగానే తోచినది. ఈమధ్య వెలువడిన నూతన రాజకీయ నిబంధనలకీకార్యము కేవలము విరుద్ధము. ఈవర్తకసంఘము ప్రభుత్వానన చును భంగపరచెనని వెల్లడించుటకు వలయుసాక్ష్యము. ఈకాగితమునఁగలదు.

అతఁడా కాకితమును బల్లవైవైచి నిర్విణ్ణుడై తలయెత్తి యాకసమునుకఁ జూచెను, “క్రీస్తీమిచేయును.” అను 3. ననువాదము వానిమనఃఫలకంబు. నావరించెను. ఈవిషయములను చురపుజెందుట కాతఁడు ప్రయత్నించెను. తనకు సంబంధించి విషయమగుటచేఁ దటస్థభావము నవలంబింపవచ్చునని విత్కొించుకొనెను. కాని యిప్పుడు తనకరగతమైన యాపత్రిక తద్యాధార్థ్యమును వెల్లడించుచుండెను. ఈపత్రిక గలసంచివైఁ బొరపాటునఁ దనపేరు వ్రాయబడినది దానితోఁ దనకేమి నిమిత్తము! ఒకగృహస్థునియింటఁబోయఁడు ప్రవేశించుటను జూచినచో నావిషయమును దండనాధికారల కెఱింగింపక యూరకుండవచ్చునా? ఈవర్తకసంఘము అట్టిప్రముచ్చునకంపె భిన్నమైనదా? ఇదియొకగొప్పసంఘమయినంత మాత్రమునఁ గన్నగప్పి లోకుల ధనమును, అక్రమముగ నాకర్షించుచుఁ బ్రభుత్వాననమును వృధనీయవలసినదేనా? ఈ విషయమును గ్రీష్మగ్రహించిన వెల్లడింపక యూరకుండునా? వెల్లడించిన దనకుటుంబావస్థ యెట్టిసీతికివచ్చునో? ఈ విషయమును, అధికారులకుఁ వెలుపఁ బ్రయత్నించిన తనయద్యోగమున కానాటితో నీళ్ళునదలుకొనవలసినదే. ఈ యద్యోగబలిమిని తనదారాపుత్రాదులు 5. గణ్యతతో నుఖభీషమును గావించుచుండిరి. ఇందుఁదాను సాక్ష్యముగ బయలుపెడలిన న్యాయస్థానముల వెంబడి తిరుగవలసివచ్చును. తన యంతరంగమును లోకము గ్రహింప నేరదు. దీనికంతకును ఫలితము ముందుతానను, దనకుటుంబమును, నిరాధారై వాపోవుటయేయగును. ఈబెడదతో నతినికేమిపని?

1. చూడుకూళ్ళయిల్లు. 2. జాము. 3. చురలనుడువులు 4. దొంగ. 5. గౌరవముతో

ఈకాశితమును దిరుగఁ సంఘిల్లించుచి గమ్యస్థానమునకుఁ బంపిన నీవిషయమును దలంచు వారే యుండరు. అతనికేవిధమయిన నష్టమును గలుగ నేరదు. కాని యీసాంఘిక 1. దౌష్ట్యము చిరకాలమిట్లు జరుగుచునే యుండును. కాననోల్లంఘనము బ్రబలును. అయినందనకేమి ! తన చుట్టుప్రక్కలనుండువారి యభివృద్ధికై తాను ప్రయత్నించుచునే యుండవచ్చును. క్రైస్తవదర్శములతో జీవించుట యసంభవమగునంతటి విప్రులనుగా నీసాంఘిక దౌర్జన్యము ప్రబలియుండ దానినంతను నిర్వహింప నొక్కని వశ మగువా ? కాని యీవిషయమును గ్రీస్తేయొఱింగిన నట్లూరకుండఁగలఁడా ! యనునీవిషయములు పరిపరివిధంబుల నంబును గలతపఱచుచుండ నూర్యాస్త్రయము బయ్యెను. కార్యాలయమున దీపారాధనముం గవించిరి. సకాలంబున దినచర్య ముగినదని తెలుపు శబ్దము వెలువడినతోడనే, యంత్రములచప్పుడు నిలిచిపోయెను. పనివాండ్రందఱును పనిముట్లఁ గ్రిందఁబడవైచి త్వరితగమనంబున స్వనివాసంబులకు వెడలిపోయిరి. సురుంతుండు, తనసహశేఖరులతో “నాకింకను బనికలదు. నేటిరాత్రి కొంతకాలముదనుక నిచ్చుటనుండి పూర్తి చేసెదను.” అని చెప్పెను. అందఱును గార్యాలయమునుండి వెడలి పోవుదనుక చేచియుండినను. పిదప నాతండు మోకారింది బల్లమీఁది కాశితములలోఁ దన 2 యుత్తమాంగము నినుగ్నుమగునట్లు చాగిలఁబడి తడేకదృష్టితో భగవంతుని ప్రార్థించుచుండెను.

ఇది ద్వితీయాధ్యాయము.

దైవానుకరణము.

తృతీయాధ్యాయము.

సుమతియు సుగుణవతియు నాదిత్యవాసరంబునఁ బ్రార్థనాలయమునుండి కలిసిపోవుచుఁ గొంతెదనుక ముచ్చటించుకొని మిగిలిన విషయముల మరునాఁడు మాటలాడుకొన నేర్పరచుకొనిరి. సుమతి సుగుణవతిని మరునాటి మధ్యాహ్న భోజనమునకుఁ దనయింటికి రమ్మని యాహ్వానము చేసెను. తదనుగుణముగ సుగుణవతి సకాలంబున నరుదెంచి సుమతి 1 సింహద్వార కవాటముం దట్టెను. సుమతియేవచ్చి తటాపుదీను నిరువురు లొనికేగి తదేక దృష్టితో ముచ్చటించుకొను చుండిరి. తుణకాలము ప్రసంగము సాగినతోడనే సుగుణవతి యిట్లు నెను. “నిశ్చయముగాఁ ప్రభువిట్లు నేయఁగలఁడని నిర్ధరించుట కవకాశము గాన్పించుట లేదు. ఒకనిని నీవిట్లు సంచరింపవలయునని చెప్పుటకు సావకాశము కాన్పింపదు. కాని నేనుమాత్రము ఆ యుద్యోగము నంగీకరింపఁగూడదని నాయంతరాత్మ ప్రబోధించుచున్నది.”

“అట్లయిన నీ వేమిచేసెదవు?” అని సుమతి ప్రశ్న చేసెను.

“అదేమియు నాకుఁ దెలియదు. కాని యీపనిని మాత్రము తిరస్కరించుటకు నిశ్చయించుకొంటిని.” అని సుగుణవతి తనయొడిలోఁ బడియుండిన జాబును దీసి మరలఁ జదివెను అయ్యది దేశాటనమొనర్చు నొకగొప్ప నాటక సంస్థాధ్యక్షునిచే వ్రాయఁబడినది. ఆతఁ డిచ్చుట కంగీకరించిన జీతమా బహువిస్తారము. అందుఁ జేరుటవలనఁ గలుగఁబోవు పురోవృద్ధియా 2. యవాచ్యము. గత భానువాసరంబున నీమె దేవాలయంబున భగవన్నాచు సంకీర్తనము గావించుచుండ నాతఁ డచ్చటికిఁ గార్యాంతరంబున విచ్చేసి యామె గానామృతంబున 3. శ్రోత్రపర్వముం జెందెను. 4. ని తన్మృతత్వముం గాంచెను. ఈస్వరంబున భనాగారం బివిడి యుండెను. దీని నాటక ప్రదర్శనంబుల వినియోగించి యమిత ఫలంబుల నందజొపును. కావునఁ బ్రత్యుత్తరము నచిరకాలంబున నొసంగుమని యాశేఖయం దుండెను.

“ఇట్టి సుస్వరము గలిగిండులకు ఈ ప్రదర్శనాహ్వానమును నిరాకరించుట యచితము కాదు. ఈ విషయమును నిశ్చయించుట దుర్లుభముగా నున్నది. కాని నా మనస్సును స్థిరపరచుకొంటిని. నీకు నిజమును దెల్పక దాపనెల? సఖీ! సుమతీ! ప్రభువిట్టి సుస్వరమును ఎన్నఁడును భనార్జనమున పుపయోగింపఁడు. ఈ ప్రదర్శకుల యాహ్వానమును బరికింపుము. ఒకవత్సరము దనుక 4 మృదంగాది వాద్య గాండ్రతోఁగూడి దేశాటన మొనర్పవలయును. వాండ్రందఱుఁ బ్రఖ్యాతపురుషులే యగుదురు. నేనాసమాజమున నొకతెగఁ బోవలయును. జీతము విషయమును జదివియేయుంటిని. నెల కిన్నూరు రూప్యముల నొసంగదరు. కాని క్రీస్తుిందుల కంగీకరించునని నేను నమ్మఁజాలకుంటిని. నీ వేమనుకొనియెదవు?”

సుమతి 5 యీషడ్వైషవసస్కు హాసముతో నిట్లనియె:—“భవ దాచరణ విధానమును నేను నిశ్చయింపఁజాలను. క్రీస్తుననుసరించుటకు వలయు విధానములఁ బ్రతి

1. వీధితటాపు. 2. చెప్పఁజాలనంతటిది. 3. చెవులకు పండువు. 4. మద్దెల. 5. కొంచెము వికటమగు.

వ్యక్తియుఁ దనకుఁ దానే యూహించి నిర్ధారణ చేసికొనవలయు నను కన్యోపదేశము కడు 1 సమంజసమైనది. ప్రియసఖీ ! ప్రభువు నాస్థానమందుండిన నెట్లు సంచరించునో యని నిశ్చయించుటకు నేను పడుచుండిన కష్టము నీశ్రమకంటె నెక్కువకుండు లభికముగా నున్నది. "

సుగుణవతి "నీవంత దిగ్భ్రమఁ జెందుచుంటివా " అని లేచి 2 గవాక్షముచేత శ్రేణి బయలుఁ జూచెను. సుమతియు నాచేందరిని చెంతనిలువంబడెను. గాఢ మార్గమంతయు జనసంక్రమై యుండెను. వీరుభయములు తుణకాలము నీడ్చుచు నుండుచుండిరి. అంత సుమతి యదినఱకెన్నఁగను బలకనంతటి యుచ్చస్వరముతో నిట్లనెను:—

" సుగుణవతి ! క్రీస్తుని సంచరించునని నీవు వివర్ణించునపుడు లోకమునఁ గల యీ తరతమభేదములతో నీకేమి ప్రమేయము ? నీవును నేనును ప్రేమయండిన యీచన యొన్నతసంఘము చక్కని దుస్తుల ధరించుచు నమూల్యపదార్థముల వార గించుచు నేటిట తనద్రవ్యమును బంతువులకుఁ బబ్బములకు గృహభరణాద్యలంకరణంబులకును, వ్యర్థపుచ్చి యేస్వల్పమునో భగ్యకార్యముల కొనంగి తమనుంచి గాత్ర్యలంకార దృష్టిపరమకొనుచుంటుట గాంచ నాకుఁ గడు విసాదము పొందుచున్నది. నీవలెనే నేను నెక్కువ ధనవ్యయమున కాస్పదమైన సాతకాలముండు నిద్రయు గగనాతిని. గొప్పయాస్తికి వారసురాలినిగా లోకమునఁ గాలు వెట్టితిని. అశేతులు నన్ను గాంచి యీర్ష్యఁగొందురు. దేశ యాత్రాపరత్వమున మెలంగుటకఁగాని, ఇంటినించి యుండుటకఁగాని సమర్థును. నాచిత్తవృత్తి నాచరింప వచ్చును. ఇష్ట గామ్యార్థ సిద్ధి గాంచవచ్చును. కాని క్రీస్తునావలెనే సంచరించునాయని నిశ్చలబద్ధితో బిరుద్ధించి నపుడు నావలె సంచరించు వేవురు వలెనే నేనును స్వాధిపతంత్రులై యేవ్రామగు జీవితమున గడుపుచుంటినని నిశ్చయించక తీరదు. కొలది పాఠములనుండి నే నీ గవాక్షము నుండి 3 రాజపథగాములఁ బరికించునపుడెల్ల వారి త్తేజమున కానంతయు సరకు గొనక 4 నెట్టి స్వార్థపరామణురాలనై యొన్నత స్థానమును ఆసించి యుంటినోయని విసాదమును బొందుచుంటిని. "

సుమతి గదిలో నటునిటుఁ దిరుగుచుండెను. సుగుణవతి తనదేద్యులను గొండలపడచుచుండిన 4 సచ్చాత్రధర్మమును చలపోయుచు సుమతిని మిన్నక చూచుచుండెను. తనకుఁగల సంగీతజ్ఞానమును గ్రీష్టవోపయోగము నెట్లు చేయుగలను ? తన గానకళా 5 కౌశలమును నెల జీతమునకు విక్రయించి నాటకములవెంబడి దిరిగి పలువురిచే గౌరయాడఁబడుచు గొప్పగాయకురాలినను ప్రఖ్యాతిని బడయునగునా ? క్రీస్తునాచరించు విధ మిటులే యుండునా ?

ఆమె నిస్సారముగ లేదు. మంచి దేశాలోగ్యము గలిగి తన శక్తిని దరిసి కొని యున్నది. దేశాటన మొనర్చిన విశేష ధనమార్జింపవచ్చుననియు, బుద్ధివైఖ్యలతో కీర్తి బడయనగుననియు, నెఱుంగును. ఆయిన నిపుడు సుమతి యుద్దేశముతోఁ బలికెన వాక్యములు ఆమె హృత్ఫలకమున 6 విషదిగ్భ్రమంబులవలె గాటుకొనెను.

1. యోగ్యము. 2. కీటికి. 3. దారినిపోవువారిని 4. మంచిశిష్యు. 5. నేర్పు. 6. విషముపూసిన మేకులు.

మధ్యాహ్న భోజనమునకు సేవకులుపిలిచిరి. అరువదేండ్లవయసుగల సుమతి | పితామహియు, నామెసోదరుడగు భానుమంతుడును భోజనకాల నలంకరించియుండిరి. భానుమంతుడు కేళీమందిరంబులదనకాలమును బుచ్చుచుండువాడు. జీవితమున కాదర్శములేదు. కాని సుగుణవతియెడ లగ్న చేతస్కందైయామె తమయింటఁ గుడుచునపుడెల్ల దాసునింటియొద్దనుండును. వీరుమవ్వరును సుమతికుటుంబము. ఆమెతండ్రి ధాన్యవ్యాపారమునను, బుణదాతగ, నుండి ద్రవ్యము వార్జించెను. తల్లి పదియేండ్లకు మున్నే కాలధర్మమును బొందెను. తండ్రి గతవత్సరంబున గతించెను. ముత్తవ్య దక్షిణ దేశస్థురాలు. 2 ప్రాయశముగా ధనవంతులకుండు నైశ్యమైన తల్లి, పదివీగర్వము, మున్నగు సాంఘిక దౌర్భాగ్యము లీమెయెడ మూర్తీభవించి యున్నవి. జనసామాన్యముకంటె నుత్కృష్టమయిన లౌకిక జ్ఞాన మీమెకుఁ గలదు. కుటుంబ ద్రవ్యమున విశేషభాగము ఈమె యాధిపత్యముక్రిందనే పి వినిమయము చేయఁబడినది. అందు సుమతియొక్క భాగ మామె స్వాతంత్ర్యమునందే యున్నది. బాల్యమునుండియు సుమతికివ్యవహారజ్ఞాన వలవడెను. తనద్రవ్యమును దాని గాపాడుకొనఁగలదని కమలాంబకూడ నెఱుంగును.

సుమతియొక్క శక్తియంతలను కమలాంబా భానుమంతులకంటె మిన్నగాఁ దెలిసినవారిరులు లేరు. సుగుణవతి బాల్యమునుండియు వారియింటికివచ్చి సుమతితో నాడుకొనుచుండునది యగుటచే నీ వైవానుకరణాదర్శమును, సుమతి యవలంబించినది మొదలు, ఇంటిలోనివా రామెనెట్లు పరిగణించిరో తెలిసికొనఁ గుతూహలము గలదియై యుండిను. ఇప్పుడు భోజనకాలమున వారందఱియుఁ బిమ్మలై కూర్చుండియుండ నింతకు మున్నే తన యభిమతమును వెల్లడించియున్న సుమతికిని దదవ్యతిరీక్త స్వభావముగల యామె ముత్తవతు నెప్పుడో యొకప్పుడు జరుగవలసిన తద్విషయిక సంభాషణ మెట్లుగాఁ బరిణమించునో యని సుగుణవతి తలపోయుచుండెను.

భోజనకాలమున కధికప్రసంగములులేక నిర్మలముగ నుండుతఱి భానుమంతుడు సుగుణవతింగూర్చి యిట్ల నెను:- “నీవు నటులలోఁ జేరెదవని వినియుంటిని. అది మా యందఱికి సంతోషదాయకమే. ”

సుగుణవతియొక్క ముఖ 4. వైఖరి మారి వైవర్ధ్యమును సూచించుచు— “నీకెవ్వరు చెప్పిరి?” అనెను.

అంతదనుక నిశ్శబ్దముగ నుండిన సుమతి తానప్పుడీ సంభాషణంబునఁ బాల్గొన నుద్వేగమున యయ్యెను.

భానుమంతుఁ డిట్లునుచున్నాడు!— అదియా! వీధిలో నలుపురుం జెప్పుకొనుచున్నారు. అదిగాక రెండు వారములకు మున్న నాటక సంఘాధ్యక్షుని మన దేవాలయంబున నందఱుం గాంచిరి. అతఁడెన్నఁడును మతబోధాశ్రమణ కుతూహలంబున నాలయంబునకు వచ్చువాడు కాడు. ఇట్లే కారణములేకయు, సద్గురు బోధకంటె మిన్నయగు దానిని విను కాతుకము లేకయు గుడికి రానివారిని బెక్కండ నెఱుంగుదును ”

“నీవు పొరపడితివి. నేను నాటక సంఘమునఁ జేరఁదలఁచుకొనలేదు.” అని సుగుణవతి ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. ఈసారి యామె ముఖవికాసమున మార్చేమియుఁగలుగలేదు.

“అయ్యో! అట్లొనర్చకుండుట విషాదకరము. నీవందు మిక్కిలి రాజీంసుఁ గలవు. పలువురు నీపాటను విని మెచ్చుకొనుచుండిరి.” అని భానుమంతుఁడు పలికెను.

సుగుణవతి రోషాదుశిత వదనారవింద యయ్యెను. ఆమె ప్రత్యుత్తరమిచ్చుట కుపక్రమింపకమున్నే నుచుతి యడ్డువచ్చి “పూవురనిన నీయభిప్రాయమేమి?” అనెను.

“ఎవరా! భానువాసరంబున నాలయంబున సుగుణవతి నామృతమును జవిగొనిన వారందఱును, వారు మఱియొకప్పు డామెగాన మాధుర్యము నెచ్చటఁ జవి గొనఁగలరు? ఈయూరి పాలిమేర దాటి ప్రపంచమునందలి తదితరులకీమె పాట శ్రవణాతిథ్యంబు గాదు. డేనే యు విచారించు చుంటిని.” అని భానుమంతుఁడ నెను.

“మఱియొక విషయముం గూర్చి ముచ్చటించు కొందము” అని సుగుణవతి తీవ్రముగాఁ బలికెను.

కమలాంబ నూత్న దృష్టితో సుగుణవతిని నిరూపించి యిట్లు నెను—
“అమ్మయ్యా! భానుమంతుఁడు నీ విషయమున వికటముగ మాటలాడఁ జాలఁడు. తన తండ్రిని బోలెఁ స్వభావము గలవాఁడు కాని మేమందఱును నీభాని కాగ్యవిధానము నిందుక తెలిసికొనఁ గుతూహలములమై యుంటిమి. చిరపరిచితి ననుసరించి నిన్నిట్లు పుచ్చునేయాటకు మాకధికారము గలదు. నాటకస్థులు నిన్నాహ్వానించినది నుచుతి చెప్పెను.”

సుచుతి మందహాసముతో—“అదియందఱికిఁ దెలిసిన విషయమే యనుకొనెదను. నిన్న వార్తా పత్రికలలోఁ గూడఁ జదివెతిని.” అనెను

“అవునాను కమలాంబ ప్రశ్నయు సమంజసమైనదే. నుచుతియు నేను నీవిషయమే ముచ్చటించు కొనుచుంటిమి. ఇప్పటి కాయాహ్వానమును నిరాకరించుటకే నిశ్చయించు కొంటిని.” అని సుగుణవతి ప్రత్యుత్తర మొసంగెను.

ఈ ప్రసంగము వలన సుగుణవతి యంతఃకరణము తుణుతుణుంబునకు నుండుచిత మైప్రభు ప్రదర్శిత మార్గము తిరస్కారమేయని దృఢీకరించు చున్నట్లు భానుమంతుఁడు గుర్తించెను. తన మనోనిశ్చితమును ఇట్లు లోకమునకు వెల్లడిసేవా నామె తలంచి యుండలేదు. కాని భానుమంతుని ప్రసంగరీతి యామె మనోభావము నట్లు వెల్లడింపఁ బరికొల్పెను.

కమలాంబ యిట్లు నెను—“సుగుణవతి! నీవిట్లు యాహ్వానమున నిరసించుటకుఁ గలకారణముల మేమడుగవచ్చునా? నీవంటి యవ్వనవతి కిదియే తగిన సమయము. లోకము నీ! కాకలీకంఠనాదంబున శ్రోత్రపర్వంబునంద నీవిచ్చగించనా? ఈవిషయమున నేను భానుమంతునితో నేకీభరించు చుంటిని. నీ సుస్వర మీ కుగ్రామమున నిచ్చట యాలయంబునకంటె నున్నత స్థానంబులఁ బ్రకాశింపఁ దగినది.”

సుగుణవతి స్వభావసిద్ధముగా మితవాషిణి అంతఃకరణ తత్త్వమును బార్శ్వ వెల్లడింప నిశ్చయించునది కాదు. అట్టులయ్యు నోక్కొత్తటి నిర్భయముగ నెదిరించి సత్యమును వెల్లడించు స్వభావముగూడ నామెయంద మిడియుండెను. కమలాంబ ప్రశ్నమునకుఁ బ్రత్యుత్తర మీయవలసిచ్చినప్పుడు సుగుణవతికిట్టి 2 ప్రత్యుత్తరము దశ

వాటిల్లి కనులాంబను దేరిపారఁజూచి నిర్మల వాక్యంబులతో “క్రీస్తు తానిట్లే చేయు నను నమ్మికకు మించిన కారణమేమియు లేదు.” అనెను.

కనులాంబ ముఖంబున 1 వైస్వర్య మంతుఁడైన. భానుమంతుఁడు లికిపడెను. తన ముత్తనవ మోటులాడుటకు మున్నే సుమతి ప్రసంగింప నారంభించెను. ఆమె ముఖంబున మామెయంతరాత్మకు 2 దర్పణప్రాయ మయ్యెను. సుమతియొక్క 3 కేతకీగర్భదశాభమును కపోలకాంతి యాగోగ్యవంతమయినదే యగును గాని సుగుణ వతియొక్క సహజ సౌందర్యమునకు నీనికి మిక్కిలి భేదముగలదు.

“నెద్దమ్మ! ఒకవత్సరముదనుక మేమదియే మాజీవితముల కానర్పముగఁ బ్రతిజ్ఞజేసితిమని నీ వెఱుంగుదువు. కణ్వోపదేశమును వినివారికందఱికది 4 స్వప్తా భానమయ్యెను. మేము మాదైనిక చర్యల విధాన మింకను నిశ్చయింపఁ జాలకుం టిమి. క్రీస్తు నడచుకొను మార్గమును దెలిసికొనుటకై నేనును సుగుణవతియుఁగూడ మిక్కిలి యాందోళనము నందుచుంటిమి ” అని సుమతిచెప్పెను.

కనులాంబ సుమతివంకఁ దీవ్రదృష్టింజూచి యిట్లు నెను:—“కణ్వని 5 యభి వాదము నాకుఁ దెలిసినది. దాని నాచరణమునందుచుట 6 శతవిషాదము కంటిది. అప్పట్లుఁ బ్రతిజ్ఞజేసినవారందఱును గార్యార్థగభముననే వ్యర్థప్రతిజ్ఞయని తెలిసికొని విసర్జింతురని నేను భావించితిని. సుగుణవతి విషయమున నేనంతగా ముచ్చటించవల సిన పనిలేదుగాని (కనులాంబయొక్క మున్నెన్నఁడుఁ గాంచని 7 వికట కటాక్ష ప్రసారమును సుగుణవతికాంచెను.) సుమతి! నీవిషయమునఁ దెలివితక్కువ తలంపు లేమియు లేవుగద !”

“నాకును చెక్కుతలంపులు గలవు. అవి భానవంతములుగను, తద్వ్యతిరీక్రము లుగను బరిణమించుట భగవద్వైశ్యమును గ్రహించుటమీఁద స్థిరపడియుండును. ఆవిష యమున నేను నిశ్చితాభిప్రాయ వైసపు డాచరణలానికిఁ దెచ్చెదను.” అని సుమతి పల్కెను.

“నారీమణులారా! ఈ ప్రసంగము నాకుఁ దురవగాహముగా నున్నది. కావున గ్రంథాగారమునకుఁ బోయెదను మన్నింపుఁడు.” అనుచు భానుమంతుఁడు భోజనశాలనుండి వెలువడిపోయెను. క్షణకాలము భోజనశాల నిశ్శబ్దముగ నుండెను. వంటవాఁడు పానపాత్రముల నమర్చుదనుక కనులాంబ వేచియుండి పిదప వానివై డలిపోవుట కాజ్ఞాపించెను. ఆమె క్రోధోద్రిక్తమానసయై యుండెను. సుగుణ వతి యొడుగునంటుచేఁ గనులాంబ తన క్రోధమును గొంతవఱ కాపుకొనఁ బ్రయత్నిం చెను. కాని యది మిక్కిలమై యిట్లు నెను:—“అమ్మలారా! నేను మిఁకంటె నేం డ్దచే వృద్ధురాలను. మీరాంతరంగిక ప్రబోధముచేఁ జేసిన యాప్రతిజ్ఞ యాచరణ మున కననుకూలమైనది.”

ఈమెవైఖరియు, సంభాషణ క్రమమును గాంచ నీమెకును, ప్రభుమార్గాను వర్తనమునకును మిక్కిలి వ్యత్యాసము కలదని సుగుణవతి తలంచెను.

“నెద్దమ్మ! లోకవ్యవహారమునఁ గ్రీస్తును మేమనుసరింపలేమని తలంతువా ?

1. వివర్ణత. 2. అద్దమువంటిది. 3. మొగలిపూవులాని కేకుతోసాటి. 4. భాగా తెలిసెను. 5. అభిప్రాయము. 6. కుండటికొమ్ము. 7. వికారమయిన

లేక మేముట్లునుకరింపఁ బ్రయత్నించిన సాంఘిక దురాచార పరాయణులగువారి యామోదముం బడయఁజాలమని యూహింతువా ? ” అని సుమతి యడిగెను.

“ ఇది కేవల వ్యర్థప్రయత్నము. ఈ కాలమందట్లు సంచరింప వలసిన యవసర మేమియు లేదు. అదియుంగాక యిట్టి యుద్యమమున మీరెట్లు—అని యడ్డోకిపోఁ గవలంబ నిలిపి సుగుణవతివైపునకుఁ దిరిగి—

“ నీ యీ నిష్ఠితార్థమును వినిన నీతల్లి యేమను ? సుగుణవతి ! ఇది కేవలము బుద్ధిహీనత కదా ? ఏని యెట్లున్న ను గంధర్వులను మించిన నీగాత్రసౌందర్యము నెట్లు వినియోగించెదవు ? ” అనెను.

“ మాయమృ యేమనునో నేనింకను జెప్పఁజాలను ” అని సుగుణవతి తన జననియొక్క యనిష్టము నూహించుటకు జంతుదుఁ గొప్పగాయకురాలు కావలెనని యుచ్చయించునాయని విచారించిన నట్టివారిలో నగ్రగణ్య యీ సుగుణవతి తల్లియే యగును.

కమలాంబ భోజనపీఠమునుండి లేచి నిలువబడి. “ యోగ్యాలోచనముఁ జేసిన భిన్నాభిప్రాయపు కాఁగలవు. ఈనాటకకాలాభ్యుత్థుని యావ్యసమునుగాని తత్త్వల్యచగు జేతోక నేవనుగాని యంగీకరింపకుండైన ముందు విచారించఁగలవు. ” అనెను.

“ ఈవిషయమునే 1 యదమిద్ధమని నిర్ధారణ నేయఁజాలక తల్లిబుద్ధు పడుచుంటి ” నని సుగుణవతి పలికెను పిదపఁ గొలఁదికాలము గూర్చుండి తానువెల్లినవెనుక సుమతి కిని యామెయవ్వట్లును దుర్భరమగు సంవాదము జరుగఁగలదని తలంచుకొనుచు వెడలి పోయెను. ఆమె తలంచినట్లులే జరిగెననియును, అట్టి ప్రసంగమే సుమతి తనద్రవ్యమును పడవిని వినియోగింపవలసిన రీతియొక్క నిశ్చయమును దృఢపరచెననియు సుగుణవతి తెలిసికొనెను. తాను వీరిబారినుండి తప్పించుకొనిపోయి యేకాంతమునఁ గొంతకాలము బుచ్చఁగలిగినందులకు సంతసించితిని. ఆవెనునంబున నొకపథకము స్ఫురించుచుండెను. దాని నొంటరిగఁ గూర్చుండి విచర్చింప నూహించెను. కాని సుమతి భవనంబుననుండి వెలువడి కొంతదూర మేగునప్పటికి భానుమంతుఁడు తనను వెన్నంటి వచ్చుచుండెనని గ్రహించి యామె మిక్కిలి యిబ్బగుండెండెను.

“ సుగుణవతి ! మీమనోవ్యాసంగమున కంతరాయము కలిగించుటకు విచారింపుచుంటిని. నేను నీమార్గముననే పోవలసినవాడ నగుటచే 2. నాసహాగమనమునకు నీవంగీకరింతువని తలంతును. కొంతతడవునుండి నేను నీవెనువెంటనే వచ్చుచుండినను నీ వాతంకపరుపలేదు. ” అని భానుమంతుఁ డనెను.

“ నేను నిన్ను చూడనేలేదు. ” అని సుగుణవతి పలికెను.

“ నీవు 3 కాదాచిత్త్రముగానైన నన్ను జ్ఞాపకమున నుంచుకొనిన ” అని భాను మంతుఁడు పలికి యామెతో నడువ సారంభించెను.

సుగుణవతి యాతని విధమునగాంచి యాశ్చర్యము నొందెను.

కాని నిచ్చెరఁజెందలేదు. ఆమె యాతని బాల్యమునుండియు నెఱుంగును. ఒకప్పుడు వారొండోరుల 4 సాంకేతిక నామములతోఁ బిలుచుకొనెడివారు. అచిరకాలమునుండి సుగుణవతియందుఁ గలిగిన యేదోయొకమార్పులన నిప్పుడట్లనర్హుటలేదు. ఆతఁడీమ

1. ఇదియిట్లు 2. కూడవచ్చుట. 3. కొంచెము. 4. రహస్య.

నప్పుడప్పుడిట్లే యభిముఖుడై మతిపాఠముల గావించుచుండుటయు గలదు. అందులకామె యానందించుచుండును. నేడామె యాతని సాన్నిధ్యము నిచ్చుచుండునని భానుమంతుడు తుణకాల మూరకుడి “సుగుణవతి! నీవెప్పుడయిన నన్ను స్మరించెదవా?” అనెను. సుగుణవతి చిఱువగవుతో “అందుకు సందియమేమి? పలుమారు తలపోయుచుండును.” అనెను.

భాను—నీవిప్పుడు నన్ను గూర్చి యోజించితివా?

సుగు—అగును. అనగా నేనిప్పుడు, అగును.

భాను—ఏమి?

సుగు—నీవు నన్ను యధార్థము వక్కాణింపు మనెదవా?

భాను—అట్లే.

సుగు—అట్లయిన నీవిప్పుడిచ్చట నాసన్నిధిని లేకుండిన బాగుండునని తలంచుచుంటిని.

భానుమంతుడు డీమాటును వినినతోడనే వెదవులు గలచు కొనెను. ప్రసంగము ఆతఁడొచ్చుచున్నట్లు పరిణమింప లేదు.

భాను—సఖి! నేనొకటి చెప్పెదను వినుము-అట్లునుటకు నేననర్హుడను. నీతో నొకవిషయముంగూర్చి ముచ్చటించు నిశ్చయించు కొంటిని. నీవిషయమున నేనెట్టి యనురాగమునఁ బ్రవర్తించునదియు నీవెఱింగియే యుంటివి. నీవిప్పుడు నాయెడల నిట్టియ నాదరణముంజూపఁ గలతంబేమి? నీవును నన్నియొక యనురాగ వీక్షణింబులతో నాదరించు దానవు గదా!

సుగు—అటులు బాల్యదశయందు అటపాటలలో నట్టి ప్రవర్తనము మనకు సహజమే. ఇప్పుడు పెద్దవాండ్రు మగుచుంటిమి కదా!

ప్రస్తుత మితిని సమాజేత మించుక వెగటుగఁ దోచినను సుగుణవతి తన సహజానురాగ విధముననే యాతనితో ముచ్చటించు చుండెను. ఆమె మనంబంతయుఁ దన భావికార్య విధానంబున 1 నిమగ్నమై యుండెను. ఈతని సన్నిధాన మట్టితల పోతకంతరాయముగలిగించెను. కొంతదూరమునిశ్శబ్దముగానడచిరి. మార్గముజనసంకీర్ణమై యుండెను. వారికదురుపడిన వారిలోన్యసింహకవికూడ నొకఁడు. ఆతఁడేజింటంగించి విషముఁడై వెడలిపోయెను. భానుమంతుడు సుగుణవతిని తడవద్యుష్టితోఁ గాంచుచు నిట్లనెను.

“నేను న్యసింహకవివైన బాగుండును. అట్లయిననదృష్టవంతుడ నగుదునేమో

సమాజ గాంభీర్య వతియగు సుగుణవతి కూడ నీవాక్యాకర్షణమున వైరద్యముం జెందెను. ఆమె మారుపలుకకయే వడివడిగఁ బోవఁ బ్రారంభించెను. భానుమంతుఁ డెద్దియో పలుకఁ గృతనిశ్చయం దయ్యెను. సుగుణవతి వానిని నివారింప ననమర్థురాలయ్యెను. తుదకామె యిప్పుడయిన మఱియొకప్పుడయిన నతఁడు యధార్థమును చెలిసి కొన వలసివచ్చినదే గదా యని తన మనస్సును సమాధాన పరచుకొనెను.

భాను—సుగుణవతి! నీవిషయమున నేనెట్టి యనురాగమును గలిగి యున్నది యున్నవెఱింగియే యుంటివిగదా! నాయాత కవకాళమున్నవా లేదా? నేను నిన్న త్యంతము సుఖపెట్టఁ గలను. చిరకాలమునుండి నిన్ను ప్రేమించిన వాడను.

1 విషాదజనకంబగు హాసస్మఖంబుతో ముగుణవతి “ నావయస్సెంతని యూహింతువు ? ” అనెను. ఆమెవెఖరి స్వభావాతీతమైనది.

భానుమంతుడు పట్టుదలతో నిట్లనెను— “ నీయనురాగమును వాంఛించినని నన్ను పహసింపఁ జెల్లదు. ”

“ నే నపహసించుటలేదు. కాని భానుమంతుడా ! నీవీవిషయమున విశేషము ముచ్చటించుట వలనఁ బ్రయోజనములేదు. అదికేవల మసంభవము ” అని ముగుణవతి తనకు బాల్యమునుండియు సహజమగు మూర్ఖవముతో సమాధానము చెప్పెను: మూర్ఖమధ్యమున వివాహప్రసంగము జరుపవలసినందుల కామె వ్యగ్రతఁ జెందెను. కాని రాజమూర్తమునఁ బోవువారి రొదలో వీరి ప్రసంగము, యింటియొద్ద నొంటరిగఁ గావించిన నెంతరహస్యముగనుండునో యిప్పుడు నట్లేయుండెను.

భాను—నీవు—అనఁగా నాకుఁ గొంత సావకాశము నొసంగినయెడల నేను నీ మనంబున—

ముగుణవతి దృఢనిశ్చయముతో “ నిష్ప్రయోజనము ” అనెను. ఆమె తరువాతఁ దాను కలనముగాఁ బలికితినని పశ్చాత్తాపమును జెందియుండెను. పిదప కొంత దనుక వారుభయమును, నిశ్శబ్దముగ నడిచిరి. ముగుణవతి యిట్లు సమాపించుచుండెను. ఎప్పుడిలునేరుదునో ! యెప్పుడో ప్రసంగ మంతరించునో యని ముగుణవతి వాంఛించుచుండెను. మూర్తమున నొకసండు దిరుగునపుడు భానుమంతుడు హఠాత్తుగా మున్నెప్పుడును బొడసూపని గంభీర నివాదంబుతో నిట్లనెను.—

“ ముగుణవతి ! నీవు నాకు భార్యవు కమ్మని కోరుచుంటిని. నీకెన్నటికయిన నట్లొనర్చుటకు వీలుకలదో లేదో చెప్పుము. ”

ముగుణవతి కృతనిశ్చయము “ యెన్నటికి నట్లు జరుగనేర ” దని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

“ నిరాకరణమునకు గారణమేమైనఁ జెప్పఁగలవా ! ” అని భానుమంతుడు నిజమును దెలిసికొనిన నధికారము గల వానివలెఁ బ్రశ్నించెను.

“ ఒకశ్రీ తాను వివాహమాదఁ దలచిన పురుషునియెడఁ గాంచఁదగు ననురాగము నాకు నీయెడలఁ బొడముటలేదు. ” అని ముగుణవతి పలికెను.

భాను—నీవు నన్ను ప్రేమించుట లేదని మారుమాటలతోఁ జెప్పుటయే గదా !

ముగు—నేనట్లు చెప్పుటలేదు; అట్లు చెప్పఁజాలను

భాను—ఏల ?

అది మఱియొక విషయము. భానుమంతుఁ డిట్లు పృచ్ఛ చేసినందులకు ముగుణవతి యాశ్చర్యముం జెందెను. తానునిజమును జెప్పఁదలంచి చెప్పఁదగినదానికంటె నెక్కువ చెప్పెదనేమోయని సంకోచించుచు, “ ఏలయన:- ” అనఁనంతలో భానుమంతుడు వీలొ లెల్పుము. నీవంతకంటె నెక్కుడుగ నన్ను పహసింపఁజాలవు. ” అనెను.

“ నీజీవితమున కర్హమైన యాదర్శ మేమియులేదు. కావున నిన్ను ప్రేమించుట కవకాశములేదు. లోకాభివృద్ధికై నీజేమి కార్యములఁజేసితివి ? నీకాలమును వ్యర్థముగ నాటకములఁ జూచుటలొను, కేకాటనముఁ జేయుటలొను, అటపాటలయందును,

వర్ధపరచుచుంటిని. ఇట్టి జీవితమున శ్రీలనాకర్షించు ప్రభావమేమి గలదు ? ” అని సుగుణవతి పలికెను.

భానుమంతుడు లజ్జాకలితపదనారవిందుడై చిఱునగవుతో నిట్లు నెను:—
“ నీవనినట్లు సుత్యక్తకార్యముల నేమియుఁ జేసియుండను. కాని, నాతోడిపురుషులకు నేనీవిషయమునఁ దీసిపోదునని తలంపను. అందుఁ బెక్కుండ్రవలె దుష్టుడను కాను. నీ 1 వైముఖ్యకారణముఁ దెలిసినందులకు సంతోషించితిని. ”

ఇట్లు పలుకుచు నాతఁడాకస్మికముగఁ దన 2 శోనేష్టము నించుకొని తొలఁగించి, 3 సమితశీర్షుడై వెనకకు మరలెను. సుగుణవతియు నింటికిఁబోయి తనగదిం బ్రవేశించి యయాచితముగఁ దన్నలముకొనిన యీవిషయములంగూర్చి తలంచుచుండెను. భానుమంతునితోఁ దానుజేసిన ప్రసంగమునుగూర్చి విమర్శించినకొలఁది తనజీవితము నట్లే నిరర్థకమైనదని భావించెను. తనజీవితమున కెట్టి యాదర్శము కద్దు ? విద్యాభ్యసనమునకై తానుగూడఁ బరరాష్ట్రములకేగెను. పశ్చిమఖండ వాసులలో సుత్యక్తములగు 4 వౌజ్ఞలకడ గానవిద్య నభ్యసించెను. అది ముగిసినతోడనే తన స్వగ్రామముగు ధర్మపురికి మరలివచ్చి యొకవర్షమునుండి తద్గ్రామాలయమున గాన రసంబును వెదజల్లుచుండెను. అందుకుం దగిన వేతనంబును నైకొనుచుండెను. రెండు వారములక్రిందట నాయాదిత్యవాసరంబు దనుకఁ దనజీవితమునెడ సంతృప్తిఁ జెంది యుండెను. గానవిద్యాకాశలంబునఁ బ్రఖ్యాతి వడయినగునని తనతల్లివలెనే తానును దలంచుచుండెను. లోకమునఁగల గాయనులకంటె నీకతిశయమేమి కలుగును ?

భానుమంతుని దాను నిరాకరించిన కారణమును దలపోసినకొలఁదిని తనజీవితము మాత్ర మంతకన్న నెక్కుడు దేశోద్ధరణ పరాయణత్వమున మెలంగుటలేదని తెలిసికొనెను. ఇట్టిజీవితమును గ్రీష్మేష్టు వినియోగ పరచును ? ఆమె గాత్రమొక ధనాగారము. స్వోత్కర్షకుఁ గాకున్నను, ఆవిషయము నామె యెఱుంగును. రెండు వారముల క్రిందటి వఱకు దీనిచే ధనమును, శ్లాఘ్యతను బడయుచుండెను. భానుమంతుని జీవితముకంటె నిది యంత్యక్తమయినదా ? చాలతడ విట్లే తలపోయుచు నొంటరిగఁ దనగదియందుండి తుదకు నిర్భయముగఁ దనతల్లితోఁ దననిశ్చితార్థమును తెల్లడించి నాటకోద్యోగమున నంగీకారమును, దనమనంబునఁ దలంచుచుండిన 5 భావి కార్యవిధానమును దెలుప నిశ్చయించుకొని క్రిందికి దిగెను. ఆమె తనతల్లితో నీవిషయము నింతకుము న్నికసారి ముచ్చటించియుండెను ; తన గానవిద్యా కాశలమున జగద్విక్రాంతముగ నాటకకాలలం బ్రదర్శించి ధనార్జనముం గావించి ప్రఖ్యాతివడయ వలెననియే తనకున్న యభిరుచిమని యామెయెఱుంగును.

తనజననితోఁ దెలుపఁబోవు నీప్రసంగమునకు మిక్కిలి భయపడుచు నెట్లకేలకుఁ దల్లింజేరి, “ అమ్మా ! నేనీనాటకకాలం జేరఁగూడదని నిశ్చయించుకొంటిని. అయిదులకుఁ దగిన కారణము గలదు ” అనెను.

సుగుణవతితల్లి సౌందర్యవతియు, సున్నత డేహసౌవ్యమమును గలదియై సంఘమునందుఁ బ్రస్తుతమగు స్థానము నలంకరింపవలయుననియు, దనపిల్లలు విద్యాధికులై ప్రఖ్యాతిగలవారుగా వర్ధిల్లవలయుననియుఁ గోరునది ; సుగుణవతికంటె బదియెండ్లు

చిన్నవాడగు నామెసోదరుడు పట్టపరీక్షయం 1 దుత్తర్లుడై విలువిద్యా నైపుణ్యమును గలవాడయ్యెను.

ఈతని విద్యాభ్యాస కాలమున నుగుణవతియుఁ దల్లియు నింటియొద్ద నుండిరి. నునుతి తండ్రివలెనే నుగుణవతితండ్రియు జేశాంతరమునఁ 2 గాలధర్మము నొందెను. నునుతివలె నీమెయుఁ దన యాదర్శమునఁ భిన్నమయిన స్వభావముగల కుటుంబమున నిమిడియుండెను. నుగుణవతి యింక నేమిచెప్పునో వినవలయునని యామెతల్లి నిరీక్షించియుండెను.

నుగు—అమ్మా ! రెండువారములకుఁ బూర్వము నేనాలయమునఁ గావించిన ప్రతిజ్ఞను నీ వెఱింగియే యుంటివిగాదా !

తల్లి—కన్యని ప్రతిజ్ఞయా ?

నుగు—కాదు. నాప్రతిజ్ఞయే. అమ్మా. అదియేదియో నీ వెఱుంగవా ?

తల్లి—నాకును గొంచెము తెలియు ననుకొనెదను. దైవారాధన తత్పరులై యాలయమునకుఁ బోవువారెల్లరు సమకాలిక ప్రవర్తనమున కనువర్తనముగ సాధ్యమగు నంతవఱకు, ఏను ననుకరింప తలయుననియే తలంచెదరు. కాని జగద్విక్రాంత కీర్తి గల నాటకాయమున నీ పున్నతోద్యోగమును బడయుటకును నీనికిని సంబంధమేమి కలదు ?

నుగు—మిక్కిలి సంబంధము గలదు. క్రీస్తీవిషయమున నేమిచేయునని వివరించి సర్వజ్ఞానాంతురమగు నాతని యుద్దేశ్యమును స్మరించినప్పుడు ఆతఁడు నాయీ నుగ్వరమును, ఇట్లు వినియోగపరపఁడని నిశ్చయింపవలసినచెన్ను.

తల్లి—ఇట్టి యుద్దేశ్యమును బడయుటవలన దోషమేమైనఁ గలదాయేమి ?

నుగు—దోషము కలదని చెప్పటకు నేను సాహసింపఁ బాలను.

తల్లి—ఇటువలె నాటకకాలంఁ దమ సంగీత విద్యాకాలమును వెదజల్లు నారీ మణుల యోగ్యతకు నీ కి వాసాతమును బ్రతిపాదించెదవా ? వాగ్దండఱును గ్రీష్టు సమృత్తికి విరుద్ధము నొనర్చువారని నిందింప సాహసింతువా ?

నుగు—అమ్మా ! నీవపార్థ కల్పనము నేయక నాభావమును ఋజుమార్గమున గ్రహింపుము. నే నొరుల గుణగుణంబులఁ బరిగణించుట లేదు. గానవృత్తి నవలంబించినవారిని నిందించుటయును లేదు. స్వోచిత విధానమునఁ గృతనిశ్చయ నైతిని. ఈవిషయమున విచారింపిచూడఁ గ్రీస్తామోదింపఁడనియే నానమ్మకము.

నుగుణవతితల్లి తోపోద్రేకమున నాత్మ నింకను మరచియుండలేదు. ఈవిషయమునుగాని, నుగుణవతియొక్క నిశ్చయమునుగాని యామె చక్కఁగా గ్రహింపలేదు. కాని తనతనూహతయొక్క పురోవృద్ధి యామె గానకళానైపుణి కనురూపముగ నుండవలయునని యామె యభిమతము. ఈయాలయ సంఘమున 4 నవీనోత్పన్నమగు నీమత విషయితోద్రేకము పాతపడినతోడనే నుగుణవతి కుటుంబేచ్ఛ ననుసరించి సంచరించునని తలంచెను. నుగుణవతి చెప్పబోవు ప్రత్యుత్తరమునకు సిద్ధపడకయే “ కాకున్న నేమనును ? ” అనినది.

సుగు—ఏమనువా? గానవిద్యా విధానమున నెచ్చటఁ బ్రాభివృద్ధికై తత్పాటవమును వినియోగింపవగునో యచ్చట వినియోగింపు” మనెను. అమ్మా! వామఁగల సంగీత విద్యా వైదుష్యమును స్వాత్మార్థ ప్రకటనమునకుఁగాని, యుదర పోషణార్థముగాని వినియోగింపక గానరసముచే నాకర్షింప నలవియును పతితుల నుద్ధరింప వినియోగపరుపవలెనని నిశ్చయించుకొంటిని. ఇట్టి శ్రావ్యగాత్రమును గ్రీస్తుండులకు వినియోగపఱచునో యందులకే వినియోగ పఱచెదను. ధనాకర్షణకైయేర్పడిన గాత్రక సమాజముల యభివృద్ధికై నాగాత్ర పాటవము నెన్నిటికిని వ్యర్థపరుపఁ జాలను.

సుగుణవతి పతికిన యీ హాశ్యము లంతశ్శుద్ధి గలిగి తీవ్రములగుటచే నామె తల్లి దిగ్భ్రమము జెందెను. ఆమె కిప్పుడు కోపమినుమడించెను. తనకోపమును నుతగు పఱచుకొను స్వభావము లేనిదగుటచే—

“నీయూహలు కేవలము వ్యర్థములు. నీకుఁ బిచ్చియెత్తించున్నట్లున్నది. నీవేమి చేయఁగలవు? ” అనెను.

సుగు—లోకమునందనేక శ్రీపురుషులు 1 ప్రతిభావంతములగు తనవిద్యాధనముల లోకారాధనమునకై వినియోగించుచుండిరి. అట్లుండ భగవత్కృపాక్షమున పాదభాగికముగ నాకు లభించిన యీ మధురస్వరము నుచితముగ లోకారాధనమున వినియోగింపక నేకేల దానికి గొంత మూల్యమును విధించి ప్రజలనుండి ధనాకర్షణము చేయవలయును నీ నీవెప్పుడును, నాకభివృద్ధి గాన కళావిశేషములకు మనకు సంఘమున నున్నత స్థానమును, 2 వసుసమృద్ధియుఁ గలుగవలయునని యానించుచుంటివి. కాని నేనట్టి ప్రతిజ్ఞను జేసినదాదినా నీ కి యభిమతార్థసిద్ధికి నార్జింపఁ జాలకంటిని.

తల్లి కోపోద్రిక్త కంపితాంగియై యాసవమునుండితల్లి తిరిగి కూర్చుండి యాశీశము నెట్టుకేల కరికట్టి “అట్లయిన నీవేమి చేయఁదలంచితివి? ఆ నా ప్రశ్నమునకింతువును సమాధానముఁ జెప్పువైతివి.” అనెను

సుగు—ఇప్పుడు దేవాలయమునఁ బాడుచుందును. వసంతకాలమేగుదనుక నట్లుచేయుట కచ్చుకొనియుంటివి. నగునునదప్పును మాలగూడెమున పుతప్రచారితీసంఘము బోధించునెడ వారితోజేరి యచ్చట భగవన్నామ సంకీర్తనముఁ గావించుచుందును.

తల్లి—ఏమీ. సుగుణవతి! నీవేమి పల్కుచుంటి? మైమరచి యుంటివి. మాలగూడె మెంతటి నీచుల కాకరమై యుండునో నీవెఱుంగుదువా!

సుగుణవతి తనతల్లికి సమాధానముచెప్పుట కిండుక సంతయించియు నెట్టుకేల కిట్లునెను—

“ఆ విషయము నేను బాగుగ నెఱుంగుదును. అచ్చటి ప్రజలంతటి యాశోగతి నుండుటచే నేనందులకు దొరకొంటిని. కోలఁది నాతములనుండి నామనాభకర్మము నాశని 4 యర్థాంగియగు పులోమయు నచ్చటఁ బనిసేయుచుండిరి. వారి యుపహాస సకాలములయందుఁ భక్తగంఁ బాడఁదగిన వారలైన జేవాలయ సంఘమునుండి వచ్చి తమకు సాయభోజనములను నీటి ప్రాతకాలముననే వారతనంపిరి. వారికోక గుడారము గలదు. అందుపనృసింతురు. కైస్తవమతప్రచారము విజ్ఞానము

కడిన ప్రజేశము వారికి నేను సాయపడెదను. ప్రభునామమున నేను గొంత స్వార్థ త్యాగమును గావించు గృతనిశ్చయ నైతిని. నా యుద్ధయమును నీవు హర్షింపవని నే నెఱుంగుదును. కాని ప్రభువు కొఱకు శ్రమల నందవలయునని నే 1 నభిలషించుచుంటిని. దర్శిత్రీ 2 ప్రాంత 3 జనపదంబుల నధోగతి నందుచుండిన వేపునసహా జయల 4 యుద్ధరణమునకై మన మేమిపాటు పడుచుంటిమి ? మనము నివసించు నీడే కమ్మ నభివృద్ధి పఱచుటకు మన మనో ధనాదికముల సేత వెచ్చించి లోకోద్ధారకుడగు ప్రభువు ననుగరించుటకుఁ బ్రయత్నించుతిమి ? ఉత్కృష్ట జీవకోటుల దొర్చి గృతను బరింపక యాత్మోపభోగోచితములగు సాంఘిక 5 దైనందిన కృత్యముల స్వార్థపరాయణులమై మెలంగుటయే మన జీవితములకుఁ బరమావధియూ ?

తల్లి—నీవు నాకు హితబోధను నేయించుంటివా ?

సుగు—(తల్లి మాటలను గ్రహించి) లేదు. నాకే బోధించుకొనుచుంటిని.

తల్లియేమైనఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చునోయని నిరీక్షించుచున్నంతలోఁ గొంతతడవు మిన్నకుండెను ; పిదప గదికుండి నడలిపోయెను. తనగదింజేరి మాతృభాషణంబుల 6 నవలూడన మొనరించుటలోఁ దల్లి తనకెన్నఁగును సహాయభూతురాలు కాదని యను, దన యుద్దేశ్యమునయిన నుచితరీతిని గ్రహింపఁజాలదనియుఁ దలసికొనెను. అమె మోకారించి ప్రార్థించెను. కణ్వుని యుపన్యాసభవనమున, పూర్వ ద్వివారమున నావీడవారదు కాన్పించినది మొదలు తత్సాంఘికలలో మున్నెన్నఁడును ప్రార్థింపని వారనేకులు తదవలంబనముం గావించిరని చెప్పవోవును. అట్లామె ప్రార్థించి తేచునప్పటికే నేత్రము లక్రుపూరితములై యుండిన. కొలఁదికాల మాలోచించుచుఁ గూర్చుండి పిదప నుమతి కొక లేఖను వ్రాసెను. దానిం దనచేటికచే నామెకుఁ దిసి తిరుగ మాతృసమక్షముంజేరి తానును నుమతియుఁగూడి నేటి సాయంసమయమున మోలపల్లెకుఁబోయి పులూమాసోమనాథశర్మలఁ గాంచనైయుంటియని కేల్పెను.

“ నుమతి పినతండ్రయగు వైద్యభూషణుండు మాతోఁగూడ నచ్చటికివచ్చును. నుమతి వచ్చునప్పు డాతనిని విలచుకొని వచ్చును. వైద్యభూషణుండు సోమనాథ శర్మకుఁ 7 గడుం గూర్చినవారెను. గత హేతుంతర్భుతన శాతని యుపన్యాసములకు సహాయభూతుడయ్యెను. ” అని నుమతి తత్తితోఁ బలికెను.

తల్లి నితర తరయై యూరకుండెను. కుమార్తె విధాన మేమియు నామెకు కుదించదాయెను. మాతృవిషాదమును 8 మూకీభావముచేతనే నుగుణవతి తెలిసికొనెను. నూర్చొ సమయ కాలమున వైద్యభూషణుండును, నుమతియు నరుదెంచిరి. వీరు మువ్వయల గలపి చండాలవాటిక కరిగిరి.

ధర్మత్రుతీప్రాంతమున నీ చండాలవాటికను మించిన దుర్మార్గావానియు నే టొండులేదు. అది లైలు యంత్రనిర్మాణా స్థానమునకు సమీపమున నున్నది. గ్రామ నికాహర నీచమానవుల కాకరము. తత్సహాయముననే యొక 9 బహిరంగభూమి కలదు. అందు కర్మను మున్నగు నాటపాటలవాండ్రు విడియుచుండును. దాని ముట్టును బాదగాండ్రకును, స్వల్పమూల్యముంగొను నన్న 10 విక్రేతలకును, కృత్రిమా

1. కొరుకు 2. సహుప 3. పల్లెల 4. ఉద్ధరించుటకు. 5. ప్రతిదిన 6. పరామర్శించుట. 7. విక్రతుడు 8. ఊరకుంటుచే. 9. మైదానము 10. పూతుకూళ్ళు.

రిణులు మున్నగు దౌర్భాగ్యులు నివసించుటకును, చిన్నచిన్న కొట్లదొలకిచ్చుటకై యనేకములు కట్టబడియున్నవి. ఇట్లు దౌర్భాగ్యుల కందఱికి నాకరంబగు నీప్రదేశమున నాలనుసంఘమువారు మున్నెన్నఁడును గంటఁజూచియైన నెఱుంగరు. అట్టి సాంఘికులు సమీపించుటకయిన వలనుపడనంతటి మురికితోడను, పాపము తోడను, మునిగి యుండెను. మనము న్యాయము న్నాలోచింతము. అప్పుడప్పుడు భజనగాండ్రను ఉపాధ్యాయులను, మతప్రచారకులను బంపి యాప్రదేశమును శుద్ధిపరుపవలయుమని మాన్సు ప్రయత్నించిరి. కాని వెక్కిరింపవలయునగు గతిచినను ధర్మపుర్యాలయ సంఘమువారేమియు నేయఁజాలరైరి.

సకల దుష్కృత్యముల కాకరంబగు నీచండాలవాటికలో సోమనాథేశ్వర్య ధర్మపత్ని ద్వితీయుండై సామాసమునఁ బ్రవేశించి తమగుడారము నందలి మధ్యభాగమున నాటి, యుపన్యసింప నారంభించెను. అతఁడెట్లు 1 శిశిర్సపునఁ దండుఁజేరుటచే పాయంసమయము లత్యాహ్లాదకరములుగ నుండెను. తన యుద్యమమును సఫలమునేయుటకు, అచ్చటి క్రైస్తవుల సాహాయ్యముఁ గోరెను. వారును యధాశక్తిని దొడ్పడిరి కాని యిట్టి యుపన్యాసకాలములను స్వరయుక్తమగు గానముగూడఁ దొడ్పడిన జయప్రదముగ నుండెను. గతాదిత్యవారోపన్యాసమున హోమ్మియమును వాయించువారవారోగ్యులైరి. పట్నమునుండివచ్చి తొడ్పడినవారి గాత్రములంతగా క్రావ్యములు గాకుండెను.

ఆనాడు సోమనాథేశ్వర్య ఆస్తమయ కాలమున నుపన్యాస స్థానమునఁ గుర్చీలను సర్దుచుఁ దన యధ్ధాంగలక్ష్మితో “ప్రేయసీ! నేటిరాత్రి యొక చిన్నసభ జరుపఁబడును.

పులో—నాథా! నేను నట్లే తలంచెదను.

సోమనాథేశ్వర్య దృఢమైన పాటి శరీరము గలవాఁడు. అతని గంభీరకంఠ స్వరము కంచుగంటవలె నెంతనూరమునకయిన స్పష్టముగా వినఁబడఁగలదు. ఆప్రాంతమునం దనేకులతో స్నేహముచేసెను. అతని హితబోధలన బాగుపడిన యొక దిబ్బ మొగమువాఁడు అప్పుడే గుడారములోనికివచ్చి కుర్చీల నమర్చుటలో నాతనికిఁ దొడ్పడెను.

నాటిరాత్రి యెనిమిదిగంటల కాలమున సుమంతుఁడు తనకొలుపుకూటమునుండి గృహోన్ముఖుండై బయలుపడెను. చండాలవాటికా సమీపమున నొక యద్దె బండిపెక్కి యింటికిఁ బోఁదలంచెను. కాని యాతఁ డాప్రాంతమును సమీపింప హృదయరంజకమగు నొక ముస్సర మచ్చటి గుడారమునుండి వెలువడి యాతనికి 2 (శోత్ర)వేయమును గావించెను. అది సుగుణవతి కంఠస్వరమే. స్వార్థత్యాగిని యగు నామె గానామృత మితని చెవిం బడినతోడనే స్వచర్యావిమర్శ మిషంబున నాతఁడు భగవత్సాన్నిధ్యమును గాంచెను. అతఁడు తాపెట్లు సంచరింపవలయునో యింకను నిర్ధారణ చేసికొనలేదు. సుండేనా 3 దోలాయమాన మానసుండై పరితపించు చుండెను. రెయిల్వే యుద్యోగమున నున్న యాతని గతచర్య సాన్నిధ్యత్యాగమున కభిముఖుని జేయునది కాదు.

“అమె యేమిపాడుచుండెను ! నుగుణవతి యీస్థానమున కెట్లు చేరగలిగెను?” అని యాతఁడాశ్చర్యమునఁ బరికించుచుండఁ దత్ప్రాంత ద్వారము లనేకంబులు తెరువఁ బడినవి. అచ్చట మధ్యపాన కాలయందంతదనుక దొమ్ములాడుచుండినవారునిశ్చబ్దముగఁ జెవియొగ్గి వినసాగిరి. పలువురు గుడారముతట్టు పరుగిడుచుండిరి. నుగుణవతికిఁజే యానందము మున్నెన్పడును గలుగలేదు. జేవాలయమున నెప్పుడు నామెకంత ధ్వని యింత శ్రావ్యముగఁ బలుకలేదు. ఇది యద్భుతమైన స్వరము. అమె యేమి పాడుచుండెను ? రైలు యంత్రకాలాధికారియగు నుమంతుఁడు నిలిచి చెవియొగ్గి విన సాగెను.

గీ. ప్రభువు నడిపించు త్రోవలఁ బట్టి పోడు ;
నాని నాదర్శముగఁ గొని వరలు చుండు ;
జేసు స్వాతంత్ర్య మిసుచుంత బూన నవని ;
గాంతు గమ్యస్థలంబు ధీమంతు తోడ.

నిర్మలస్వరూపము 2 మూర్తిభవించెనోయన నొప్పు నీగీతము విట ద్యూత పాన కాలలఁ బ్రవేశించి యచటి దౌష్ట్యమున కంతరాయము గల్పించి నవీనోజ్జీవనమును గలిగించెను. అంత నుమంతుని రాచుకొనిపోవుచు నొకఁడు “ నేఁడు గుడారము పక్కటిల్లఁగలదు ; గానరసంబన నిట్లు వెల్లివిరియ వలయునుగదా ! ” అనెను.

నుమంతుఁడు గుడారమున కభిముఖుఁడై కొన్ని యడుగులు జని మరల సంత యించి వెనుకకు మరలి వీధిమూలంజేరి యొకయద్దెబండిలోఁ నెక్కెను. కాని యాతఁడు నుమతి గాత్రము వినంబడనంతటి దూరము పోకమున్నే తన భోవికార్య విధానమును ప్రభుసమ్మతముగ నిశ్చయించుకొనఁ గలిగెను.

ఇది తృతీయాధ్యాయము.

దైవానుకరణము.

చతుర్థాధ్యాయము.

కణ్వుడ డాతని పుస్తకాగారమున నిటునటుఁ బచారుసేయుచుండెను. అదినము బుధవారము. ఆవారమునఁ దాను సాయంతనారాధనానంతరమున నొసంగఁబడిన యుపన్యాసమునుగూర్చి యాలోచించుచుండెను. అతని 1 శయనాగార గవాక్షాంతరమునుండి చూచిన లైలు కర్మాగారము కాన్పించుచుండును. మాలగూడెమున మతప్రచారకుఁడు నాటిన గుడారముఁగూడ నచ్చటికి నూత్నముగఁ గాన్పించుచుండెను.

కణ్వుడను గదిలోఁ బచారుసేయుచు 2 గవాక్షముచేత కరుదెంచినపుడెల్ల నటువైపువకుఁ జూచుచుండెను. ఇట్లు స్వల్పకాల మిటునటుదిరిగి తుదకుఁ (లేఖన ఫలకము) వ్రాతబల్లయొద్దఁ గూర్చుండి పెద్దకాగితమును దనవైపునకు లాగెను. మరల తుదికాలము యోజించి పెద్దయకరంబులతో నిట్లువ్రాసెను.

ఈ సంఘమునఁ గ్రీస్తుచేయఁదగిన కార్యముల పట్టిక.

- (1) లోకవిడంబనార్థము వ్యర్థ వ్యయమును గాని, యకారణ క్షేత్రమునుగాని పొందక సహజ సాధారణ పద్ధతిని జీవయాత్ర గడపుట.
- (2) ఎంతటి భవంతులైనను ప్రజ్ఞావంతులైనను లక్ష్యముసేయక వారి లోపాలోపములను దేశాలయోపన్యాస కాలముల నిర్భయముగ తినుదాటించి నిరసించుట.
- (3) తన యాధిపత్యముక్రింద నుండిన సంఘము నందుఁగల శ్రమంతులను, విద్యావంతులను, సామాన్యులను కనిపట్టి యథోచితముగ వారియెడఁ బ్రేమను జూపి యాదరించుట.
- (4) స్వార్థ పరిత్యాగమును జేసి, స్వకాయకష్టమునకోర్చి తనదేశమునఁగల ప్రజాసామాన్యముయొక్క క్షేమాభివృద్ధిల కనుపగు కార్యముల పాల్గొనుట.
- (5) పంచమవాటికయందలి మద్యపాన మందిరమునకు వ్యతిరేకముగ నిరాఘాటముగ బోధించుట.
- (6) పాపాత్ములై యథోగతి నందుచుండిన బీదవారికిఁ దాను స్నేహితుడనని వెల్లడి చేసికొనుట.
- (7) ఈసంవత్సరంబున వేసవిని శీతావరణ ప్రదేశమునకుఁ బోవలదు. రెండుసారులు దేశాంతరగామి నైతిని. ఇత్తు దట్టినర్ప నవసరము గాన్పింపదు. ఆరోగ్యమును గలిగి యుంటిని. ఈ స్వేచ్ఛావిహారమును మాని, యావశ్యకతగల మఱియొకని నీధనంబున నుదకమండలమునకుఁ బంపుట యుక్తము. ఈపట్టుణంబున నట్టి యావశ్యకత గలవారు పెక్కుఁగడుకలరు.
- (8) ప్రభువైన యేసు కణ్వుని స్థానమందుండిన నింకేమి సేయును ?

1. పడకటింటి. 2. కిటికీ. 3. తెలిపి.

క్రీస్తు ననుసరించుటకు దానుసేయు ప్రయత్నములు, ఆసంతృప్తికరములుగ నున్నవని యాతఁడెఱుంగును. అందుచేతనే భిన్నవదనుడై తగువిధానంబుల నారయుచుండెను. పయిన వ్రాసిన యెనిమిది విధానంబులలో నొక్కొక్కటిగఁ బ్రతిదియొక జిరకాలానుభవములగు తూర్గములకు భంగకరంబులుగ నుండెను. అట్లయ్యు నాతఁడు క్రీస్తునుకరణ విధానంబుల నారయుచుండెను. ఇంతకు మఱికొన్నిటిని వ్రాసుఁ బ్రయత్నింపలేదు. కాని తన జీవితమునఁ గ్రీస్తును మిక్కుటముగఁ బ్రవేశ పెట్టుటకై 1 నువలూడనము సేయుచు మిన్నకుండెను. ప్రార్థనా సమాజమునఁ దానానా దుపన్యసింపఁ దలంచిన విషయమును వ్రాసుఁదలంచినను నీపరితాపమున దాని మరచెను.

2 తద్విషయ 3 నిమగ్న మానసుండై యుండుటచే బహిర్వాదముకడ ప్రాగిన గంటనైనను విఁదాయెను. ద్వారపాలకుఁ డేతెంచి దర్శనార్థ మెవ్వఁగో చనుదెంచినది చెప్ప నులికిపడి 4 ప్రజ్ఞానియాయెను.

తనచీటిని లోనికిఁ బంపెను.

కణ్వుఁడు మెట్లకు సమీపించి వానింబయికిరమ్మని పిలిచెను. “మనమిచ్చట నిర్మలముగ మాట్లాడనగును.” అనెను. సోమనాథకర్మ మేడపయికికై తన రాకకుఁ గారణము నిట్లు చెప్పఁబోడంగెను—

“కణ్వురీ ! నీవు నాయుద్యమమునఁ బోడ్పడవలయును. సోమనారము రాత్రియు, గతరాత్రియు మేమెట్టి యద్భుతావహములగు సభలఁ గావించితిమో తా మిదిమఱి కే వినియుండుదు. మగుజానతి తన 5 నిర్దళ క్రావ్య గాన భారా ప్రవాహముచే శ్రోతలఁ 6 బీయుఁజుట్టి నోలలాడించెను. జనులచే డేరా విక్రటిల్లినది స్థలము చాలినది కాదు:”

“ఆ విషయమును నేనువింటిని. తత్కారిత ప్రజలామె గావయ నింతకు మున్ను వినియుండలేదు. చనుట్లొకర్నింపఁబడుటలో వింతలేను.” అని కణ్వుఁడు పలికెను.

సోమనాథకర్మ—ఇది మన కన్యుతావహముకు ప్రసవనము వంటిది. మనయుద్యమమున కత్యంత సహాయకారి. నేటిరాత్రి తామచ్చటికి విచ్చేసి సభాకాలమునఁ బ్రసంగింపఁ గోరెదను. శీతలముచే నాకు దేహరోగ్యము కొఱవడియున్నది. నా గాత్రము క్రావ్యముగ శ్రోతల నాకర్షింపదు. వివిధ కార్య భార నిమగ్నులకి విన్నుత్రమపెట్టుట ధర్మముకాదు. నాకోర్కెను జెల్లించుటకుఁ దమకవకాశము లేనియెడల స్పష్టముగాఁ జెప్పదు. మఱియెవరికొఱకైనఁ బ్రయత్నించెదను.

కణ్వుఁడు—“నేటిరాత్రి మౌనప్రార్థనసమాజము చేయును” అని యింపుక విహవముతో నిలుగఁజూఁ బరికించి “దానికేదియో తగుసేర్పాటు చేసి నేనే వచ్చుటకుఁ బ్రయత్నించెదను. నేను భచ్చెదనని నీవు విశ్వయించుకొనవచ్చును.” అనెను.

కణ్వుని సద్భావమునకు మెచ్చి కొనియాడుచు సోమనాథకర్మ 7 గనునో మృణుడయ్యెను.

1. పరామర్శించుచు 2. ఆవిషయమున. 3. మనిగిన. 4. తెలివిదెచ్చుకొనిన. 5. అద్భుతని. 6. అమృతసముద్రము. 7. సోమముల్నించెను.

కబ్బుడ — మిత్రమా ! ఒకక్షణమాగి నాతోఁగూడఁ బ్రార్థింపవా ?

సోమ — అటులే.

వారిరువురును జలనమందిరమున మోకారించి ప్రార్థింపఁజొచ్చిరి. కబ్బుడ పసివానివలె నిర్వికారముగాఁ బ్రార్థించెను. సోమనాథశిష్య నిశ్చలముగనుండి తదాకర్ణనమున 1 న క్రుధారా ప్రవాహమున మునింగెను. చిరకాలమునుండి సదాకాశనలయం దాధిపత్యమును వహించుచు గౌరవముగ బ్రదికిన వాడయ్యెను గబ్బుడెప్పుడు చంపాలవాటికడ నప్రాజ్ఞులకొఱ కుపస్యసింప సాహసించుట విపరీతముగఁ దోచెను.

సోమ — (లేచి వెడలనూహించి) కబ్బుమహామనీ ! భగవంతుడు నీన్నాశీర్వదించునుగాక ! కేటిరాత్రి పరిశుద్ధాత్మ నీకు సహాయమై, నీసంకల్పమును జయప్రదముగ నెరవేర్చునుగాక !

కబ్బుడు ప్రత్యుత్తరము నొసంగలేదు. అట్లే నమ్మెదనని చెప్పుటకైనను సాహసంపఁడాయెను. కాని భగవద్వాగ్దానమునుగూర్చి తలపోయ నాతని హృదయంబునకుఁ గొంతకాంతి యలవడెను. నాటి సాయంత్రమున భర్మపుర్యాలయ ప్రార్థన సమాజమునఁ బెక్కింద్రుపిక్కిటిల్లిరి. జనసంక్లిర్ణమై యుండెను. నాడాకురజేశ్వరీ దేవాలయమున నడుగుపెట్టినది మొదలు ప్రార్థనసమాజమున నెల్లరు సమావేశ మగుచుండిరి. మున్నే న్నెడు నిందలుసమకూడుట లేదు.

కబ్బుడు కార్యోపక్రమమున సోమనాథశిష్య సేయుచుండిన కార్యమును గూర్చి జ్ఞాపించి తన యాహ్వానమును సభాసదులకు విన్నవించెను.

కబ్బు — కేటిరాత్రి చండాలవాటికయం దుపస్యసింపవలయునని భగవత్ప్రేరణచే నిచ్చయించుచుంటిని. మీరీసమాజకార్యమును కేటికి నేను లేకయే నిర్వహింతురని నమ్మెదను. మీలోఁగొందఱు నాతోఁగూడ మాటపల్లెకు వచ్చి యుపన్యాసానంతరము ప్రజలను మునుఖులను చేయుటలో దోడ్పడవలయును. తక్కింకలవారిచ్చట నే మాయోద్యమము నిర్వహింపముగఁ గొనసాగించుటకై భగవంతుని ప్రార్థింపుడు.

అట్లే వారిలో నాగ్గురు కబ్బుని వెంటఁ జోయిరి. మిగిలిన వారందఱును ప్రార్థనాగారంబున నుండిరి. కబ్బుడు వెడలిపోవుచుఁ దనసంఘమునఁ గలవారందఱిలో నిచ్చు బాత్యుద్ధరణమునకై యంతఃకరణకుద్ధిగఁ బాటుపడఁదగిన వారు పదిపదునే నుగురికి మించియుండరని తలంచెను. కాని యీవిషయమాతనిని విశేషకాలము ఘోరమెట్టలేదు. కార్యాంతరాపక్తిచే దినిమరచెను, అతని హృత్ఫలకంబున నవీనాదర్శంబులు నాత్మకొనియుండుటంజేసి యిట్టిసంకల్ప వికల్పంబు లాత్మన్న మగుచుండెను.

అతఁడు తనబట్టుతోఁ బంచమవాటికం జేరునప్పటికి గుడారమంతకుమున్నే జనసంక్లిర్ణమై యుండెను. ఉపన్యాసకులకొఱ కేర్పరచిన యున్న తాసనమును జేరుట దుర్లుభమయ్యెను. మునుతియు మునుజాతయు నచ్చటనే యుండిరి. భగవంతునికి మారుగ నేమి స్పృహకవి వారికి సహచరుడై యురదొండెను. మునుజాతలి క్రావ్యగానముతో సభావ్యాపారము నుపక్రమించెను. గుమిగూడిన సభ్యులందఱును బల్లవిని రెట్టించి పాడుచుండిరి. ఇంకొకరు నిలుచుటకైన దగిన తావులేక క్రిక్కిరిసియుండిరి. 3 జంఝూమారుత ప్రచారములేక ఇయి నిర్మలముగ నుండెను. జేరావక్కు

తెలులు వైకృతబడెను. చుట్టును నరముఖులులు కుప్పవోసినట్లు నిండియుండెను.

ప్రారంభించినపాటు ముగిసినతోడనే సమీపగ్రామవాసియుగ నొక మత ప్రచారకుడు ప్రార్థించెను । తదుపరి సోమ నాథశర్మ తైత్త్యముచే దనగాత్ర మవ్య క్తంబుగ కూచెనని విన్నవించి ధర్మపురీ ముఖ్యులయభ్యుత్థుడగు కణ్వుమహాముని నేటియారాధనమును జయప్రదముగ సెరవేర్చునని వక్కాణించెను.

“ఆతడెవరు ?” అని సభాభ్యంతరమునుండి యెవ్వనో ప్రశ్న చేసిరి.

“మతాధిపుడంటే నేటిరాత్రి చిత్రవిచిత్రమైన వాచెల్లరు వచ్చియుండిరి.” అని మఱియొకడనెను.

“ధర్మపురీ మతాధిపతియో ? ఆతని నేనెఱుంగుదును. నాయుజుహని తదాలయ ప్రవేశకుడు.” అని యింకొకఁడు పలికెను. ఆతఁడు మద్యవిక్రేత యగుటచే వాని సంభాషణమును విని యెల్లరును నవ్వసాగిరి.

“అందఱింబట్టి సంద్రంబునం ద్రోయుడు” అని యొక త్రాగుబోతు గ్రామ తలారివాని పాటు ననుకరించి యెఱుంగెత్తి పాద నందఱును గొడసేయుచు నవ్వయ రణగుణధ్వనిఁ గావించిరి. డేరాలూనివారందఱు నీవైపునకుఁదిరిగి చూడవారంభించిరి ” వాఁడు తప్పుత్రాగి యున్నాఁడు. వానిని వెలుపలికిఁ ద్రోసివేయుడు” అనికొందఱును, “త్రాత్తబోధకుని గొంతసేపు మాట్లాడనీయుడు” అనికొందఱును, “మఱియొక కీర్తనను, ప్రారంభింపుడు- కీర్తన- కీర్తన” అని కొందఱును గీతలిడ సాగిరి.

కణ్వుఁ డుపన్యాసవేదిక 2వధిష్ఠించి నిలువఁబడెను. ఈసమస్తమునుజూచి యీ తఁడు భియాఁకాంతుఁడై యేమియుఁద్రోచక నిర్విఘ్నఁడై యుండెను. పరువుచుర్యాదల నెఱింగి నుంచి వేమభాషలుగల నాగరిక సంఘమునెదుట నుపన్యసించుట గాదిది. ఆతఁడు ప్రసంగింప వారంభించెనుగాని సభలోఁ గలకలము వృద్ధికొఱియొచ్చెను. సోమ నాథశర్మ సభ్యులమధ్యకుఁజూచి సద్దునేయవలదని నివారించెనుగాని వానిప్రయత్నము నిష్ప్రయోజన మాయెను. కణ్వుఁ 4 డూర్వబాహుఁడై 5 యుచ్చైష్ఠ్యనంబునఁ బలు కఱియొచ్చెను. దేరారుధ్య కూర్చిండినవారు కొంచెము శ్రద్ధగ వానిఁజూడఁజొచ్చిరిగాని వెలుపలినుండి రోడపాచ్చుఁజొచ్చెను. కొలఁది నిముసములలో సంఘము కణ్వున కసాధ్యమయ్యెను. ఆతఁడు సుగుణవతిపై విచారచిన్నామగు 6 నుండహాసమును బ్రసరించెను. “సుగుణవతి! నీ నెద్దియేనిఁ బాడుము. సంఘము నిశ్చబ్దముగ నీపాటను వినఁగలదు,, అనిచెప్పి కణ్వు 7 డాసీనుఁడై తన 8 వక్త్రమును జేతులయందుంచుకొని మిన్నకుండెను.

తన గానామృతంసమును వేదశబ్దము కిదియే సుగుణవతికిఁ దగిన తరుణము. సుమతి హాస్యానియమును సారించెను, సుగుణవతి యిట్లుపాడఁ దొడంగెను.

గీ. గతుకుఁడు మార్గదర్శియై ప్రబల వాని
ననుకరించుట కర్తవ్య మగును నాకు;
దెందమా! నిశ్చలత్వముఁ జెందియుండు;
నిర్మలానంద సంధాన నియతుఁ డతఁడు.

1 పిమ్మట. 2 ఎక్కి. 3 తెల్లపోయి. 4 చేతులు వైకృత. 5 గొప్పధ్వని
తో 6 చిలునవ్వు. 7 కూర్చిండి. 8 ముఖమును

గీత ప్రభును పాదము నామె ముగింపకమున్న డేరాలోని జనులందఱు గౌరవ ప్రసక్తులతో సుగుణవతి కల్గియున్నారెరి. గీతమును ముగించునదికి పంచమ వాటిక యందలి చత్వరసీమయంతయు నిశ్శబ్దంబుగనుండెను. వారందఱామెకుఁ బాదాక్రాంత్యులైరి. ఘాతుక మృగతుల్యులుగు నాసంఘమున నామె యాపాదాకరమగునట్లు గానముచేసెను.

నాటకశాలలో వస్త్రాభరణాలంకృతులై సుగంధద్రవ్యంబుల నలందుకొని నట నాచిత్యా నాచిత్య విమర్శనములఁ జేయు 2 క్రేతుకులకును, తప్పద్రావి యొడలెఱుంగక నీచాతినీచములగు సంభాషణల మెలంగు నీపశుప్రాయులగు నే నాటవికజవంబులకు బోలిక యెట్లుచెల్లును? అట్లులయ్యును మీరు సుగుణవతి గానామృత 4 రసాస్వాద శంబునఁ గరంగి తమతమ దౌవ్యంబుల నెడసి దైవసాన్నిధ్యంబునఁబోలె భక్తిపరక శులై కిక్కురుమనక మిన్నకుండిరి.

కణ్వుడు తలయెత్తి నిశ్చేష్టితుడై నిశ్శబ్దంబుగనున్న సామాజికలంగాంచి ప్రభువు భక్తుల శ్రావ్యగాత్రములఁ దనసేవయందెట్లు వినియోగింపఁగలఁడో గ్రహించెను. నృసింహకవియందేదేకదృష్టితో గాయనిం గాంచుచు నామె చేయి తన కవితా సామర్థ్యము నెట్లు వెల్లడిచేయఁగలదో యని స్మరించు చుండెను. ఇట్టి సమాజారాధన స్థలంబులం గానవెట్లుని భావమంతయుఁగూడఁ బ్రాంతంబునఁ దచ్చాకమండెను. అచ్చటి మొగటుమానిసులు రేమహార్యవస్త్రధారియగు దన్నజూచి విడ్డరమందుచుండ సుగుణవతి సంగీత రసాస్వాదనాయత్త చిక్కింబున నాకర్షింపఁబడి యుండెను. ఆతడప్పుడే రివ్యాయామమందిరమునుండి వచ్చెను. సుమతిగాని సుగుణవతి గాని వానిరాక నెఱుంగరు.

కీర్తన ముగిసినతోడనే కణ్వుడు పవనసించుటకై లేచినిలిచెను. ఇప్పుడు సంఘము నిశ్శబ్దంబుగ నుండెను. ఇట్టిసంఘమునెదురఁ గ్రీనేమిసేయునని విచారించుచు నుపకమించెను. అధోగతియందుండిన వీరెవరు? 7 నశ్యరాత్ములు; క్రౌంచమత మేమిచ్చెయును? పాపులను సన్మార్గవర్తులనుగాఁ జేయునది. ఇట్టివారిలోఁ గ్రీస్తు ముచ్చటించు విధానమెది? ఆతడెవ్వనును? ఆతని నువార్తలఁగని యంశములన్నియు వీరికి సుబోధముగ వెల్లడింపలేకపోయినను గొంతవఱకైనఁ బ్రబోధించి యుండును. ప్రభువు సంచరించిన ప్రదేశములయందట్లే బోధించెను. కణ్వునికీప్పటివలె రి నిందనుక నెన్నడును ప్రజాసామాన్యమునెడ నిట్టి కరుణాంతఃకరణము కలుగలేదు. గతదశ వర్షములు నీప్రజాసామాన్యమును గణ్వుడెట్లుభావించెను? ఆతని దృష్టిలో మీరు దుర్మార్గులును, లోకాభివృద్ధికి భంగకరులునగు వ్యర్థమనపులుగాఁ గాన్పించిరి. కాని నేటిరాత్రి తాను వారి నెదుర్కొని యిట్టివారి నుద్ధరించుటకేక నా మనప్రభువు భూమి యందవతరించినది యని తలపోసి, వీరిసాన్నిధ్యముననుండి తదుద్ధరజార్థమగు కృషి సలుపువాడే 9 దిగంతబోతుడైన పరమాత్ముని సమీపించువాడని భావించెను. సాపేయగు నొకానొకపురుషుఁడు మానసవీధిం దగిలినవానిని బ్రేమించి రక్షించుట యెల్లరకును సుకరంచే యగును. అందఱుం బాపులేమగు నెద్దసంఘమును బ్రేమించుట కేవలము రక్షకుని సమీపించుటయే యనఁదగును.

1. ముగిలినాకిరి. 2. చూచువారికి. 3. అదవివాంఛ. 4. రసమును ద్రాగుట. 5. విలువగల. 6. క్లబ్బు. 7. నశించు. 8. ఇంతవఱకు 9. దిగంతవ్యాపకుఁడు.

కణ్వుడు దుపన్యాసాంతమున సభముగించినతోడనే జనమందఱు నెవరిదారిని వారు వెడలిపోయిరి. ఇంతిదనుక నిర్మానుష్యముగ నుండిన మధుపానశాలలు, 1 పణ్య శ్రీమందిరములు మున్నగు మర్కార స్థలములు తమకుఁ గలిగిన యామల్లోపమును గూడఁచి నుద్యమించినవోయన జనసంక్షేమై ద్విగుణీకృత దుర్జనాక్షిగ్ధంబై యుండెను. సుమతి, సుగుణవతి, నృసింహకవి, కణ్వుడు మున్నగువారును 2 వాస నిలయగాములై వెలువడి యునినీతులు మెలంగు నుందిరములందాటి బండ్లునిలిచియుండు తావునకు వచ్చి చేరిరి.

సారథులు 3 శకటముల నాయ త్తపరచుచుండఁ గణ్వుడు తక్కుంగలవారితో నిట్లు సంభాషింపఁ దొడంగెను:—“ ఇది కమభయనమామైన ప్రణీతము. వర్ణనా తీతములగు ఘోరకృత్యముల కాకరమగు నీప్రదేశము పట్టణమునకింత సమీపమున నుండెనని నేనెఱుంగను. దీనింబట్టిమాడఁ బట్టణము క్రైస్తవ మతావలంబకులచే నిండియుండెనని తలంప వలనుపడుటలేదు. త్రాగుడువలనఁ గలుగుచుండిన యా జ్వారాగ్రయము దొలగింప నెవ్వరికైన సాధ్యమగునని తలంచెదరా ? మనమందఱ మైకకంఠ్యమున దీనిందొలగింప నేలప్రయత్నింపరాదు ? శ్రీప్రతి సందర్భమున నెట్లు సంచరించును ? మిన్నకుండునా ? ఘోరకృత్యములకును, మృత్యువునకు నాకరంబు లగు నిట్టిమధుపానశాలల, వ్యభిచారగృహంబుల, జూదమలాడు సావకుల నుంచుటకుఁ క్రైస్తవు లామోదింపనగునా ? ”

కణ్వుడు సాన్నిధ్యవర్తలతో ముచ్చటించుచుండ ననుటకంటె దనలోఁదానె వితర్కించుకొనుచుండెననుట 4 సమంజసము. తానును దనసాంఘిక లందఱును నేటేట నీమందిరముల 5 నిరాఘాట ప్రచారమునకు ఆమోదము నిచ్చుచునే యుండిరి. క్రీస్తు వీరవలె నా నిందుల కామోదించునా ? ఈప్రశ్నకుఁ గణ్వుడు సమాధానము నూహింపఁజాలఁడయ్యెను. క్రీస్తు, ఈకాలమున సజీవుడై యుండిన యెడల నిట్టినిచస్థానముల మూయింపఁ బ్రయత్నింపఁదా ? ఆతఁడెట్లు బోధించి యుండును ? ఎంతపనిచేసియుండును ? ఇది కూడనికార్యమని బోధించిన ప్రభాసామా న్యమున కంత హితవుగ నుండదు. క్రైస్తవులయ్యును వీరు పాప్రచారమున కామో దము నొసంగి తన్మూలమున లభించు ద్రవ్యమునకు యజమానులైయుండి పాపకార్య ముల కదైల కిచ్చుచుండవచ్చును. వైకార్యములన్నియు నిచ్చుట జరుగుచుండెనని కణ్వుడెఱుంగును. ఇట్టి సందర్భమునఁ గ్రీస్తుని 6 యభిమతి మెట్లుండును ?

మరునాడు గ్రాంతకాలమున నీవిషయమును 7 నిదమిద్ధమని పూర్తిగనిశ్చయింపక మున్నె తన పతనమందిరమున కేగెను. ఆదినమంతయు నావిషయమునుగూర్చియే మనస్సునం దాలోచన చేయుచుండెను. అట్లులే సే ధ్యానించుచుఁ దృప్తికరమైన సమాధానమును స్థిరపరచుకొనక పూర్వమే దైనికపత్రిక వచ్చిచేరెను. భార్య పత్రికం దెచ్చి భర్తచేరికిచ్చెను. అతఁడు చదువ నారంభించెను. ఆమె విషయం గూర్చుండెను.

ఈ 8 దైనికపత్రికయే యాప్రాంతముల నన్ని విషయముల స్ఫురించినది. పత్రి కాపాఠకులు మున్నెన్నఁ దింతటి శ్రద్ధతో విషయముల నిరీక్షించునది లేదు. సమీ

1. వెలయాండ్రయిండ్లు. 2. నివాసగృహములు. 3. బండ్లు. 4. మంచిది 5. అడు లేని. 6. ఇష్టము. 7. ఇట్లని. 8. దినసంబంధము.

పమున జరిగిన మల్లయాధ వివరణమందుఁ గాన్పింపవచ్చును. క్రమక్రమముగ నా ప్రాంతముల జరుగు నేరముల వివరములుగాని, సంసారల యిండ్లలో జరుగు నీచ వార్తలుగాని, యీపత్రికయందుఁ బొడనూపుటలేదు. పిదప సారాయి మున్నగు మత్తుద్రవ్యములయందు, బాగాకు మున్నగు పదార్థముల విక్రయప్రకటనలు గూడఁ బ్రచురింపఁబడుటలేదు. అదివారమునఁ బత్రికాప్రకటనము నిలుపుచేయఁబడినది. పత్రికాధిపుల చ్యాసములుగూడ రానురాను, అద్భుతమును గొల్పుచుండెను. సోమ వారమున వెలువడిన పత్రికలోని కొన్ని భాగములు చూచిన పత్రికాధిపుఁడు తన వాద్దానమును నిలుపుకొనినట్లు స్పష్టమయ్యెను. దీనింజూడుఁడు — రాజకీయవిషయముల నీతి —

“వ్యావహారిక విషయముల నధ్యక్షత వహించినవారి పక్షమునే యీపత్రికాధిపుఁడవలంబించి వ్యాసముల సమకూర్చుచుండెను. ప్రతికక్షుల వాదములను ఖండించుచు స్వమతస్థాపనమును గావించుచుండెను. ఇతిమండన్ని పక్షములవాడిని వ్యాఖ్యమును సమకూర్చుతలంపున యోగ్యామోగ్య ప్రకటనమే ప్రధానముగా వ్యాసరచన గావించఁ గలదు. వ్రాయఁబోవు విషయము స్వపక్షమున కనుకూలమా లేక పరపక్షమున కనుకూలమా యనిగాని, మనపక్షమువా లేర్పరచిన విధుల కనుగుణముగ నుండెనా లేదా యనిగాని, విచారింపక, ప్రపంచోద్ధరణముకై యుత్సృష్ట ప్రవర్తనము ననుకరించిన లోకరక్షకుండగు క్రి నేను నాధుని విధుల కీవ్యాసరచన ననుగుణముగనుండునా లేదా యనియే విమర్శించుచుండును. ప్రతిరాజ్యాంగతంత్ర విమర్శనము నను దదంతర్గత నైతికాదర్శములు యధాక్రిమంబుగ నున్నవా లేవా యని చర్చించఁబడును. సంఘములుగాని, ప్రజలుగాని సకలవిషయముల భగవత్సంకల్పానుసార మారంభించగలరు. అట్టిపత్రికనుండి యామోదింపఁబడును. తద్వ్యతిరేకంబులును నిరసింపఁబడును.

కాసన నిర్మాణ సభా ప్రవేశక సభ్యుల యొకల విషయములగూడ నిట్టి యాదర్శముననే యామోదము ప్రస్తుతముచేయఁబడును. స్వపక్ష ప్రతిపక్ష భావములం ద్యజించి 4 దైవాధిష్టిత మార్గంబునఁ బ్రజా ప్రాతినిధ్యమున కర్హుడగునాయను విషయమే యీపత్రికయందుఁ జర్చింపఁబడును.

ఇట్టి విషయము లాపత్రికయందుఁ బెక్కులు పొడనూపుచుండెను. మాదిరికి స్వల్పముగా నిందుఁజూపితిమి. ధర్మపురివాసులు నెక్కండ్రీ వ్యాసములఁజదివి యాశ్చర్యముచే గన్నుల నులుముకొనిరి. అట్టివారిలో ననేకులు పత్రికను నిలుపు చేయుండని పత్రికాధిపునకు స్పష్టముగఁ దెలిపిరి. అట్లుల మ్యును బత్రిక వెలువడుచునే యుండెను. పలువు రాతీతలతోఁ జదువుచునే యుండిరి. వారంతమునఁ జందాదారుల నేకులు పత్రికం దెప్పించుకొనుట మానిరిని పత్రికాధిపుఁడు పురూరవుఁడుఁ దెలిసికొనెను. ఈయెదురెత్తునడక నాతఁడు ప్రకాంతుడై చూచుచుండెనుగాని, తనచేతిక్రింది యుద్యోగి పత్రిక దివాలాతీయునని నిశ్చయించుకొనెను.

ఆరాత్రి కణ్వుడొప్పత్రికను ననభౌగ్య విమనట్లు చదువుచుండఁగాఁ బ్రతివాక్యమునఁ బురూరవుఁడు తనవాద్దానమున ననుసరించుచుండెనని కణ్వునకు స్పష్టమయ్యెను.

ఉద్దేశమును గలిగించు వినితవాక్యము తిందును కాన్పింపలేదు. 1 మరుటములను వ్యాసముఁజూడ విశ్వాసపాత్రములై యుండెను. అతఁడు పరికించిన రెండువ్యాసాంతములను వ్యాసకర్తల నామములు స్పష్టముగ లిఖింపబడెను. అట్టివ్యాసములలోనే పదరచనయు, 2 నితీవృత్తమునుగూడ గౌరవాస్పదములుగఁ గాన్పించుచుండెను.

“పురూరపుఁడు పత్రికావిలేఖరులు వ్యాసములకుఁ దమనామములఁ జేర్చునట్లే ర్పరచెను. అట్లు చేయుట మిక్కిలి మంచిది. ప్రతివ్యాసముయొక్క బాధ్యతయుఁ దత్కర్తలే వహింపవలసిన వారగుదురు. అందువలన వ్యాసరచన మత్కృష్టత కలగును. వ్యాసకారులకును బత్రికాపాఠకులకుఁగూడ నిది యుత్తమమయిన కార్యము.”

అనిచెప్పి కన్బుఁడు నిలిచెను. అతని భార్య తానుచేయుచున్న పనివైపునకు దృష్టిని మరలించెను. అతఁడత్యంత శ్రద్ధాశుభై చదువుచుండెను.

“వేయనీ! ఇదివినుము” అని కన్బుఁడు గద్గదస్వరంబుతో నిట్లు నెను.

“నేటిప్రాతఃకాలమున రైల్వేకర్కాగారాధ్యక్షుఁడును సుమంతుఁడు తన పదవికి రాజీనామాను దాఖలు చేసినఁట. రైల్వేకంపెనీవారు తమదముకుఁ బాత్రులగు కొందఱి నావికావ్యాపారులకుఁ గలిగించుచుండిన విశేషవాఙ్మయ నిలుపుచేయుటకై మనగవర్జ మెంటువా లేచుధ్య చేసిన కొన్ని చట్టములకు భంగకరముగాఁ గంపెనీవారు నటించుచు న్నట్లు నిర్ధారణచేయుఁగల కొన్ని కాగితము లతనికి దొరకెనట. వాని నాతఁడు గవర్న మెంటువారికి స్వాధీనముచేయునట. ఇట్టి కాననాపాతములఁ గావించుచుండిన రైలు వారి నొకరిలానుండుట తనకు, అత్యగౌరవమునకు భంగకరముగా నుండుననియుంచి రాజీనామా నిచ్చితిఁని వ్రాయుచున్నాఁడు. తనకు లభించిన సాక్ష్యమును దండవాదకారుల నశి మొనర్చెనట.

సుమంతుని యీసాహస కార్యమునుగూర్చి పత్రికాధిపులు విచిత్తించిరి. ఈ కార్యమువలన సుమంతున శేమియుఁ బ్రతిఫలములేదు. జీవనోపాధిగూడనశించెను ఈవిషయమును బహిర్గతము చేయఁదలంచినచో దన యద్యోగమునకు భంగమెన్నటికిఁ గలుగనేరదు. ధర్మశాస్త్రముల ననువర్తింప వలయుననియు, శాస్త్రవిరుద్ధ ప్రవర్తకుల దండింపవలయుననియు, భావించు సజ్జనులందఱితని యీకృత్యమునామోదింప వలయును. ఇట్టిపెద్దరైల్వే కంపెనీపయిని తగుసాక్ష్యము చిహ్నములు దుర్బుటమైయుండ నట్టివిషయములఁ దెలిసినవారుగూడ గొప్పవారితో బోరు ఘనశేల? మన మపరాధులముగాముకదాయని సమాధానపరచుకొనెదఁగాని యాధార్మ్యమును వైల్లడింప సాహసింపరు. ఇట్లుపెద్ద పెద్దలే కర్తవ్యమును దాటించుచుండుటచే రి యుత్తుల యంతఃకరణములు దుర్వ్యాపార 4 పరితములగుట యొకవింతయా! ఇట్టి న్యామవిరుద్ధ కార్యములచే నెందఱుండఱు రైలునాకరులు ద్రవ్యమును సమర్పించుచుండిరో తెల్పుచు వారిని మేధావిశేషమును గొనియాడుచు మున్నొక గౌరవస్థానము నలంకరించిన విబుధుఁడై లోకమును మోచుచుండును. సాధ్యమగు నేని యత్కృష్ట పదవుల నన్న వారెల్ల రిట్లే ధనాకర్షణము చేయుచుండురని కూడ నుడివెను.

ఇట్టిచర్యలు భగవత్ప్రకృతిమునకుఁ బాత్రములు కావనియు లోకసంరక్షణార్థము వినియోగింపవలయుననియు విబుధురెల్ల రెఱింగినవిషయమే. ఇట్లు నేరములు శిక్షా

1 వ్యాసనామములు. 2. కథ 3 చూపనలు. 4. నిండినవి. 5. బుద్ధివిశేషము.

పాత్రములు కాకుండిన నూతనోద్యోగ పదార్థులగు యవ్వనులందఱును సచ్చీలు రెట్లు గుదురు?

కృష్ణుడగువానికి విధాయకమగు రీతిచే నుమంతుఁ డాచరించెనని మాన మ్మకము. ప్రభుస్థానమునకును, ప్రజలకునుగూడ నాతఁడసాధారణ సేవజేసెను. ప్రతి మానవుఁడును సంఘమునకుఁ జేయవలసిన విధానము నిదమిద్దఱుని నిర్ధారణసేయుట నుకరముకాదు. కాని ప్రకృతివిషయమున నుమంతుఁడు తనవిధిని యుక్తి యుక్తంబుగ నిర్వర్తించెనని భర్మపరాయణులగువా. రెల్లఁడు దలంపక మానకు. ఒక్కొక్కప్పుడ ప్రజా సేవకై స్వార్థపరిత్యాగమును గావింపవలయును. నుమంతుని కార్యమునుగూర్చి భిన్నాభి ప్రాయములు పెక్కులు వెలువడఁ గలవు. అశతరీతని నక్రమప్రవర్తకునిగాఁ జెప్ప నుంకించెదరు. దేశాభిమానియుఁ ప్రభుభక్తి పరాయణుఁడును జేయఁదగినదానిచే యీ తఁడు గావించెను. భర్మశాస్త్రము యధోక్తముగ నిర్వహింపఁబడునుగాక!

పూర్వోక్త విధానంబునఁ గల పత్రికా వ్యాపమును పఠించుట ముగించి కణ్వుఁడు పత్రికను కేలవైచెచి యిట్లనెను.

“నేనుపోయి నుమంతు నాదరింపవలయును. అతఁడు నాతోఁజేసిన నాగ్దానము నకు ఫలితమిది.”

ఇట్లని కణ్వుఁడు వెడలుచుండ నర్థాంగలక్ష్మి—

“నాదా! మనప్రభువీవిషయమున నిట్లై సంచరించునని నీవుతలంచెదవా?” అనెను.

కణ్వుఁడొక ఊణకాలము నిరుత్తరుఁడై నిలిచియుండి స్వాదువాక్యంబులతో నిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను—

“నేనట్లే తలంచెదను. ఎట్లయినను నుమంతుఁడు క్రీస్తుని సన్మతమిదియని నిశ్చయించెను. ఈవాగ్దానమునఁ జేరిన మేమందఱును నెవనికిఁ గ్రీనైట్లు ప్రబోధించిన నట్లాచరించుటకు నిశ్చయించితిమి. పరులకుఁ దోచినట్లు కాదు. ఎవనిచర్యకు వాని యంతరాత్మయే ప్రబోధస్థానము.”

“వాని కుటుంబముగతి యేమి? ఈ 1 స్థానభ్రష్టతను వానిభార్యయుఁ బిల్లలు నెట్లు భావించుదురు?” అనిభార్య యనెను.

“వారికిది కడు దుర్భరముగ నుండును. అందుకు సందియము లేదు. ఈవిషయ మున నుమంతునికిఁ గష్టమిచ్చుటనే గలదు. అతని యుద్దేశమునుగూడ వారు సన్మార్గమున గ్రహింపఁ జాలరు.” అని కణ్వుఁడు సమాధానముచెప్పుచు నింటినుండి బయలు దేరి వెడలిపోయెను. అదృష్టవశమున నుమంతుఁ డెదురయ్యెను. వారిరువురునిరుత్తరులై మిన్న క పరస్పర కరగ్రహణము లొనర్చిరి. భాషా సాహాయ్యముతో నిమిత్తిములేకయే పరస్పరాభిప్రాయముల గ్రహించిరి. గురువునకును, శిష్యులకును నిట్టియశోవ్యాకర్షణ మిదివఱ కెన్నఁడును గలుగలేదు. ఈవిషయమునఁ గొంతదవ్వు ముచ్చటించిన వెనుక నీవేమిచేయఁదలంచితి”వని కణ్వుఁడడిగెను.

2 “నేవకాంతరవిషయము నడుగుచుంటిరా! ఇంకను నాచునంబున నేదియు లేదు. కంటివారల నంపు నాపురాతన వృత్తికలదుగాదా! సాంఘిక ప్రవృత్తి యందుఁడప్పు నాకుటుంబము శ్రమ పడనవసరములేదు.” అని నుమంతుఁడనెను.

1 స్థానమునుండి తొలఁగుట. 2. నేవకత్వమునదలినతరువాత.

సుమంతుడు ఘోరముల వదనారవిందుడై నెమ్మదిగ ముచ్చటించెను. 1 దారా పుత్రాదు లిక్కార్యము నెట్లు భావించిరని కల్యాణుడుగ నిమిత్తము లేదు. అవిషయమున సుమంతుడు మిక్కిలి భేదపడుచుండెనని కల్యాణుడెఱుంగును.

ఇంచుక తాళి “ మిత్రో నింకొక విషయము మనవిసేను వలసియున్నది. కర్మాగారమునఁ గూలివాండ్రనిమిత్తము నేనారంభించినపనిగూర్చియే యెఱుఁగి. అపని నాయుద్దేశ్యప్రకారము వడచుటకుఁ గంపెనీవారి కభ్యంతర మేమియుఁ గాన్పించదు. లైల్దేశాకరలందఱు న్యాయవిరుద్ధముగ సంచరించుచుండఁ గంపెనీవారు యువజనసంఘములు మున్నగు మతవిషయక సమాజములఁ బోషించుచుండురను వనంతి సత్యమేకదా ! సన్న్యాసవ్రతులు మతావలంబకులు నగువాండ్రు దమ సేవయంగుండుట వారికిని యుక్తమే. కావున నేనేర్పరచిన యాగదియందుఁ గూలివాండ్రు చేరి సత్కాలక్షేపము నేయుచుండవచ్చును. నా స్థానమున వచ్చువాడే దానిని పోషింపవచ్చును. నీవందుల 2 కనుసంధాతృవై నాయుద్యమమును సఫలమునేను వలయును. నాతలంపు నీకుఁ దెలిసియే యున్నది. అనాటి నీసంభాషణము పరివాండ్ర నాకర్షించినది. వీలగునన్ని సారులు తావచ్చటి కేగుచుండుదు. కన్యయ్యకృష్ణి నాకెయించి తత్కార్యమునకు వలయు బట్టలు మున్నగు పరికరముల నందుఁజేర్చుదు. నీవట్లు చేయుట కంగీకరించెదవా ? ” అని సుమంతుడడిగెను. “ వల్లె ” యని కల్యాణుడు ప్రత్యుత్తరమిచ్చి మఱి కొంతనే పచ్చటినుండి వెడలిపోవునప్పుడు సుమంతునితోఁగూడి భగవంతుని బ్రార్థించి క్రైస్తవ సాహచర్యమునకు నూచకమగు కరపీడన మొనరించి గృహాన్యుభుండై చనెను.

ఆవారమున జరిగిన విషయముల నన్నిటిని మనంబునఁ దలపోయుచు నడివ్రుడై కల్యాణుడిల్లునేరెను. పట్టణమునం దెల్లడలను దనసంఘమునందు విశేషంబుగఁ దరచే నుపపాదించబడిన క్రైస్తవదర్శ ప్రవర్తన మపరిమితమైన మార్పును గలిగించుచుండెనని గ్రహించెను. అట్టి ప్రతిజ్ఞాను వర్తనమున ననదినంబును భయంకరమగు మార్పులు కలుగుచున్నవి. దాని పర్యవసానము నూహించుట కతఁడవద్యమింపలేదు. ధర్మపురియందేగాక దేశమునం దెల్లడల ననేక కుటుంబములలో 3 నసంభావిత 4 వినిమయంబులు గలుగఁగలవని యాతఁడనుకొనలేను. సుమతి, సుగుణవతి, సుమంతుడు, పురూరపుణ్డు మున్నగువారావాదానము నాచరణమునం దిడుటవలనఁ గలుగుచున్న మార్పులను దలపోయి నట్టివాదానమును చేసిన వారందఱు నైకకంఠ్యంబునఁ దదాచరణంబునకు దొరకొనిన సెంత తారుమారు కలుగునో తెలిసికొన నాతనికి మార్గదర్శక మగుచున్నది. వారందఱుట్లాచరించెదరా ? లేక, కష్టములు తారస్థిగింపకొలది మెత్తబడి పట్టు వదిలుచురా ? మరునాటి ప్రాతఃకాలమున నాతఁడు తన పతనమందిరమునఁ గూర్చుండి యాప్రశ్నమునకు తీరము నూహించుచుండ స్వయం నిర్ణయ సభాధ్యక్షుండగు మయూరుండను యావనుడు దర్శనార్థియై పిలిచెను.

“ నేను నాకష్టములను వెలిబుచ్చి మిమ్ముల బాధించుట ధర్మముగాదు గాని మీరునాకు సదుపదేశమును గావించురను నమ్మకముతో వచ్చితిని. ” అని మయూ

రుడు వెంటనే తానువచ్చిన సంగతి నివేదింప నుపక్రమించెను. “నీవు వచ్చినందులకు మిక్కిలి సంతసించితిని. సందీయము వలదు. సంగతిబెల్లము.” అని కణ్వుడనెను. కణ్వుడేసంఘమున కధ్యక్ష పదవి నందినది మొదలు మయూరుని బాల్యము నుండియు నెఱుంగును. బాలుడయ్యె నాతఁడాలయమునఁ 1 గాచాచిత్కముగఁ జేయు సత్కార్యముల నవలొకించి యానందించుచుండెను.

మయూరుడు— అయ్యా! మీకు నిజముజెప్పవలయుఁగా! నాకిప్పుడుదోర్లగ మంతరించినది. నిర్వాహారుడ నైతిని. గతవత్సరముఁ నేనున్న త పరిక్షయందనుత్తీర్ణుడనైనది మొదలు చేశోపకారి “పత్రిక కుపవిలేఖకుడగా నుంటిని. మొన్న తనివారము సాయంకాలమునఁ బత్రికాధిపుడు నన్ను బిలిచి రేపటియందయమున నీవురాని బెజవాడలో జరిగిన చోరీ కేరమును గుఱించి, విమర్శించి తత్తద్విషయముల వ్యాసముగ సమకూర్చి తెమ్మి. సోమవారము ప్రాతఃకాల పత్రికాయందు ధర్మపురి దైనిక పత్రిక కన్న మున్నగు మనమి విషయమును బ్రచురింపవలయు” ననెను. అదివారమునాడు పనిసేయనని నేను తిరస్కరించితిని. నన్ను పనినుండి తొలగించెను. అతని హృదయ మెందువలనో వినువుదలఁ జెందియుండెను. అట్లుకానిచో నన్నంతమాత్రమునఁ ద్యజింపడు. ఇంతకు మున్నాతఁడు నన్నత్యంతాదర భావమునఁ గాంచువాడు. ఏను నేను చేసినటులనే చేయునని మీరు తలంపరా? ఇట్లేల యడుగుచుంటిననఁ బరులందఱును నేనాదిత్యవాసరంబునఁ బనిసేయనని నిరాకరించుటచేబుద్ధిహీనుడనని పలుకుచున్నారు. క్రౌన్ద్రవుడు పరుల కాక్ష్మ్యమును గొలుపు పనులఁ జేసినం జేయునుగాని బుద్ధిహీన మగు చర్యలం దిగడని నేను సంతృప్తినందుట కడుగుచుంటిని, మీ రేమనుకొనియెదరు?

కణ్వుడు— నీవు నీమాటను నిలువఁబెట్టుకొంటి మనుకొనెదను. నీయజమాని నిన్ను జేయుమనిన రీతిని గ్రీస్తు అదివారమున వారాపత్రికా కార్యనిర్వహణమునఁ బనిసేయునని తలంపను.

మయూరుడు— అయ్యా! మీకు నేయివందనములు. ఈ విషయమున నామ కన్ను వ్యాకులత నందినది. దూర మాలోచించిన కొలదిని కొంతని జెందుచున్నది.

అని మయూరుడు గమనోన్ముఖుడై లేచెను. కణ్వుడును లేచి కరుణారస పూరితమగు తనవాస్తవము నాతని భుజముపై వైచి “ముందేమి చేయఁదలంచితివి?” అని యడిగెను.

మయూరుడు— నాకింక నేమియు స్ఫురించుట లేదు. కలకత్తా మున్నగు రాష్ట్రీయ నగరంబుల కేగి యెట్లో జీవయాత్ర వెడలింపఁ దలంచితిని.

కణ్వుడు— ధర్మపురి దైనికపత్రిక కుపవిలేఖకుడవుగ నెల యుండఁజనదు?

మయూరుడు— అవియన్నియుఁ బూర్ణముగ నున్నవి. అట్టితలంపు జనింపలేదు.

కణ్వుడొక ఊణ మాలోచించి నాతోఁగూడ దైనిక కార్యాలయమునకురమ్ము. ఈవిషయమునఁ బురూరపు నడిగి చూతము.

ఇంకొక ఊణమునకు వీర్యురను బురూరపుని కార్య భవనంబున నుండిరి. కణ్వుడు కొలది మాటలలోఁ దమరాకరుఁ గల కారణమును బురూరపున కెఱింగించెను. పురూరపుడును సత్యాకర్షణ దక్షుడుగా నూత్మద్వప్తితోఁజూచి యిట్లు నెను.

పురూర—నాపత్రికాలయమున నీకొక పనినీయఁగలను. ఆదివారమునఁ బని సేయుని విలేఖరులు కావలసియున్నది. పత్రికా విలేఖనమున నవీన విధానము నూహించుచుంటిని. మయూరుఁడు ప్రభాస్వానుసరణోపయుక్తం డగుటచే నావిధానమునకు పకరించునని తలంచెదను.

ఇట్లని పురూరపుఁడు మయూరువకుఁ గొంతపని నియమించెను. నిర్వాహికుఁడొకఁడగుచు గలిగించుటకు సహకారులగు వారికిఁ గలుగు భుష్టిని బోలు సంతృప్తి నలదుమఁ గల్గుడు స్వచ్ఛవహస్సుఖుఁడై చ సేను

కల్బుఁడు తన పతనమందెరిమునకే పోవమధ్యక్తుఁడై మార్గమధ్యమునఁ గన్వయ్యశ్రేష్ఠి దుకాణమును దాటుచుండ లోనికేగి యడమానితోఁ గొంచెము ప్రసంగించు సంకల్పము కలిగి లోనికేగెను. అంత నాశ్రేష్ఠి తాను నక్కార్యనిర్వాహక పథకమును నివేదింప నిశ్చయించెను. శేవల కార్యకురుఁడై ధనార్థనమే ప్రధాన కార్యముగ భావించుచు, దనకుఁదట్టసింపు ప్రతికార్యము నామానమునకే కొలుచుచుండు నాశ్రేష్ఠియే యితఁ డామని కల్బునకు సంశయము జనించెను.

“గురువర్యా ! నిజమును మరుగుపరుపఁ బ్రయత్నించినఁ బ్రయోజనములేదు. నేనట్లు వాగ్దానముచేసినది మొదలు నాన్యాపారమును దారుమారుగ మార్పుఁజెందింప వలసిన వాడై నైతిని. గతించిన యిరువది వత్సరంబులనుండియు నాక్రయ విక్రయ కాలలో ననేక కార్యముల నిర్వహించుచుండఁడి వాడను. వానిని గ్రీన్తువంగిగరింపఁ దని నే నెఱుంగుదును. క్రీస్తాచరించునని నేను భావించు విషయములఁ బరికింప నిది యొక గొప్పగాఁ గాన్పించదు. నేనవ్యక్తముగఁ జేసిన సాపేక్షలకంటె విప్రకృతములఁ ద్యజించిన సాపేక్ష మెందుగఁ గాన్పించుచున్నది. ” అని శ్రేష్ఠి చెప్పెను.

“నీవు ప్రపథమమునఁ జేసిన మార్పేమి ? ” యని కల్బుఁడడిగెను. తన ప్రసంగ వ్యాసము తన రాకను నిరీక్షింపఁగలదని తలంచెదను. కన్వయ్యశ్రేష్ఠియొడ ప్రసంగము జరుగుచుండఁగ నే తనవ్యాసమునకు వలయు పరికరము పఠనభుందెరిమున నేక్షింపకయే సమకూడినదని తెలిసికొనెను.

“నేను ముందుచేయవలసిన మార్పు నాపనివఁడ్ర విషయమయినట్లు గుర్తించెను. అట్లా యాదివారమున మీతో వాగ్దానముచేసి వెళ్లిన మరుసటిదినమే నేను కార్యాలయమున కరుదెంచి యిందుఁ బనిసేయుచుండెన గుమాస్తాలు, వ్రాతగాండ్లు, లెక్కలవ్రాయువారు, సగకు ” నమ్మువాను భటులు మున్నగు పరివారము విషయమునఁ గ్రీన్టెట్లు సందరించునని విచారించితిని. చిరకాలమునుండి వారివిషయమున నేను సందరించు రీతినిగాక 1 సాహస్ర భావంబుతోఁ బ్రభువు సంచరించు నా యని యోజించితిని. అట్లే యని నిశ్చయించితిని. అట్లానర్పిన నాస్థితి యెట్లుండునని యోజింపవలసి వచ్చెను. నాపరిజనము నందఱినికొక్కచోఁ జేర్చి వారితో నీవిషయముల ముచ్చటించిన వెనుకగాని నాసందేహమునకు సమాధానము చిక్కునని తోచలేదు. కావున వారి నందఱి నాహ్వానించితిని. మంగళవారము రాత్రి యాసావడియందు ఘోమండులము సమావేశమైతిమి. ఆసమావేశమువలనఁ బెక్కుసంగతు 2 లుత్పన్నములైనవి. వాటి నన్నిటిని వివరించుచున్నాను. ప్రభులైన యేగు మాట్లాడఁదగిన రీతి నే వారితో

ముచ్చటించితిని. నేనట్లు ప్రసంగించుట కలవడినవాడఁ గాకుండుటచే దుష్కరముగఁ దోచెను. ఆప్రసంగమున ననేక లోపములుండవచ్చును. కాని దానివలనఁ బెక్కిండు సేవకులలోఁ గలిగిన మార్పును మీరు నమ్మజాలరు. నాప్రసంగము ముగింపక పూర్వమే వారిలోఁ బదిమంది 1 బాష్పపూరితాత్మలై యుండిరి. ప్రభువేమి సేయునను 2 నాకాంతను దరుచు గోరుచుంటిని. అట్లుగావించుకొలది చిరకాలమునుండి నాసేవయందుండినవారి హృదయంబులు కరుగఁజొచ్చెను. వినదినము నెద్దియో క్రొత్త విషయము బయలుపడెదలచునే యున్నది. ఇప్పటికి వర్తక కాలను ప్రభుసమ్మతిని నడుపువిధానములు నేర్పఱచుట పూర్తియైనది. “సహకార సమితులు” పనిసేయు రీతినాకు బొత్తుగాఁ దెలియకుండుటచే నావిషయమును బూర్తిగఁ దెలిసికొనఁ బ్రయత్నించుచుంటిని. బొంబయి, కలకత్తా మున్నగు రాష్ట్రీయ నగరంబులఁగల సహకారా మోదక సంఘాధ్యక్షుల చర్యలఁ దెలిసికొనుచుంటిని. వీరి చారిత్రము నాకు మిక్కిలి సహకారమును జేయఁగలవు నాభ్యుత్థులలో నెట్టి సహకార సమ్మేళనము గావించవలయునో నిశ్చయించుకొనలేదు. సీనికనుగ్రస్తవ విధానంబునఁ బూర్తిగ నలవడలేదు. అటుజూడుడు” అని శ్రేష్ఠి పలికి—తనబల్లమీదనున్న కాకితముల కట్టును దీసెను. “నేనీవిధానమును సిద్ధపఱచితిని. నావ్యాపారమునఁ గ్రీష్టిలు సంచరించునని నానమ్మకము. ఈ విషయమునఁ దమయభిప్రాయమును వెలవీయఁ గోరెదను.” అని శ్రేష్ఠి వేడుకొనెను.

క్రీస్తు వర్తకము సేయు నెడ శ్రేష్ఠిస్థానము నిట్లాచరించును.

1 ఈ వ్యాపారమునంతన బ్రభువు నామమును మహిమపఱచుటకేగాని ద్రవ్యార్జనయే ప్రధానాంశముగాఁ బనిసేయఁడు.

2 ఇంతకాఠింపిన వీ ద్రవిణము నెల్ల దనదిగా భావించెడు. ప్రజాసేవకై వినియోగించును.

3 తన సేవకులనందఱిని దయార్ద్రదృష్టితోఁ గరుణామయాంతఃకరణంబుతోఁ బరికించును. అట్టివారందఱును రక్షణజెందఁదగిన జీవాత్మయని భావించును. నాణిజ్యమువలన ధనము సాఠించు తలంపునకంటె దనసేవకుల రక్షించుతలంపే మొండై యుండును.

4 ఏ యక్రమకార్యమునుగాని, సంజేహస్పదమైన కార్యమునుగాని సేయఁడు. తనసాటి 4 వణిక్పిత్రుల వంచించి తాను బాగుపడ నెంచెడు.

5 స్వార్థపరిత్యాగము, పరోపకారమునను నైతిక నూత్రములు వాని వ్యాపారమున 5 నంతిర్రావులై వర్తింపఁగలవు.

6 తనసేవకులవిషయమున నేమితనతోఁ గ్రయవిక్రయముల జరుపు ప్రజల విషయముననేమి, 6 పూర్వోదాహృత ధర్మనూత్రములఁ జక్కఁగ ననువర్తింపఁ జేయును.

7 నాణిజ్యప్రపంచమున నందఱితోడ నీతఁడెట్లే వర్తించును.

మొదలంధనలఁ గలుగఁడు నెమ్మదిగఁ జదివెను. స్వవిషయమున మతబోధకుఁడుగ

1 కన్నీరుతోనిండిన 2 కొర్కెని 3 ధనము. 4 వ్యాపారము సేయువారిని. 5 గూఢముగానిమిడి 6 మున్ను చెప్పిన. 7 వర్తక.

సాచార్యుడుగ నుండినఁ గ్రీష్మిల్లు ప్రవరించునని తాను చెందుకోజాలకొందట యోజించిన విషయము లాతనికి జ్ఞాపికి వచ్చెను. అంతయుఁ జదివి యాతురతతో నిరీక్షించుచున్న శ్రేష్ఠివైపునకుఁ గన్నెత్తి కణ్వులు చూడ నాతని వీక్షణ మత్యంతాలోచన 1 సమన్వితమై యుండెను.

కణ్వులు— ఇట్లు వర్తకము నడపినలాభము నాజ్ఞాపకలననియే నీనమ్మకమా!
శ్రీ— అవును, తెలివిగలిగియు స్వార్థపరాయణులగుటకంటెఁ జెలివిగలిగి పరోపకారపారీణులగు వారికి జయము విశేషముగ లభించునని మీరు తలంపరా? నా వర్తక వ్యాపారమునఁ బనిసేయు వారందఱును నందు లభించు లాభమునఁ బాల్గొనెదమని యెఱింగినచో, వారి వర్తకాగారమును బ్రేమించి పనిసేయు నెడల, దానం గల్గు ప్రతిఫలము, శ్రేష్ఠాధిక్యతయు, నల్పవ్యయమును, వ్యాయ్యానుసరణమును గలుగవా?

కణ్వులు— నిశ్చయముగా నట్లే లాభించునని తలంచెదను. వర్తకులశేకులీ ధర్మమును విశ్వసించు రనుకొనెదను. కైస్తవదగ్ధములతో ధనాన్వనసేయని దుష్టప్రపంచముతో నెట్లు శ్రమపడెదనో?

శ్రీ— అదియే నాయుద్యమమున దుస్సాధ్యముగఁ దోచుచున్నది.

కణ్వులు— నీవనుచు రింప నిశ్చయించిన విధానంబునఁ బరపతిసంఘ నిర్మాణముఁ గూడ నిమిదియుండెనా?

శ్రీ— సేనిపట్టికి నిశ్చయించిన వానిలో నగొకఁడఁ జేరియున్నది. సేనిందనుకఁ దమతో వాక్రుచ్చినరీతి నంతర్లాభ్యంతము లింకను నిశ్చితములు కాలేదు. వానిసే పరిశీలించుచుంటిని. యేను వాద్దానముననుండిన స్వార్థపరాయణుడు కానేరెదని నా దృఢనిశ్చయము తనకొలుపునందుండిన వీరినందఱిని బ్రేమించును. పరస్పర 2 సహకార తయే తనవ్యాపారమునకుఁ బట్టుకొమ్మయగును. భగవద్రాజ్య ప్రతిష్ఠాపనయే పర్యవసానముగ నెంచును. నేను నట్టి ప్రధానాంగములతోఁ బనిసేయు సమకట్టితిని. అంతర్భాగముల నిర్ణయమునకుఁ గొంతకాలము పట్టును.

కన్నయశ్రేష్ఠితోడి ప్రసంగము ముగించిన కణ్వులు వెదలిపోవునరికి దైవానుకరణమునలన లోకవ్యాపారము లెంతటి మార్పులను జెందునో గ్రహింపఁగలిగెను. వెదలిపోవునప్పు డందలి యుద్యోగమును గొంత వెంటఁగొని చ నెను. శ్రేష్ఠి తన భృత్యుల యెడఁ జూపిన సోదరభావము నలన వాణిజ్య ప్రక్రియయందద్భుతమైన మార్పు వారద్యయ కాలంబుననే కలిగెను. అచ్చటఁ బనిచేయుచున్న వారి ముఖసికాసములను నడతను గనిపట్టిన నీమార్పు రి విస్మయచుచున్నది.

కణ్వులు తనపతనాగారముండేరి “శ్రేష్ఠి పట్టినపట్టు విడువక కొనసాగించినచో ధర్మపురీ వ్రాంతములయందితఁడెద్దుత మగ ప్రచారకుడు కాఁగలఁడు.” అని యనుకొనెను. 4 ఏతాదృక్పవర్తనముచే ద్రవ్యహాని కలుగజొచ్చినతరి నాతఁడెట్లు నిర్వహించునో? ధర్మపుర్యాలయ సభ్యుల ద్విగుణీకృత సామర్థ్యంబునఁ బురికొల్పుచుండిన పరిశుద్ధాత్ముడే వీరినందఱిఁ దమ తమ కార్యంబులఁ గృతకృత్యులఁ జేయుఁగాతయుని కణ్వులు ప్రార్థించెను. అట్టి ప్రార్థన మంతఃకర రి జ్యోతిర్భాగంబుల నావరించియుం

దేవుని తానాధిపత్యమునఁ జేయఁదలంచిన ప్రసంగమును వ్రాయ దొరకొనెను. మరచి పానభవములవలనఁ గలుగుచున్న ఘోరకృత్యముల వెల్లడించుటయందుఁ బ్రధానాంశము. ఇంతకుముందెపుడు నాతఁడిట్లు మద్యపాన మామణి గావించలేదు. తనప్రసంగవాక్యముల వలన నర్థములు బయలు వెడలఁగలవని వానికిఁ దెలియును. ఫలాఫలములసరకునేయక యాతఁడు వ్రాయఁజొచ్చెను. వ్యాసరచనయందుఁ బ్రతివాక్యమును వ్రాయ నామోదించునా లేదా యనునదియే ప్రధానవిషయముగా గమనించెను. మధ్యసౌకప్యము సాష్టాంగపడి దైవమును బ్రార్థించెను. అట్టి ప్రార్థనవలన వానికిట్టి బలము కలిగినదియు 1 నాత్మైకజేద్యము. దైవానుకరణాదర్శ స్వీకారమునకుఁ బూర్వమెప్పుడయిన వ్యాసరచననేయంతరి నాతఁడు భగవత్సహాయమును గోరెనా ? తన యాజకత్వమునుగూర్చి విచారించినకొలది దైవసహాయమును బడయనిది విద్యుక్తమును నెరవేర్చుజాలనని తెలిసికొనుచుండెను. అభ్యాసవశమునఁ దానుపవ్యసంపఁగలవనికాని యట్టి కృత్రిమోపన్యాసములవలనఁ బ్రజాక్షణము ఫలించుననిగాని వెట్టిభ్రమల నంగుట మానినైచెను. ప్రభుకేమిసేయునను నాకాంక్షయే వాని మనోవ్యాపారమునం దెల్లడలం 2 బరితమై పనిసేయుచుండెను.

సోమనాథశాస్త్రియను నాతని యిల్లాలును మున్నెన్నఁడును వీక్షించని మహాద్భుతములు పంచమవాటికలో శనివారమురాత్రి 3 ప్రభూతములైనవి. మఱి యిది క్రాంత్యగానాకర్ణ నాకర్ణంబున నొకనాటికంటె చుట్టియొక నాను శ్రోతలు వెల్లివిరియుచుండిరి. పగలాదరినిబోవు పాంథు లీభక్తసమావేశముఁ గూర్చి విశేషముగవివేచలరు. శనివారమురాత్రికి సురాపానము, అప్రమాణముల నాచరించుట ఆపరిశుద్ధత మున్నగు దుర్మార్గములు మిక్కిలి కొఱవడ నారంభించినవని చెప్పవీలైనను. మాటగూడెము బాగుపడ నారంభించెననిగాని, సంగీతము దుష్టుల నాకర్ణించెననిగాని మార్పు ప్రజలలోఁ బ్రారంభించెననిగాని తెలంచుట కవకాశము కలుగలేదు. కాని పంచమవాటిక నాచరించిన సైతాను శక్తి యగోచరంబుగ నిందించుక మారింపఁజొచ్చెను.

సోమనాథశర్మ గాత్రము 4 నీలిగమై ప్రకాశించుటచే శనివారమునా రాతఁడు ప్రసంగించెను. అతని ముస్సరము వలయునంతయే వినియోగపరుపఁ దగినదై యుండుట చే సభ్యులు నిశ్శబ్దముగ నుండక తీరినదికాదు. సందడిచేసిన వినఁజాలరు. క్రమక్రమముగ వారందఱితఁడు తనకాలమును బలమును దమకై వినియోగించుచుఁ గొన్ని వారములనుండి ప్రభువగు నేను క్రిస్తున దమకుఁ దెలుపుటకై ప్రయత్నించుచుండెనని గ్రహించిరి. తమయొడఁగల రి యవ్యాజ ప్రేమచే నిట్లానర్పించుండెననియు నెఱింగిరి. భర్మపుర్యాలయమున నాగరికులగు సాంఘిక లెట్టినిశ్శబ్దముగ నుండుగో నడిచ్చుటి మొరటు మానిను లంత నిశ్శబ్దముగ నుండి వినఁదొడంగిరి జేరామట్టును సమర్థము హెచ్చుచుండెను. మరచిగారంబులు నిర్మాణస్వయంబు లగుచుండెను. పరిశుద్ధాత్మ వారివైఁ బ్రసరింపుచుండెను. శర్మ జన్మ సాఫల్యముగు కార్యము ఫలాన్యుమైనదని గ్రహించెను.

మగుజాతి గానామృత మధురమ శోటిగుణితము కాఁజొచ్చెనని ముతతీయు న్యసంహానియుఁ దలంచిరి. నేటిరాత్రి వాఁందఱుఁ గలిసియే సభాస్థానమున కరుదెంచిరి. మైద్యభూషణుఁడు నావారమున విశేషకాలము గూడెమునందలి బీదరొగుల

1 తనకే తెలియును 2 వ్యాపించి, 3 పుట్టినది. 4 బాగుపడి 5 కారణములేని

కుచితముగ వైద్యముచేసెను. ఆతఁడు నప్పు డచ్చటనేయుండెను. మునుతి హోమ్మని యముకడఁ గూర్చుండెను. నృసింహాకవి యెదురుగఁ గూర్చుండి ముగుణవతిం దజ్జక దృష్టితోఁ దిలకించుచుండెను. ముగుణవతి పాడబొడంగ గూడెమెల్ల విరుగఁబడి విశేష సంతతితో నిశ్చలమై వినుచుండెను.

ఆ. వె. వాత సూన్యమైన పాపిని నాకయి । శుద్ధ రక్త ధారలిద్దరిఁ

బరపి నన్ను బిలుచు ప్రాణాధిక ప్రభూ! । వచ్చుచుంటినోయి పరమపురుష!"

ఇట్లు ముగుణవతి మధుర 1 మధురాలాపముల గానామృతధారల వర్షాపాతంబుగ జనసంతోష్ ప్రదేశంబునఁ గురిపించెను. సోమనాథశర్మ 2 యధరస్వందము గానింప లేదు. ఊర్ధ్వబాహుఁడై "పాపులారా! రండు" అని కరసంజ్ఞఁ గావించెను. అంత గుడారముయొక్క యిరుపార్శ్వములనుండియు కిసక్రధారాపతితసేత్రములు గలవారును, పాపవినిర్భిన్న హృదయములు గలవారునగు శ్రీపురుషుల నేను రుపన్యాసకుని యున్న తాననమాందరిదిరి. నెలవలి వీధినుండి చొరబడివచ్చి యొకశ్రీ హోమ్మనియును సమీపమునఁ గూర్చుండెను. సమీపముననుండిన మునుతి యామెమోముఁదిలకింపఁ ప్రభువగు నేను పాపుల కెంతటి సహాయకారియో మునుతికి జన్మాంతరము నందిన 4 ట్లుత్పన్న మయ్యెను. మునుతి 5 యాననోద్ధితయై యాకాంక్షం 6 దరిసి యాదరించి తనకరంజున నామె హస్తచుం బట్టుకొనెను. మునుతి కరస్పర్శంబున నాతరుణియుద్రిక్త మానసయై కన్నీరు మున్నీరై దాప నొక్క పెట్టున విలపించుచు సాష్టాంగపడి 7 యుత్తమాంగంబుచు బట్టపై నునిచి మునుతి రిశవలంబించి నిశ్చలయైయుండెను. మునుతియు నించుకసంత యించి పిదప నామెదరిని మోకారించెను. వారిరువురి 9 కిద్దంబులు నేకస్థానమున జేరి ప్రార్థనమునం దైక్యము జెందెను.

ఇట్లు నాప్రదేశమునం దెల్లెడలఁ బెక్కుండ్రు సాగిలఁబడి తమ పాపంబులఁ దలంచి పశ్చాత్తాప పడుచు విలపించుచుండ నెలవలనుండి యొకపురుషుఁడు అచ్చటఁ జేరిన సామాన్యులకలఁగాక నత్కృష్ట వస్త్రాభరణధారి లానికీఁ ద్రోపికొనివచ్చి మొన్న కబ్బుఁ దాపనస్యించుచుండ నల్లరి చేసిన త్రాగుబోతు సరసను మోకాళ్ళు భూమిపై నూని నల్ముఁడాయెను. ఇంకను నెమ్మదిగఁ బాడుచుండి! ముగుణవతి సమీపముననే వీరిరువురు 10 నమిత కిద్దరై యుండిరి.

ఆమె యింతుక కన్నులైతిమాచి యట్లు మరాపాయికై ప్రార్థించుచున్న వాఁడు భానుమంతుఁడని తెలిసికొని నివ్వగఁజెందెను. ఒక్కశుభకాల మామె కంత స్వరము తడబడెను. పిమ్మట నిట్లు పాడెను.

ఉ. ఎంతటి దుస్థితిన్మునిగి యేనరిఁజేరిన వస్త్రహించి మ

స్వాంతముతో వికుడుని మహామహిమాధ్యునిఁ జేసి, పాప మ

త్యంతముఁ బాపి కాచెడు దయామయత నిన్ను నమిష్టంతనే

జింతిలనేల నీదరిని జేరితి దేవుని 11 మేవ 12 కాబహు!

ఈ కీర్తన పాడునప్పు డా స్వరము పరమాత్ముని స్వరము భంగి నాప్రాంతము జంతయు నిండి నిగంతము దనుక యేనుని రక్షణప్రాభవము నుద్ఘోషించెను.

ఇది చతుర్థాధ్యాయము.

1 తియ్యనిపలుకులచే. 2 పెదపులుగదపు. 3 కన్నీటిచే. 4 సంభరము. 5. పీతమునుండిలేచి 6 సమీపించి. 7 జరన్నున, 8 పట్టుకొని. 9 తలలు. 10 వంచబడిన. 11 మేక. 12 పిల్ల.

శ్రీ దైవానుకరణము.

పంచమాధ్యాయము.

“నానేకతుడు నన్ను వెంబడించునుగాక !”

చతుర్థాధ్యాయంతమున వర్ణించిన సమావేశము రాత్రి చెండుజాములకు ముగిసినది. నీచసంఘమునుండి క్రొత్తగ మార్పునుజేసి ప్రభుసేవాతత్పరలైన వారపన్యాసాంతమున వెడలిపోజాలక శరీర వివాశనమునుండి కాపాడువాని నాశ్రయించుకొని సోమనాథశర్మ నావరించుకొనియుండ వారితో ముచ్చటించుచు 1 నువ్వకాలము దనుక నచ్చటనే నిలిచియుండెను. ఇట్లు మార్పునుజేసి శర్మను విడువజాలక నిలిచియున్న వారిలో భానుమంతుడు దొకఁడు.

సుమతియు మేనమామయుఁ గలిసి రాత్రి పదునొకండు గంటలవేళ తమతమ నెలపులకు వెడలిపోయిరి. స్పృహకవియు, సుగుణవతియు వారితోడనే సుమతి యింటిదనుక వెళ్ళిరి. వైద్యభూషణుఁడు మిగిలివారితోఁ దనయింటిదనుక వచ్చెను.

అప్పటికి గాత్రి పదునొకండుగంటలు దాటినది. రాత్రిచెండు 2 యాముల కాలమున స్పృహకవి తనగదిలో వ్రాతబల్లయొద్దఁ గూర్చుండి యరగంటకాలము బల్లవైచుండిన కాగితములను వివర్ణవదనుడై చూచుచుండెను.

ఆతఁడు సుగుణవతితోఁ దనకామెయెడఁగల యత్వంతాను రాగమును వెల్లడించెను. ఆమె తానాతని ప్రేమించితిని మామకలుకదాయెను. నేటిరాత్రి తనయను రాగము నావెను నివేదించుటకుఁగల ప్రబల ప్రోత్సాహమేమియో యోజింప దుర్లుభము. ఫలితార్థమెట్లు పరిణమించునో విచారింపకయే తనమనోజ్ఞకమును నిగ్రహింప నేరక వెలువరించి యుండును. సుగుణవతి తనప్రేమను దిరస్కరింపదని యాతనికి వెట్టినమృకము కలిగియుండుటచే సాహసించెను. తాను ప్రప్రథమమున నావెతో ముచ్చటించునప్పు డాదిడ మనోభాసమును దానుగ్రహించినరీతిని జ్ఞాపకముజేసికొనుచుఁ గూర్చుండెను.

ఆమె సౌందర్యాతి శయంబులును మనోద్రఢియయు నేదాతని మనఃఫలకము నాక్రమించినంత విరివిగ మున్నెన్నఁడు నాకర్షింపలేదు. ఆమె గానము నేయునప్పు డాతిఁడామె నున్వరమునే వినుచుండెనుగాని, 3 ధ్వన్యంతర మాతని 4 శ్రవణ వివరంబులఁ జొరదయ్యెను. గుడారమంతయు మనుష్యులవివలె 5 నరశిరస్సుంకీర్తనై యుండెను. తన్నన్నివైపుల జను లావరించియుండిరని యాతఁడెఱుంగును. కాని వారి నాతఁడు గుర్తింపనేలేదు. ఆమెతో మాటలాడకుండుట కాతఁ డసమర్థుఁడయ్యెను. ఆమె యొంటరిపాటునఁ దారించినతోడనే ముచ్చటింప సంసిద్ధుడై యుండెను.

ముచ్చటించినవెనుక తానామె యభిప్రాయమును గ్రహింపనేరకుండెనో లేక యసమయమున ముచ్చటించితి నో యని చింతించెను. ఆమె ప్రవర్తనలో స్వకీయాను

రాగ ప్రకటన గావించినది నృసింహాకవి కృతమగు నవలకుఁ గథానాయిక సుగుణ వతియే యని యామె యెఱింగిన విషయమే. కథానాయకుఁడు నాతఁడే. నవల యందు వారనోన్మయమును బ్రేమించిరి. అట్టి గ్రంథ ప్రకటనమున కామె హర్షించి యూరకుండెను. ఈవిషయమును బయలుపాల్ మెఱుంగరు. ఆనవలయందలి పాత్రములును, వాని గుణవర్ణనమును నూత్నదృష్టిని సుగుణవతి పరికింప నేతద్గ్రంథ ప్రథమ పఠనముననే యామె నృసింహాకవికిఁ దనయొడఁగల యనురాగమును దెలిసి కొనియు నివారింపవారెను. ఈగ్రంథమును వ్రాసి యొకవత్సరము గలించినది.

నేటిరాత్రి నృసింహాకవి సంవత్సరముక్రిందట జరిగిన యాయంశముల నన్నిటిని బూసగుచ్చినట్లు జ్ఞాపకమునకుఁ దెచ్చుకొనెను. కొలఁదికాలము క్రిందట సుగుణ వతియు భానుమంతుఁడును వివేచారాధానుప్రాంతమునఁ గలిసిరావుచుండ వారికిని ౭ న భుజు జరిగిన సంభాషణమునుగూడ స్మరించెను. అప్పుడు భానుమంతుఁ డామెతో నేమి సంభాషించుచుండెనో యని యాశ్చర్యమునుజెందెను.

నృసింహాకవికిని సుగుణవతికిని నేటిరాత్రి జరిగిన సంభాషణము నీ క్రింద వివర్ణించెదను—

నృసింహ—సుగుణవతి ! నిన్ను నేనెంతదృఢముగఁ బ్రేమించియుంటినో నేటి రాత్రి దనుకఁ బూర్తిగ గ్రహింపఁజాలనైతిని. నాయవస్థను నాయాకృతియే నీకు వెల్లడించుచుండ నాననోభావమును నిన్ను నుండి మరుగుపరుప నేలప్రయత్నించవలెను? నిన్ను నాప్రాణసమానముగాఁ బ్రేమించుచుంటినని నీవెఱుంగుదువు. నీయెడల గాఢఁ గల ప్రేమను దాచఁదలంచియు నసమర్థుండ నగుచుంటిని.

ఈ ప్రేమ ప్రకటనమును వినినతోడనే తనకరంబుననున్న యామె హస్తము కంఠమునందుటయే యామె తిరస్కారమున కారసికిఁ బ్రథమనూచన. ఆతఁడు ముచ్చటించుకాలమున నామె తనమోము నటునిటుఁ ద్రిప్పుక నిర్మలత నాపాదించి యాతనిఁ బూర్తిగ మాటలాడనిచ్చెను. ఆతనిప్రసంగము ముగిసినతోడనే యామె ముందుమాఱ్ఱముపైఁ దనదృష్టిని నిలిపి నిర్మలమైనట్టియు, సుద్రేక శూన్యమైనట్టియు, వాక్యములతోఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

సుగుణవతి—నాతో నీవిషయము నిష్పాదేల ముచ్చటింప సమకట్టితివి? నేటి రాత్రి సభాస్థానంబున జరిగిన విషయములను జూచి— యీ ప్రసంగమును భరిం పఁజాలను.

“ ఏల—ఏమనుచుంటివి ? ఏమనుచుంటివి ? అని కవియూరకుండెను.

సుగుణవతి యాతని చేతినుండి తనచేయి లాగుకొనెను. కాని యింకను వాని సరసనే నడుచుచుండెను. గొప్పలాభమును పొంద నిరీక్షించువానికిఁ దత్కల్యైవపరిత్యము తారసింపనున్నదని తెలిసిన నెంత దుఃఖము కలుగునో యాతఁడంత దుఃఖించి యిట్లునెను—

“ సుగుణవతి ! నీవు నన్ను ప్రేమింపవా ? నాకు నీయెడలఁ గల ప్రేమ ప్రాణాస్పదమగు శుశ్రూష్కఫలముగాదా ! ”

పీదప వారు నిశ్శబ్దముగఁ గొంతదూరమేగుసరికి మార్గపార్శ్వస్థితి 2 కావదీసి

కను దాటిరి. ఆ ప్రకాశమునఁ జూడ నామె మోము తెల్లవడి మనోహరంబుగ నుండెను. ఆమె ముంజేయింబట్టుకొన నరేడు ప్రయత్నించెను. అతని దప్పించుకొని యామె యెడనుగ నడువఁ జొచ్చెను.

“లేదు. ఒకానొకప్పు డట్టికాలము గలిగెను—అందుకు నేను తర్రవాదినగాను. నేటి రాత్రి నీవీవిషయమును బ్రసంగింపక పోవలసినది.” అని గుగుణవతి పలికెను.

ఈ వాక్యమున కారేడు తన ప్రశ్నకు తరమును గనిపెట్టెను. దుఃఖావేశ మాత నికే బరమోక్షకమును గలిగించెను. ఆమెయెడ నాతనికిగల ప్రేమాతిశయ మానందవంతిమగు సమ్యక్తవాక్యమునే హర్షింపఁగలదు. కావునఁ దిరస్కృతుఁడై యాతఁడా పెత్తోఁదన యవస్థం దెలుపుకొన నొల్లఁడాయెను.

“కాంతకాలము గలిగించిన విదప—నేను నీ ప్రేమకుఁ జాత్రుఁడనైనప్పుడు సమ్యక్తియైనా ?” అని యవ్యక్తముగ నాతఁడు హీనస్వరంబునఁ బలికెను. ఆమె విసమి నభినయించి తన యిల్లుజేరుటచేఁ ప్రసంగమున కంతరాసుమును గల్పించెను. ఆమె లోకిని వెడలిపోయెను. కాని సెలవుఁ గైకొనలేదు.

అతఁడొంటిగనుండి యీ సంభాషణమునంతను స్మరించి దానక్రమముగ నకాలమునఁ బ్రసంగమును వెళ్ళబుచ్చితి ననుకొనెను. ఆమెకు మున్నెన్నఁడును దారసింపని విపరీత సుఖావేశము లంతకుమున్నే యారాత్రి పంచమపాటికయందుఁ దట్టస్థించుటచేఁ గలిగిన మనోక్షేకము నాతఁడు గమనింపక ప్రసంగించెను. కాని యామె తిరస్కారభాసమును వెల్లడించుటకుఁగల మనోభావము నాతఁడింకను గ్రహింపనేరఁడయ్యెను. ధర్మపుణ్యాలయ శిఖరమునఁగల (కాలయంత్రము) గడియార మొంటిగంటం గొట్టెను గాని కవియింకను స్వకీయ మానసాందోళన నిమగ్నుండై తన గదిలో వ్రాత బల్లదరిం గూర్చుండియుండి యసంపూర్ణమగు తన నవలం దిలకించుచుండెను.

గుగుణవతి తనవాగ్దహముంజేరి తానీస్వల్పకాలమునఁ గాంచిన వివిధవిషయములఁ దలపోయుచుండెను. తానెప్పుడయినఁ గవిఁ బ్రేమించెనా ! అగును. లేదు—తన యీ తిరస్కృతిచేఁ దానీజన్మలో ననుభవించుదగిన శ్రావ్యమంతయు నమృతయ్యెనని యొక ఊణము తలంచెను. ఇంకొకఊణమునఁ దిరస్కారకథనముఁ దన విద్యుక్తమును నెరవేర్చుకొంటి నని కాంతిం గాంచును. ఈ పరితాప మామె హృదయమును మ్రింగివైచెను. గుడారమున దౌర్భాగ్యులందఱుఁ దనగానక భాకాశలయచే న్నాధీనులగుటయు, నాకస్మికాచ్యుతములు వెల్లివిరియు పరిశుద్ధాత్మయొక్క ! యాచిర్యావము నామెను భూకంపమువలెఁ జలింపజేసెను. నవీనానుభవముగుటచే నస్వస్థచిత్తయై యుండెను. ఆమె మనందల్లు 2 సంతుభితమై నిజస్థానమును జేరని తరుణమున నృసింహాకవి యామెం దిలిచి తన ప్రేమానుబంధమును వెల్లడించి యామె యామోదముం బడయుఁ బ్రయత్నింపఁ దత్తద్వాక్యంబు లాపె కసన్యములుగఁ నొఁచెను. ఊణము క్రిందకు నాతఁడు గూడఁజూచి దైవవిధానంబుల నాతఁ దవమానించినట్లు తలంచెను. సభాసలమున బహిరంగముగఁ దమ పాపముల నొప్పుకొని మారుమనస్సు నొందినవారల నుండి తిలంపును మగలించుట తాత్కాలికమున నవ్యక్తమని యామెకుఁ దోచెను. ఆమె రాత్రియెల్ల మిగుల క్రమపడి జేరాను నిండియుండిన పావుల హృదయముల

నాకర్షింపఁ దగ్గఱకాయత్ర చిత్తముతో స్వకీయ గానకళాకాశలమును వినిధనిధంబుల శరపరంపరాపాతంబుగ గుప్తుచుండ నృసింహకవి తానామెను బ్రేమించుటకే యాగా నమును గ్రహించెను. ఆ విషయమామెకు వివాదము. నాతని యెడఁ 1 బరాజుఁబ్బు తను గూడఁ గలిగించెను. తానట్లు తలంచుటకుఁ గారణమును జెప్పనేరదు గాని నేటిరాత్రి తన్నాతఁడట్లు వరించితినిని చెప్పటండున వానియెడఁ బూర్వానుబంధము నెడబాయకపోవును. ఆ పూర్వానుబంధమన నెట్టిది? ఆతని యెడ నామె కెట్టి ప్రీతి కలదు? ఈ తిరస్కృతిచే నామె తప్పినరేనా? ఆమె పుస్తకముల బీరువా యొద్దకేగి నృసింహకవి తనకీచ్చిన నవలందీసెను. తా నిదివరలోఁ దరుచు చదువుచుం డిన కొన్ని భాగములం దిలకింపనామె ముఖము రక్తవర్ణమును చాలెను. తన్నుద్దేశించి యాతఁడా వాక్యరచనఁ గావించెనని యామె యెఱుంగును. వానిం దిరిగి పఠించెను. ఆవియామె నాకర్షింప నసమర్థములయ్యెను. పుస్తకమును మూసి బల్లపైనుంచెను. క్రమక్రమముగ నామె యంతకరణము కవిత్వోజ్జేసిన సంభాషణమునుండి మరలి డేరలో జరిగినవిషయములపై వ్యాప్తముకాఁజొచ్చెను. ఆ స్త్రీపురుషుల ముఖం బుల శుద్ధాత్మానుసంధానము నూతనముగ వ్యక్తమగు చుండెను. మనుష్యుని జీవిత మెంత చిత్రమైనది? త్రాగుబోతులు, వ్యభిచారులు, పరమనీచులు నగు వారి పీక్షణ ప్రసారంబుల సంపూర్ణ వినియము 2 మప్రభాత మగుచున్నది. ప్రభుసామీప్య సాయాప్యాను సంధానమునకై ప్రణతులైరి. ఆహా లోకమున దైవాత్మసమ్మిళితమై యున్నదనుట కిదియే ప్రబలనిదర్శనము. కేవల దౌర్భాగ్యావస్థం బొప్పవోగు నాప గమనీయని సరసఁ బ్రాగ్ధీంచు భానుమంతుఁడు, నిర్గమనమునకుఁ బూర్వము తనసోదరుని కంతాక్షేపము గావించి ప్రజల దుస్థితి గాంచి విలపించు నుమతి సమీపమున మోకాళ్లు భూమిపైనుని నమ్రుండైయున్న సోమనాథశర్మ మున్నగువారామెకుఁ గన్నులఁగట్టినట్లెదుటఁ గాన్పించు చుండిరి. ఘనులందఱిచే నీచాతీనీచప్రదేశముని విడువఁబడిన యామాలగూడెమిప్పుడు పరిశుద్ధాత్మచే స్పృశింపఁబడి యెంతటి ఘనకా ర్యములకు స్థానమగుచున్నదో కాంచిననుగుణవతికి మనస్సున నివ్వెరజనించి విడ్డూర మునుగ లిగించెను. ఆవిషయములన్నియు నిప్పుడామె గదినుండిమిడి యున్నట్లు భ్రమ గొల్పుచుండెను.

“లేదులేదు. అట్టిసమయమున నన్ను బలుకరించుట కాతని కధికారములేదు. మామనంబుల నాకర్షించిన ప్రదేశముమీఁది గౌరవప్రపత్తియొనను వాని నభ్యంతర పరుపలేదు. నేనతనిని భర్తృభావమునఁ బ్రేమించుటలేదు. అదినిశ్చయము. నాజీవితము నతనికి ధారవోయునంతగా వానిఁప్రేమించుట లేదు.” అని సుగుణవతి తనలో నను కొనెను.

ఇంతలో గూడెమున జరిగిన విషయములు మరలమరల నామె మనఃఫలకము నావరించి తదన్యచింతలఁ బాఠఁదరుచుచుండెను. సర్వాంగ సుందరుఁడును, యావన విద్యారీ సమన్వితుఁడును, బలిష్ఠుఁడు నగుపురుషుఁడు సమీపించి తన్ను ప్రేమించు చుంటినిని తనమనోభావమును వెల్లడించినను సరకుసేయనంతటి మనోద్రఢిమ నీపా శుద్ధాత్మ ప్రయుక్త పంచమవాణీ విషయంబు లామెకుఁ గలిగించెను.

గ్రామవాసులకు మున్నులవడిన సహజ దినచర్యలకద్భుత వినిమయమును గాంచు వారగుచు ధర్మపురివాసు లాదిత్యవాస రోషఃకాలంబున మేల్కొంచిరి. సుమంతుడు తనపదవిని మానుకొనుటవలనఁ దన్నాగరులకేగాక తత్ప్రాంతప్రజలకందఱికినినత్యాశ్చర్యమును గలిగించెను. పురూరవుఁడు తనదైనక పత్రికా విధానంబు ననుదినంబును గావించుచుండిన మార్పులెల్లెడల ననేకవిధములగు వాదప్రతివాదంబులు గలిగించుచుండెను. ఏసాంఘికాంశంబులు నింతటి చలనమును గలిగింపలేదు. సుగుణవతి తన గానామృతమును మాలగూడెమున వెదజల్లుచుండుటయుఁ బలుపురకాశ్చర్యమును గలిగించి యామె స్నేహితులే యాచిడ మనోభిప్రాయమును గ్రహింపనేరని వారగున ట్టొనరించెను. సుమతియొక్క ప్రవర్తనమును, ప్రతిరాత్రియు నామె మాలగూడెమును దర్శించుచుండుటయు, సంపన్నులు నాగరికులు నగువారితో నాయమ సాంగత్యము నేయటండుటయుఁ బలువిధంబులగు లోకాపవాదముల కాస్పదము లయ్యెను. పట్టణంబునఁ బ్రసిద్ధి గాంచిన వీరంగతి భిన్న ప్రవర్తనములకుఁ దోడు కార్యాలయముల వర్తకశాలలు, సాంఘిక సమావేశముల ననేకములగు మార్పులు కలుగుచుండెను. ధర్మపుర్యాలయ సభ్యులలో నూర్పురు “దైవానుకరణ ప్రతిజ్ఞం” గావించిరి. అట్టిప్రతిజ్ఞా ఫలంబుగ మున్నెన్నఁడు గనివిని యెఱుంగని విషయములనేకములు తటస్థించుచున్నవి. పట్టణమునం దెచ్చటఁజూచిన నీవిషయములే చెప్పుకొనఁ బగుచుండెను. దీనికన్నిటికిని 1 మఱుటప్రాయముగా గూడెమున జరిపినమతవ్యాప్తికోపన్యాస భగవత్సామ సంకీర్తనంబులచే నచ్చటి నీచులలో నేఁబదిమంది మారుమనస్సును జెందుటయు, నందును నెద్దనెద్దలలోఁ దిరుగుచుండు భావమంతఁడుగూడ మతావలంబకుఁ దగుటయుఁగూడఁ దటస్థించెను.

ఇన్ని విధములగు మార్పులచేఁ బ్రజాంతఃకరణంబులు కలఁతఁజెంది యుండుటచే నేటియాదివారపు సేవ కరుదెంచిన వారెంతటి సత్యకథనమునైనఁ దీవ్రముగా నాకర్షింప సంసిద్ధులై యుండిరనుటలో వింతయేమి యుండును?

యేసుని దినచర్యయం దవలంబించు విధానము నుద్బోధించినది మొదలు మతాధిపాధుడగు కణ్వునియందుఁ గలిగిన మార్పు విశేషాశ్చర్యమును గలిగించుచుండెను. సామిక పరిభాషతో నాతఁడు పూర్వమిచ్చు సుపన్యాసములు వారికిప్పుడు రుచింపవు. తృప్తివంతమై నిర్మలమగు నాతని సుందర గాత్రంబులను ముఖారవిందంబు సుపన్యాసవేదిక 2 నధిరోపించినప్పుడు పూర్వము గాన్పించు విధానమంతయు మారి నూతన పద్ధతి నవలంబించెను. వానివ్యాసమే దైవవాక్యముగ మారెను. అతఁడెప్పుడు కాగితమును జూచి చదువడు. తనచూడంతరమునుండి వెలువడు ప్రజానురాగము, భూతదయ, నైమిత్య, స్వామికారైకత తత్పరత, మున్నగు సక్కుంప్రదాయములచే నాతఁడెప్పుడు మూర్తిభవించిన భగవద్వాక్యతాయనఁ దేజరిల్లుచుండెను. ప్రజలు మున్నెన్నఁడును వినని యుత్కృష్ట ప్రార్థనలఁ గావించు చుండెను. అట్టి ప్రార్థనలయందుఁ బరవశతచే నడుచునడుమఁ కిట్టిభిన్నములగు చుండుటయు, వ్యాకరణాది భాషా నియమముల నతిక్రమించుటయుఁగూడఁ దటస్థించుచుండెను. మున్నెన్నఁడు కణ్వుఁడెట్టి భాషా నియమభంగకరమగు నంతటి మైమరపుతోఁ బ్రార్థించెను? ఉపన్యాసములయందెట్లో ప్రార్థనల

యందుగూడ నట్లే యెన్నతోత్కృష్ట భాష ప్రమాగమునఁ గణ్యుఁడు ప్రసిద్ధిఁ గాంచినవాఁడు. ఇప్పుడిహితవాదర్థమున నట్టి కృత్రిమ ప్రవర్తనము నసహ్యముగ నాతఁడు భావించెను. ఆతఁడిప్పుడు ప్రార్థించునెడ నీవిషయములు స్మరణమౌరావు. తనప్రజలకుఁగల లోకహితములఁ, గవ్యనుభుముల వేల్పడించు తీవ్రసంకల్పముచే భాష ప్రయుక్త దోషములు గమనించుటలేదు. ఆతఁడిప్పుడు ప్రార్థించురీతిని మున్నెన్నఁడును, గావింపలేదని నిశ్చయముగఁ జెప్పవగును.

కాల్గనుగతికముగను, శోతల స్థితిగతుల ననుసరించియు, మతవిషయకొపన్యాసముల వృద్ధిపుడు కనుంగడుఁ బ్రోత్సహజనకములగుట కలదు. వాఁడై పుణివలనను, పదముల మార్పివలన నట్టియవస్థలకలగవు. నేటియొద్దయమునఁ గణ్యుఁడు 1 మధ్యకాలల నిరసించునప్పుడట్టి యుత్కృష్టపాద 2 యాపతిల్లెను. గూడెమునగల కల్లంగడుల దుస్థితి యెల్లరకు విశేషమే కావున మాతన వాక్సంపుటి లభింపనేగదు. క్రొత్తవిషయములుచేతవు. వ్యావహారిక గాఢ్యాంగవిషయములఁ ద్రాగుచుండుటవలనఁగలిగిన నష్టములఁ గణ్యుఁడు వివరింప ననుసర్పడు. పానమును నిరసించు సంఘసంస్కర్తలు పలుసారులు దోషించు విషయములకింపై విశేషముల నీతఁడేమి చెప్పఁగలఁడు? గతవారమున నా ప్రాంతముల జరిగిన మహాద్వైత చర్యలు, మున్నెన్నఁడు నీవిషయమును ముచ్చటించని కణ్యుఁడు పునన్యసించుటయు ననునీ విషయ ద్వయమే యీయు ద్బాధమున కాధికృత నలవడఁజేసెను. తన్మతాధిపత్యము నాతఁడు వహించియుండిన గత దశ వర్షముల సొక్కసారియైన నీసురాగారము లనర్థదాయకములని నుడివియుండ లేదు. నీదహంప్రకృతక వ్యవహారములకును, ధనాభ్యులకును, మతసంగమమునకును బాధ కరమని యెన్నఁడు నీతఁడు పునన్యసంపలేదు. ఇప్పుడీతఁడు క్రైస్తవవాదర్థమును స్వానుభవమునందుంచుకొని మనస్ఫూర్తిగ నిరసించెను. వ్యాసాంతమున గూడెమునం దారంభించిన మతవాదక కార్యములను దోడ్పడుఁడని సాంఘికుల జేచుకొనెను. పురపారిశుధ్యసాంఘికుల యెన్నికలు త్వరలో రానైయున్నవి. ఆయెన్నికలలో బానకాలల యాహేద తీరస్కారము లుచ్చరింపఁబడును. సామమునండి విముక్తులము కావలయునని యిప్పుడిప్పుడే సంకల్పము నీ లుజ్జీవములగుచుండిన పాపమానవుల దుస్థితి నెట్లు దొలంపవలెను? వారియిరుగుపొరుగు 4 వాతావరణస్థితి వారిస్థితి నెట్లుమార్చునో యెవరు చెప్పఁగలరు? క్రైస్తవులును, వర్తకులును, వ్యవహారికులును, నాగరికులును, అవసాన లజ్జాకరములు, నరహత్యాది దుష్కార్యకరములునగు సురాపాన కాలల నెలకొల్పవలసిగట్టి నొసంగుఁడని చెప్పుట కాగగమేమి కలదు? ఇట్టిస్థలముల యాపుమాపుటకై పోరాడి, యెన్నికలలో నీవీతిరస్కరించుటకు సంసిద్ధులైనవారిచే సభాసదులుగ నెన్నుకొని నీవస్థానములఁ జక్కఁపఱచి పురపారిశుధ్యతన నెలకొల్పుటయేగదా? క్రైస్తవులకుఁ గర్తవ్యము! సాంఘిక, రాజకీయాధికారములను పురపారిశుధ్యసంఘాధికారులును గూడఁ క్రైస్తవవైరులై విరోధించుచుండఁ గొలఁదిమంది మతప్రచారకుల ప్రార్థనలే పతితులలో నెంతటిమార్పును గలిగించుచున్నవి? గ్రీకు తనశేటకుల మూలమున నీకార్యమును నిర్వహింపనేరఁదా? ఆతఁడీ విషయమున శ్రమపడి తననీల్యను మోయ సంసిద్ధుఁడు కాడని యేక్రైస్తవుఁడు చెప్పఁగలఁడు? క్రీస్తుననుసరింపఁ బ్రయత్నించి ధర్మపురా

లయ సభ్యులలో నెందఱింతదనుక నెప్పుడు శ్రమల పాలైరి! క్రీస్తుని శిష్యత్వము, ఆచారానుసరణమును, పారంపర్యమును, స్వసౌకర్యము సంధానమును కాగలదా? అట్లయిన శ్రమల తోర్పుకొనుటెచ్చట?

ఉపన్యాసమునం దీభాగమును దరియినప్పటికి తానుదేశించిన కంటే సత్కృష్టముగ నుండెను. ఇప్పుడే ధర్మపుర్యాలయంబున నెల్లరు శుద్ధాత్మావృత్తులైనన సతిశయోక్తి కాసేరదు. అందుగొంద అపసంఘముగఁజేరి క్రీస్తుననుసరింప బద్ధకంకణులగుటయే పాలలొ దొడుంచినభంగి నెల్లరఁగలఁగింపఁజొచ్చెను. నూతనోజ్జీవము నంది కణ్వుడుగూడఁ దనసాంఘికులయం దుద్భవించిన దైవానుకరణేచ్ఛం గాంచి యాశ్చర్యమిచ్చుమానముం డయ్యెను. 1 ద్విసహస్ర వర్ష పరిమితి పరమపురుష తత్వజ్ఞానానిత శిష్యాదర్శము నుద్ఘాటించి నేటియపన్యాసమును ముగింపకమున్ను, నుగుణవతి తనతల్లికిఁ బరమోద్రేకంబున నివేదించినట్లు, వెక్కిరిండు భక్తులు శ్రీలును బురుషులునుగూడ “స్వాగత్యగముతోఁ గూడిన కార్యము నెద్దానినని నేయఁదలంతును” “ప్రభుకార్యమునఁ గష్టముల ననుభవంప నిశ్చయించుచుంటిని.” అనిపలుకఁజొచ్చిరి. “వచ్చి కష్టపడుడు” అనిమాజనియను మహాత్ముడు చెప్పిన వాక్యమునకంటే సుద్రేకమును గలిగించు నావేశ మొందుగానింపదు.

ఆరాధన ముగిసినది. శ్రోతలుఁ బెక్కిరిండు వెడలి పోయిరి. గతించిన రెండొది వారములవలెనే కణ్వుడును బ్రజ్ఞాపరులు నుపన్యాసమందిరమున సమావేశమయిరి. ప్రతిజ్ఞచేసిన వారందఱు నిలిచి యుండుఁడని పూర్వమువలెనే కణ్వుఁ 2 డామంత్రించెను. శ్రోతగార జేరఁదలచినవారుగూడ నుండుఁడని పలికెను. ఆరాధనానంతర మిసమావేశము విధాయకమయ్యెను. ఆతఁడచ్చటికేగి వారింగాంచ వాని హృదయము చలంపఁజొచ్చెను. మందిరము ద్విసహస్ర జనాకీర్ణమై యుండెను. పరిశుద్ధాత్మ మున్నెడు నిత శిష్యులైభాసము కాలేదు. నృసింహకవి యందులేడు. కన్నయ్యశ్రీప్తిని ప్రార్థింపుమని కణ్వుడడిగెను. అచ్చటి వాతావరణమే భగవద్విలాస పూరితమై యుండెను. భగవచ్చక్తి యుక్తమగునిట్టి బ్రాహ్మియు నెవ్వఁడు వారింపఁగలఁడు? గతకాలమెల్లఁ 4 దదభావముగ నెట్లుజీవించిరి?

వారందఱుగూడ వెక్కిరివిషయములు సంపర్కించుకొనిరి. వెక్కిరిండు ప్రార్థించిరి. ధర్మపుర్యాలయ సంఘమునుండి బయలువెడలిన వెక్కిరి ఘనకార్యముల నాటినుండియే ప్రారంభమైనవని కణ్వుడు కనిపెట్టెను. తుదట వారందఱుఁ దమ తమ నెలవులకుఁజేరి పరిశుద్ధాత్మాయత్రానందంబున నోలలాడిరి.

గర్వకలాలాభ్యుత్థుఁడగు విద్యాధరుడు కణ్వునితో గృహోన్మథుఁడయ్యెను. విద్యాధరుడు నెమ్మదిగ మాటలాడుచు “కణ్వుమునీ! నేనొకవిధముగ సిరపఱుచుకొంటిని. నానిలువను నేను గనుగొంటిని. అది బహుకష్టసాధ్యముగ నున్నది. కాని దాని నాచరణమునఁ బెట్టి నిర్వహించినవెనుకగాని నాకు మనశ్శాంతి కలుగ సేరదు.”

కణ్వుడు ప్రత్యుత్తరము నొసంగక నిశ్శబ్దముగ వినుచుండ విద్యాధరుఁడెట్లు చెప్పఁదొడంగెను.

“నేను చిరకాలమునుండి నాకు విద్యుత్తధర్మమని తలంచుచుండిన విషయము

నేటి ! భవదీయోపన్యాసప్రభావంబున నామనంబున సహస్రగుణితంబుగ నెలకొని యెను. నాస్థానంబుననుండిన నెట్లుగాఁ గ్రీస్తు ప్రవర్తించును? మీతోఁ గ్రీస్తుననుసరింతునని వాదనముచేసిన దాదిగ నీప్రశ్నమునే పలుమారు తలంచుచుంటిని. కళాశాలా కార్యంబుల యథావిధిగ నెరవేర్చుచు బాలుర 2 కథ్యయనాభ్యసనంబుం జలుపుచుఁ దదితరవిషయంబుల మానము వహించునని తలంచి తృప్తిపందఁ బ్రయత్నించితినిగాని యాతఁడింకను మఱికొన్ని కార్యముల నాచరించునను నూహ నామనంబును విడువదాయెను. ఆ మఱికొన్ని కార్యములే నీ నాచరింప వెనుదీయునవి. వాని నాచరణమునం దుంచుటవలన నాకుఁ గష్టపరంపరలు తటస్థించును. వానిస్మరించుటకే భయావల మానముం ద నగుచుంటిని. అట్టికార్యమెద్దియో నీ వ్రాహ్మంపఁగలవా?”

కణ్వుఁడు— నాకుఁదెలియు ననుకొనెదను. నాకు దుర్ఘటమైన కార్యము నద్దియే. తదన్యము నెద్దానినెని నాచరించియుండును.

విద్యాధరుఁ డాశ్చర్య పరీత మానముండై కణ్వుం దిలకించి తన్నుం బోలినవాఁ డింకొకఁడుకలఁడుగ దాయని కొంతమనశ్శాంతిం గాంచెను. విచారగ్రస్తమైన హీనస్వరంబుతో దృఢముగ నిట్లనెను.

విద్యా— అయ్యా! నునము పురవాసోచిత కృత్యములయంద శ్రద్ధ వహింపఁ దగిన జీవనోపాధి గలవారము. మనల నావదించియుండు స్వల్పజనంబునే ప్రపంచముగ భావించి మన కానంద గాయకముగు స్వధర్మానురక్తిం జరించుచుఁ దదితర నాగరికోచిత కి వ్యాపృతిం దృఢించితిమి. పునోభివృద్ధియంద నాకుఁగల బాధ్యతను బుద్ధిపూర్వకముగ నలక్ష్యముచేసితిని. పురపాలకాధికారులందఱును భనాకాపిశాచ గ్రంథులును, సురాపానోత్కంఠులును, స్వాధ్య పరాయణులునై న్యాయవిరుద్ధముగ సంవరించుచుఁ బట్టణమును బాదుసేయుచుండిరి. ఈదౌర్భాగ్యస్థితి నెఱింగియు నేనును దక్కుంగల పాతకాలోపాభ్యాసములుగూడ 4 ఛాత్రకాస్తోపబోధనమే పరమావధిగ భావించి తన్నిర్వహణమునఁ దృప్తులమై పురపాలకుఁడృతకై ప్రయత్నింపమెతిమి. ఈవిషయమునఁ గ్రొస్తవప్రబోధనమును యోజింపనైన మానితిమి. ఇఁకముం దిట్లనృత్యుండనై చరింప నేరను. రాజోపు నెన్ని కలలోఁ బాల్గొని, యింటింటికిం దిరిగి, వ్యభిచారము, లంచములు, త్రాగుడు, జూదము మున్నగు దుష్కార్యములచే దేశము వివాళము నందుచున్న దనియు, ఇందులకుఁ గారణము మనమెన్నుకొనిన ప్రతినిధులే యనియు, నిష్కృతు సజ్జనుల నెన్నుకొని సకల విషయములఁ జక్కపఱచుకొంట యెల్లరకుఁ గర్తవ్యమనియుఁ బ్రజాసామాన్యమున నుద్బోధించి నాకుఁగల స్వల్పపు బలకుబడిని నగరాభివృద్ధికై వినియోగ పరచెదను. ఇట్టి కార్యమును జేయుటకంటె 5 శతఘ్ని కాముఖంబునఁ జొచ్చుట నుకరమని తోచెడిని. ఈవిషయములఁ బ్రవర్తించుట కలవడమి నసహ్యముగఁ దోచెడిని. క్రీస్తు చేయఁడని నన్నెక్కువని నమ్మింపఁగలిగిన వారు కోరినదాని నొసంగెదను. ఆలోచించిన కొలఁదిఁ బ్రభువీ శ్రమలఁ బాల్గొనుననియే తోచుచున్నది. ఈ విషయమే నాకు విశేష శ్రమఁగల్గించుచున్నది. నాకీయద్యోగము పోయిన నింతశ్రమ యని యెంచను. ఈ పుర పాలకుఁడృత విషయము నాకసహ్యమును గొల్పుచున్నది. పిల్లలకు బాతమును జెప్పుకొనుచుండుమనిన మిక్కిలి యానందింతును. “విద్యాధరా! నన్ను

వెంటింపుము. నీవు పురవాసివగుటచేఁ దత్పరిశుభ్యసంఘము నుద్ధరించుటకై వలయు శ్రమపడుట నీకుఁగర్తవ్యము. ఈమలినంబుచే నీమనంబు నిండుకణ్ణికపరువ వలసినచ్చినను సహించి 1 సంఘాశ్వకాలను నిర్మలమునర్పము” అని ప్రభువు నాయంతరాత్మను ప్రబోధించుచుండెను. కావున నోకణ్యమునీ! నేనీశ్రమల నామోదింపవలయును. లేదా ప్రభువునైనఁ ద్యజింపవలయును.

కణ్ణిండు మందహాసముచేసి యిట్లు నెను — నీవునాకుఁ బ్రతినిధిగఁ గూడ ముచ్చటించితివి. నేను మతప్రచారకుఁడనైన కారణమున నామనోభిప్రాయముల నిం చించుక యారాధనాంతోష్ఠపన్యాసంబుల వెల్లడించుటతోఁ దృప్తినంది నాగరికుఁడ ననుమాటయే మరచి మిన్నకుండుట ధర్మమా? అర్హ ప్రాతినిధ్యము వడయుట శేనెన్నఁ డుఁ బ్రయత్నింపలేదు. ననుబోలిన మతాధిపతులు వెక్కండ్రు గలరు. ఉపన్యాస వేదికనుండి మేము చర్చించు సాంఘికార్థిక నీతివాక్యముల మేమె 2 యల్లంఘింతుము నీవలె నేనును “గ్రీస్తీవిషయమున నేమిచేయును?” అని యాశంకించి ప్రత్యుత్తరమునకై 3 యిజాగుపడుచుంటిని. నా విధాయకము స్పష్టము. నేనుశ్రమపడవలెను. కడుపులో నిచ్చల కదలకుండ నింటఁగూర్చిండి మతవ్యాసంబులం జెక్కుచు నిర్విచారంబుగఁ గాల తేషము నేయుట కభ్యాసపడెన నేను పురపారిశుభ్యతకై ప్రతినిధుల నెన్నుకొనుటలోఁ దిరిగి పనినేయుట కడు నేహ్యంబుగను, 4 భీభత్సంబుగను దోచుచున్నవి. మధుపాన 5 పంక నిమగ్నులైన యీ పురపారిశుభ్యతకుఁ బ్రయత్నించుటకంటె మౌలగూడెమున నివసించి యల్పార్జనచే జీవయాత్ర గడపుటయైన నుకరముగఁ దోచుచున్నది. కాని నీవలె నేనును నాబంధనముఁద్రోసివిడువఁ జాలకుంటిని. స్వధర్మానుష్ఠానపరునివలె నీ కార్యమున నంతకరణశుద్ధిగఁ బ్రవేశింప నిశ్చయించుకొనినఁగాని దైవానుకరణము నెర జేరదని స్పష్టమగుచున్నది. విద్యాధరా! మనబోటి విద్యాగురువులు, మతగురువులు, 6 ఆలేఖ్యులు, మున్నగు రాజకీయ వ్యాపారముల పీరికపందలని యొప్పుకొనకతప్పదు. అజ్ఞాన వశంబునను, స్వార్థపరాయణతను, నాగరిక విధుల 7 నుల్లంఘించితిమి. క్రీస్తు మనయుగంబున నుండిన నల్లెన్నటికిని జేయఁడు. ఈభారమును వహింపఁ గృతనిశ్చ యులమై కర్తవ్యమునఁ గడంగుటకంటె నుత్కృష్టధర్మమును మఱింఁడులేదు.

ఉభయంబు నొకక్షణము నిశ్శబ్దముగ నడచిరి. తుదకు విద్యాధరుఁ డిట్లు పలికెను. —

మనమీ కార్యమున నొంటొంటిగ నసహాయులమై పనినేయు నవసరములేదు. దైవానుకరణ ప్రతిజ్ఞఁ గావించిన వారందఱును మనకు సహాయులగనుదురు. ధర్మ పురియందలి కై 9 సహసేనను సమావేశపఱచి మరాపాన దుష్ప్రవర్తనలవై దాడివెడలుద మని కేవల 8 వక్తృత్వముచేతనేగాక యింకను బలవత్తర ప్రచారములచేఁ బల్లెలవెంటఁ దిరిగి పనినేయుదము. నురాలయ వాదులు నిర్విర్యులు, భయంకరులై యుండురు. ఎంతటి ధర్మవిరుద్ధ ప్రవర్తనము గలిగిన నేమి ప్రయోజనము? ధర్మసంస్థాపనార్థమైన మనసంకల్పమునకు వికల్పము కలుగదు. తన్నిర్వహణార్థ మొక 9 పథకము నేర్పరు తము. ఇట్టి విషయములఁ గ్రీస్తు విశేషజ్ఞానమును వినియోగించును. తగిన యాధార

1. సమాజ. 2. దాటుదుము. 3. కష్టము. 4. భయంకరము. 5. పాపము-
బురద. 6. ప్రాతఃకాండ్రు. 7. చాటితిమి. 8. మాటలనేర్పు. 9. పన్నుగడ.

ములు సమకూర్చును. పెద్ద పెద్ద యెత్తులను వేయును. మనము నట్లే చేయుదము. మన మీవిషయమున శ్రమపడె నిశ్చయించినప్పుడు ధైర్యసాహసములుగల పురుషులవలె బని నేయుదము.

అనాడు విశేష కాల మీవిషయముననే ముచ్చటించుకొని మరునాడు కణ్వుని పతనస్పృహంబునఁ దిరిగి సమావేశమైరి. శుక్రవారమునాడు పల్లెలనుం దెన్ని కలు జరుగునట. అస్వాభావికములగు చర్యలీ యెన్ని కలఁ బ్రవర్తించునని ధర్మపురియందెల్లెడల వదంతి బలమగుచున్నది. ఎచ్చట నాలకించిన నీప్రసంగములే ప్రబలములగుచుండెను. రహస్య విధానంబున సచ్యుతుల నొసంగు పద్ధతి యింక నీప్రాంతములఁ బ్రచారమందు లేదు. 1 జానపదులందఱుఁ దల్లెద్దిమయకోపన్యాసంబుల నాలకింప సభాభవనంబున సమావేశమగుఁడని ప్రకటింపఁబడెను.

ధర్మపురి వాసులూ సమావేశము నెన్నటికిని మరునఁ జాలరు. ఇందనుక నెన్నఁడు నిట్టి గంభీరోపన్యాసంబుల వినియెఱుంగరు. పురాధ్యక్షుఁడు, కార్యదర్శి, కోశాధికారి, రక్షక భటాధ్యక్షుఁడు, మున్నగు వారి నెన్నుకొనవలసి యున్నది 2 భృగువాసరంబున వెలువడిన దైనికపత్రికలో నేయేప్రదేశములవారి కన్నెన్ని సమ్యతులుకలనో విభజనగా వివరింపఁబడినది. ధర్మపురి నివాసులగుక్రైస్తవులందఱును దమతమ విధ్యుక్త ధర్మంబుల బాగుగ గుర్తింపఁ గలుగుటచే నిప్పు డెన్నుకొనఁబోవు ప్రతినిధులు తగిన వారు లభింపఁగలరని పురూరపుఁడు ఖచితముగ దినపత్రికలోఁ బ్రకటింపెను. పురూరపుని పత్రికావ్యాసమునందలి కొంతభాగమీకధానందర్శనసారముగ నుండును. కావున నిందుఁ బొందుపఱచెదము.

“గడచినరాత్రి సభాభవనమున జరిగిన జానపదుల సమావేశమునకంటె మిన్నయగున డెన్నఁడు ధర్మపురిప్రాంతమున జరిగియుండలేదు. జనసామాన్యము నంతను దమచేతి కీలుబొమ్ములుగాఁ దలంచి వారి కన్నులు గప్పు ప్రతినిధుల యెన్ని కలు తట స్థించినప్పుడెల్లఁ దమ కనుసన్నల మెలంగు వారినే యాసానములఁ జేర్చి పురపాలన మంతయుఁ దమచిత్తవృత్తిని నెరవేర్చుచుండిన రి మాయావుల కందఱికి నీసమావేశ మత్యాగ్యర్యకరముగను, హృదయోద్బేదంబుగను గనుపట్టెను. ఇందనుక మున్నెన్నఁడును రాజకీయ వ్యాపారముల పాల్గొనక వ్రతద్ధతో సంచరించు పౌరులెల్లరు నీసమావేశమునఁ బాల్గొని తమతమ యభిప్రాయంబుల సభాముఖంబున వెల్లడించి తమకు త్రములనితోఁచిన వారి నాయాపదవులకుఁ దామెన్నుకొనుటయే మాయావుల చిత్త విశ్రాంతికిఁ గారణము.”

ప్రజా ప్రాతినిధ్యమునకిది సదాదర్శము. సగ్వకభావాలాధ్యక్షుండగు విద్యాధరుఁడు మున్నెన్నఁడును బ్రాతినిధ్య నియామక స్థానమును జూచియెఱుంగని వాఁడు. ప్రజలకంటఁబడి యెఱుంగనివాఁడు. ధర్మపురియందెన్నఁడు వినియెఱుంగని గంభీరోపన్యాసమును గావించెను. విద్యాధరుఁ డున్న తానముపై నిలువబడి ప్రజాభిముఖుడై యావేశముతో సువస్యసింహుటంబాడ స్వార్థ పరాయణులయి ప్రజల మోసపుచ్చుచుండిన ప్రజానాయక నామమాత్రుల కభావిహీనములగు ముఖంబుల నీక్షించి తీరవల

యును. అందుఁ బెక్కండ్రోతఁడెవ్వఁడని 1 పృచ్ఛజేసిరి. ఎన్నికలు సాగినకొలది వారి భయోదేశకంబు లతిశయిల్లఁ జొచ్చెను. చిరానుసరణంబులగు తమ మాయా మయా చారంబులు నిరర్థకములుగాఁ జొచ్చెనని వారుగ్రహించిరి. ధర్మపుర్యాలయాధిపుండగు గణ్ధుడును, కన్నయశ్రేష్ఠి, వైద్యభూషణుఁడు, సుమంతుఁడు నింకననేకురు పుర ప్రముఖు లెల్లరు నెన్నికలఁ బాల్గొనుట కచటికివిచ్చేసియుండిరి. వారందఱును యోగ్యులని తమయంతరాత్మలు ప్రబోధించినవారినే యెన్నుకొను తీవ్రసంకల్పముతో నరు దెంచినరె స్పష్టంబయ్యెను. వీరెవ్వరును బూర్వ మెన్నికలకు వచ్చువారుకారు. ప్రజానాయకులనుని డంబములుగొట్టు మాయావులు వీరిముఖములనైనఁ జూచియెఱుంగరు. కాని వారి మాయామయ విధానంబులచే స్వార్థపరాయణులగు తమబోంట్ల దుష్టల మఱికొందఱు దమకూటమునఁ జేర్చుకొని దౌర్జన్యంబున నెట్లో తమచెప్పుచేతల మెలంగువారి నే సకలాధికారంబుల నెన్నికల విజయులఁగావించి యేతన్నాల్పమున ధనాకర్షణంబును, ప్రజా సంక్షోభంబును గావించుచుండిరి. ఇదియే వీరి చిరకాలాభ్యాసము.

ఈసారి ఎన్నికలు తమస్వాధీనమునుండి తొలంగినవని వారెరింగినతోడనే నిస్సహనై నెదలిపోయిరి. అటులేగి వారికనుకూలమగు మఱియొక తావున నెన్నికల సాగించిరి. ఇచ్చట సమావేశమయిన వారందఱును ద్రాగుబోతులు, జూదగాండ్రు, వ్యభిచారులు, దారిద్ర్యపిడిగాండ్రు, మాయావులు, పరశ్రీ, పరధనాకర్షణాసత్తులు, స్వార్థపరాయణులునని మాచదువరు లెల్లరు గ్రహింతురుగాక ! ప్రజలందఱును దమ తమ చిత్తంబులు పరాయితంబులుగాకుండఁ గాపాడుకొని పరోపకార పారిణులై సంఘభివృద్ధికిని, దేశభివృద్ధికిని, ప్రజాభివృద్ధికిని, ఆత్మోద్ధరణంబునకును, జారవోరాద్యనేకతిబాధా నివారణానుసంధాతలగు సత్పురుషులఁ దమ ప్రతినిధులనుగ నేర్పాచ్చప్రవృత్తి నెన్నుకొనెదరుగాక ! దుష్టుల ప్రోత్సాహంబుల నిరసించురు గాక ! ప్రభురాజ్యమును భూమిపై దివమునందువలె నెలకొల్పెదరుగాక ! ఆరాజకస్థితి పరమావధిం జెందినది. దుర్భరావస్థ సంప్రాప్తమైనది. సత్సభాసదుల నెన్నుకొనుట యొండె, దేశము అనామకమై నశించుటయొండె కర్తవ్యములు. కల్లు సారాయి మున్నగు దుర్వ్యసనాసక్త పానశాలలు, ద్యూతమందిరములును, పరాంగనా మానభంగ సంకులంబులగు వ్యభిచార నిరాఘాట ప్రచార గోప్య ప్రదేశంబులును మున్నగువానికిఁ గడుంగడుఁ బ్రోత్సాహమును గలిగించు ప్రతినిధుల నెన్నుకొని దేశమును సంక్షోభంబున మంచుటయా, లేక దుర్వ్యసన భంగంబులగు యోగ్యుల నాస్థానంబులఁ జేర్చి పురంబును బరిశుభపఱచి దౌష్ట్యముల నివారించుటయా ? మనకుఁ గర్తవ్యము. యోజింపుడు జనులారా !

“మౌడైనికపత్రిక సర్వారిష్ట విద్వేషకమగు నవీనాదర్శమునే ప్రోత్సహ పఱచెడిని. నిన్న సభాభవనమున సమావేశమయిన ప్రజాబాళ్యహూ మెన్నుకొనినసదస్సుం దమే జయమునందుటకు యథాశక్తిఁ బ్రయత్నింతుము. పానశాలల దుష్టజనసమావేశమందిరంబుల నిర్మూలించుటకును, దురాత్ములు తాము వశపరచుకొనిన ప్రజానాయకత్వమును రూపుమాపుటకును, గృహిచేసెదము. అందఱు గ్రైస్తులును, దేవాలయ సభ్యులును, ధర్మాపేక్షకులును, నిర్మలాత్ములును, మాయద్వయమునకు సహాయభూతులుగా నేడకొనుచున్నారము. చిరవాంఛితమగు నీమార్పున కుద్యమించిన విద్యా

భరాది ప్రముఖుల నాదరించి కార్యసాఫల్యము నొనర్పఁ జూరఁగఁ బ్రార్థించెదము.”

విద్యాధరుడే వ్యాసమును బ్రతికాముఖులనుఁ దిలకించి పునరపునఁ దైర్యస్థైర్యములకు భగవంతుని గొనియాడెను. ఈదైనికపత్రిక తప్ప తక్కుంగల వార్తాపత్రికలన్నియు నవనాది పక్షమునే యవలంబించెను. ఇప్పుడే ప్రారంభమయిన యాదుర్భుర దుర్భుట సమర సంరంభముయొక్క ప్రాశస్త్యము నాతఁడు తనమనంబున నెలకొల్పెను. దైహనుకరణాదర్యామోదమున దైనికపత్రిక ప్రజామోదాభావంబునకుఁ బాత్రమైనదను విషయము గుంభితముగాదు. ధర్మపురీ వాసులగు క్రైస్తవులై రిప్పుడే పత్రిక నాదరించెదరా ? లేక నేరములు, అపవాదములు, అపహర్షప్రయత్న రాజకీయ ప్రసంగములు, మున్నగువానియందు దాసక్తిచేఁ దదభావతంగాంచి సత్ప్రసంగములకే తావోసంగుటంజేసి క్రైస్తవులుగూడ నీపత్రికం గొనుట మానెదరా ? ఈవ్యాసమును వ్రాయుసమయముననే తత్పత్రికాధిపుఁడుగు పునరపునఁ దీవిషయముల దనమనంబున విచారించి 1807 లాయమాన మానమండయ్యెను. వాణిజ్య రహస్య ప్రక్రియ ధనాజ్ఞన మొనర్చు ధనికులై రీవ్యాసముంగాంచి విమోదమునఁ దమయాదరణమును నిరకరింతురని వానికిఁజెలియును. అట్లు కృతనిశ్చయఁడయ్యుఁ దనకలమును గాగితముపై నాడించునప్పుడు క్రీస్తేమిసేయునను నా శంకను దనమనంబున నెలకొల్పెను. అతని జీవితమునందీ ప్రశ్నమే ప్రధానాంగముగ నేర్పడెను. తదితరవిషయంబుల కంశు దీనినత్యుష్టముగ గ్రహించెను.

పురహరికుభ్యసంఘమున కాదిగ నాశ్రయించి మించి లోకానిష్టమును గలిగించుచుండిన సురాపాన వారచోర ద్యూతాది హేయక్రియా భూయిష్ట దౌష్ట్యంబుల నున్మూలించ బద్ధకంకణులై మతాధికారులు, మతసంస్కర్తలు, నాజ్ఞలు, పండితులు, ధన్వంతరులు, పత్రికాధిపతులు, వేదవేదాంగవిదులు, కాస్త్రవేత్తలు లోనుగాఁగల ఘనులు, మున్నెన్నఁడును బురపాలనా విధానంబులఁ బాల్గొననివారు, నేడీదౌష్ట్యములఁ దొలఁచు తిలఁపున నిందుఁ బ్రవేశించిరి. ఈవిషయ మాశ్చర్యకరము కాదా ! రాజకీయ వ్యాపారములు ధర్మబుద్ధితో నెరవేర్పబడినచో దేశమొత్త యభివృద్ధిఁ జెందునో తానీవఱకుఁ జెలిసికొనియుండలేదని విద్యాధరుఁ డవమానకరముగ భావించెను. ఆశుక్రవారము రాత్రి మొదలు తాను తన విద్యార్థులను “రాజకీయవేత్త” యను పదమునకు నవీపార్థమును గుర్తించిరి. అతనికిని విద్యార్థులకునుగూడ విద్యాభ్యసమున శ్రమయని గ్రహించిరి. స్వార్థత్యాగమే యభివృద్ధి దాయకము.

మాలగూడెనునందా వారమునం దాధ్యాత్మికావలోకన ముచ్చదశంజెందెను. 2 తిలోధాన సూచనలు గన్పట్టుటలేదు. మునుతీ సుగుణవతు 3 లనురాత్రంబు నచ్చటికిఁ బోవుచుండిరి. సునుతి తనద్రగ్యమునం దధికభాగము నెట్లువినియోగపరుపవలయునను. విషయమును జర్పించుకొనిరి. ప్రభువైన యేనుక్రీస్తు నొద్ద నింతభనముండిన దాని నాతఁడు సునుతినిశ్చయించిన విధానముననే వినియోగించునని వారునిర్ధారణ పరచుకొనిరి. ప్రభునెట్లు వినియోగించినను దేశకాల పాత్రానుసరణముగ నీవద్భేదములుండవచ్చును. క్రైస్తవులు ధనమునెట్లు వినియోగపరుపవలయునో యెవరు నిర్ణయింపఁగలరు ! ప్రతివ్యక్తియూఁ దనకుఁదాను నిశ్చయించుకొన వలయును. అందు స్వార్థపరత లేకుండుటయే ప్రధానము.

1 తిల్యులగా జేయబడిన 2 మాయమగు. 3 ప్రతిరాత్రయూ.

1 ఆత్మద్రవిణవ్యయ విధానంబునవారిట్లు వితర్కించుకొనుచుండఁ బరిశుద్ధాత్మ వారి గార్యాంతరాసత్వల జేసెను. సముద్రముమీఁద నడచుట, కొలఁదికొట్టెలతో జనసంఘమును దృష్టిపఱచుట మున్నగు మనుష్యాతీత విపరీతములకంటె నాశ్చర్యకరములగు కార్యముల వారసరాత్రమును జూచుచుండిరి. జీవలోకము పాపమున మరణించి నీతియందుఁ బునరుద్ధారణ నందుటకంటె విచిత్రమేమికలదు ! పశుప్రాయాలు, దుర్మదాంధులు, మధుపానలోలురు, వ్యభిచార బ్రహ్మచార్యాది సుహృదాతములు, నగుజారు జేవునియెదుట సాగిలఁబడి పశ్చాత్తాప తప్తమానములై కన్నీరు మున్నీరై పార జగత్సృష్టన జేడుకొనుట కంచినపుడెల్ల నీసుందరాంగుల కిరువురకును సమాధినుండి లేచివచ్చిన లాసరు జ్ఞాపకమునకు వచ్చుచుండెను. ఈచిగ్గ వారికత్యంతోద్రేకమును గలిగించుచుండెను.

భానుమంతుఁ డచ్చట జరిగిన సభల కన్నిటికిని తప్పక వచ్చెను. ఆతనిలోమాప్పు కలిగిన దనుటలో నిస్సంశయము. అతఁడమిత స్నేమితమునందెను. ఈకాలమంతయుఁ బర్యాలోచనసేయువారివలెఁ గాన్పించెను. పూర్వపు భానుమంతుఁడు కాదు. తరువాత వాడు సోమసాధకశ్రమతో మాటలాడుచుండును. సుగుణవతి సమీపమును హేయముగ జూచుటలేదుగాని తమ పూర్వపరిచితిని పునరుజ్జీవనముసేయఁ బ్రయత్నింపఁడు. ఆతని కాయైక వేద్యునిగు నూతనోజ్జీవనమును గూర్చి తనయామోదమును దెల్పుటకుఁగూడ సుగుణవతికిఁ గష్టసాధ్యముగఁ దోచెను. తమ పరస్పరానుబంధముల నతఁడు మరువ లేదు. కాని తన యంతరాత్మను నవీనమార్గంబులఁ బ్రసరింపఁజేయుట కింక సభ్యాన పడలేదు.

వారాంతమున మాటగూడెనంతయు 2 సుద్ధతులమధ్యఁ జేదలచందంబున నల్లాడఁ జొచ్చెను. చిరకాలమునుండి వేదలఁ దనబానిసలుగఁ జేసికొని రాజ్యమేలుచుండినఁ గల్లంగడులను సైతానును బరిశుద్ధాత్మ తనయత్సృష్ట కత్తి సామర్థ్యంబులచే నలుము చుండెను. నూతనజీవనము ధరించుచున్న యానీచాతుల కీసంఘర్షణ మెట్లు పరిణమించునో ధర్మపురితైస్తవ సమాజ మెఱింగినచోఁ బురప్రతినిధులయెన్ని కలు చిరకాలాచారానుసరణముగఁ బానకాలల నిర్వహింప సమకట్టువారికి జయము కలుగదు. ఆదియెట్లు పరిణమించునో నిరీక్షించవలసి యున్నది. క్రైస్తవదర్శనము నామోదించిన వెక్కిరింప నావరించి యుండిన దౌరాత్మ్యము క్రమక్రమముగ సుమతికి గోచరమై సుగుణవతి యు నామెయుఁ బ్రతిరాత్రి యింటికి బోవునప్పుడీ భారమును దమతోఁగూడఁ గొని పోవుచుండిరి.

3 ఆశుపాతమున కందని భేదోద్రేకంబున సోమసాధకశ్రమ “ఇందవేములు తీరిగి పోదురు. సహవాస దోషమే శౌశీల్యమునకు వేరుపురుగు, వారివలన నిత్యుల నావ కించియున్న మధుపానాగారముల పరిమాణమును దృష్టిద్వోషమును వారల్లకాలము నిగ్రహింపఁ గలరనుకొనుట వెఱ్ఱితనము. ఓప్రభువా! మోసముచేతను, పరులకగ్రాహ్యపుటెన్నికలచేతను క్రైస్తవు లెంతకాలమిట్టి దురాచారములఁ బ్రబలఁజేయుదురు ! దేశమున కంతకునిది యనర్థదాయకముగఁ బరిణమించుచుండెను కదా ! , యని పరితపించును.

1 తనడబ్బు. 2. గొప్పవారి, 3. కన్నీరుగారుట. 4 తెలియని.

అతఁడు పరాత్పరునిట్లు ప్రశ్న చేసెనుగాని త్వరలో సమాధానము లభించునను
వాళ వానికి లేదు. శుక్రవారమురాత్రి యెన్న కలసమావేశమునఁ గొంత ధైర్యము కలి
గెనుగాని పర్యవసాన మెట్లుపరిణమించునో నిర్ధారణ నేనులేకపోయెను. 1 మధ్యరా
త్రానంతరమున తేజోభవించి సత్కార్యా సహజైకతను ఘనీభవింపఁ జేసిరి. క్రైస్తవు
లందఱు తేజోభవించి యపవాద శీఘ్రతోఁ బోరానర్చుదరా ! లేక స్వకార్యఫలా
నేతులచే నైననెమి, మూకీభావము నవలంబించెదరా ? అదియొ నింకను నిరీక్షించి
చూడఁదగినదే. ఇదియిట్లుండ మధుసూన 2 మహారోగము పంచమవాటిక యందెల్లదల
వ్యాపించి బుసలుకొట్టుచు, విమవ్యాలలఁ కి గ్రసించ సంసిద్ధమై యుండెను.

శనివారము సాయంసమయమున సుమతి సుగుణవతిఁజూచి తనమాతనోద్వేగము
నానెతోఁ జర్చింప సమకట్టి యిట్లు వెలువడి సింహద్వారముం జేరునంత నామెత్తార్వ
పరిచితులగు మువ్వర యువతీసుబులు 4 కేకటాశోచాలై వచ్చి ద్వారముకడ నిలిచిరి.
సుమతిబండిబాటంజేరి యచటనిలిచి వారితోముచ్చటించుచుండెను. వారామె నూరక
మాచిపోవుటకు రాలేదు. తమతోఁగూడ స్వారివెడలుమని కోరిరి. వ్యాయామా
మంబున గానవిరోధంబులు జరుపఁబడును. దివాంతం బత్వంతానోద దాయకంబుగ
నుండుటచే నింటఁగాలముఁ బుచ్చఁజనదు.

ఎఱ్ఱనిచేరుమాటన సుమతి భుజమునై నవిలాసంబుగఁగొట్టుచు నంగాక యు
వతీలలాచు “ఇన్ని దినంబులనుండి నీవెచ్చట నుంటివి ? లోక ప్రఖ్యాతి వదయఁదిరుగు
చుంటివని వింటిమి. అవిషయములు మాకుఁజెప్పరా” అని ప్రశ్న చేసెను.

సుమతి ముఖంబున నించుక కెంపు వొడచెను. ఒకతీణము యోజించి వీడకు
బంచమవాటివిశేషంబుల వ్యక్తంబుగ నారితో నుడివెను. కేకటాశోచాలగు తరుణుల
ప్రసంగమునం దాసక్తిఁ జూపఁజొచ్చిరి.

“నేను చెప్పుదురా ! చెలులారా ! నేటి సాయంకాలము నుపనవవిరోధంబున
గడుపుటకుమారు సుమతితోఁగూడి మాలగూడెమునకుఁ బోవుదము. నేనింతకుమున్న
న్నఁడు నచ్చటికిఁ జోయియుండలేదు. అది దుర్మార్గావాసమనియు నందుఁ జూడఁ
దగిన విషయము లనేకములు కలవనియు విందును. సుమతి చునకు మార్గదర్శిగ నుండ
గలదు. అని కడు—హస్తాస్పదము—అనఁబోయి సుమతి వాడిమాత్రులచేఁ బర్యా
లోచించి—విజ్ఞానదాయకమగును.” అని యామువ్వరలో నొకతె పలికెను.

సుమతికిఁ గ్రోధముద్బూతమయ్యెను. వీరెంత ప్రోత్సాహపఱచినను వీరితోఁ
బోఁగూడదని ప్రప్రథమమున నిశ్చయించుకొనెను. నైన హేళనగ మాటలాడిన తరుణీ
లలామం బోలినవాళ తక్కిన యిద్వరంగనలును, అట్టులయ్యెను వారు నిమ్మల్యచ
చ్చాదయములతోఁ కమ్ముఁ దీసికొని పొమ్మని సుమతిని జేరుకొనిరి.

వీరి యానిరర్థక రీతిచిత్రదిద్దవచ్చుచే వీరిని సశ్చేవాపరులనుగా మార్చ వీలగునని
యాకస్మికముగా భావించెను. గూడెమానందు జరుగు పాపకృత్యములనుఁ దార్మ్యగ
మును వీరెన్నఁడుఁ గని విని యెఱుంగరు, దారచ్చటికి రాగమకించుటకుఁ గాలయాప
నమే ప్రధానకారణమైనను వారల కీయవర్గ శీల మాపఁగూడదు ?

“సరే. నేకు మీతోవచ్చెదను. మీరు నానాకృతుల మన్నించి నేఁ గొనిపోవు
తావులకెల్ల నేరెంచి నేఁ నాపునదెల్లఁ జూడవలెను,” అని చెప్పుచు కేకటము నారో

1 కల్లు 2 పెద్దపాము కిక్కిరింపుట. 4 బండినెక్కి 5 ఎఱ్ఱదనము రీతిచేయువాడుగొల్ప

హించి యింతకుముందు దనతో ముచ్చటించుచున్న పడఁతిపక్కం గూరుచుండెను.

“మన మొక రక్షకభటుని మనతోఁ గొనిపోవలదా? అచ్చటికి మనబోంట్లోంటు 8గఁ బో సోహానింపఁ జనదని మీ కెఱుంగుదురగదా!” అని వారిబ్రాహ్మణికతే 1 కంపాన్విత గాత్రయై పలికెను.

“అపాయ మేమియు లేదు ” అని నుమతి సమాధానము చెప్పెను.

“భానుమంతుఁడు గూఢ మార్పు జేసెదనట నిజమేనా? అని యింకొకర్తఁ ను మతింజూచి పృచ్ఛచేసెను. బండిలోఁ బోవుచుండ వారందఱ తామెను జిత్రముగఁ బరికించు చుండిరిని నుమతి కనిపెట్టెను.

“అగును. ఆతఁడు మారుమానిసి యయ్యెను. వారము క్రిందట వాతఁడు దైవాను కరణంబునం దగిలెను. ఆరాత్రి నేనె స్వయముగ వానిలోని మార్పులఁ గాంచితిని.” అని నుమతి చెప్పెను. అనాటి నీతి 2 ననురూపంబుగ వర్ణించుట కామె కలది కాలేదు.

“ఆతఁడు వ్యాయామ మందిరంబులకేగి యచ్చటి పూర్వ పరిచయంబులకెల్ల చుత బోధ గావించుచుండునని వింటిని.” అని యెఱ్ఱ రుమాఁజుల వాతి పలికెను.

నుమతి ప్రత్యుత్తరము నీయలేదు. బండి వెదదైబాటునుండి మరలి గూడెము తె పున కేగుచుండుటచే బండియని వారందఱును దమ తమ తలంపులనుండి మెలకువ గాంచి చూడఁబోదగిరి. సమీపించిన కొలది వారికి మనోవిక్రాంతి మెండగుచుండెను. నుమతి కభ్యాసమయిన యచ్చటి నాదములు, వాసనలు, దర్శనములును, సాగరికత నబ్బేసించిన యా యువత్రయంబునకును భయంకరములుగఁ దోచెను. బండిగూడె ముగఁ బ్రవేశించినతోడనే చక్కని దుమ్ములను ధరించి గొప్పవారివలె గన్నట్టుచుండిన వీరి నావల్లీనాను లత్యాశ్చర్యముతో గుంపులు గుంపులుగఁ గూడి చూడసాగిరి. ధర్మ పురీవాసు లిట్టి నీచములగు పల్లెల కెన్నఁడును వచ్చినవారుగారు. కావున వీరిసమావేశ మున కిదియే మొదలు. బండిలోని వారు తాము గూడెమునందలి విశేషములఁగాంచి యానందించుటకు మూర్ఖ రి జానపదులే తమకు విడ్డూరముగఁ జూచుచుండుటం గాంచిరి. వారందఱును భయపడి యేహ్యతం జేసిరి.

“ఇప్పటికే మనము చూడఁదగినదానికంటె నధికము దిలకించితిమి. చాఱును మరలిపోవుదము.” అని నుమతి ప్రక్కగా గూర్చుండిన స్త్రీ వచించెను.

వారాక్షణమున మిక్కిలి ప్రసిద్ధిఁగాంచిన యొక దూతగృహముం దరిసిరి. వీధి కడుసంకుచితముగ నుండెను. ప్రక్కలఁగల కాలి దారి క్రిక్కిరిసి యుండెను. ఆక స్మికముగ నాద్యుత మందిరమునుండి యొక యవ్వనవతి తూలివడుచు బయలు జేడ లెను. ఆమె తన దురవస్థ కైరిసికొనెనో యనునట్లు “గీ. ఎట్టుబండినఁ జేకొను మట్టెనన్ను । హేతువుల నారయభూమి కృపాతరంగ!” అని యశ్రువూరిత నయవార విందయై పాడఁచుండెను. మన యాననవతుల బండి యావెం వాటిపోవుతరి నుమతి యొక్కయొ, వా వెయొక్కయొ ఘాపులు కలిపికొనెను. ఒండొరుల గురించిరి. పరస్ప 4 రావలొకన సుంజితి విషాదాకుల చిత్రైరి. ఆవాడు రాత్రి గుడారమున సాష్టాంగపడి 5 యశ్రుధారా 6 పరిత ముఖపద్మయై పశ్చాత్తప్త మానసంబునఁ బరిత

1 చాఱుతోఁగూడిన 2 చక్కగ 3 పల్లెటూరివారు 4 చూపు 5 కన్నీటి 6 నిండిన,

పించుచుండ నునుతి యీమె దరినే తానుగూడ షోకారించి యామె నుద్ధరింపుమని దైవమును వేడుకొనెను.

“బండి నిలుపు” మని నునుతి రథసారథిని హెచ్చరింప నాతఁడు తిరిగి చూచెను. రెప్పపాటులో నునుతికకటము 1 నవలెరించి యానీచాంగనం గాఁగిలించుకొనెను.

“సావిత్రియని నునుతి పిలిచెను. అంతియే. ఆమె నునుతిం దేరిపారఁ దిలకింప నామె ముఖము వైవర్ణ్యముంజెంది భయావలమయ్యెను. బండిలోని శ్రీ లాళ్ళరాయ నాత మానగుంబుల నిర్విణ్ణులైరి. మధువిక్రేత వీధి గుచ్చముంజేరి 2 ముకుళిత ౩ ర కను బండి వారిందిలకించుచుండెను. గూడెము నందలి వారందఱును గుచ్చముల నుండి యూ, దిడ్డిగంతలనుండియు, దుర్గలథ పరిత పథంబులనుండియు, నిశ్చేష్టితులై నిలిచి యాయురువురి చర్యంగాంచుచుండిరి. 4 తపనాతప ౫ లై క్ష్యధారలు వీరిపైఁ గురియుచుండెను. వ్యాయా మారానుంబున జరుగుచుండిన భజంత్రీ మేళపు రి నిసాద మించుక వినుబడుచుండెను. సాగరికోపకోగంబుల నచ్చటివా రనుభవించుచుండిరి.

ఇది పంచమధ్యాయము.

శ్రీ దైవానుకరణము.

వస్తాధ్యాయము.

నుమతి బండి దిగి సావిత్రి శేరునప్పుడు, ఇదమిద్దమని తా నాచరింపదగిన విధానమును నిశ్చయింపలేదు. తా జేయజూపుదాని ఫలితార్థము నూహింపలేదు. ఈ త్కృష్ట జీవిత ఫలాస్వాదనము నించుక చవిగొని యొక యాత్మ తిరిగి యధాగతి సాలగుటం గాంచెను. పాటాల్లుటిత మనోద్రేకంబున నామె భుజములపై జేయివైచుటకుఁ బూర్వము “ప్రభువగు క్రీస్తు సందర్శమున నేమిచేయును?” అని మాత్రము వితర్కించెను. ఈ వితర్కమీ సమయమునఁ జెక్కండ్రకువలె సీమకు నభ్యాసయోగముగఁ బరిణమించెను.

సావిత్రి సరసను నిలువఁబడి యామె నలు దిక్కులం బరికించెను. సావిత్రియొక్క దౌర్భాగ్యత యంతయుఁ గడుంగడు 1 శోచనీయమై యామె కట్టెదుర నిజబింబంబునుం బోలెఁ గన్పట్టెను. బండిలోఁ గూర్చుండియున్న నాగరిక సభిజనముం గూర్చి యింనుక ప్రప్రథమమునఁ బర్యాలించెను.

“మీరు బండిని దోలించుకొని వెడలిపాండు. నాకై నిరీక్షింపవలదు. నాయీ స్నేహితురాలిని స్వగృహముం జేర్చెదను. అని నిశ్చలముగా నుమతి వారితోఁజెప్పెను.

నుమతి “స్నేహితురాలు” అని పలికిన వాక్యమును విని యెఱుఁచేరుమాటగుల తరుణి యత్యాశ్చర్యంబున 2 నిర్విణ్ణ యయ్యెను. ఆమె మారు పలుకలేదు. తక్కుంగల నుండరాంగులకు 3 వాగ్బంధనమే యయ్యెను.

“వెడలిపాండు. నేను మీతో రాజాలను.” అని నుమతి వక్కాణించెను. సారథి యశ్వంబుల నెమ్మదిగ నడలించెను. అందులో నొక్కర్త రథమునుండి వంగి చూచుచుండెను.

“మేమేమియు— అనగా— మా సహాయమును గోరెదవా? మేము నీకుఁ 4 బచరింపమా?” అని బండిలోనివారడిగిరి.

“మీరు నాకుపచరింపరు” అని నుమతి కేకజెచ్చెను.

శకటము వెడలిపోయెను. నుమతి సావిత్రితో నొంటరిగ దిగబడెను. నుమతి యటు నిటుఁ జూచెను. గుంపునం దనేకముఖములు సాదరభావంబును జూపించెను. వారందఱును దుర్మార్గులును, బతుప్రాయులును గారు; పరిశుద్ధాత్మగూడెములాని పెక్కండ్ర 5 ననునయించెను.

“ఈమె నివాసమెక్కడ?” అని నుమతి యడిగెను.

ఎవ్వరును సమాధానము చెప్పలేదు. పిదప నుమతి యొంటరిగ నాలోచించుకొనునప్పుడు తద్వాటి నివాసులు యధార్థమును నెల్లడించుటకు లజ్జాకుల మాలమరై

1 విచారింపదగినది 2 తెల్లపోయెను 3 మాటరాదయ్యెను 4 చేయమా 5 పిదప

మానమును వహించి యాత్మ గౌరవమును నాగరికులవలె గాపాడుకొనిరని గ్రహించెను. వారకమాపోపమంబగు సురాగార సంపర్కంబున నధోగతిపాలైన యీ 1 యనశ్చ రాత్మకు స్వనివాసము లేదని సుమతి యిప్పుడే మొదటిసారి గ్రహింపఁ గలిగినది.

సావిత్రి యాకస్మికముగఁ దన చేతిని సుమతి చేతనుండి లాగికొనెను. అట్లు చేయుటలో సుమతిని దాదాపుగఁ గిందఁ బడవైచెను.

“నీవునన్ను దాఁకగూడదు. నన్ను విడువుము. నన్ను నరకమున కేగనిమ్ము. అది నానివాస స్థానము. నైతాను నాకై యిచ్చట నెదురుమాచుచున్నది. దానిం గాంచుము.” అని సావిత్రి మొరటంగ సుమతి నుద్దేశించిపలికెను. గిరుక్కున వెనుకకుఁ దిరిగి ద్వారముకడ నిలిచియుండిన సురాకాలాధిపతిని జూచెను. ప్రేక్షకు లందఱు నొక్క నెట్టఁ గడుపుబ్బు నవ్వెరి.

సుమతి సావిత్రిం దరిసి తనచేతి నామె మూపున వైచెను. “సావిత్రి! నాతోఁ గూడఁ రమ్మ. నరకము నీ ఛానము గాదు. ప్రభువైన యేనుక్రీస్తు నీవాఁడు. ఆతఁడు నిన్ను రక్షింపఁ గలఁడు. రారమ్మ” అని సుమతి దృఢవిశ్వాసముతో నొత్తిపలికెను.

సావిత్రి యేడువ సాగెను. సుమతింగొంచుటవలనఁ గలిగిన మనోవైకల్యముచే నించుక కమించిన ముగోన్మత్తగలదై యుండెను.

సుమతి తిరిగి తన చుట్టుప్రక్కల బరికించి “సోమనాథశర్మ నివాసమెచ్చుట?” అని చెంతనన్నవారి నడఁగెను. గుఱారమునకు సమీపముననే యెచ్చటనో యాతఁడు నివసించుచుండెనని యామెయెఱుంగును.

జూసంఘమునుండి వెక్కిరిం ద్రామెను నదులైరము నొసంగిరి.

“సావిత్రి! రారమ్మ. నీవు నాతోఁగూడఁ సోమనాథశర్మ బసకు రావలెను” అని సుమతి వణికుచుండిన యామెవై నాదరభావముతో నుంచిన తన వాస్తవముం దియకయే పలికెను. ఆమాటవిని విలపించుచు ముందెంత వ్యగ్రతతో సుమతిం దిరస్కరించినో యిప్పుడంత సౌమ్యతతోఁ 2 దదాహ్వానము నంగీకరించెను.

ఇట్లు వారుభయము నచటినుండి వెలువడి సోమనాథశర్మ బసవైపునకు వెళ్ళిరి. 3 ఏత ద్విద్యజ్ఞాపరు లందఱు నాశ్చర్య వివశులైరి. వారు సురాపానోన్మత్తులయినప్పు డిట్టి విషయముల సరకు గొనరు. ఇప్పు డట్లుకాదు. చక్కని దుస్తులను ధరించిన భాగ్యవతి పట్టణమునుండి వచ్చి సకల దుష్కరంబుల కాకరంబును, నీచాతినీచ ప్రచారిణియు నగు కాంతం జేపట్టి యుద్ధరింప సమకట్టుటచే సావిత్రికిఁ గూడఁ గొంత గౌరవ 4 మాపాదెల్లెను. సావిత్రి యెల్లప్పుడు నధికముగఁ ద్రావి యొడలెఱుంగక దారి ప్రక్కలనుండు కాలావలంబడి పొరలుచుండుటచే నదా ప్రజల హాస్యప్రసంగముల కాన్నద యగుచుండును. కాన 5 స్మారకము తప్పియుండుటచే దోటుపడు నడకతో నున్న తనానములను వహింపఁదగిన సుమతి నానికొని పోవుచుండుట వింతకదా! కావున నీవిషయముం దిలకించిన జానపదు లందఱు మహాద్భుత స్వాంతులును, భగవదాస్థాన పరాయణులు లైరి.

వారట్లు సోమనాథశర్మ బసకుఁబోయి యడుగ నాదంపతు లిరువురును, నెచ్చటికొ వెళ్ళియుండిరనియు, సోయంశమయమనకుఁగాని తిరిగి తారనియు నింటుగల

పనికిరై ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

సావిత్రి మధుసానోన్మాదముననుండి తెలివించుచుదనుక దమయింట నుంచుటగాని, లేక 1 తత్తదుచిత ప్రదేశమున జేర్చుటగాని, కావించుటగాని సోమనాథశ్రమ జేడకొనుటకే సుమతి సంకల్పించెను. అంతకు మించిన యాలోచనయు నేయలేదు. అందువలన బ్రధానులగు సోమనాథాదు లింటలేరని విని యేమిచేయుటకుఁ దోచక యిండుక విచారించుచు సుమతి ద్వారముకడ నిలువఁబడెను. సావిత్రి యెడలెఱుంగక మెట్టువై జరికిలఁబడి దన ముఖమును జేతులతోఁ గప్పకొని మిన్నకుండెను. సుమతితన కసహ్యము గలుగుచేమోయని సంకయించుచు సావిత్రియొక్క దుర్లభం విలకించెను.

తుదకుఁ దా నాపుకొనఁజాలని యొక తలంపు సుమతికిఁ గలిగెను. ఈమెం దీసికొని తన యింటికిల పోఁగూడదు? అందుల కభ్యంతర మేమికలదు? వైద్యాలయంబున గాని ధర్మశాలయందుఁగాని పఠుల స్వాధీనము చేయుటకంటె 2 నానక దుర్లంభ పూరితంబును, జేనాస్మరక నివర్తితంబునగు నీమెను దన స్వగృహంబున నేల కాపాడఁజనదు. వైద్యాలయంబులు మున్నగు ప్రదేశంబుల సుమతి యెఱుంగదు అట్టివి రెండు మూడు స్థలంబుల ధర్మశాలఁ గలవని మాత్ర మెఱుంగును. కాని యిట్టి దురవస్థయందుండిన సావిత్రి వంటి దౌర్భాగ్యవతుల నందుఁ జేర్చుకొనెదనో లేదో సుమతికిఁ దెలియదు. కాని యిప్పుడు సుమతి మనంబును గలఁతె పఠించుచున్న దా విషయముకాదు. ఇట్టి సీతీయందుండిన సావిత్రి గాంచిన గ్రీష్మేమి చేయునని మనంబునఁ దీవ్రంబుగ విత్కర్మించుకొని తత్ఫలముగ సావిత్రి భుజముపైఁ జేయివైచెను.

“సావిత్రి! రమ్మ, నాతో మాయింటికి రమ్మ, ఆపండుమూల నొక కకటము 3 నధిశాహితము” అనెను.

సావిత్రి తడఁబడుచు లేచెను. తిరస్కారభావమును జూపమని సుమతి సంతసించెను. తాను రాని తిరస్కరించి మంతుపట్టు పట్టునని తలంచెను. వారా నందుకొనకేగిమాడ బండి బాటసారులతో నిండియుండెను. వారా 4 జనాక్షర కకటంబు నధిశాహిత నందున్న వారెల్ల వీరిరువురి 5 ననిమేషాత్తులై చూడసాగిరి. ప్రజల వీక్షణ ప్రసారంబులు సుమతికి నాడిములుకులవలె దోచెను. కాని యామె దృష్టియంతయు ముండిరికడఁ దన ముత్తవతో జరుగఁజేయున్న జగడముపై నాటఁబడియుండెను. సావిత్రింజూచి తన ముత్తవ యేమనును?

సుమతి కిప్పుడు కొంచెము తెలివి వచ్చెను. కాని మాటిమాటికి నిద్రాస్థయ గుఱుచుండెను. కావున గ్రందఁబడకుండ సుమతి యామెను బట్టుకొనవలసివచ్చెను. ఆ నేకసారులు భారముగా సుమతిపయిం బడెను. బండిదిగి వారుభయంబును కాలిబాటం బోవుచుండ బలువురు వారిం దేరిపారఁ జూడవోచిరి. వారి యింటి మెట్టెక్కునపుడు ముత్తవతో జరుగు సంఘర్షణకై వెరుచుచుండియు సుమతి 6 మార్గావరోధము లేకుండ సావిత్రి నింటికి జేర్చినందులకు సంతసించెను. సింహద్వారమును మూసి స్వగృహరహితయగు సావిత్రితోఁ దన మహిళ నందలి వికాలమును నావడిం జేరినతోడనే 7 యానన్న పితామహీ సంవాదంబునకు సంసిద్ధయయ్యెను.

1 ఆయాతగిన. 2 కల్లు. 3 ఎక్కువము 4 జనులతోనిండిన 5 రెప్పుడేయని 6 దారికడ్డు 7 సమీప

పితామహి పతనాగారంబున నుండెను. సుమతి రాక తెలిసి సావధానికరుడెంచెను. 1 మహార్థగ్రహణంబుల నత్యక్త్యంబునం దిలకించుచుండిన సావిత్రి 2 నవలించి సుమతి నిలువం బడియుండెను.

నిర్భయంబుగ 3 స్పష్టభాస స్వనంబున సుమతియట్లు నెను;—“అవ్వా! మాట పల్లెనుండి నానేస్తకత్తె నొక తెందోడ్చిని వచ్చితిని. ఆమెకు స్వగృహములేక చిక్కులలోనున్నది. కొంచెము కాల మామెనిచ్చట బోషింప నిశ్చయించు కొంటిని.” అవ్వ మనుచురాలిని సావిత్రిని వివాదాత్మక మనసంబునఁ జేరిపారఁ జూచెను.

“ఈమె నీ స్నేహితురాండ్రలో నొక్కతెయని చెప్పితివా?” యని యవ్వ సుమతికి మున్నెన్నఁడును గలుగఁజేరివివాదమును గొలుపు ప్రారంభమైతే జూచుచుఁ బలికెను

“ఔ నన్నే చెప్పితిని” అని సుమతి బదులు చెప్పెను. ఆమె ముఖపద్మము 4 ప్రోద్బోధిత నెఱుఁబాటెను. “పావుల స్నేహితుఁడు” అని సోమనాథకర్మ పాడిన కీర్తన జ్ఞాపకముఁకు రాఁగా మనశ్శాంతినందెను. నిశ్చయముగా దాను జేయుచున్న యీ కార్యమునే క్రిమ్యును నేయును.

అవ్వ సుమతిని సమీపించి 5 యపవారించి కోపానుజిత బోధనయై “ఁబడి యెవ్వరెవ్వ నీ జెఱుంగుదువా?” అనెను.

ఈమె తాఁకఁగూడని 6 సుతంక కన్యయని నేనెఱుంగుదును. అవ్వా! అనిచ యమును నీవు నాకుఁ జెప్పనక్కఱలేదు. నీకంటె నాకెక్కువ బాగుఁగఁ దెలియును. ఇప్పుడీ కుణమునఁ జెడఁద్రాగి యున్నది. ఈమెయు దైవ సంతతియేగదా! శివుని యెదుట సాష్టాంగపడి తన పాపముల నొప్పుకొని పశ్చాత్తాప పడెను. పిదప జుమ బొకము, ఆమెను దిరిగి యావరించెను. కావున నీవెవ నేను చేయఁదగిన పహాయ మింతియే. నైతానుబొరినుండి తిప్పించుటయే యోయున్నది. అధోగతిపాలయి నిజుక నీదలేక కాశ్యపు నరకరూపంబునఁ గూలనున్న యీమెం జూచుము. మనకు దైవము పరోపకారము నేయుటకుఁ దగినంత భాగ్యము ననుగ్రహించెను. ఈమె నిచ్చటికి వీసికొనివచ్చితిని. మనయింట గొఱచి కాలముంచి బాగునీయుదము.” అని సుమతి యవ్వతోఁ జెప్పెను.

పితామహి కన్ను లెఱ్ఱఁజేసి తడేకదృష్టితో సుమతింజూచుచు 7 ముకుళితకరక నుల యయ్యెను. ఆమె బాల్యమునుండియు నభ్యసించిన సాంఘికాచారముల కిది మిక్కిలి 8 వైరుధ్యముగ నుండెను. వీధులలో నాత్మప్రకృలఁ జెల్లి కిందనివసించు నీచాంగనా సాంగత్యమును సంఘ మెట్లు సహించును? సుమతి సంకల్పించిన యీ యాచారోచన కార్యమునఁ గుల గౌరవము, వంశ మర్యాదయు నెంత తగ్గును! పరులెంత యాక్షేపించుదు? భ్రాతృ నశించును. ధనవంతులు క్షత్రియంతులునగు ప్రజానాయకులతోఁ బోఁదఁదగిన యుచ్చస్థాన 9 పాతము సంభవించును. పితామహి దృష్టిలోఁగ్రొస్త పుల కూటముగాని, తడితర విషయములుగాని సాంఘిక గౌరవమునకు మించినవికావు. భయభక్తులతో 10 ననునయింప దగినది సంఘమర్యాదయని యామె తలంపు. ధనవా

1 విలువలేని 2 కట్టుకొని 3 వెల్లడియగు. 4 కోపాధికతను 5 చేతులచాటు వెల్లడి 6 మాట 7 ముగతఁబడిన 8 విరుద్ధము 9 పక్షాత్తి 10 దురదీంప

మృత్యుఁ లేదితర నష్టములు, ఈ సాంఘికాపాతమునకంటెఁ దక్కువవి.

ఆమె నిశ్చలముగ బిట్టలిగి నీ నిజవఁబడెను. తన మనంబునఁ గర్తవ్యాంతమున దృఢనిశ్చయ మొనర్చుకొని సుమతి 1 కభిముఖి యయ్యెను. సుమతి సావిత్రి భుజముమీఁదగఁ దన హస్తమునంచి దగ్గఱ నీసికొని పితామహి నెదుర్కొన సంసిద్ధయై తేరిపారఁ జూచెను.

అవ్వ — సుమతి! నీవట్లు నేయఁజనదు. అనాఁ కరణాలయంబున కామెను బంపవచ్చును. కర్పంతయు మనమే భరింపవచ్చును. కాని మన గౌరవమును గాపాడుకొనుటకై యామెను మనయింట నుంచుకొనఁ జనదు.

సుమతి — అవ్వా! నీకనిష్టమును జేయు సంకల్పము నాకన్న టికిని జేయ. ఈ రాత్రికి సావిత్రి నిచ్చట నుంచుకొనక తప్పదు. అవసరమని తోఁ చెనేనిమఱి కొంతకాల మిచ్చట నే నిలువవలసి వచ్చును.

అవ్వ — అట్లయిన స్వయంకృతాపరాధ ఫలితమును నీజే యనుభవించువు. ఇట్టి దుర్మార్గ ప్రవర్తనల 2 కులటలతో నేనీ యింటనుండఁజాలను. ఇంక నామె కాత్మనిగ్రహకై తప్పెను. అత్యోచకము నింకను వెలిబుచ్చకమున్నె సుమతి యడ్డుదగిలి యిట్లనెను :—

“కమలాంబా! యిది నాయిల్లు. నీవు నాతోనుండ నిచ్చగించినంతకాలము నీయిల్లు నగును. ఈ విషయమునఁ గ్రీస్తు నాస్థానమునందుండిన పెట్టు సంచరించునో కను నట్లే సంచరింప నిశ్చయించుకొంటిని. ఈస్థలి సంఘమున నన్నెట్లు తలంచిన నేమిచేసిన దానికి సంసిద్ధముగ నుంటిని. సంఘము నాకు జేవుఁడు కాదు. వశింపనై యున్న యీ వేదరాలి యాత్మోద్ధరణము ముందీ సాంఘికావమానము నిస్సారము.”

“అట్లయిన నేనిచ్చట నుండఁజాలను.” అని పితామహి ప్రవచించెను. గిరు క్కున వెనుకకు మరలి చావడి చివరకు వెళ్ళెను. తిరిగి వెనుకకు వచ్చి యామె డెందమును 3 గొందలమందించుచున్న సంభూర్ణావేశముతో నిట్లనెను:—

“ఒక త్రాగుబోతు కొడుకు నీపితామహి నిలువెడల నడఁచితివను ఖ్యాతిని సర్వకాలము వడయుదువు గాక ! ”

ఇట్లని సుమతి ప్రత్యుత్తరము నిచ్చుటకు సావకాశము నీయక సాధోషి భాగంబునకుం జనెను.

సుమతి యొక దాసిని బిలిచి సావిత్రి నామె వశపఱచి వివిధోపచారంబులఁ గావించ నాజ్ఞాపించెను. కయ్యపు తలకత్తు టచే నామె మిక్కిలి హీనావస్థ పాలగుచుండెను. చావడియందున్న స్వల్పకాలములో నామె గాఢముగ సుమతి 4 కరాకర్షమును గావించుటచే జేయి బయవెక్కి బాధింపఁజొచ్చెను.

కమలాంబ యిల్లు విడిచి వేదలిపోవునో లేదో సుమతి యెఱుంగదు. ఆమెకు మితిమీరిన ధనముకలదు. కరీర స్వాస్థ్యమును గలదు, ఆత్మరక్షణ సామర్థ్యముకలదు. ఆమె సోదర సోదరివఱులు దక్షిణ భేళింబునం గలరు. ఆమె ప్రతివత్సరమునఁ గొంతకాలము వారి సన్నిధిఁ గడపుచుండు నాచారమును గలదు. పితామహి వార్తకమునఁ గన్పపడవలసి వచ్చునను భయము సుమతి కెంతమాత్రమును లేదుగాని పూర్వోక్త పర

స్మర సంభాషణ మామెత్తు విషాదమును గలిగించెను. తన గదిలోనికి తేయాకునీరు ద్రావి కచ్చుటకు ముందీ విషయములం గూర్చి యొంటరిగా మననము జేసెను గాని యందుఁ దాను తక్కువైన నందుట కవకాశ మేమియుఁ గనుపింపలేదు. క్రీస్తీమి చేయును? ఇట్లే చేయును. తాను న్యాయ్యమైన కార్యము నొనర్చితి ననువిషయమున సందేహమేమియు లేదు. ఒకవేళ నందులోపమైన దొరలినను అది బుద్ధివ్యూహ కము గాదు. పొరబాటు కావచ్చును. ఫలాహారమునకు తమ్మునగంట మ్రోగినతోడనే సుమతి క్రిందికి బోయెను. ముత్రయవ్వోటికి రాలేదు. ముత్రం బిలుపుమని సేవకునిం బంపెను. సేవకుడు తిరిగివచ్చి యామె గదిలో లేదని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. కొలది నిమిషములలో భానుమంతుఁ డచ్చటి కరుదెంచి తరు పితామహి సాయంకాలపు చైలువొడ దక్షిణదేశమునకుఁ బయనమై పోయెనను వార్తను నిజమిచ్చెను. కొందఱి స్నేహితుల సాగనంపుట కారణంబు లైలకడకుఁ బోయెను. అచ్చట నాకస్మికముగఁ బితామహిఁ దిలకించెను. తాను లేచిపోవుటకుఁ గలకారణము నామె యాతనితోఁ జెప్పెను.

భానుమంతుఁడును సుమతియు విచార | గ్రంథములగు ముఖ కమలములతో బల్లయొద్దఁ గలిసికొనిరి.

“ కమ్మండా! నేను తప్పఁజేసితివా? నీవు నన్ను నిందింతువా? ” అని సుమతి సోదరునితో ననెను. భానుమంతుఁడు క్రైస్తవ దర్శనము నవలంబించిన పితృ సుమతి తన సోదరుని యందుఁ గలిగిన మార్పునకుఁ దానొందు నాహ్లాదమును వెలువరించుచు నతనితో ముచ్చటించుట కిదియే మొదటిసారి.

“ నీయెడల లోపమున్నదని నేననుకొనఁ జాలను. ఈ విషయము మనకుఁ గడుంగడు విషాదకరమే యగును. కాని యా పేదరాలు నీసాహాయ్యంబున నుద్ధరణఁ బడఁగలదని నీవు విశ్వసించినచోఁ జేయఁదగిన కార్యమిదియే. సుమతి! మనమిన్ని వత్సరముల నుండియు స్వార్థపరాయణులమై వైరవిషాయలమై మనకుఁ గర గతమైన యీ మహాదృశ్యమును స్వార్థ పోషకార్థమే వినియోగించు చుంటిమి. ఈ క్రీస్తి బోలినవారు పలువురు కలరను విషయమునే గమనింప మైతిమి. క్రీస్తీ మన స్థానము నాక్రమించిన నాతఁడు నిశ్చయముగ నీవొనర్చినట్లే చేయును. ” అని భానుమంతుఁడు బదులు చెప్పెను.

ఇట్లు భానుమంతుఁడు సుమతి నోదార్చెను. ఆరాత్రి వారన్యోన్యాలోచనంబులఁ గాలమును బుద్ధిరి. సుమతి జైవానుకరణ ప్రతిజ్ఞఁ గావించుటచేఁ గలిగిన మార్పు లన్నిటికంటె దనసహోదరుడగు భానుమంతునియందుఁ గలిగిన మార్పు యపరిమితాశ్చర్య దాయక మయ్యెను. క్రీస్తునకు జీవించుచున్న యాతఁడు నిశ్చయముగా మారుమోసి యే. ప్రాతపదము లన్నియు నశించినవి. ప్రభువునం దన్న విషయములును గ్రోతవిగాఁ జి బరిణమించెను.

సుమతి బిలువనంపు జైద్యభూషణుఁ దాదినము సాయం సమయమున విచ్చేసి సావిత్రికి వలయు జైద్యోపచారంబులఁ గావించెను. జన్మివ్యాధి యంతురించునంత వోలేముగా మధుసోన మొనర్చినది ఆమె నిప్పుడు సంతోష విక్రంతి నిచ్చుట

సకలౌపచారము లొనర్చుట, ప్రేమాస్పదంబుగ నాదరించుట మున్నగు సాధనముల నేద జేర్చవలయును. అదివ్య భవనంబునంగల యొక రివ్యమగు గదిలో సముద్ర ప్రాంతమునఁ జరించుచున్న ప్రభుని పటము నెదురుగ గోడకు వ్రేలాడఁగట్టి కలవర పాటుగల యామె కన్నులు దెరిచినప్పుడెల్లఁ గాన్పించుటచేఁ ప్రభుభక్తి నెలకొను నట్లేర్పరచి, సావిత్రి నాగదిలోఁ బరుండఁబెట్టిరి. ఇట్లు లాడలెఱుంగక మధుపాన జనిత బ్యాధి 1 దందవ్యాధి నాంగముల నిటునటుఁ బొరలుచు విశేష బాధోపేత యగు సావిత్రిం దరిసి పరిచర్య నేయుటచే నుమతికిని భగవత్సాన్నిధ్యము సమీపించి నట్లుండెను.

ఈనడుమ మాలగూడెమంతయు వెన్నికలెట్లు పరిణమించునో చూతమని శ్రద్ధా భుక్తి యుండిరి. సోమనాథశర్మయు, వాని 2 యర్థాంగలక్ష్మియు, నీ నీచమానవుల దౌరాత్మ్య దౌర్భాగ్యంబులం గాంచి కడుంగడు విలపించుచుండిరి. దినమంతయు నాదంపతులు సకల శ్రమలకొర్చి వారిం బ్రభుభక్తి పరతంత్రులనుగా నొనర్చు నేను దుననో దౌష్ట్యచింతనల వారి హృత్ఫలకంబుల నాకర్షించి తుదకు దుష్టస్థానంబులఁ జేర్చుచుండెను.

ధర్మపుర్యాలయాదాధ నాంతస్సమావేశములు యధావిధిగ నెరఁపించుచుండెను. ఎన్నికలంగూర్చిన సభజరిగిన వారాంతాదివ్యవాసరంబునఁ గల్గుచున్న విద్యుత్ కాలంబున సుపన్యాస మందిరంబునఁ జేర నాతఁ డి డాహదమ స్రవంతము గగుర్పాటుఁ జెందునంతటి తీవ్రసంకల్పముతో సభ్యులారని కాహ్వానము నొసంగిరి. నృసింహకవి నేడును సభ్యులలోఁ గాన్పింపలేదు. తక్కుంగల వారందఱును వచ్చి మాడియుండిరి. పరస్పర విశ్వాస మినుమడించు నైకమత్యము ప్రస్ఫుటముగ వారి నావరించియున్నది. ప్రతివారను దమ తమ స్వామిభవముల నిస్సంశయమున సాంఘికులకు వెల్లడించుటయే క్రీస్తుమతమని వారు భావించిరి. పురూరవుఁడు తన పత్రికకు దైవానుకరణాదర్శనమునఁ గలుగుచుండిన కష్టసుఖముల స్వభావసిద్ధియుగ నచ్చిటి వారికి నచ్చఁజెప్పెను.

“గడచిన మూడు వారములలో నాకు భవనస్థము విశేషముగఁ గలిగినది. ఎంతయో వివరించి చెప్పుటకు సాధ్యపడదు. దినదినమును బెక్కిండు చందాదారులు పత్రికం దిరస్కరించు చుండిరి.” అని పురూరవుఁడు చెప్పెను.

కల్వీందః—పత్రికం దిరస్కరించుటకు నాశేమి కారణములఁ జెప్పుచుండిరి ?

ప్రత్యుత్తరమునకై యందఱు నాతురతతో నిరీక్షించిరి.

పురూరవుఁడు—పలువురు పలుతెరంగుల సమాధానములఁ జెప్పుచున్నారు. కొందఱు జేశ్వార్తల నన్నిటిని దెలుపు పత్రిక తమకు నలయుననిరి. నేరముల వివరములు, మల్లియార్థములు మున్నగు నుద్రేక కథాంశములు, అపవాదములు, ఇంకను బలువిధములగు ఘోరకృత్రిముల వర్ణనములు, మున్నగు విషయములు పత్రికలం జరుగుఁ గోరెదరు. అదివారమున బత్రిక నిలుపుచేయుట తగదని కొందఱు ప్రాసరి. అదివారమునాడు ప్రచురింపఁబడు పత్రికయందు ముద్రణమగు కాకితముల నినుమడించి, యితర దినముల చందాదారులకుఁ బంపుచుండినను నాదినమున బత్రిక ప్రచురింప నందులకు చందలకలెడి చందాదారులు మానుకొనిరి. పొగాకు, సారాయి, బ్రాంది మున్నగు లో.

1 మిక్కిలి కాల్పబడిన 2 భార్య 3 కాల మొదలు తలవఱుట.

కారిష్ట పదార్థ ప్రచురముల నిలుపుచేయుటచే మిక్కిలి నష్టముకలిగినది. పురపాలకుల యొన్ని కల విషయమున నే నవలంబించిన రీతి వలన మిక్కిలుటచుగు ననర్థ 1 మాపత్తిని నది. ఈ చరమ కార్యము తదితరములకంటె బ్రబలాంశము దాయకమయ్యెను. మా పాతకులఁ బెక్కిండ్లు తైరివర్తములలోని వారు. ప్రజాప్రాతినిధ్య విషయమున నేనీవిధానము నే నవలంబించి ప్రభుత్వరానువర్తి నగునెడ మన పట్టణమునందలి క్రైస్తవులందఱు నాదరించిన నే తప్పు పత్రిక స్వయంప్రకాశిత నందనేరదు.

పురారవుఁడు నిజకథా 2 కథనము నించుక నిలిపెను. గదిలోనివారందఱును నిశ్చబ్దముగ నుండిరి. కుమతి మిక్కిలి యభిలాషతో విననుంకించి యుండెను. ఏమ యాసక్తత నామె ముఖకమలము విరిసియుండెను. ఈ విషయము నే తేదేకద్వైపితో ధ్యానము నేయువానికిఁ గలుగునంతటి యాసక్తి కుమతికిఁ గలిగెను. పురారవు డిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను ;—

“ధర్మపురి క్రైస్తవసంఘము దైవిక పత్రిక నుద్ధరింపవలయును. కేవల క్రైస్తవ పత్రికయందాదరణములేని వారందఱును బ్రత్యేక దెప్పించుకొన మానిరి. బహుశః తెలకు నొరకు నస్తుసామగ్రి ధర్మవరల నెఱుంగ గోరువామను నవమానించిరి. క్రీస్తు తాను స్వయముగఁ బ్రచురించు పత్రికను గొనునంతటి భక్తిపరు లీ క్రైస్తవసంఘమునఁ గలరా? క్రైస్తవవాదర్థముల సరకు నేయక రాక్షససంయుక్త రి కిల్చిపాకర్షణ విధానసంకులంబగు లోకసామాన్య పత్రికాపతనమునే గోరునంతటి నీచావస్థకు బాబుడిరా? ఏక కార్యావస్థలగు మన సంఘము నారితోఁజెప్ప లజ్జింప నవసరములేదు. దైవానుకరణవిధానము నాక్రయించుటకే పత్రికావ్యాప్తి దిగభాగింపఁ బడుటయేగాక సాధన సంపత్తియు మిక్కిలి కొఱవడినది. పత్రికా ప్రచురణమునంగురలెనే న్నవ్యాపారవిషయము లలోఁగూడ దైవచ్ఛ ననుసరింప నేను బ్రయత్నించుటయుఁ దటస్థించుటచే నెల్లెడల నాకు ధన నష్టమే సంభవించినది. మన యేర్పరచుకొనిన విధానము ననుసరించి యిది లాభించునా లేదాయని విమర్శింపఁ జనదు. మన కృత్యముల నన్నిటిని గ్రీస్తంగీకరించునా లేదా యనియే విచిత్రింపవలయును. ఈయాదర్శము ననుసరించుటచేఁ బత్రిక ప్రారంభించినది మొదలు నేటిదనుక నేనారించిన ధనమంతయు నష్టమైపోయినది. అంతచ్చిద్రంబుల నిందు వినరింపఁ బనిలేదు. 4 త్రైవారి కానుభవంబునఁ క్రైస్తవవాదర్థము నవలంబించుచు వాక్యెల్లరుఁ బ్రకృత కాలానుసరణ వ్యాపారంబుల మిక్కిలి కష్టము నందగలరని నువ్వుకృతమయినది. నవీన పథకాను సరణంబున దైవిక పత్రిక విజయము నందఁగలదను నమ్మకముననే నాకుఁ దటస్థించిన నష్టములం గూర్చి మీతో ముచ్చటించితిని. ప్రకృతావస్థం గాంచిన మన యూరఁగల క్రైస్తవులును, ఆలయసంఘమును దైవానుకరణా మోదక్షులను, పత్రికను జందాలవలనను బ్రకటన వలనను దోడ్పడి కొన సాగించునిచో నేనీపత్రికను జరకాలము నిర్వహింపఁజాలను”

కుమతి యొక ప్రశ్న నడిగెను. పురారవుని ప్రత్యుత్తరము నత్యాదరముతో నిరీక్షించెను.

కుమతి— క్రైస్తవ కళాకాలకు వలెనే క్రైస్తవ వార్తాపత్రికలకును విశేష మూలధనముండినఁగాని యభివృద్ధినందఁ జాలవని మీరూహించురా?

1 సంభవించినది 2 చెప్పుట 3 పాపము చేర్చుకొనుట 4 మూడువారములయనుభవము.

పురూరవుడు— నిశ్చయముగ నాయభివృద్ధి నడిచెను. దుర్విషయప్రకటనముఁ గావించకయే క్రైస్తవదర్శనములతో మన పత్రికను గ్రాహకతర పత్రికలవలె నాహ్లాద జనకమగు వ్యాసములచేఁ బూరింపఁగలపద్ధతుల నాలోచించితిని. అవిధుల ననుసరించు తుమ విశేషధనము కావలయును. క్రీస్తు హృదయధగినట్టియు, నాతఁడు స్వయము నైన ముద్రింపఁదగినట్టియు సుగతులనె ప్రచురించుచు నుచితరీతిని బనిచేసిన క్రైస్తవ పత్రిక జయప్రథమే యగునని నా నమ్మకము అనెను.

సుమతి— ఎంత దక్షము కావలయునని మీరెంచెదరు. అని నెమ్మదిగ నడిగెను.

పురూరవుడు— డామె యాంతరంగికావస్థం గుర్తించుటచే నామెనంకఁ జేరిపార నూత్నదృష్టితోఁ జూచి, 1 హర్షపురితాంతరంగుండయ్యెను. ఆమె చిన్నతనమునం దాదివారపు బడిలోఁ జదువునపుటినుండియు నాతఁడెఱుంగును. వ్యవహార విషయములం నామె తండ్రితో నత్యంత మైత్రిమై మెలంగెడివాఁడు.

పురూరవుడు— ధర్మపురిగంటి పట్టణమునం దరలత్తు ధనము మూలధనంబుగ నుండిన నేనుద్దేశించిన విధానంబున నొక దైనికపత్రికను నిరాఘాటంబుగ నడుప వచ్చుననెను.

అతని కంతస్వర మించుక గద్దదికము నందెను. ఇట్టి సహాయము లభించిన పత్రికాప్రచురణ విధానంబుననే లోకమునంతను మతవిషయమునఁ దాదామర చేయు నగువని పురూరవుడు దనమనంబునం దుర్విఘ్నలూరుచుండెనని ప్రేక్షకులకుఁ బ్రకృతమగుచుండెను.

ఆయఁకము నింతకుమున్నే పూర్తిగ విమర్శించినదానివలె సుమతి యిట్లనియె—

“తామిప్పు డుపక్రమించిన రీతిని పత్రికను బ్రకటింప సన్నద్ధులగు నెడ నా ద్రవ్యము ను నేనిప్పు డొసంగుదాన ”

“దైవము కొనియాడఁబడును గాక! యని కణ్వుడు నెమ్మదిగ ననెను. పురూరవుడు తెల్లపోయి చూచుచుండెను. విగ్రహ వారందఱును నిశ్చయముగ సుమతి వై 2 చక్రప్రసారమును గావించిరి. ఆమె యింకను జెప్పవలసిన దున్నది.

అయమ ప్రసంగం బీష్యసాద వ్యాప్తంబుగ నుండెనని తత్తద్విషయంబుల నేకాంతంబున విమర్శించుకొనునప్పుడు ప్రేక్షకులు తలంచిరి.

సుమతి— స్నేహితులారా! నేనెద్దియో 3 సార్వజనీనంబగు మహత్కార్యంబు నాచరించితినిని మీరెవ్వరం దలంపఁజనదు. నేనింతదనుక నాతని తలంచుచుండిన యీ ద్రవ్యమంతయు భగవంతునిదిగాని నాయదికాదని తెలిసికొంటిని. దైవాదాయమునకు నేను ధర్మకర్తనై దాని నాతని యుద్దేశానుసారంబుగ వినియోగింపఁ గడంగినంతన స్తోత్రపాత్రఁ గావాలను. ఈపత్రికా నిర్వహణ విషయమునే కొంత కాలమునుండి తలంచుచుంటిని. మిత్రులారా! మన మిప్పుడు మద్యపాన నివారణ విధానంబునఁ బడవలసిన పాఠ్యలో— అట్టి శ్రమ లిప్పుడే ప్రారంభమైనది. క్రైస్తవ దర్శనంబుల మన దైనిక పత్రిక నిరాఘాటంబుగ నుద్ఘోషింప వలసియున్నది. తక్కువ గల పత్రికా రాజంబు లన్నియు నుగాపానా మోదకంబులని తా మెరింగిన విషయమే. సురా గారములు నీలి చియుండునంతకాలము గూడెమునందలి ప్రబల మధ్యంబు

బయి ప్రయత్నములు ప్రాయశముగా విఫలములే యగుచుండును. మద్యవిశ్రేత లాకర్షించుచుండ సురాపానాభిలాషు లగువారల నుద్ధరింప సోమనాథశర్మ యెన్ని యుపన్యాసముల నిచ్చిన నేమి ప్రయోజనము? క్రైస్తవ దినవార్తాపత్రిక యొండితీర వలయును. మన పత్రిక నిలిచిపోయిన శత్రువునకు లోబడినవారమే యగుదుము; పురూరవుని శక్తి సామర్థ్యములయెడ నాకు మిక్కిలి విశ్వాసముకలదు. అతఁ డేర్పరచిన విధానమును నేనింకను జూడలేదు, పత్రికా వ్యాపారమును విరివిగాఁ జేసినయెడల నాతఁడు జయప్రదముగ నిర్వహించగలఁడని నేనెఱుంగుదును. ధనము నార్జించు విషయమును గూడఁ గ్రైస్తవతర పత్రికాధిపులకంటెఁ గ్రైస్తవ పత్రికాధిపులు తీసిపోదురని నేననుకొనను. కావుననే క్రైస్తవ వాదర్యముల ననుసరించి దివ్యముగాఁ బనిసేయు నీనికి వలయు ద్రవ్యము నిచ్చుటకు సంసిద్ధురాల నైతిని. ఇది చేవుని ధనమే. దైవకార్యమున వినియోగించుచుంటిని. పత్రికా విధాన మివ్వధంబున నొకవత్సరంబుదనుక నిర్విఘ్నంబుగ నెరవేరినచో నీద్రవ్యము సద్వినియోగమైనదనియే తలంతును. మీరిండుటకు నన్ను గొనియాడ వలదు. నేఁజేయు ద్రవ్య సహాయము నద్భుతముగ నెంచుటఁడు. ఇంతకాలమునుండి భగవద్దత్తమగు నీద్రవ్యము నెట్లు వినియోగించుచుంటిని? స్వ సౌఖ్యమునకే గదా! నాకోర్కెల నెరవేర్చుకొనుటకే గదా! ఇందనుక దైవ ద్రవ్యమునుండి స్వఫలాపేక్షకురాలనై నేనార్జించిన పాపము 1 నుపశమింపఁ జేసికొనుట కేమాత్రమై నేఁ జేయవలదా! ఈ విషయమును నేనెట్లు భావించుచుంటిని. క్రీస్తు తానిట్లే చేయుగలఁడని నేను నమ్ముచుంటి.

భగవత్సత్య తత్వహితకే మందిరముమీఁదఁ బ్రసరించుచుండెనని కన్నులకుఁ గాన్పింపకుండిన నందలి వారిమనంబులకుఁ బ్రస్ఫుటంబుగ గోచరించుచుండెను. ఒక్కతఁడు మెవ్వరును మాటలాడక నిశ్శబ్దంబుగ నుండిరి. అందఱుడన వంకఁజేరి పారజూచుచుండఁ గన్బుఁడు నిలువం బడియుండి యీ పంకొమ్మిదవ శతాబ్దము ప్రథమ శతాబ్దముగ మారినదనియుఁ అప్పటివలె ద్రావిడములు సంఘాదాయకముగ నిష్కృతు పరిణమించుచుండెననియుఁదలపోయుచుండెను. శర్యుపురాణిలయ సంగ్రహమునమున్నె డిట్టి యొకమత్యత ప్రబలతేదని యెంచుచుండెను. కొలఁది కాలము క్రిందకు ఆక్రైస్తవ వాదర్యము నవలంబింపఁగొందఱు ప్రతిజ్ఞ గావించకమున్నె కమత్యతయే లేదు. ఈ దేశకాలావస్థలు 2 విపరీతములని యాతఁ డప్పుడు తలంపలేదా? అంతకు మున్నందఱు నట్లేతలంచిరి. మున్నెఁడు నెఱుంగని సోదరభావ మిప్పుడు వారి నలముకొనియెను. సోమతి ముచ్చటించునప్పుడును బిదప నిశ్శబ్దంబుగ నుండినప్పుడు నీ సహోదర భావమే ప్రబలెను. ఈ మనోభావము నెవ్వరయిన బహిరంగముగ వక్కాణింప నెంచినచోఁ గ్రైస్తవ వాదర్యము నవలంబించిన నాకు గడ్డము లెవ్వి తటస్థించిన నిట్టి యాదర్శా 3 వలంబకులగు సీసంఘమునం గలవారెల్ల వాఁడ బాల్కాండురని చెప్పినట్లుగును.

వారివై బర్యటనము గావించుచుండిన పరమాత్మయే యిట్టి మనోభిప్రాయముల వారికిఁ గలిగించెను. మున్ను క్రీస్తుని ద్వాదశఘాత్రు లెట్టి విశ్వాసమునకుఁ బాత్రులై మానసిక కారకక రాధలనొర్పిలో యిట్టి విశ్వాస మిప్పుట్టున వీరి కందఱికిని గలిగెను. వారిమందిరమును విడిచి పోకమున్ను పురూరవుని వలెనే వెక్కిరిండు తమతమ

1 పోఁగొట్టుకొనుట. 2 మారినది 3 పూనివిభాగము

కష్టములుబులఁ బరస్పరము దెలుపుకొనిరి. | యువకులు కొందఱిట్టి యాచరణంబునఁ దమ జీవనోపాధులకు భంగము కలిగెనని నుడివిరి. ఉచితకాలంబుల నేరస్థులమై దగు చర్య జరిపెదమని యధికారులు తెలిపిరని నుమంతుఁడు వెల్లడించెను. కర్మాగారంబునఁ దన యుద్యోగ మంతరించుటచే 2దంతి వార్తాగారంబునఁ దన పూర్వపుబని లో జేరెను. అతఁడెట్టి నీచోద్యోగము నవలంబించినది మొదలు వాని భార్యయుఁ బుత్రుకయు బహిరంగముగ సంఘమునఁ దిరుగుట మానిరి. అతనికి గలిగిన కుటుంబ కల హమును వారియాదర్శము నపార్థంబుగఁ బరిగణించుటచే గలిగిన కివిషాదంబును వాని కేతెలియెను. అచ్చట సమాజేశమయిన వారిలో లెక్కఁగొట్టి విషాదములకుఁబాల్ప దిన వారే. ఇవి వారు ముచ్చటించఁదగిన విషయములుకావు. కణ్వుండు తన సంఘ స్థితిగతులను బాగుగ గుర్తించినవాడగుటచే ననేక కుటుంబములలో అప్రతిజ్ఞవలనఁ గలహంబులు పొసఁగి వెక్కువ్రవలకు హేతుభూతము లగుచుండెనని గ్రహించెను. “ఒకనికి విరోధులు తన కుటుంబముననే యుండురు,” ఏక కుటుంబములోని కొందఱు క్రీస్తు ననుసరించుటయు, మఱికొందఱు తిరస్కరించుటయుఁ దటస్థించుటచే నట్టి వైరుధ్యంబులు పొసఁగును. ప్రభువు జీవులలోని భేదమును విభజించువాఁడు. ప్రతి మనుజుఁ డును వాని ననుసరింపవలయును, లేదా వ్యతిరేకముగ నైన సుచరింపవలయును.

ఈ సమాజేశంబున వారిలో నందఱి కైకమత్య భావము మొదలయ్యెను. ఇట్టి భావ మింక నుక్కువ్వుదశం జెందలేదని యెఱింగి కణ్వుండే విషయముంగూర్చి ముచ్చ టించెను. అట్టి యేకీభావ ముచ్చస్థితిం జెందిన వారెట్లుండుకో యాతఁడెఱుంగఁడు గాని దానికై భయపడలేదు. పీఠదఱిలో దమతమ ప్రతిజ్ఞల నిర్వహింపఁ బరుత్నించుటలో బహుచండిన శ్రమల నత్యాదరభావంబున బరికించుచుండెను. ఇట్టి శ్రమాను భవ మద్భుతావహంబుగ నుండెను. వీని ఫలితము జేతమునం దెల్లడల వ్యాప్తమగు చుండెను. సంవత్సరంతమునకు ఘనీభవించు నీ కక్తి యెట్లు పరిణమించునో ప్రస చింప నెవ్వనికి కక్కము?

పురూవునికొక బ్రతికా నిర్వహణమునకై వలయు ధనము లభించుట వలననే యీసాంఘిక కక్తిని గొంతదనుక గ్రహింపనగును. సమాజేశాంతంబున నందఱు వానిం జాట్టుకొనిరి. ధర్మపురినుండు క్రైస్తవులందఱు సాయపడుండని యాతఁడు ప్రకటించిన కొరికికొక బ్రతిఫలమును వారందఱును నిష్కర్షగఁ దెలిసికొనిరి. ఇట్టి పత్రికా రాజంబు గృహంబుల నలంకరించుటచే గలుగు విశేషంబును 4 పదంపడి యిట్టి దుర్బుకాలంబున దానివలనఁ గలుగు జనోపకారంబును గణింప నశక్యము. పత్రికా నిర్వహణమున కింతద్రవ్యము లభించెనుగదా! ఇంక నా పత్రిక యెంత జేరోపకార మును గావించునో ఫలితమునుబట్టి తెలిసికొన వలసియున్నది. పురూరవుఁడు చెప్పినట్లు ద్రవ్యలబ్ధి మాత్రమునఁ బత్రికాభివృద్ధి కానేరదు. పురంబునఁ క్రైస్తవ కక్తి సామర్థ్యంబుల పెదజల్లు మహాకక్తిగాఁ బరిణమించుటకుఁ క్రైస్తవులందఱుఁ దోడ్పడి యాదరింప వలయును.

ఈ సమాజేశాంతరమున వచ్చిన యాదిత్యవాసరము పట్టుజుల కందఱికిని దీక్షజనితావేశంబుగ నుండెను. ప్రతినిధుల నెన్నుకొను వార మిదియే. విద్యాధరుఁడు

తన వాగ్దానానుసరణముగఁ దన నిజవసు మోదికొని పాటుపడ నారంభించి బహిరంగముగ వెలువడిను. అతఁడు దృఢ సంకల్పుడగుటచే మనోద్రేకం బతిశయించి యొకలెఱుంగక తానింతదనుకఁ బాతుకొని యుండిన గ్రంథరాజంబులనుండి వెలువడి తన యుపన్యాస రూపంబునఁ బ్రకాంతఃకరణంబులఁ బ్రవేశింపఁ జొచ్చెను. క్రైస్తవ ప్రాంతయ్య నట్టి శ్రమము మున్నెన్నడుఁ బడినవాఁడు కాదు. విశ్వవిద్యాలయోపాధ్యాయులు కొందఱ తీతని యుద్యమమునకుఁ దోడ్పడిరి. వారిని దదితరులకువలెనే శ్రమ లధికముగఁ గలిగెను. వారు నాతనివలె నడుగు బయట వెట్టినవారు కారు. 1 సురావిశ్రేతల 2 నోహటించి వారి యుద్యమమును నశింపజేయు విశ్వప్రయత్నమును జేయుచుండిన కల్లముని విషయముఁగూడ నట్టిదియే. దినదినమును వారి నెదుర్కొన భయాకుల మానసుండయ్యుండ గర్తవ్యమును నెరవేర్చుచుండెను. ఈతని కిట్టి శ్రమలు మున్నెన్నడును గలుగలేదు. వానిలో మునిగి తేలుచు నవ్వడప్పుడు విశ్రాంతికై తన పతనమందిరంబునఁ జేరినప్పుడు వాని ముఖాగవిందులు 3 స్వేదించితుండై మున్నెన్నఁకుఁ గనివిని యెఱుంగని నరక కూపంబునం జొచ్చువాని మోముదమ్మివలె 4 విశ్వలమై యుండును. పిదప నీవిషయముల స్మరించినప్పు డాతఁ డాశ్చర్యము నందెను. వీరికి పంద కాదు. కాని తనవలె నున్న తావద్ధి యందుండువారి కిట్టి సమయములఁ గలుగు విషాదమే వానికిని గలిగెను. ఘన కార్యాచరణమునకు గడంగుటచేఁ దాను మున్నెఱుంగని విషయంబుల నెన్నిటిలో తెలిసికొని తన 5 కిందిచ్చలకు లజ్జించెను.

ప్రతినిధుల నెన్నుకొనుట కేర్పడిన శనివారము రాఁగానే మానసోద్రేక 6 ము తక్కువ మయ్యెను. అట్టి సురాగారంబుల మూయుంపఁ బ్రయత్నించిరి. ఈ యుద్యమమునఁ గొంతదనుక జయమునందిరి. కాని యాదినమంతయు సురాపానము మిక్కుటగుయ్యెను. మాలగూడెమంతయు సురాపాన 7 నిమగ్నమై ముడలెఱుంగక మండి పడు కాలాగ్ని కీలంబుల పగిలి నసంభావ్యమై యుండెను. సోమసాధకర్మ యాచార మంతయుఁ బ్రసంగించుచుండెను. అతఁ డనుకొనినకంటె నెక్కుడుగఁ భరించుచుండెను. శనివారమునాడు తన కార్యమున కుత్సాహవంశ తటస్థించెనని భావించెను. పరిశుద్ధాత్ములను సురాభూతంబునకును గలుగు మహాసంగ్రామంబున జయాపజయ నిర్ధారణోపేతంబగు కయ్యంబు మొందయ్యెను. ఉపన్యాస మందిరంబుల భక్తి విశ్వాసంబు లెంతి మొండగుచుండెనో తదన్వప్రదేశంబుల నపవాద ప్రభావ మంత విశేషింప దొడంగెను. మద్యవిశ్రేతలు తమ మనోభావంబుల నింక మరగు పఱచుకొనఁ జాలరైరి. బహిరంగ ఘోర ప్రమాణంబులఁ గావించుచుండిరి. ఆవారములో సుపన్యాసముల ముగించి యర్ధరాత్రుంబున సోమసాధ కర్మయు, నాతని సహచరులు నిండ్లకుఁ బోవు సమయంబున మార్గమధ్యంబున నీకీరాతులు వారి దాకి యనేకవిధంబుల నుల్లంఘన గావించిరి. పోలీసువారు వారి సురతక్షణకై తగుసేన నొసంగిరి. మురుతిని, సుగుణవతిని, భానుమంతుఁడును, వైద్యభూషణుఁడును, కంటికి తెప్పవలెఁ గాచుచుండిరి. సుఖానతి గానమాధుర్యము తగ్గుటకుమారు దినదినాభివృద్ధియై పరిశుద్ధాత్మ సాన్నిధ్యమును తెల్లదించుచుండెను.

1 కల్లమువారు 2 ఎదుర్కొని 3 చెమటచేసినప్పు 4 తెల్లపోయి 5 తెలివి తక్కువ 6 అధికము 7 మునిగి.

ప్రథమమున నారాత్రి యుపన్యసించుటకు సోమనాథశర్మ సంకొచ్చెను. కాని యాతఁడు స్వదౌర్బల్యమును మరచి పరిశుద్ధాత్మునిచే నడిపింపబడవలెనని నిశ్చయించుకొనెను. అత్యుచిత బోధనహింపబడి కనివారమురాత్రి సభాభవనమున నుపన్యసించి బోయెను.

సాయంత్రమున సూర్యాస్తమయ సమయమున కెన్నికలు ముగిసెను. అప్పటికిఁ బ్రజల యంతరంగము 1 లత్యుత్కటోద్రేకమును జెందియుండెను. ధర్మపురియం దిట్టి ప్రాతనిధ్య 2 సంఘర్షణము మున్నెన్నఁడును గలుగలేదు. పానాగారముల నెలకొల్పి టయానిల్పుజేయటయా యింకొంతగ నెప్పుడును బని నేయలేదు. కళాకాలాధ్యక్షుండగు విద్యాధరుడేమి, మరాఠీనాథుండగుకల్వొడేమి, వ్యాపారధర్మమున మెలంగుధనాధ్యక్షుడేమి, యిట్లు సంచరించుట విని యెఱుంగము. 3 ప్రాయశఃముగ రాజకీయాందోళనమున మెలంగు ప్రముఖులందఱు నీచర్యకు నిర్విణ్ణులైరి. కాని యింతమాత్రమున వారికి విమతి కలుగలేదు. కాలము సమీపించినకొలది నాందోళనము తక్షణక్షణాభివృద్ధి నందెను. ఎన్నికలు ప్రారంభమైనపు డేతెగవారును జయలక్ష్మిని దాము పొందగలమని నమ్మజాలరైరి. సంకేయపూరితాంతః కరణులై యుండిరి. పర్యవసానమును దెలిసికొన నాతురతతో నిరీక్షించిరి.

రాత్రి పదిగంటలకే గుఱారముకడ మతసహజేతము ముగిసెను. ఈ సమావేశముగూడ 4 నద్వితీయమైనదనియే చెప్పవచ్చును. సోమనాథశర్మయొక్క యాహ్వానము కంగీకరించి కల్వొడ సమావేశమున కరుదెంచెను. వాసుదేవునిచే నాతఁడు డస్సి యుండెనుగాని సోమనాథుని యాహ్వాన ప్రాబల్యమున నిరాకరింపజాలఁడయ్యెను. విద్యాధరుడు గూడ నచ్చటికి వచ్చెను. అతఁ డిదివఱకెన్నఁడు నీనీచస్థానమునఁ గాలిడి యెఱుంగఁడు. మాధ్యమున కాకరింబగు నా వాటికయందు శర్మ చేయుచుండిన కార్యము లాశ్చర్యమును గలిగించెను. కావుననాసమావేశ 5 దిద్దిత్రాకాంక్షచేసె చచ్చటికి బోవ సాచాసించెను. వైద్యధూపణుండను, రక్షక భటుండను సుమతిను గుణవతులఁ దోడ్పొందినవచ్చిరి. ఇప్పుడు సుమతితోడనే నివసించుచున్న సావిత్రి సంగీతపు పెద్దయొద్ద నిర్మలమైన మనస్సుతోనుండెను. పానావేక్ష తన్ను దిరుగ మోసపుచ్చునను భయమునంబోలె విశ్వాసపాత్రమగు 6 కునకము పగిది నాపె నునుతికి సావీర్యముననే యుండెను. ఆరాధన జరుగునంత దనుక 7 నవనతవదనయై మధ్యమధ్య గన్నీలొలుక నవ్రయ్యెయుండెను. తదనంతరము సుగుణవతి గానాస్మృతాస్వాదనమున నామెహృదయము కరగి నీరయ ప్రవహింపఁ దాను జన్మాంతరముఁ గాంచినట్లు దలంప నెంచియుఁ బూర్వాశ్రమ స్మృతిచే నందులకు సాచాసంప నేరదయ్యెను.

8 పటుకుటీరము నిండి క్రిక్కిరిసి యుండెను. పూర్వమువలె 9 సంకణభంతయు జనసంగీర్ణముగనుండెను. రాత్రి ప్రాద్దుపోయినకొలది నెక్కుడుగఁ బ్రజరా దోడిగిరి. సభ నింక సాగించుట యుచితమని శర్మ తలంచెను. వెలుపలనుండి యప్పుడప్పుడు కేకలు విసకచ్చెను. బయట పెద్ద గుంపు చేరినదనుట కిదియొక నిదర్శనము. ఎన్నికల నుండి జనము శ్రుందోపతండిములుగ నిచ్చటికి వచ్చిచేరిరి. పేటలో నన్ని గుడినెలనుం

1 అత్యధిక విశ్వాధర 2 పోరాటము 3 తరుచుగ 4 ఈగుఱేది 5 చూచుకోరిక 6 కుక్క 7 సంకబడిన 8 దేరా 9 ముంగిలివాకిలి.

డియు, నిండనండియు, జావడులనుండియు లోనగల వారందఱునిచ్చటికేయేలేంచిరి.

పటకుటీరము నందలి శ్రోతలు పలుతెరంగుల నాకర్షింపఁబడిరి. కాని ముగుజ వతి శ్రావ్యముగఁ బాడుచున్నంతకాల మెవ్వరును నిశ్శబ్దమున కంతరాయమును గలిగించలేదు. పది పదు నేనుగురు తను పాపముల నొప్పుకొని మారు మనస్సును జెందిరి. క్రమక్రమముగ గుంపధికమగుటచే శర్యసభను ముగించి తాను మాత్రము పునర్జీవితులతోఁ గొంతదనుక నుండెను.

సుమతియు, సుగుణవతియు, సావిత్రియు, వైద్యభూషణుఁడును, విద్యాధరుఁడును, కణ్వుఁడును దాము బండినెక్కుటకు వేచియుండు తావునకుఁ జన బయలు జెడలిరి. వారు పటకుటీరమునుండి వెలువడఁగనే మాలగూడెనంతయు సురాపాన వివశులచే నిండి దొమ్మటాటకు సంసిద్ధముగ నుండెనని గ్రహించిరి. ఇరుకు సంద్యలో జనము నొత్తిగించుకొనుచుఁ బోవుచుండఁ దామా ప్రజ నాకర్షించితిమని గ్రహించిరి.

“అడుగో న్లొక్కొంటి దొడుగుకొని పాడుగుపాటి | కుశ్శాయిం బ్రెట్టుకొనిన యారేడే మొనఁగాను. పశ్యవసానము నూహింప వ్యవధి చాలదుగదా!” అని జనులలో నొక్కఁడు బిగ్గరగ నరచెను. వీరిలో విద్యాధరుఁడు “నిమిషాన్నత గాత్రమునఁ బ్రసిద్ధముగ బ్రేక్షకుల నాకర్షించును.

“ఎన్ని కలలో నేమిజరిగెను? ఫలిత మప్పుడే తెలునా?” అని త్రాగుబోతులలో నొక్కఁడడుగ “రెండు మూఁడు వీధులవారు పానకాలలకు వ్యతిరేకాభిప్రాయులై రఱు. అది నిజమైనచో గమశ్యవాండ్ర పని కిచకిచయే” యని మఱియొక్కఁడు బిగ్గరగఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

“దైవము స్తుతింపఁబడునుగాక! ఈవార్త సత్యమేయగును గాక! విద్యాధరుఁడా! మన మిప్పు డపాయకరమైన స్థితిలో నుంటిమి. నీచా విషయముల గ్రహించితివా? శ్రీల నకపాయ ప్రదేశమును జేర్చవలయును.” అని కణ్వుఁడనెను. విద్యాధరుఁడు దీర్ఘదృష్టితో— “నీవనిది సత్యమే” యనెను. ఆతరుణముననే వారిపై కిలావర్షము గురియ నారంభించెను. ఇరుకయిన మార్గమంతయుఁ ద్రాగుబోతులతోఁ గిక్కిరిసియుండెను.

కణ్వుఁ “డిది యసందర్భముగ నున్నదే” యని పలుకుచు విద్యాధర వైద్యభూషణుల సగన నిడుకొని ముందు నడువసాగెను. సుమతి, సుగుణవతి, సావిత్రిలు తను కి కాసన్న మయిన యుపద్రవమును గుర్తించి మువ్వరి పురుషుల మరుగున నడువఁజొచ్చిరి. నిన్ను జాతులవారందఱు దప్పత్రావి యెడలెఱుంగక శ్రోధాన్వితులై యుండిరి. తా మనునను ననుభవించు చుండిన మద్యజేవతను దరిమిలేయఁ బ్రయత్నించు వారిలో విద్యాధర కణ్వులు ప్రధానులగుటయే వారి యాగ్రహకారణము. “నాల కవర్షము నణఁగఁదొక్కు” డని యొక గంభీరధ్వని శ్రీకంఠస్వనమువలె వినవచ్చెను.

బురదయా, తాళ్ళును, వారిపైఁ బడఁజొచ్చెను. అంత భానమంతఁ డాకస్మికముగ సుగుణవతి కెదుర నిలువఁబడి యెన్నియో తాతిదెబ్బలను దనరలతోడను, వక్షముతోడను, భరించి యాచెను సంరక్షించెను. వాని సాహసమున కామె సంకనించెను.

ఆతరుణముననే యొకను రక్షకభటులు తాకపూర్వము హతాత్మగ సావిత్రి

సుమతి నొక ప్రక్కకుఁ ద్రోచి తానామె కడ్డుగ నిలువబడి తలవైకెత్తి చూచి కేకలు వైససాగెను. 1 హఠాద్భరితమగుటచే నీ వైకల్యమునకుఁ గారకుడైనవాని నానవాలు పట్టుట కెవ్వరికి నాధారము కలుగలేదు. వారు వారము దినములక్రిందట సావిత్రిని మద్యపాన వివశంజేసిన కల్లంగడి ముందరనే యిప్పుడు నిలువబడి యుండిరి. ఆ యంగడిపై 2 సౌధగవాక్షము నెవ్వరో హఠాత్తుగఁ దెరచి బయటైన 3 కాచపాత్రము నొకదానిని గ్రిందికి అంవ్విరి. అది సావిత్రి శిరోభాగమునఁ దగుల నామె నేలపై యొరగెను. వెంటనే సుమతి తిరిగిచూచి సావిత్రిదరికి మోకాళ్ళూని కూర్చుండెను. అప్పటికి రక్షకభటులు గుంపు నావరించిరి.

“ అగుఁడాగుఁడు, మీరొక స్త్రీని జంపితిరి ” అని విద్యాధరుఁ 4 డుచ్చైస్వరమున నరచెను. ఆకేకలచే దొమ్మియించుక కాంతించెను.

“ అది నిజమేనా ? ” అని కబ్బుడడిగెను. ఇంతలో వైద్యభూషణుఁడు సావిత్రి నాడుకొని యామె ‘ చచ్చుచున్న ’ దని వ్లుప్తముగఁ బలికెను.

సావిత్రి కన్నులఁదెరచి సుమతిం దిలకించి 5 యీషద్వికసిత వదనారవింద యయ్యెను. సుమతి యామె ముఖమువై గారుచున్న రక్తముం దుడిచి వంగి ముద్దిండుకొనెను. సావిత్రి తిరిగి కొంచెము నవ్వెను. అంత నామె జీవాత్మ పరమాత్మ సాన్నిధ్యమున కేగెను.

మధుసానగ్రహ నివాసులగు వేయిమందిలో నీమె యొకరై. త్రాగుబోతులారా ! వెనుకకు సద్దకొనుఁడు. మీదౌష్ట్యఫలము నీమృతక లేబరము వేషోశ్య నుద్ఘోషించుచున్నది. ఈమె 6 మీమేదోర క్తమాంసాస్తియుత యైనది. ఈమె మరణమువలన మీదౌర్భాగ్యము కాశ్వతముగ ముద్రింపఁ బడినది. మీకొఱకు నిలువపై నిట్లు ఘోర మరణమునంది జయమందిన మహామహుని ప్రతినిధి మీమె ముఖమున వికాసించుచున్నది. క్రైస్తవ సంఘ మీ మృతక లేబరమును గౌరవ ప్రవర్తులతోఁ గొనిపోనిండు. పానశాల లీమెను బొట్టం బెట్టుకొనినవి. ఈ పానశాలలను నెల కొల్పటకు సమృదులొసంగిన మహామహులే యీపుణ్యమును గట్టుకొనిరి. అంత్య విమర్శదినమున నీసావిత్రిని జంపిన దెవరో నిశ్చయింపఁబడును.

ఇది వస్త్రాధ్యాయము.

1 ఉచ్చైస్వరముగల 2 మేడకటికి 3 గాఢాగ్ని 4 వైద్యధ్వని 5 కొంచెమువికాసముగల 6 మీమేదధు నెత్తురుహంసము ఎముకలు

ఉ దై వా ను క రణ ము .

సప్తమాధ్యాయము.

1 పురోద్ధానవన ప్రాంతమున నున్న సుచుతియొక్క దివ్యభవనమున సావిత్రి మృతకేబరముండెను. ఆదివారము ప్రాతఃకాలమున 2 సుమసారభ సంభరితములగు చల్లని పిల్ల 3 తెమ్మెరలు 4 వాతాయనబలులనుండి గదిలోని 5 శవాచ్ఛాదనమై బ్రసరించుచుండెను. దేవాలయపు జేగంటలు మొరయుచుండ నామార్గమున నుదయారాధనమున కేగువాళ్లెల్ల నామందిరముం దిలకించుచు నాపట్టణమున నవీన ఛారిత్రము సంభరింపఁజేసిన విశేషాంశముల ముచ్చటించుకొనుచుండిరి.

దేవాలయమునఁ గల్గినపార్శ్వ గతరాత్రమున జరిగిన విషయ చిహ్నముల ముఖమున ధరించి యగణ్యులగు సంఘమున కభియుఖుడై పూర్వదినంబునఁ దనకుఁ గలిగిన స్వానుభవంబును 6 నిరర్గళ వాగ్దారా ప్రవాహంబున నుపన్యసించు జొచ్చెను. శ్రోతలు వానియందుఁ గలిగిన మార్పునకు గర్వమునందు చుండిరి. అతని యుపన్యాసమునం దంతటను విషాదమును, సాంఘికలలోఁ బెక్కుండ్రు 7 లజ్జావనత వదనులు కారదగినంతటి 8 గర్వణంబును బొడనూపెను.

ధర్మపురీ వాసులు పానకాలల నింకొక వత్సరముదనుక నిలుప నశమయించిరను వార్త నాటి 9 యువఃకాలముననే వ్యాప్తమైనది. రెండుమూఁడు వీధులవార వ్యతిరేకాభిప్రాయ లయిగని నిన్న సాయంసమయమున మాలపల్లెలో వినిన వార్త నీలి వార్తగాఁ బరిణమించెను. ఆమోదకులసంఖ్య బహుస్వల్పము. అధికమగుటచే దౌష్ట్యమునకే జయము లభించినది. కాని జనబాహుళ్యాభివృద్ధిము లభించిన నెంతయో యిప్పుడు నంతయే. కల్లంగడు లింకొక వత్సరముదనుక స్థిరముగ నుండును. ఈ ఫలితార్థమవలన ధర్మపురీ క్రైస్తవ సంఘ నువమానింపఁబడినది శతాధిక క్రైస్తవులు ప్రభుసేవకుల మనువారు—ఎన్నికలకు రాకమానిరి. అంతకంటె నెక్కువమంది పానకాలల పునరుద్ధారణకే సమ్మతుల నొసంగిరి ధర్మపురింగల క్రైస్తవులందఱు 10 నేకగ్రీవముగ వ్యతిరేకాభిప్రాయ లైనచోఁ బుగపారిశుధ్యసంఘమునఁ బానకాలలు శిరోభూషణములుగాక నిహతములై యుండును. ధర్మపురియం దనేక వత్సరముల నుండి యిట్లే జరుగుచుండెను. కల్లంగడులే రాజ్యము నేలుచున్నవి. వాని నిందించు వారు గాన్పింపరు. ఇట్టి తరుణమునఁ గ్రీస్తీమిచేయును ? తన వివాళనమునకై కృషి చేసిన మద్యమే సావిత్రిం బొరిగొనెను. ఆవిషయముననేమి ? ఏపానకాలల 11 దుర్విదగృతచే సావిత్రి పితృలోకమునకుఁ బంపఁబడెనో వానినే క్రైస్తవు లింకొక వత్సరము నెలకొల్పుటచే నీలోపున శతగుణితముగ సావిత్రిని బోలినవారు లోకాంతరమును జేరు టబ్బురము కాదు.

1 పట్టణోద్ధానవనము 2 పుష్పవాసన 3 వాయువులు 4 కటికీలనుండి 5 క్షిప్ర గుమిడిగుడ్డపై 6 అడ్డుతని 7 సిగ్గుచేపంచఁబడిన 8 నింజను 9 ఉదయమున 10 ఒక్క చూటగా 11 అజ్ఞానము

ఈవిషయము లన్నిటిని గణ్యుడగుపూరిత లోచనములతో మహాద్రోహమున నత్యుత్కృంతితతో నానాటి యుపన్యాసమున వెల్లిబుచ్చెను. అతని కరుణాకర వాగ మృత స్మర్యచే శ్రోతృజనాంతరంగములు గరగి స్తీరై నేత్రములనుండి ప్రవహింపఁ జొచ్చెను. తన దృఢోన్మత సాహంకారములు నశించి విద్యాధరుఁడు నిర్విణ్ణుడై కూరుచుండియుండెను. అతని శిరస్సు పక్షస్థలమున కొరగెను అపారంగముగ నాతడట్టి మానసోద్రేకమును మున్నెన్నఁడు వెల్లిబుచ్చని వాడైనను కన్నీరు జలజల రాలించుచుండెను. కణోపన్యాసమును వినినకొలది, 1 నగరము చలింప మాన్పడి తన యాసనము గొయ్య నూతఁగాఁ గొని పురూరపుఁడు కూర్చుండెను. “క్రైస్తవాం తఃకరణము సకాలమునఁ బ్రజ్వలించక పోయెనో, లేక ప్రచలనము కలుగనే లేదో యని సంశయించుచుఁ గూర్చుండెను. తానింకను గొంతకాలమునకు మన క్రైస్తవా దర్యము నవలంబించిన నెట్లుండునో ?

అచ్చట నున్న తానసమున 2 దంతీగాన పరికరముల నాధారము చేసికొని కూర్చుండి సుగుణవతి తానింతదనుక నెన్నఁడు నెఱుంగని మనోవైకల్యమునకుఁ బాత్ర యయ్యెను. కణ్వని యుపన్యాసాంతమున యథోచితముగఁ బాదసంకల్పించి యుప క్రమించెనుగాని వివశాత్తయై నిర్వహింపఁ జాలక పోయెను.

ఈ విరుద్ధచర్యచే ధేవాలయ మంతయు నిశ్శబ్దముగ నుండఁ బలుతావులనుండి వెంటనే ధ్వని విసనయ్యెను. ఇట్లశ్రుధారా స్నానము నెన్నఁడి యలయ సంఘము పొందినది? అజ్ఞాన మనోద్రేకము వలన మునింగి, నిశ్శబ్దముగ నుండక యెన్నఁడిట్లు ప్రకంపనము నొందినది? ప్రజామానసము లిప్పుడు దీర్ఘలోచనమున మునింగినవి. ఇంద నుకఁ దై వైని కాలక్షేపము జేయుచుండిరేగాని మానసాంతః కరణముయొక్క గంభీరమును గుర్తింపలేరి. ఇప్పు డిప్పుడు దీర్ఘలోచనమునకు దొరకొనుటచేఁ క్రైస్తవా దర్యముయొక్క 3 పరమావధిని గుర్తింప దొడంగిరి.

క్రైస్తవదర్యము నవలంబింపఁ దలంచినవారు ప్రత్యేక సభ నలంకరింపుఁడని కణ్యుడిప్పట్టున సభ్యుల నడుగలేదు. కాని సంఘమును సాగనంపిన పిదప నాతఁ డుపన్యాసమందిరమును జేరఁగ నే ప్రథమ వీక్షణిముననే సభ్యుల సంఖ్య ద్విగుణమై క్రిక్కిరిసి యుండెనని గ్రహించెను. ఆసమావేశ మతి మార్దవముగ నుండెను. పరికుద్ధాత్మ వారివై నోలలాడదొడంగెను. పానశాలల శత విధముల నెదుర్కొని తుదముట్టింపవలయునని వారందఱును దృఢనిశ్చయలైరి. ఇట్టి యీ సమావేశములు ప్రారంభయైనది మొదలు ప్రతిసమావేశ సమయమున నొక్కొక విషయము వారి మనంబులఁ బ్రధానాంశముగ నాటకొని యుండెను. ఈ సమావేశమున మద్యపాన 4 నిర్మూలన మేక ర్తవ్యముగ నెలకొనియెను.

గత వారమున జరిగిన యా చర్యలచే ధేవాలయసంఘ మాందోళనమున మునింగి యుండ మాల్పలైయుం దదను గుణమగు రీతిని గలఁత బారెను. సావిత్రి మగణము వారికంత యెక్కువలోనిది కాదుగాని యామెలోఁ గలిగిన మూర్ఖును బట్టిణవానులతో నలవడిన సహవాసమును, తుదకామెకు సంభవించిన విపరీతాంతమును, వారి నాశ్చర్య 5 నిమగ్న మానసులనుగాఁ జేసెను. సావిత్రి శవమిప్పుడు నువతి దివ్యభవనము

1 నెదవి 2 వీణాదివాద్యవిశేషము. 3, గొప్పవాడు. 4. నాశవము. 5. మునింగిను.

నుండెనని నిమ్మజాతివారెల్ల తెలుంగుదురు. ఆమె నుంచుటకు జేయుచుండిన వెట్టెను బ్రతివారును విశేషముగ వర్ణించుచుండిరి. ఉత్తరక్రియల నెంతవిశేషముగ నాచరింతుకో యని విచక్షించుటయే యేములజూచినను వినబడు చుండెను. బహిరంగముగ సమాధిచేసెదరా! నుమతి యేమిచేయును! నిమ్మజాతివారికిని గొప్పవారికి నీమాత్రము సంపర్కమైన మున్నెన్నడును గలుగలేదు. వీరి సమావేశమునకే సావకాశము లేదు. సావిత్రి బంధుమిత్రుడు లాపెను గడపటిసారి జూచి గౌరవించు విధానమెద్ది! యను ననేక ప్రశ్నలచే వాండ్రందఱును సోమనాథశర్మ నాతని భాగ్యను, బీడింపఁ దొడంగిరి. 'గూడెమునఁ బెక్కండ్రామె నెలుంగుదురు. వారిలో మారు మనస్సును బొందువారెల్ల రామెను విహితులు.

తుదకీర్తిని సోమనాథము సాయంసమయమున మాలపల్లెయందలి పటకుటీగమున సావిత్రి కొఱకుఁ 1 జరమారాధనము గావింపఁబడినది. గుడారమందయు జగజ్జీర్ణమై కాలుసేతులు గదుల్పనైనఁ దావు లభింపలేదు. శర్మ సుమతి యింటికి బోయి యామె తోడను గణ్బునితోడను గొంతదనుక ముచ్చటించిన వెనుక నీయేగ్గుటుల గావించిరి.

2 దాంబిక విడంబనముల యెడఁగల వైముఖ్యతయే శక్తిగాఁగలిగిన సోమనాథ శర్మ యిట్లు నెను ;—

“సమాధి సమయముల ననేకుర సమావేశ మొనరించుట కిచ్చగించువాడను గాను. కాని సావిత్రి పరిచితు కి లసంఖ్యాకు లామెనుజూచి యంత్యగౌరవమును గావింపఁ బ్రాధేయపడుచుండ నెట్లు తిరస్కరింపఁ గలము! కణ్బుము నీ! నీవేమనెదవు? ఈ విషయమైన నీ యభిప్రాయము సారము వర్ణించెదను. నీవును సుమతియుఁ గలిసి చెప్పనదియే యుచితమార్గమగునని నా నిశ్చయము.”

కణ్బుడు :—నేనును నీవలెనే యనుకొని యెదను. ఇట్టి తరుణములందు లోకవిడంబనోచితముగఁ బ్రవర్తించుట నా యభిప్రాయము కాదు. కాని యీవిషయ నుట్టిది కాదు. నీచమానవు లీయాలయమునఁ గాలిడరు. కావున వారికొఱకీ చరమ సుస్కారారాధనమును బటకుటీగమున గావించుటయే ధర్మమని నాకుఁ దోచుచున్నది. సుమతి నీ వెట్లూహింతువు?

సుమతి :—అయ్యో! పాపము ఎట్లు చేయుటచితమో నాకుఁ దెలియదు కాని సావిత్రి తనప్రాణమును నా ప్రాణమునకు మారుగా నిచ్చెనని గ్రహింపగలము. ఈ చరమా చరణము నీచ ప్రకటనములఁ బుచ్చ నిచ్చగింపను. ఆమె స్నేహితుల కోర్కుల నెరవేర్పడు. అందువలన నాకు నష్టమేమియుఁ గాన్పింపదు.

తుదకుఁ గొంత కష్టమునైన గుడారమునొద్ద నీ యారాధనమును గావింపఁదగు నేర్పులుల జేసిరి. సుమతి, సుగుణవతి, భానుమంతుడు, విద్యాధరుడు, కణ్బుడు మాన్చు గువారందఱు నచ్చటికేగి మున్నెన్నడు వారి జీవితములలోఁ గాంచని కూట మిని గాంచిరి.

సమీప పట్టణమున జరుగుచున్న రాజకీయ సభాస్థానమున కేగుచు నొక ముఖ్యపత్రికా విలేజరి మార్గమధ్యమున నీ యారాధనమునుగూర్చి విని యచట నిలిచెను. మరునాటి పత్రికలో నాతఁడా విధానమునంతను వర్ణించి వ్రాసెను. పెక్కం

ద్రాపత్రికం జదివి యానందించిరి. అందలి కొన్ని భాగముల నీ క్రిందఁ బొందు పరచెదను:—

ధర్మపురి సమావేశమునఁ గల చండాలవాటికలో సోమనాథశర్మయును బోధకుఁడు గుడారమును వైచి బోధఁ గావించుచుండెను. ఇచ్చట మున్నెన్నఁడును గనివిని యెఱుంగనంతటి యత్యద్భుతమగు చరమసంస్కారారాధనము జరిగెను. కనివారమురాత్రి యెన్ని కల విషయమున జరిగిన చొప్పులో నొక కొమ్మ బలాత్కారముగఁ జంపఁబడెను. ఆ మెకై జరుపఁబడిన యారాధన మిది. శర్మగారి బోధకతా సామర్థ్యమువలన నీమె కొలఁది కాలము క్రిందటనే మార్పున జేసెనట. మతవిషయకోపస్థానమున కేగి తీరిగి మిత్రులతోఁ గూడి వచ్చుచుండ నీమెను గడతేర్చిరి. పూర్వ మీమె తెగఁదిరిగి యొడఁతెలుంగక వీధులలో దొర్లుచుండెడిది. అట్టులయ్యు నీమె కొఱకొచ్చట జరుపఁబడిన యారాధనమును బోలిన దింతదనుక ముఖ్యపట్టణముల రాజవంశముల వారికొఱకైన జరుపఁబడి యుండలేదు.

ప్రప్రథమమునఁ జక్కఁగ నభ్యసించి యారితేరిన వారికి సంతోషము గావింపఁబడెను. గొప్పగొప్ప దేవాలయములలోఁ జేయుగానమును దలదన్నిన యీ గానామృతము నాకర్షింప నీ దేశమునకుఁ గ్రొత్తవాడనగు నాకత్యాశ్చర్యమును గలిగించెను. అందును మున్నెకొప్పడు కలకత్తా నాటక సభాధ్యక్షుఁడు విరివిగల వేతనమిచ్చెదనని యాహ్వానించినదియు సౌందర్యరాశియు నగు మగుజవతియును కన్యక పాడిన కీర్తన యానంద సాగరమున నోలలాడించినది. నాటకముల గానము చేయుట కొచ్చగింపక నిరాకరించినదట. సంగీతమునం దామె కత్యద్భుత శక్తికలదు. పల్లవిని బూర్తిపరుపక మునుపే శ్రోతలలోఁ బెక్కిండు కోదనము చేయ నారంభించిరి. చరమారాధన సమయమునఁ గరణ రసము వెల్లివిరియుట వింతలానిది కాదుగాని యీ 1 గాత్ర మాధుర్యము కోటికొక్కరికి లభించుటగూడ దుర్లభము. ధర్మపురి దేవాలయమున నీమె పాడుచుండునట. గానసభలఁ గావింప నిచ్చగించిన నెంతటి ద్రవ్యమునైన నార్జింపఁ గలదు. బహుశః త్వరలో నట్లొనర్పఁ గలదనుకొనెదను. అట్టి కంతస్వర మెవ్వరి నాకర్షింపదు ?

సంగీతముమాట యటుండనిండు. ఆరాధనమే యద్భుతావసాముగ నుండెను. తేనిపోని వేషభాషలకుఁ బోవు స్వాభావికములేని సోమనాథశర్మ కొలఁదివాక్యముల ముక్కుమగ ముచ్చటించెను. పదంపడి కణ్వుడను ధర్మపురాల్ల యాధికారి ప్రసంగించెను. సావిత్రియనునాపే మరణమున సిద్ధమైయుండెనని నుడివి పిదప మద్య పానము వలనఁ గలుగుచున్న దురవస్థలంగూర్చి విశేషముగ ముచ్చటించెను. ఈమెం బోలు పెక్కిండఁ ట్రీలఁ బురుషుల నీ వెనుభూతము దురవస్థల పాలానరించుచున్నది. ధర్మపురి రైలుమార్గముల ముఖ్యస్థానమగుటచేఁ గూలివాం ప్రధికముగ నుండిరి. వారి కొఱకుఁ బానకాల లభికముగ నెలకొల్పఁబడినవి. వీనిని సర్కారువారామోదించు విషయమునఁ దన యభిప్రాయమును మొన్న మొన్న నే మార్చుకొంటి నని బోధకుఁడు చక్కఁగించెను. అతఁడుమధుపాన 2 నిగర్తణము 3 నత్యుత్కృతుముగఁ గావించెను. కాని చరమారాధనకది యంత సరిపడియుండ లేదు.

పిమ్మట నత్యాశ్చర్యకరముగ విషయము దృగ్గోచర మయ్యెను. పటకుటీరమున శరీర శ్రీలందఱును అందును శవమునుంచిన 1 పేటిక సమీపముననున్న వారును లేచి, అతి దీనస్వరముతో “శనోకప్పడు దారితప్పిన గొట్టి” నను కీర్తనను బాడిరి. వారట్లు పాడుచుండ నొక పంక్తిగఁ గొందఱు శ్రీలు పేటికను సమీపించి ప్రతి వారు నొక్కొక్క పుష్పమును దానిపై నుంచి దాటిపోయి తిరిగి తాము వెదలిన స్థానమును శరీరి. వారివెనుక మఱియొక వరుసవారి రట్లేచెనీరి. అట్లే యచ్చటి శ్రీలందఱును గావించిరి. ఇది యంతయు ముగియదనుక గానము నొనర్చుచునే యుండిరి. భేషజ రహితమయ్యు నింతగ మనస్సు నాకర్షించిన దానిని నేనెన్నఁచును జూచి యుండలేదు. ప్రక్కతెగల నెగనెత్తిరి. లోనఁ బ్రవేశింపఁ దావులేక చుట్టును వందలకొలది జనము మూగి నిలువఁబడి యుండిరి. వారందఱు యంతటి మొరటు మూని నులయ్యును, 2 ఆధరస్పందము గావింపక నిశ్చబ్దముగ నుండుటం గాంచ నశ్చద్భుతి ముగ నుండెను. ఇంతటి మూర్ఖ శ్రీలొక శతమానమును మించియుండిరి. వారందఱుఁ గొలది దినములక్రిందటనే ప్రభువు ననుసరించి తమ దుష్ప్రవర్తనములనుండి 3 తిరోధాన 4 చేతన్ముక్తిరై. ఆ గానమాధురి 5 నిదమిద్దమని వర్ణింప నాకుఁ దరముగాదు. ఒక్క పురుషుండైన నొక స్వరమునైన బాడలేను. అన్నియు శ్రీగాత్రములే యయ్యును మిక్కిలి స్పష్టముగను విభజనగను వినవచ్చి యానంద సారవశ్యమును గూర్చెను.

ఆరాధనాంతమున నుగుణవతి తిరిగి యొక కీర్తనను బాడి ముగించెను. పిమ్మట బోధకుఁ డందఱి 6 నవనత శిర్షులగుండని చెప్పి ప్రార్థింప నారంభించెను. రైలు బండి చిక్కదను భవముచేఁ బ్రార్థనోప క్రమముననే నెను వెదలిపోవలసి వచ్చెను. తుదకు భూమశకట మా సమీపమున నుండియే పోవుచుండ నిశ్చబ్దముగ జననంతయుఁ బ్రవాహము పగిది బహులువెడల నాటుగురు శ్రీలు పేటికను మోసికొని బయలు వెదలిరి. బహు కాలమునుండి యిట్టి మానసోద్రేకమును గాంచు టరుదు. ”

సావిత్రి యంత్యకార్యములు పరజేశికే యిట్టి యభిప్రాయమును గలిగింప నామె జీవితావధాన మరణావస్థను బూర్తిగ నెఱింగిన వారి యంతరంగంబులఁ గరగించె నను టలో నతిశయోక్తి యేమి కలుగును ? సావిత్రి శవమును గొనిపోయినప్పుడు మూల పల్లెయందుఁ గలిగినంత మానసోద్రేకము మున్నెన్నఁడును గలుగలేదు. ఈ నిర్జీవ 7 వృణ్ణము శరీరము ప్రత్యేక వ్యక్తిని గలిగించెను. పరిశుద్ధాత్మ వారివై దాదావ మాడుచున్నట్లుండెను. ఆసామంతసారాధన కాలమున ద్వారక శ సుఖ్యాకులు తమ జీవితములను మార్చుకొనిరి. అందును పలుమంది శ్రీలు ప్రభువు ననుసరింపఁ దొడంగిరి.

కర్పూరు చెప్పినట్టి సావిత్రి మరణమునకుఁ దొడ్పడిన పానశాల తలుపులు బెరచిరి. దాని యధికారిని నరహత్య నేరమునకై పట్టుకొని రెండుదినములు మాత్రమే మూనియుంచిరి. తగిన నిదర్శనము లేవనిమీదను గానింపక పోవుటచే శనివారము నుండి నిరభ్యంతరముగ యధానితంబుగ నాకల్లంగడి తెరువఁబడినది. సావిత్రి హత్యకై మానవాధికారు లెవ్వరిని క్షింపఁ జాలరైరి.

1 పెట్టె 2 పెదవికడపుట 3 మరుగుపఱచిన 4 చిత్రము 5 ఇట్లని 6 మంచఁబడిన 7 మన్ను తో నున్న

సావిత్రి మరణమున కందఱికంటె నెక్కుడుగ సుమతి విచారించెను. ఆమె దీనిని దనకుఁ గలిగిన నిజాపదగాఁ బరిగణించెను. సావిత్రి తనయింట నుండిన వారము దినములలో నామె మనంబున విశేషాభిప్రాయము లనేకము లంతురించెను. సమాధి కార్యము ముగిసిన మరుసటి దినమున నామె సుగుణవతితో నాయావిషయముల ముచ్చటించెను. సుమతి భవనంబున వారిగవులను గూర్చుండి యిట్లు ప్రసంగించిరి.

“ ఇట్టి నీచాంగసల జీవితముల నించుక సంతసింపఁ జేయుట కనువగు రీతిని నాద్రవ్యమును వినియోగింతును. ” అని సుమతి యాగదియందే మొన్న సావిత్రి శనము నుంచిన ప్రదేశమును దేరి పారఁజూచి “ నా కుచితమని తోచినట్లు లాక మంచి పథకము నేర్పరచితిని. భానుమంతునితో నావిషయమును మాట్లాడితిని. ఆతని ద్రవ్యమునఁగూడఁ గొంత దీనికై వినియోగింతునని చెప్పెను. ” అనెను.

“ సుమతీ ! ఇట్లు వ్యయమొనర్చుటకు నీకెంత ద్రవ్యముకలదు ? ” అని సుగుణవతి యడిగెను. ఒకప్పు డిట్టి ప్రశ్న నడిగియుండెను. అన్యవిషయముల ముచ్చటించుకొనుట యెట్టిదో భవవిషయముఁగూడ వారికిప్పు డట్టిదిగ నే యుండెను. వారి దృక్పథమున నిష్పాదన్నియు దైవవిషయములే.

“ ఇప్పు డుపయోగమున కైదులక్షల రూప్యములు సంసిద్ధముగ నున్నవి. భాను మంతునియొద్ద నంతకెక్కుడు ద్రవ్యము కలదు. తానీ మారుమనస్సును పొందక పూర్వము పితృదత్తంబు భవనంబునం దర్థభాగము దుర్వ్యసనంబుల వ్యయపుచ్చితి నని యాతఁడెంతయు విచారించుచుండెను. శక్తివంచన నేయక మేముభయాలమును బ్రభునేవఁ గావింప నిశ్చయించుకొంటిమి. ప్రభు. ద్రవ్యమునెట్లు వినియోగించును ? జ్ఞానముతోడ యోగ్యముగ నీప్రశ్నకు సదుత్తరము నూహించుచుంటిమి. దైవిక పత్రికకై వినియోగింపఁ దలంచిన భవము ప్రభుసమృత్త వినియోగమే యనుకొనెదను. మధుసూనుడు నెనుభూతము నెదుర్కొన నలసిన యీ తరుణమునఁ గ్రౌంచవాదర్యములతో భర్మపురియందొక దైవిక పత్రికను నెలకొల్పుట వైద్యశాలల నిర్మించుట వంటిదే. కావున నేతత్ప్రతికా నిర్వహణమునకై పురూరవుని స్వాధీనము నేయఁదలంచిన యైదులక్షల భవమును బ్రభుచిత్తవృత్తిని వినియోగించిన దాననే యగుదును. ”

నేను తలంచుచున్న యితర కార్యములలో నీవు నాకుఁ దోడ్పడవలయునని కోరుచున్నాను. మాలపల్లెయందుఁగల విశేష ప్రదేశముల నన్నింటిని నేనును నా సోదరుఁడును గలిసికొనఁ దలంచితిమి. ప్రస్తుతము మనడేరాను పాతిన స్థలము కొంత కాలము నుండి వ్యాజ్యముల మునిగి యుండెను. వ్యాజ్యస్థానము లాస్థలాస్థల యాజమాన్యమును నిర్వహించిన తోడనే దానిసంతతు వ్యయమునకుఁ బుచ్చుకొనెదము. పెద్ద పెద్ద పట్టణముల నంటియుండు నిమ్మజాతుల పేటలలో నేలకొల్పఁబడిన కళాశాలలు దేవాలయములు మున్నగు సంస్థాపనల విధానముల నన్నింటిని శ్రద్ధాభక్తులతోఁ బరిశీలించితిని. మన పట్టణమునకుఁ జేరియున్న మాలపల్లెలో నెట్టి ప్రతిష్ఠాపనము విశేష 2 శ్రేయోదాయకమో యింకను నిర్ణయింపఁ జాలకుంటిని. కాని యొక విషయము నిశ్చితమైనది. నాద్రవ్యము, అనఁగా భగవంతుఁడు ప్రజాపాకర్యమున కుపయోగించుటని నాస్వాధీనమునందుంచిన ద్రవ్యము, దానితో నీపల్లెయందుఁ బరీక్షలు

నివసించుటకును, బీదశ్రీలకు వాసగృహంబులు, కూలి చేసికొని జీవించు యువకుల కునికెట్టులు, సావిత్రివలె దుర్వ్యసనంబులఁజిక్కి దిక్కుమాలిన 1 యబలాజనంబుల నుద్ధరించి రక్షించు వసతులు సంపూర్ణముగ నిర్మించెదను. ధనమును సన్నివియోగము నేయుటతోఁ దృప్తికందు దానముగాను. దైవము దోడ్పడునుగాక ! నేనా కార్యమున స్వయముగఁ బ్రవేశించి పని నేను సంకల్పించితిని. అది కార్యామోదమును నడపి పానశాలల చచ్చట నిలిచియుండు నంతకాలము నెంతద్రవ్యము వెచ్చించినను, ఎందఁ జెంత శ్రమజెందినను, నిష్ఫలమౌజనమేయని తలంచెదను. ఏ పట్టణమునఁ జేయు క్రైస్తవ కార్యమునకైన నది యభ్యంతరమే. ప్రజారక్షక సంఘము లెన్నియైనఁ జేరి తుద ముట్టింపఁ జాలనంత మంది రక్షణార్థుల నీ పానశాలలు సిద్ధము చేయుచుండును.”

ఇట్లు వ్రాత్కుచ్చుచు సుమతి హఠాత్తుగ లేచి గదియందలుగుట దిరుగ నుపక్రమించెను. సుగుణవతి నిరాశా నిరీక్షణములు వెనఁగొన నిట్లు పలికెను.

“అది సత్యమే. కాని సుమతీ! ఈధన 2 వినియోగమున నెంతటి సౌఖ్యమును, శక్తిని గలిగింపవచ్చును. పానమందిరము లెంతకాల మిచ్చట నిలువఁగలవు? క్రైస్తవ సేనకు విజయము లభించుకాలము రాకమానదు ”

వెల వెలఁ బారి నిరాశను జెందిన ముఖకమలము వికాసమునంద సుమతి సుగుణవతి దరి నిలిచి యిట్లునెను :—

“నేను నట్లే యూహింతును. క్రైస్తవ దర్శకుల నవలంబింప నిశ్చయించుకొనువారి సంఖ్య దిన దినాభివృద్ధి నందుచున్నది. ఎన్నటికైన నట్టి సక్రైస్తవు లైదు వందలమంది సమకూడినవాడే నుద్యోగానమను వెనుభూతమున కంతయు ప్రాప్తమగును. కాని ప్రియస్నేహితు రాలా! యీ నిన్ను జాత్యుద్ధరణమున నీవు చేయవలసిన కార్యము నాలొచించుకొనుము. నీ గాత్రమే యొక చుహాళక్తి. అందఱి బాలికలంజేర్చి నీవొక గానకళాశాల నేర్పరుప నగును. నీవలన వారా విద్యను నేర్చుకొను భాగ్యమును గలిగింపుము. అచ్చటివాండ్లెల్ల మోటువారే యైనను గంతస్వారస్యము గలవారంగుఁ గొందఱు కలరు. నిన్న నా యువకులందఱును జేరి పాడిన విధానమును మున్నెఁడైన వినియుంటివా! సుగుణవతీ! వారల గాన కళాకాళము నభివృద్ధి పఱచుట కిది యుత్తమయముగదా! ధన సహాయమునఁ బడయుగల జంత్రతంత్ర వాద్యపరికరముల నెల్ల నీకు సమకూర్చెదను. గాన విధానంబున నచ్చటి శ్రీల జీవితములను బరిశుద్ధములైన వానినిగను సౌఖ్యవంతములైన వానినిగనుజేయుట కవకాశమున్నది.”

సుమతి యిట్లు ప్రవచించి ముగింపకమున్నే సుగుణవతి ముఖపద్మము తన జీవితాశయ నిర్ధారణమున 3 నవనవోన్మేషము నందినది. తదాశయ మామె హృదంతరంబునఁ బ్రవాహప్రాయమై బ్రవేశించి యడఁగింప నడంగక నశ్రుధారారూపంబున బహిర్గతము కాఁజొచ్చెను. ఆమె చిరకాలమునుండి చేయఁదలంచుచున్న కార్యమిదియే. సుమతియు నీనినే ప్రబోధించుటచే దన గానవిద్యా కాళలమును ప్రభుసమృత మార్గమున వినియోగించు విధాన మామెకు నిశ్చితమయ్యెను.

“మేలు మేలు!” అనుచు నామె లేచి సుమతి 4 గంతాశ్లేషము గావింప నుభయంబుఁ దదానంద పరవశతచే గదియందెల్లెడల గంతులుపెచిరి. సుగుణవతి— “అట్టి

ప్రజాసేవయందు నాజన్మము సార్థకము అయిపోనెదను. నాజీవితము నిట్లు వినియోగపరుపుమనియే ప్రభువు కోరుచుండెనని నా దృఢ నిశ్చయము. ఇంతద్రవ్యము మన స్వాధీనమునందుండ దాని సద్వినియోగమున వలయు విధానము నేర్పరచుకొనిన సంతతి యద్భుతకార్యములనైన బ్రభునామమునఁ జేయవచ్చును.”

“దానికిఁ దోడు నీవంటివారి స్వకాయ కష్టముఁగూడ నొనగూడ నింకెవ్వరి దుర్బలము?” అని సుమతి నవ్వుచుఁ బలికెను. దానికి సుగుణవతి సమాధానముచెప్పఁ టిమమున్నే భానుమంతుఁడు వచ్చెను.

గుమ్మముకడ నొక క్షణము నిలిచి లోనికేగుటకనుమానించి పతనమందిరమువైపు నడఁచిరిగెను. అంతట సుమతి లోనికిఁ బిలిచి యాతఁడు పూనుకొనిన కార్యములఁ గూర్చి ప్రశ్న సేయ దొడంగెను. భానుమంతుఁడు లోని కరుదెంచి కూర్చుండెను. మువ్వయను జేరి 1 భావికార్య విధానముల వితర్కించుకొనఁజొచ్చిరి. సుమతి సముఖమున నుండుకాలమున భానుమంతుఁడు నిస్సంశయముగ సుగుణవతితో ముచ్చటించెను. ఆమెతో నాతఁడు మాటలాడినరీతి వైముఖ్యమును నూచింపకున్న ను యధోచితంబుగ నుండెను. అత్యద్భుతమహిమగల నాతని పునరుత్థానమున గతమంతయు నంతరించినది. గతము నాతఁడు 2 విస్మృతి నందలేదుగాని ముందు చేయఁదలంచిన 3 కార్యవలూడ నమున 4 వున్నాంతరంగుఁడై యుండెను.

కొంతకాలము వారట్లు ముచ్చటించుకొనుచుండ భానుమంతు నెవ్వరో సరిచిరి. అతఁడు లేచివెళ్ళెను. పిదప బాలిక లిరువురు నితరవిషయములు మాటలాడుకొనిరి.

మాటవసునను “నృసింహ కవి యేమయ్యెను!” అని సుమతి యడిగెను. ఆమె నుగస్మనందేమియు నుద్దేశించి యట్లడుగలేదుగాని సుగుణవతి 5 యీ పల్లవావనతవద నాంబుజ యయ్యెను. సుమతీయింక నాప్రశ్న మనే సాగించుచు “అతఁడెంతోక గ్రంథమును వ్రాయుచుండ ననుకొనెదను. చెలీ! నిన్న గ్రంథమునఁగూడఁ జొప్పునా యేమి! అతని ప్రథమ నవలయం దట్లు నిన్ను ద్వేషించి వ్రాసెనని నా కనుమానము గలదు.” అనెను.

ఈన్నే హితుల కిరువురికి నభ్యాసమయి నిస్సందేహమగు రీతిని సుగుణవతి యిట్లు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను :—

“సుమతీ! నృసింహకవి మొన్నటిరాత్రి—నాతో—మఱేమి—తన్ను బెద్ది యాడుమని— నిర్బంధించెను.”

ఇట్లనిసుగుణవతి తననేతుల నొడిలో నుంచుకొని కూర్చుండెను. ఆవై నేమియుఁ జెప్పలేదు. నయనారవిందముల నుండి 6 తుహినకణంబులవలెఁ గన్నీరొలుచుచుండెను.

“సుమతీ! అతఁడు నన్ను మిక్కిలి ప్రేమించితిని చెప్పటచే నేను నాతని నొకప్పుడు ప్రేమించితి ననుకొంటిని. కాని మొన్న నాతఁడు ముచ్చటింప నాడెందము తిరస్కార భావము నందినది. తదనుగుణమగు ప్రత్యుత్తరము నిచ్చితిని. అప్పటి నుండి నాకాతఁడు తిరిగి కాన్నింపలేదు. మాలపల్లెలోని ప్రజలు క్రైస్తవులగుట కారంభించిన రాత్రియే యిది జరిగినది.”

1 కాగల 2 మరపు 3 పరామర్శ 4 మునిగిన 5 కొంచెము సిగ్గు 6 మంచు భుంపురులు.

“ నీకొఱకు నేను సంతసించు చుంటిని. ” అని నెమ్మదిగ నుమతి పలికను. సుగుణవతి కొంచె ములికిపడి “యేమట్లునుచుంటి ” వని యడిగెను. సుమతి—“ వాని యెడల నాకెప్పుడు నామోదము లేదు. ఆతనియం దుత్సాహమే కాన్పింపదు—ఆతని గుణగణన మొనర్ప నేనిచ్చుగించుచుగాని పలువురితో నాతఁడు దైవానుకరణ ప్రతిష్ఠను గావించినప్పుడు దాని ననువర్తించునను విశ్వాసము నాకుఁ గలుగలేదు. ”

. సుగుణవతి సుమతివంకఁ దేరిపారఁజూచి యిట్లు నెను—

“ అంతఃకరణకుద్దిగ నేనాతని నెప్పుడును ప్రేమింపలేదు. ఆతని కనితామాధు ర్థమునకు మెచ్చితిని. ఆతని మనస్సును నొప్పింపకుంక నలయునని కొంతకాలము ప్రయత్నించితిని. ఆతఁ డారాత్రిగాని మఱియొకప్పు డట్టిసంభాషణమును గానించి నివో నేనుగూడ నాతని ప్రేమించు మార్గమునఁ బడుదునేమో ? కాని యిపుడట్లు కాదు. ”

సుగుణవతి యిట్లు మాటలాడుచుఁ దిరిగి పరధ్యానమున లగ్న యయ్యెను. తిరిగి కన్నెత్తి సుమతిం గాంచునప్పటికామె నేత్రము లశ్రువూరితములుగా నుండెను. సుమతి సమీపించి సప్రేమమున నాలింగన మొనర్చెను.

కొంతదనుక వారట్లు ప్రసంగించుకొనిన వెనుక సుగుణవతి నిజ్యహంబునకు వెడలిపోయెను. సుమతి తానొంటరిగఁ గూర్చుండి నేస్తురా లెంతటి విశ్వాసమును దనయెడలఁ జూపించి తనరహస్యముల వెల్లుచుచునాయని తలపోసెను. సుగుణవతి యొక్క ముఖవైఖరింబట్టి యింకను జెప్పవలసినది కలదని యూహించెను. కాని యంతయుఁ జెప్పనందులకుఁ గినుక వహింపలేదు.

ఆతరుణముననే భానుమంతుఁడు తిరిగివచ్చెను. వారిరువు రభ్యాసానసార మొకరి భుజము నొక రూతగా నానుకొని యిటునటు 1 నడయాడఁ దొడంగిరి.

మాలపల్లె నంటియున్న ప్రదేశము నంతను విలిచి చేయఁదలంచిన లోకోపకార కార్యములలోఁ బాలుగొన వలసినదగుటచే వారి ప్రసంగము నైసర్గికముగ సుగుణవతి విశేషముననే ప్రసరించెను. సుమతి తన సహోదరునితో నిట్లు నెను.—

“ 2 వలక్తీ గుణగణ స్వానంబు నధఃకరించు గాఁకతా 3 కొకలము కలిగిన యేయువతియైనను దనసహజత క్తిని ధవార్జనమునకుఁగాని లోకముయొక్క మెప్పును వడయఁటకుఁగాని వినియోగింపక సుగుణవతివలె నిన్ను నాత్యుద్ధరణమునకై వినియో గింప సమకట్టునని నీవూహింతువా ? పట్టణమునఁ గొందఱి పిల్లలకుఁ బాఠములు నెప్పుచుఁ దమ్ములమున జీవనోపాధిని గలిగించుకొనుచు మిగిలిన కాలమునంతను మాల పల్లెయందలి ప్రజల యభివృద్ధికై వినియోగింప నిశ్చయించుకొనినది. ”

“ ఇది నిశ్చయముగ స్వార్థత్యాగమునకుఁ బ్రబల నిదర్శనము ” అని భానుమం తుఁడు 4 సంకుచితోత్తరము నొసంగెను.

సుమతి యాతని దేరిపారఁజూచి యిట్లు నెను:—

“ ఇట్టి స్వార్థత్యాగమును గావించుట దుష్టుమని తలంపవా ! ” అని నాటక రంగముల 5 సభోపాఖ్యాయవలె బ్రకాశించుచున్న తరుణీలాలముల నైదాఱుగరిఁ జేర్కొని “ వీరిలో నెవ్వరైన నిట్టిస్వార్థత్యాగము చేయుటెఱుంగుదువా ? ”

యనెను. భానుమంతుడు—“ఎఱుంగను” అని మొన్న తన్ను మాలపల్లెకు దీసి కొని పొమ్మని జేడుకొనిని బనారసుచీరను ధరించిన తరుణి నామమును వక్కాణించి “యూ యిందుమతియు నీవలె బరమార్థమును దలంచునదని యెంచఁజాలను” అనెను.

“విలాస మందిరముగఁ గాలముఁ జుచ్చుచు నీటుగఁ దిరుగు సాంబుడను నీవలె నిప్పు జాతుద్ధరణమునకుఁ గడంగ నేరడు.” అని సుమతి పలికెను. పిమ్మట వారిరువురు నిశ్చబ్దముగఁ గొంతదనుక మిన్న కుండిరి.

సుమతి—సుగుణవతి విషయములొక దమ్ముడా! నీజేల నిర్లక్ష్యమును బ్రకటించుచుంటివి? నామాటలు కఠినముగఁ దోచిన మన్నించుము. నీ వేధానమును గాంచి యామె / యిజాగుపడుచున్నది. మీరు స్నేహధర్మమున వర్తించుచుండెడు వారు. నీలోఁ గలిగిన యామార్గ నామె సహింపదనుకొనెదను.”

భానుమంతుఁ డాకస్మికముగ నిలువఁబడిపోయెను. కలతనందిన మనస్సుగల వానివలె గాన్పించెను తన చేతిని సుమతి భుజమునుండి తీసికొని గదిలోని యొక మూలకు నడచెను. తన రెండుహస్తములను వెనుకనుంచుకొని తిరిగివచ్చి సుమతి 2 కభిముఖుడై “సుమతీ! నారహస్యమును నీవు గ్రహింపలేకా?” అనెను. సుమతి తబ్బిబ్బుఁజెంది సంగతి గ్రహించినదానివలె ముఖవికాసమును మార్చెను. భానుమంతుఁడంతట నిర్మలాంతఃకరణతో నిట్లు నెను.—

“నెను నా జన్మమున సుగుణవతిని దక్కఁ తరుల నేరిని ప్రేమించలేదు. ఆనాడామె నాటకోద్యోగము నంగీకరింపక నీయెదుట నిరసించినదే. అదిగముననే నీ తిన్న ద్యాహము కమ్మని తోరితిని. అదిగో! యీవచ్చికలైట నీ ప్రసంగము జరిగెను. ఆమె నన్ను దిరస్కరించెను. తిరస్కరించునని నేనెఱుంగుదును. నాజీవితమునకు 4 సదాకాయమేమియు లేకుండుటయే తన 5 వైమనస్యమునకుఁ గారణమని తెల్పెను. ఆమె యధార్థమునే 6 ప్రవచించినది. సుమతీ! ఇప్పుడు నాజీవితమున కొక యాశయ మేర్పడియుండుటచే నేనప్పుడు క్రొత్తమానిసి నగుటచే నేనిప్పు డెట్లు ముచ్చటించుటకును సావకాశము లేదని నీవెఱుంగవా? నేనీ దైవానుకరణమున నవలంబించుట యామె గానమహిమ చేతనే ఆనాటిరాత్రి యామె గానము నాకర్ణించుచుండ నాసంగతిని మరచి దైవోపదేశమునే కేవలము వినుచున్నట్లునుతలంచితిని. నాకామె యెడలఁగల సర్వోత్కృష్ట ప్రేమ తాత్కాలికముగ నప్పుడు నారక్షకుని యెడలఁగల ప్రేమగాఁ బరిణమించినది.” ఇట్లుని కొంతతడవు చెప్పిచెప్పి నిశ్చలఁడై యూరకుండెను. పిదపఁ దిరిగి ప్రారంభించి “సుమతీ! నేనామె నింకను ప్రేమించుచునే యుంటిని. కాని యామె నన్నెన్నటికిని ప్రేమింపఁజాలదని శంకించుచుంటిని.” అని విషాద పూరిత మంద హాసముతో సుమతివంకఁ జూచెను.

సుమతి భానుమంతుని సుందర వదనారవిందమును బరికించుచుండెను. అస్సాధ్య భావిక సంచరణమువలనఁ గలుగు చిన్న ములన్నియునశించినవి. 7 దృశ్యోష్ణములు పురుష ధర్మమగు ధైర్యమును నూచించుచున్నవి. నిర్మలవీర్యము లామెపై ప్రసరించుచున్నవి. గాత్రము బలవత్తరమై పౌండర్యరాశివలె నుండెను. భానుమంతుఁ డిప్పుడు సత్యమగు

1 చిత్తు 2 ఎదురై 3 వివాహము 4 యోగ్యాశయము 5 విమనోభావము 6 పత్నినది 7. గట్టి నెడవులు.

సప్తమాధ్యాయము.

పురుషాకృతిని దాల్చెను. కాలక్రమమున నుగుణవతి వీనినేల వరింపకపోవును ! నిశ్చయముగ వీరు పరస్పరానురాగముల కర్హులై యుండిరి. అందును వీరి జీవితాశయములు క్రొస్తనాదర్శకములగుటచే మఱియును—

ఆమె హృదంతరమున వ్యాప్తమయిన యాయూహల సన్నిటికిని భానుమంతునితో నించుకించుక వక్కాణించెను. అంతమాత్రమున వానికి మనశ్శాంతి లభింపలేదు. వారీ ప్రసంగమును ముగించునప్పటికి భానుమంతుడు పురప్రముఖులతోఁ దిరుగుచు వారిని క్రొస్తపులుగ మార్చు బ్రయత్నించుచుండుననియును తటస్థించినపుడెల్ల నుగుణవతితో ముచ్చటించి పాతఁడు వెనుదిరుగ పోయినను గావలెనని యామె సాంగత్యము నభిలషింపఁడనియు సుమతి గ్రహించెను. అతఁడు స్వకీయోద్రుతిని నిగ్రహశక్తినింకను బూర్తిగ విశ్వసించలేదు. తనప్రేయింకను యధాస్థింబుగ నుండెనని ప్రేయసి తెలిసికొనిన ద్వితీయ తిరస్కార మలవడునని యాతఁ డనుమానించుచుండెననియు సుమతి వానివైఖరిని బట్టి గ్రహింపఁగలిగెను.

అమరునాదామె పత్రికానిర్వహణమునఁ బాను చేయఁదగిన విషయముల నంత ర్భావములఁ దెలిసికొను నిచ్చచేఁ బురుషాగ్రహణితో సంభాషింపఁ బత్రికా కార్యాలయమున కేగెను. ఈసమావేశకాలమునఁ గణ్బుండుగూడఁ దటస్థించెను. పత్రికా నిర్వహణాంతర్భాగంబులఁ బ్రభువెట్లు నడిపించువాడైనను బ్రపంచోద్ధరణమున కాతఁడే యాదర్శముల నవలంబించెనో యీ విషయమునఁగూడ నాయాదర్శములనే కైకొనునని వారు మువ్వు రేకాభిప్రాయులైరి.

పురూ—ప్రభు వాచరించునని నాకుదోడ్పడించిన విధానముల నిటు విభజించి చెట్టితిని. ' అని బల్లవైసించిన కాగితము దీసి చదివెను.

తనదినచర్య నిట్లే వ్రాయబ్రయత్నించు స్వనివయమును, కన్న వ్యక్తశీర్షియునిట్లే వ్రాయఁ బ్రయత్నించిన విషయమును గణ్బునకు స్మరణకునచ్చెను.

దైనిక పత్రికాధిపుఁడగు పురూరవుని స్థానమునఁ బ్రభువగు నేను క్రీస్తును నిలిపిన నాతఁ డవలంబించు విధానములు అని యీ శీర్షికకుఁ బేరిడితిని.

- 1 చెడ్డదనిగాని, హెతుదనిగాని, అపరిశుద్ధమైనదనిగాని, యెంచఁదగిన వాక్యమునైనను, బాహ్యునైనను దన పత్రికలో జొనుపఁడు.
- 2 రాజకీయ వ్యాపారముల విమర్శించు నప్పు డది యేతెగవారి కుపయోగించునని తలంపక సకలప్రజా సౌకర్యకరమగునా యనియే విచారించి వ్రాయును. తెగలతోఁగాని ప్రత్యేకవ్యక్తులతోఁగానివానికిని త్రమిమేమియులేదు. దేవుని రాజ్యమును భూమిపై స్థాపించుట కనుగుణమగు విధులనే చేపట్టుచుండును.

అంత నిలిపి పురూరవుఁడు తలయెత్తి వారిండిలకించి ప్రభువు పత్రికాధిపతియై రాజ్యాంగవిషయములఁ జర్చించునప్పు డవలంబించునని నేను తలంచిన విధానమును మీకు వ్యక్తపఱచితిని గదా! ప్రభువు చిత్తవృత్తి మఱియొక విధమున నుండునని యూహించువారిని నేను నిరసించెను. నాస్థానమునఁ బ్రభువు గూర్చుండిన నేమి నేయునో నాబుద్ధిక దోచినట్లు వివరించుచుంటిని.

శ్రీకృష్ణదేవరాయారాధనము

సురదన్ విజార్, హెద్యాబాద్. ఆం. ప.

8 ప్రభువుచే నడుపఁబడు దైనికపత్రికయొక్క 1 యాద్యంతోద్యమము చేపుని చిత్తమును నెరవేర్చుటయే యెయ్యండును. ఆతఁడు పత్రికా నిర్వహణమున ధనార్జన కొఱకుగాని, గాజకీయవిషయములఁ బ్రబాళిప్రాయమును దనకాను గుణ్యముగఁ ద్రిప్పుకొనుటకుగాని యవలంబింపఁడు. తన పత్రికా మూలమున చేపుని రాజ్యమును, పెదకు చుండెనని పాతకుల కందఱికిని నువ్వక్తమగు రీతిని నడపును. స్వార్థత్యాగము నొనర్చి తమ ప్రాణములపైన ధారవోసి 2 మృతజీవులనిపించుకొని క్రైస్తవ మతోద్ధారకులు, బోధకులు, మంత్రులు మున్నగువారి కార్యవిధానములనలఁ బత్రికాధిపుని ముఖ్యోద్దేశములు గూడ నిష్కల్మషముగ 3 నువ్వక్తములై యుండవలెను.

4 అపకార 4 ద్యోతకములగు ప్రకటన లనర్హములు.

5 కార్యపానమున బనిసేయు వారి నందఱి నత్యంతము ప్రేమింపవలయును. ఇచ్చటఁ దిరిగి తలనెత్తి చూచి పురూరవుడు— నేను పరికించినంతదనుకఁ బనివాండ్రందఱును సమభాగస్వాములుగఁ గ్రీస్తు బరిగణించునని తోచెడిది. భిన్నాదర్శనము గలవారి కందుఁ దావుఁ గాన్పింపదు. అందఱు దదేకాయత్త చిత్తులే కార్యపానమున జేరవలయును. ఈ విషయమున జయప్రదముగ నెరవేరగల విధానము 5 నారయుచుంటిని. ఏదియెట్లున్నను బనివాండ్రందఱి యెడలఁ దీవ్రప్రేమ నొక్కటఁ బ్రసరింపఁజేసినప్పుడు, ఒక్కని స్వఫలాపేక్షకై కార్యము నిర్వహింపఁబడనప్పుడు, పత్రికాధిపుఁడు, లేఖకులు, విలేఖకులు, వ్యాసనిర్యాణకులు, విశేషకులు, మున్నగువారెల్ల రేకఫలాపేక్షులై పరస్పర ప్రేమా 6 నిబద్ధ చేతస్కులై ప్రభుసేవఁ గావింప సమకట్టినప్పుడు ఫలితార్థము నందఱు ననుభవించఁ బత్రిక యేల జయప్రదముగా కుండును ?

6 ప్రభువు పత్రికాధిపుఁడైనచోఁ బత్రికలోని విశేషభాగమును దేశమునఁ క్రైస్తవదర్శముల నెలకొల్పుట కుపయోగించును. సంఘసంస్కరణము, సాంఘిక దురాచార నిరసనము, మతబోధా ప్రచారము మున్నగు విషయములఁ దరుచు చర్చింపఁ బడుచుండును.

7 నుద్యపానము నవనాగరకత కనావశ్యకమనియును, జనసామాన్యము నభివృద్ధిము గావించు బద్ధతైరి యనియు మన పత్రికారాజంబున శక్తివంచన సేయక వ్యాసముల గుప్పించుచుండును. అట్టిసరించిన నెవ్వ రేమనుకొని యెదలో యని యించుకంతయు సంశయింపఁడు. పాతకుల సంఖ్య తగ్గుననియైన భయపడఁడు.

ఇచ్చటఁ దిరిగి పురూరవుడు కన్నులనెత్తి వారింగాంచి “ యీవిషయమున మధీయాంతరాత్మ ప్రబోధము 7 నుద్ఘాటించితిని. భిన్న విధమునఁ బత్రికలఁ బ్రకటించు క్రైస్తవుల నేను నిందింపను. మద్యపానమును నిర్మూలము చేయుటకే క్రీస్తు తన యావచ్చక్తిని వినియోగించునని నానిశ్చయము ” అనెను.

8 ఆదివారమునాడు క్రీస్తు పత్రికను బ్రకటింపఁడు.

1 మొదలు కుద 2 చనిపోయియు జీవించియున్న 3 బాగుగఁ దెలియబడినవి. 4 తెలుపునవి. 5 వెదకుచుంటిని 6 కట్టబడిన 7 పలికితిని.

- 9 ప్రజలు తెలిసికొనుటకు యుక్తమైన లోకవార్తలనే యాతఁడు బ్రచరించును. పల్లయుద్ధములు, హత్యలు, మున్నగు దురంతముల వివరములు, కుటుంబాపవాదములు, ప్రవాదములు మున్నగు విషయముల నాతఁడు ప్రచురింపఁడు. వీరి జ్ఞానము లోకమున కనవసరము ప్రజానువృద్ధికి 1 అనుపయోగములు.
- 10 పత్రికా నిర్వహణమునకై మనస్వాధీనమున దున్నంత ద్రవ్యము ప్రభువునకు గరగఁతుమయ్యెనేని 2 మనోద్రధిమగల సత్కైస్థులగు శ్రీ పురుషుల సాహాయ్యమును వశిసి 3 ప్రకృష్టములగు వ్యాసరాజులు పెలువరించును. నేనును జేయఁబూనిన దదియే. కొలఁదికాలముననే మీకు విశేషము కాఁగలదు.

- 11 పత్రికాంతర్భాగము లెట్టికార్యముల నాసించినను మొత్తముమీఁద నీవిధానము నవలంబించిన దేవుని రాజ్యమును భూమియందుఁ బ్రతిష్ఠాపించుటయే ప్రథానాంశముగఁ బరిణమించును.

పురూరపుఁడు తానిట్లేర్పఱచుకొనిన విధానముల వారికిఁ జదివి వినిపించి దీర్ఘాలోచనమున మునిగి కుదఱిట్లు నెను. “ఆచరించవలసిన మార్గముల నిండుకొంచుక 4 స్థానీ పులకన్యాయమున నూదించితిని ఈ పత్రికను మనదేశమున నొక బలవత్తరమైన శక్తిగఁ బ్రబలఁజేయుటకు వందలకొలది యూహ లసృష్టమగును నుప్పొంగు చున్నవి. వానినికను నేనే యార్జిగ విమర్శింప లేదు. ఇతర పత్రికాధిపులతో నాయూ విషయములఁ జర్చించితి. సర్వానుబంధుల కుపయోగించునట్లు ఆదిత్యవాసరమున నొక పత్రికను బ్రకటింపుమని కొందఱభిప్రాయము నిచ్చిరి. సర్వానుబంధుల నన్నిటిని జేరఁగలిగిన సంతోషమే. ఈకాలమున మనదేశమున సర్వానుబంధకాలము బలవత్తరమయిన శక్తిగఁ బరిగణింపఁ బడఁదగియుండ నేలాకో పెక్కుండ్రు నీరసముగ నెఱుఁగు. పత్రికమాత్ర మెన్నఁడును బలహీనముగ నుండదు. దౌష్ట్యమునకంటె యోగ్యతయే దార్ధ్యకంతమయినది. ధర్మపురి క్రైస్తవసంఘము మీపత్రిక నాదరించునా లేదా యనునదియే 5 విచింత్యము. ఈపట్టణమున లెక్క కియవదివేలమంది క్రైస్తవులు కలరు. అందఱభాగమయినఁ బత్రిక నాదరించిన దీనికిఁ జలన మెన్నటికిని గలుగనేరదు. కణ్వుడా! క్రైస్తవాదరణ మెట్లుండునని నీపూహించెదవు ?”

కణ్వుడు—ఇదమిద్దమని నిర్ణయించుటకు నాకు సామర్థ్యము నాలదు. పత్రిక జయమునందఁగలదనియే నానమ్మకము. నుమతి చెప్పినట్లు ఒక వత్సరమువరకు నిలిచి యుండిన సవరిమితమగు లోకోపకారమును జేయఁగలదు. ఇట్టి యాదర్శములతోఁ బత్రికను బ్రకటింపుటయుఁ క్రైస్తవ 6 మేధాశక్తులను జ్ఞానమును సంపూర్ణముగఁ దదర్శమై వినియోగించుటయు, దంభము, అహంభావము, స్వార్థపరత, ఆత్మస్తవము, పరినింద మున్నగు నసంగత ప్రసంగముల నరికట్టుటయు ననునీ 7 సంపుటియే సర్వాత్కృష్టము. ఇట్టి దైనికపత్రికను నెలకొల్పుట కిందనుక మతోద్ధారములు, మేధాకారులు నగు మహామహు లెందఱో ప్రయత్నించి విఫల మనోరథు లైరి.

1 తుపయోగింపని 2 మనస్సుగట్టితనము 3 ఎక్కువయగు 4 గిన్నెలోని మేకుకు 5 మిక్కిలి యోజింపదగినది 6 మెదడునందలి బలము 7 కలయిక.

పురూరపుడు—నిజమే. నేను ననేక లోపముల నాచరింపవచ్చును, నాకు విశేషజ్ఞానము కావలసియున్నది. కాని నేను ప్రభువు ననుసరింపఁ దలంచితిని. నే ననుదినమును ప్రభువేమిచేయునని శంకించుకొనుచుంటిని. ముం దడుగడుగున నిట్లే వితర్కింతును. ప్రత్యుత్తరముగ నాయంతరాత్మ ప్రబోధించిన రీతి ననుసరింతును.

సుమతి—“మన ప్రభువైన యేసుని యనుగ్రహమునను, జ్ఞానమున నభివృద్ధి నందుము.” అను ననుజ్ఞ నిష్ప డిష్పడు గ్రహింపఁ బ్రారంభించితిమి. ప్రభువును నేనింక ను బూర్తిగ గ్రహించినగాని వాని యాచరణ విధానము గ్రహింపఁజాలను.

కణ్వుడు— నీవు యథార్థమును బలికితివి. ప్రభువుయొక్క యంతరంగిక జ్ఞానము నింకను బూర్తిగ గ్రహించినగాని యాతఁ డిట్టి సందర్భముల నెట్లు ప్రవర్తించునో నిశ్చయింపఁ జాలకుంటిని. ప్రభువుయొక్క చర్యలఁ దెలిసికొనుటలో దిన దినాభివృద్ధి నందును. ప్రతివిషయమునఁ బ్రభువేమిచేయునని వితర్కించి మన యంతరాత్మకుఁ బ్రబోధించిన ప్రత్యుత్తరము ననువర్తింపఁ ద్రికరణ శుద్ధిగ సంసిద్ధులమైన మన జన్మలు తరించినవనియే నిశ్చయింపవగును. ప్రభువుననుసరించుట బూర్వముమనమాతని నెఱుంగవలయును.

సుమతి పురూరపుల మధ్య జరుగఁదగిన యేర్పాటులు ముగిసినతోడనే వాని కామె యొడు లక్షల ధనము నిచ్చెను. ఈ ద్రవ్యముతోఁ గ్రైస్తవదర్శములుగల దైవ కపత్రికను సకల స్వాతంత్ర్యములతో నడపుట కధికార మొసంగఁ బడెను. పిదపఁ గణ్వుడును సుమతియు వెడలిపోవఁ బురూరపుడు సింహద్వారమును మూసికొని గదిలో నొంటిగఁ గూర్చుండి సర్వశక్తిగల పరలోకమందుండిన తండ్రి నేతత్కార్య నిర్వహణ సామర్థ్యము నొసంగుచుని పలుదెరంగుల దీనహృదయఁడై వేఁడు కొనెను. అతఁడు ప్రార్థించుచున్నంత కాలమును దన బల్లముందు మోకాళ్ళుని యుండి యిట్లు పలుకుచుండెను.

సమస్తశక్తి సామర్థ్యములుగల మాతండ్రి! జ్ఞానము సంపాదింపఁ దలంచిన ప్రతి మానవుఁడు నిష్కల్మష బుద్ధితో నన్ను దీగిన సమస్తజ్ఞానమును వారికిఁ బ్రసాదింతునని సత్యవేద గ్రంథమునఁ బ్రకటించి యుంటివి. సుమతిని నీ నేవకై నా కరగతియొనర్చిన యాధనమును నీ చిత్తవృత్తిని వినియోగింపఁగల జ్ఞానమును నాకొసంగి నన్ను ధన్యనిఁ జేయుము.”

భగవంతుఁ డాతని మొర నేలయాలింపఁడు? నిశ్చయముగ నీపత్రికారాజ ప్రకటనంబునఁ బరలోక రాజ్యము భూమిపై నవతరింపఁగలదు.

మానవజ్ఞయము గలిగెను. ధర్మపుర్యాలయ సాంఘికుల లోను, పట్టణ వాసుల లోను, కదలిక విశేషముగఁ గలిగినది. మండువేసవిని గ్రీష్మబాధ విశేషముగ నున్నను బ్రభుసేవా తత్పరులు, తమ ప్రతిజ్ఞల నెరవేర్చుకొన యథాశక్తిని బాటపడచుండిరి. సోమనాథశర్మ మాలపల్లెలో జీయఁదగిన నేమను బూర్తిగ నాచరించుచుండుటచే నాగ్ల కొలది ప్రజల యంతరంగంబులు మార్పుజేందు చుండినను బ్రేక్షకుల కేమియు భేదము ప్రస్ఫుటముగఁ గాన్పించుటలేదు. పానశాలలు, జూదమాడు ప్రదేశములు, వ్యభిచార నిలయములు మున్నగు చెడు కార్యముల కాకరములగు నునికిపట్లు యథాప్రకార మే పరిణమిస్తుని. అందుచే సోమనాథశర్మచే నుద్ధరింపఁబడిన బ్రేవు లాస్థానమున

నీచాచారములఁ గ్రాత్రవారాక్రమించుచుండిరి. అపవాది తనసేవల నతిక్రిస్తుముగఁ బూరించుచుండెను.

కబ్బుఁడు నీలగిరి పర్వతముల కేగలేడు. తానట్లు చల్లని ప్రదేశమున కేగుటకై కూడఁ బెట్టిన ద్రవ్యమంతయు నిచ్చి మాల గూడెములాని యొక బీదకుటుంబమును ముప్పైన్నఁడు నా దుర్గంధప్రదేశమును విడిచి యెఱుంగని వారిని విక్రాంతికి జేకొంతరమునకుఁ బంపెను. ఆ కుటుంబము నట్లు బంపుటకు వలయు ప్రయత్నములఁ జేయుటలో గడపిన వారము నాతఁడెన్నఁడును విస్మృతి జెందఁడు. ఒక మండువేసవి నాటి మధ్యాహ్నము, ఎండ వల వల మాడ్చుచుండ నాతఁడు మాలగూడెమునకేగి యాకుటుంబమును వెంటఁ బెట్టుకొని ధూమశకటాశోహకులఁజేసి నీలగిరికింగనిపోయియచ్చటనొక క్రైస్తవ యువతి యింట బస చేయించెను. వారి యీ జన్మమున నెన్నఁడు నెఱుంగని యీ గుత్తేత్ర వాసమును నవనవ కుసుమ 1 పౌరభ మిలితములగు శీతలతాత పోతముల సౌకర్యమును గాంచుటచే వారి జీవితావధి యినుమడించెనని చెప్పినొప్పును.

వానితో నొక 2 యగ్గతాలిక యుండెను. తక్కుంగల మువ్వరిపిల్లలలో నొక తె 3 వికలాంగి, గృహమేధి కొంతకాలమునుండికూలి దొరుకకపోవుటచే జీవనోపాధి లభింపనివాడు— తన యీయవస్థను పదంపడి కబ్బునితో నొప్పుకొనెను.—ప్రయాణము నందెల్ల కడగొట్టు పిల్ల నెత్తుకొని యుండెను. స్వర్గతల్పస్థానమునఁ బ్రవేశింపఁగ నే యాతఁ డానందపరవశుడై పట్టణాలక కబ్బుని కరయుగము నాకర్షించి కన్నీరు మున్నీరైపొర గడ్గద స్వనంబునఁ దన కృతజ్ఞతను వెలిబుచ్చెను. గృహిణియు గతవత్సరంబున నా యపరిశుద్ధునిగు నూడెను. నాక్రియించిన మహామారి మువ్వరి పిల్లలఁ దన పొట్టం బెట్టుకొనుటఁ జేసి గర్భకోకంబున ననయుచు నసంపూర్ణ దుర్బలావారమునఁ 4 గార్వృత నందిన జేహము కలదియై యుండియు మార్గమధ్యమున కృష్ణోచరములగు వివిధాహ్లాద విషయంబులఁ దిలకించియు సకల సౌరభముల నాస్మాదించియు ముదితయగుచు గయ్యస్థానమును జేరి యచ్చటి రామజీయకమున కలరి 5 తదానం దానుసంభాతయైన కబ్బు నంతకుద్దిగ దీవించి కొనియాడెను. ఆవారాంతంబున వారి యనుమతిని వడసి కబ్బుఁడు ధర్మపురికిఁ దిరిగివచ్చెను. 6 అత్యల్పంబుగ నైన శీతల వాతావరణాహ్లాదము 7 నాస్వాదించిన వాడగుటచే ధర్మపురి ప్రాంతములఁ గల కారవడల కుడికిపోయెను. ఇట్టి దుర్బలావస్థనుండి యాకుటుంబముకు సంరక్షించుటవలన గలిగిన యానందరసమున నోలలాడుచుఁ దనకుఁ గలిగించుకొనిన యారాటమున కలంగక 8 స్వయంనియుక్త దైవానుసరణి ననుసరించుచుండెను. అతఁ డింతకు మున్నెన్నఁడును జేహోగ్యమున కవసర మైనం గాకున్న వేసవిని నీలగిర్యా వాసమును మానినవాడుకాదు.

పలువు రీవిషయమును బ్రశ్న సేయఁ దనకేరిరాశోగ్యమున కట్టి మార్పు విధాయకము కాదని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. నాకు సంపూర్ణారోగ్యము కలిగియుండుటచే నీవత్సరమున నెచ్చటికిని బోవనవశుకట్ట లేదని చెప్పుచు వచ్చెను. తా నాకుటుంబమున కి 9 సౌకర్యమును గలిగించితిని తన భార్యతోఁ దప్ప మఱియేరికిని దెలుపలేదు. అదియు

1 పరిమళము 2 రోగిని 3 అంగవైకల్యము కలది. 4 కృతత్వము. 5 ఆసంతోష 6 మిక్కిలితక్కువ 7 పిల్చుకొనిన 8 తనంతకుఁ ధాను వీర్పరచుకొనిన 9 మేలు

నాతని కానందమయ్యెను. సప్తదానమేకతా ప్రభవంగీకారమును వడయును. పలు పురిచే గొనియాడఁ బడునట్లు చేయు దానఫలము నివాసునందే స్తోత్రదూపమునఁ జొందునుగావున నామస్మికమున ఫలింపవు.

ఇట్లు వేసవి విశేషించినకొలది నాతఁడు ప్రభువు నధికముగ గ్రహింపఁ గలిగెను. మద్యపాశవు పెనుభూతమింకను విడవలేదు. దైవానుకరణాదర్శము వింత దనుకఁ బరిశుద్ధాత్మయే కాపాడుచుండె నని కబ్బుఁ దెలుంగును. ఇదియంతయు నొక వైత్యవికారమును బోలిన వెట్టిపేరణ మనియుఁ గొలఁదికాలముననే యంతరించి పురాతన మార్గమునే యవలంబించుననియుఁ దలంచు సాంఘికు లనేకురు గలరు. తన శిష్యు లందఱు నీ యాదర్శము సంగీకరింపలేదు. కాని కబ్బుఁడుమాత్రము పట్టినపట్టు విడవక 1 కార్మికుల కుపన్యాసముల నిచ్చుచు దేవాలయాచార్యముల యధావిధి కురవేర్చుచు నవీనశిష్యవర్గము నత్యుత్సాహముతోఁ బ్రోత్సహించుచుఁ బ్రభుమార్గమునం దపరిమిత జ్ఞానమును వడయుచుఁ గాలముఁ బుచ్చుచుండెను.

వైశాఖమాసమున నొకనాటి సాయంసమయమున నెండవేడిమి తక్కి మలయ మారుత మింకుక మెల్లమెల్లన వీచుచుండ నృసింహాచరి తాను గవాక్షమోక్షణమును గావించి 2 పరిసర ప్రదేశమును వీక్షించుచుండెను. ఆతనిబల్లవె లిఖితగ్రంథము కుప్ప బెట్టఁబడి యుండెను. అనాడు మగుణవతితో ముచ్చటించిన పదప నామెను మరలఁ గలిసికొనలేదు. తనమాట సాగనప్ప డాగ్రహపరిత మగు నాతని స్వభావము గ్రంథ కర్తయగుటచే నాతని నొంటిగఁ గూర్చుండునట్లునర్చెను. ఈ వేసవి సంతయు నాతఁడు వ్రాయుచునే యుండెను. ఆతని గ్రంథ విషయ పరిమనాన్తీ నొందన యుండెను. ఆతని నేత్రణమునందయిన నవతునిఁజేయు సంతతి మహాదేశముతో గ్రంథరచనఁ గావించెను. ఇతిరులతోపాటు తా నాచరించిన దైవానుకరణ ప్రతిజ్ఞ నాతఁడు విస్మరింపలేదు. గ్రంథరచన కాలమునందెల్లను మఱియుఁ నిత్రేయనీ తిరస్కార మందిన దాదిగ సదా జ్ఞప్తి వచ్చుచునే యుండెను. వేయియు నొక్కసారి క్రీస్తీమి నేయు నని శంకించెను. ఇట్టి గ్రంథమును వ్రాయునా? ఇది బోకవిడంబవారమైన నవల, ప్రజామోదమును వడయు నైతిగలది. ప్రజారంజకమును మించిన యాదర్శము దీనికి లేదు. ఇందు నీతిభాష్యాములైన విషయములు గాన్పింపవు గాని, మతప్రబోధక విషయములు పొడకట్టువు. ఇట్టి గ్రంథము గ్రంథకర్తకు విశేషధనమును నేకరించునని యాతఁ డెఱుంగును. నననాగరి కాగ్రహరు లానందించు నైతినిఁ గూర్చునే ద్విత నికఁ బ్రాయశ్చముగాఁ గలదు. ఏతద్విధానంబున గ్రంథమును వ్రాయుచుండ నను త్తజుంబును గ్రీస్టిలు రచించునా యను 4 నాకాంత్యవానికి సాక్షాత్కరించుచుండెను. క్రీస్తువ్రాయు గ్రంథము కేవల మాదర్శప్రాయముగనే యుండును. అది ప్రజోపయోగ ముగను నీతిదాయకముగను రక్షణప్రధానముగ నుండును. నృసింహాచరి యేకారణము నుద్దేశించి యీగ్రంథమును వ్రాయుచుండెను ? ధనార్జనకొఱకు భ్యాతికొఱకు. అతఁ డా విషయము నెఱుంగనిది కాదు. అతఁడు బీదవాఁడుకాఁడు. కావునఁ కేవల ధనార్జనకే గ్రంథరచన వేయ నవసరములేదు. దిగంతవ్యాప్త క్రీస్టిం గాంచుటయే ప్రధాన హేతువు. అందుల కిట్టి గ్రంథమునే వ్రాయవలయును. క్రీస్టిలు వ్రాయునా ?

వాని కిట్టి భ్యాతివలయునా ? నుగుణవతి తిరస్కృతికంటె నీవిషయ మాతని నెక్కు
దుగ బాధించెను. ప్రతిజ్ఞాభంగము జేయ వగునా ?

ఆతఁ డీవిషయములఁ దనమనంబున మననము నేయుచుఁ గవాత్ముకడ నిలిచి
బయలు చూచుచుండ భానుమంతుఁ డెదురుగనున్న విలాసక్రీడామందిరమునుండి బయలు
వెడలి పీఠినిఁ బోవుచుండ నాతని సుందర వదనాగవిందంబును మనోహర గాత్రంబును
గవిఘటింపెను. పిమ్మటఁ గవి తన బల్లదగ్గఱ కేగి కూర్చుండి తన వ్రాసిన కాగితముల
నటునిటుఁ దిప్పిచూచెను. తిరిగిలేచి కిటికీదరి కరుదెంచెను. భానుమంతుఁడు వడివడిగ
నేగుచుండెను. నుగుణవతియు వాని సరసను వడచుచుండెను. ఆమె న్నమతింజూచి
తిరిగివచ్చుచుండ వెనుకనుండి వచ్చి భానుమంతుఁ డామెను గలిసికొని యుండనోపును.

ద్రౌక్ష్ణధమును చాటి వార బుభయలు నదృశ్య లగుదనుకఁ గవి వారలఁ
ద జేకదృష్టిం బరికించెను. పిదపఁ దిరిగి వ్రాసినట్లుకు దొరకొనెను. గ్రంథమును పఠి
సమాప్తి నందించు నప్పటికిఁ గనుచీకటి పడుచుండెను. “క్రీస్తేమి నేయును ?”
క్రీస్తును దిరస్కరించుట మూలమున నతఁడు తుదకు సమాధానము జొసంగెను. వాని
గదియందు జిహ్మచీకటులు గ్రమ్మెను. ప్రేయసి తిరస్కృతిచేతను, ఆమె నెన్నటి
తనఁ గూడఁగలనను భావము భావపుగుటచేతను కవి తుదకథాపాతము నుండెను.

“మేడికోలను బట్టిననాఁడు వెనుకకుఁ దిరిగిచూచి యెడల నాతఁడు జేపుని
రాజ్యమున కనర్హుఁడు.” అని క్రీస్తు ప్రవచించి యుండ లేదా ?

న ప్రమాధ్యాయము.

సంపూర్ణము.

శ్రీ దై వా ను క రణ ము .

అష్టమాధ్యాయము.

సప్తమాధ్యాయంతమున నుడివివట్లు నృసింహకవి వాతాయనమునుండి మాచుచుండఁ గ్రీడామందిరమునుండి వెలువడి వడిగఁ బోవునపుడు భానుమంతుఁడు నుగుణవతిని గూర్చి తలంపవైన లేదు. ఆమె నచ్చటఁజూతునని కలవైన నెంచలేదు. ఆమెయు నాసందుమరువుఁ దిరుగునప్పటి 1 కాకస్మికముగ వారిరువురఁ దారసించిరి. ఆమెఁ జూచునప్పటి కాలేని హృదయ మాహ్లాద 2 సంకలిత మైవడి. పిదప నామె సరసమనదువ నారంభించెను. తన మనఃఫలకమునుండి తరిమివేయు సాధ్యమగాని తన యనురాగమున నొకత్తణమైన నామె సమావేశ 3 లేకముచే నానందింప సంకల్పించెను.

నుగుణవతి— నేనెప్పుడో నుమతిని జూచివచ్చుచుంటిని. మాటగూడెములోని భూమి యంతయు విలుచుటకు వలయు నేర్పాటు లన్నియుఁ గావింపఁబడిన వని చెప్పినది. 4 అచిరకాలమున నట్లు జరుగఁగలదు.

భానుమంతుఁడు—అగును. న్యాయస్థానముల నీవిషయము చిరకాలము నుండి చర్చింపఁబడుచున్నది. అచ్చట నిర్ణయ సమకట్టిన భవనములఁ జిత్రలేఖనములు మున్నగు నన్నియు నుమతి నీకుఁ జూపినదా ?

నుగుణ—అనేక చిత్రపటములఁ గాంచితిమి. ఈకార్యమునకై యిన్నియూచాల నుమతి యెట్లు తలంపఁ గలిగినదో యని నా కాశ్చర్యమగుచున్నది.

భాను—ఈ విషయమునఁ జిరకాలమునుండి నిష్పూజ్యుద్ధరణమునకై పాటుపడుచున్న 5 ప్రముఖు లందఱికంటె నుమతి కెక్కుడుగఁ దెలియును. ఈ వేసవి కాల మంతయు నీవిషయమున వలయు సంగతులఁ దెక్కుతావులనుండి తెప్పించి తెలిసికొనుటలోనే గడపినది.

ప్రపంచోద్ధరణమునకై కావింపఁదలంచిన యీ కార్యవిషయమును ముచ్చటించుకొను చుండుటచే భానుమంతుఁడు ప్రప్రథమమున నొందిన మనో విభ్రాంతిని విడిచి స్వస్థుడై ప్రస్ఫుటముగ మాటలాడఁ జొచ్చెను.

“ వేసవికాల మంతయు నేమిచేయుచుంటివి ? నాకెచ్చటను గాన్పింపలేక!” అని నుగుణవతి యడిగెను. ఆమె ముఖేందుమండల మింనుక 6 కైవర్ణ్యముం జెందెను. ఎక్కువ చనవరిగ ముచ్చటించుటనో, తరుచు వానిం గాంచఁ జాలమికి వగవునో యీ వర్ణపరిణామము నూచించుచుండెను.

“ పనిలో మునిగియుంటిని. ” అని యాతఁడు సంకుచితోత్తరము నిచ్చెను

నుగుణ—అపనిని గూర్చి సవిస్తరముగఁ జెప్పుము. బహు క్షుప్తముగమాటలాడు చుంటివి. నిన్ని ట్లుడుగుటకు నా కధికారము కలదా లేదా ?

1 చాకాత్మగ 2 మాధినది 3 ఇంచుక 4 స్వల్పకాలములో 5 గొప్పకాదుర్ 6 వివర్ణత

భానుమంతుని కభిముఖియై 1 నిమ్మర్వగనిట్లు ప్రక్షించెను.—

విశ్వాన పూరితమగు మందహాసముతో నాతఁడు— “అందుకు సందేహ మేమి ? నీకంతగఁ జెప్పఁదగిన విశేష మేమియుఁ గానింపదు. నాకుఁ బూర్వపరిచయంల సత్సార్థమునకుఁ ద్రిపుఁ బ్రయత్నించుచుంటిని.” అనెను.

ఇక ముందు జెప్పటకు భయపడువానివలె నిలిచెను. ముగుణవతి మారు మార్గముల నూచింప సాహసించలేదు

భాను—నీవును నుమతియు జేరిన సంఘమునందు నేను నొకఁడనై యుంటిని ప్రభువైన యేసుక్రీస్తు యెట్లు ప్రవర్తించునని నా యంతరాత్మ ప్రగోధించునో యట్లు చేయుటకుఁ బ్రయత్నింప చేసితిని. అట్లు చేయు దృఢసంకల్పముతో నేనీ కార్యము నాచరించు చుంటిని.

ముగుణ—అదియే నాకు 2 దుర్గావ్యాముగ నున్నది. నీ మఱియొక కార్యమునుగూర్చి నుమతి ముచ్చటించినది. మాటోపాటు నీవునావాగ్దత్తము 3 ననువర్తింపఁ బ్రయత్నించుట యాశ్చర్యముననున్నది. క్రీడాభవనంబులఁ గాలంబుఁబుచ్చు వారిని నీవేమి చేయఁగలవు ?

భాను—నీవు చాల ముఖ్యమయిన మాట నడిగితివి. నే నిప్పుడు సమాధానము చెప్పవలసినవాడనై యుంటిని. ఆనాటి రాత్రి గుడారముకడ గడచినవెనుక—నీకు జ్ఞాపక ముండవచ్చును—దానికి మారుగ నా జీవితమునకు ఫలితార్థమేమిగలిగించి దైవానుకరణ ప్రతిజ్ఞను సఫల మొనర్చు కొందునని విచారించితిని. ఆవిషయముననే మనంబునఁ బదింబదిగ 4 మననమునేయఁ దుదకీ కార్యము నాచరింప నిశ్చయించుకొంటిని తదాచరణమునఁ దటస్థపడు కష్టముల భరింప నెంచితిని. మన సంఘమున ననాలోచితముగ 5 ననడచేయఁబడిన వారిలో నావలె జీవితకాలమును ధనమును గూడ దుర్వినియోగపఱచుచు విలాసభవనంబుల (Clubs) దిరుగువారు మిక్కిలి హీనదశయందున్నవారిని నీ వ్రాసెంపవా ? మాలగూడెమును బోలిన నీచస్థానములనుండు వారి యుద్ధరణమునకై దేవాలయ సంఘములు పాటుపడఁగలవు. మతాధిపతులే కూలిశాండ్ర యాత్మరక్షణమునకుఁగూడఁ బనిసేయుదురు. పరదేశములలోని యితరులకై పాటుపడఁ బ్రత్యేక సమాజము లేర్పడుచుండును. కాని మనచుట్టునుండి సకలవిధములనధోగతిఁజెంద సంసిద్ధులైయున్న నాగర కాగ్రేసరుల క్రీడాభవనముల 6 నా మరణాంతముఁ గాలము బుచ్చువారి నుద్ధరింప నెవ్వరును బూనుకొనరు. వీరికంటె నెక్కుడుగ నే యధమాధములను సహాయమున కర్హులుగారు. వీరిలో బెక్కుండ మంచిచెడ్డల నే నెఱుంగుదును. నేనును వారిలో నొకఁడను. నిమ్మకాయల సమాపించుటకు నేను దిగను. కారణము నాకుఁ జెలియదు. జెచ్చుటచ్చ దగినంత ధనము గలిగిన యీ తరగతి వారిలోఁ గొందఱైన సత్సార్థమునకుఁ ద్రిపుఁగలనను నన్యుకము గలదు. అందుకొఱకే నేనిప్పుడు కృషిచేయుచుంటిని. నీవలెనే క్రీస్తు వాస్థానముననుండిన నేమిసేయునని వితర్కించుకొన నీ సమాధానము లభించినది. దీని నిర్వహించుట నాకు మిక్కిలి సంకటముననున్నది

1 అష్టతేక 2 గ్రహింపరానిది 3 సమ్మతింప 4 స్మరింప 5 అకేంద్ర 6 బ్రతికియున్నంతకాలము

ఈ వాక్యము నుచ్చరించు నప్పుటికి భానుమంతుని స్వరము మిక్కిలి హీనమై చుట్టునున్న భృషిలో సుగుణవతికి వినిపించుటయే దుర్బుటమైనది. కాని యాతఁడు చెప్పినదంతయు నామె గ్రహించెను. అతఁడీ కార్యము నే మార్గముల నాచరించు చున్నదియుఁ దెలిసికొనఁ గోరెను. కాని వాని కేవల యడుగుటను దోచలేదు. ఊరక సంగతులఁ దెలిసికొను 1 చాపల్యమున కంటే నీ మెకివిషయమున విశేషాకాంక్ష కలదు. ఒకప్పుడు తన్ను బెండ్లిచేసికొనుచును కొరక నాగరక యువకుని కంటే మిక్కిలి భిన్నమైనవాఁడుగ మారుటచే నీతఁడు కేవలము క్రొత్తమానిసిగఁదోచి ముచ్చటించఁ దాహ్లాదమును గొలిపెను.

వారా సందుచునువు దిరిగి సుగుణవతి యింటివైపునకు వెళ్ళుచుండిరి. ఈసీధిలోనే వెనుక భానుమంతుఁ డామెను “నీవు నన్నేల ప్రేమింపఁకాల” వని యడిగెను. ఆ స్థానమును సమీపించు నప్పుటి కిరువురు నలుకుఁ జెందిరి. ఉభయులు నా ప్రసంగమును 2 విస్మృతిఁ జెందలేదు. ఇట్లు నిశ్శబ్దమునఁ గొంతఁ దూరము నడచిన వెనుక సుగుణవతి యిట్లు నెను :—

“నీ పూర్వ పరిచితులగు క్రీడాగార ప్రవేశకులతో నీవీ దైవతంత్రముల ముచ్చటించునప్పుడు వారు నిశ్చేటాదరించుచుండిరి? నీవు వారి నెట్లు సమీపింపఁ గలుగుచుంటివి? వారేమను చుండిరి?

భానుమంతుఁ డామె ప్రశ్నల సావధానముతో నాలకించి వీడప నిట్లు సమాధానము చెప్పదొడంగెను.—

“అదియ! ప్రతిమనుజునితోడి ప్రసంగమును భిన్న భిన్న మార్గముల నవలంబించును. అందులోఁ బెక్కిండ్లు నన్ను వెట్టివానిగాఁ దలంచెదరు. నేనా సమాజ సభ్యునిగ నే యుంటినిగాన నావిషయమునఁ జిక్కు కలుగలేదు. నేను జాగ్రత్తగ సంచరించుటచే బలువురు గూడి పరిహాసము నేయుట కవకాశము నిచ్చుటలేదు. నాప్రసంగముల నామోదించువారి సంఖ్య పెరుగుచున్నదని వినుటకు నీకాశ్చర్యము గలుగఁగలదు. కొలఁదిరాత్రులకిందట వారిలో బన్నిద్ర తామోదాహ్లాదములతో విశేష కాలము నాతో మతవిషయక ప్రసంగములఁ గావించుచుండిరనిన నీవు నమ్మఁజాలవు. వారిలోఁ గొందఱు దుర్వ్యసనములఁద్రవ్వఁచి నూతనోజ్జీవనము నవలంబించుటను గాంచి తినిన చెప్పట కంతయు సంతోషముగా నున్నది. క్రీసేమిచేయునని వారి దరుదుగ నడుగుచుండును. సమాధానము వఁదమంద గమనంబుల లభించుచుండును. ఒక సంగతిమాత్రము నిశ్శయము. వా రెవ్వరను నన్ను ద్వేషించుటలేదు. అది మంచిసూచనగ భావించుచున్నాను. ఇంకొక సంగతి వినుము. కొందఱికి మాలవల్లలో జరుగుచున్న కార్యములయంద దాసక్తిని గలిగించితని. ఆ కార్యముల నాచరణలోనికిఁ దెచ్చునప్పుడు వానిమఱితఱి కేకవంతములుగఁ జేయ వారు దోడ్పడెదరు. ఈసమాజమున కి ద్యూతమాడే నాశనమందుచున్న వారికి దానియెడ మిముఖతను గలిగిందిని.”

భానుమంతుడు మిక్కిలి హేచ్చరికతో ముచ్చటించు చుండెను. అతని జీవితములోఁ బాల్గొన సారంభించిన యీసమీపోద్దీపనముచే వాని ముఖమున నొకవిభవగు నూతన వికాస మంకురించెను. అతని దృఢవిశ్వాసయుక్త సంగభావజమును సుగుణవతి

కనిపట్టెను. అతడు సీలువను (క్రమలను) సంతోషముతోడనే వహించు చున్నను దజ్జనితద్యధ సువ్యక్త మగుచుండెను. కావున నాతని పరిణామజీవితమున 1 కను గుణముగ సుగుణవతి హెచ్చరికను గొలుపుచు నిట్లు పలికెను —

“ నీజీవిత మాదర్శ రహితముగ నున్నదని నిన్నొకప్పుడు నిందించితిని. ఇడుపు నీవు ధైర్య సైర్యములతో నీ ప్రతిజ్ఞను నెరవేర్చుకొనఁ బ్రయత్నించు చుంటి వని చెప్పుటకంతయు సంతోషముగ నున్నది. ఇప్పుడు నీజీవిత మత్యంత గౌరవార్హమై వెలయుచున్నది ,,

భానుమంతుఁ డీవాక్యముల వినునప్పు డానందసాగర 2 మగ్నుఁడై యుండెను. నవీనాదర్శములచే తి ఘనీభవించిన మానసము కలవాఁడగుటచే నాత్మోచందము నిగ్రహించెనుగాని పూర్వమువలె నుండిన నాపుకొనఁబాలక పోయి యుండును. అతఁ 4 డా పాదమస్త పులకిత గాత్రుఁ డయ్యెను. సుగుణవతి వాని యవస్థం గ్రహించెను. కొంతదనుక వారధరస్సుందము గావింపకయే నడచిరి. ఎట్టుకేటకు భానుమంతుఁడు “నీకు గృతజ్ఞుఁడను. నీ వాక్యార్థుల జనితానందము వర్ణనాతీతము. అని యామె ముఖమున దేరిపారఁ జూచెను. ఆమె తనయెడ నాతనికిఁ గల ప్రేమతీతమును నా పీఠీణంబున దెలిసికొ నెను. అంతటితో వారి ప్రసంగము ముగిసెను.

అతఁ డనుజ్ఞను వడసి వెడలిపోయిన తోడనే సుగుణవతి తన గదిలో నొంటికొ గూర్చుండి శీర్షమును గరంబుల నిడుకొని యిట్లు తలపోయ దొడంగెను —

“ గౌరవపాత్రుఁ డగు వాని ప్రేమకు స్థానమైనఁ గలుగునానందము నిప్పుడు గ్రహించుచుంటిని. భానుమంతుని నేనుగూడఁ ప్రేమించెదను. నే నేమనుచుంటిని ? సుగుణవతి ! మరచితివా? —”

లేచి కొంతవడి వడివడిగ నాగదిలో నటునిటుఁ దిరుగఁజొచ్చెను. నఖశిఖ పర్యంత ముద్రేక ప్రకంపిత యయ్యెను కాని యామె మానసోద్రేకము 5 విమోచనశ్చ తైప జనితమైనదికాదు. అహోదకర మగు నవీనానందము ప్రాదుర్భవించెను. రీతియం బితాహ్లాద మంకురించెను. సమ క్రైస్తవాదర్శ మిట్టి యానందమునకుఁ గూడఁ దా వొసంగినందుల కామె మిక్కిలి సంతసించెను. క్రైస్తవాదర్శమున నిదియు నొక భాగమే. ఏలననఁ క్రైస్తవాదర్శావలంబి యగు భానుమంతుఁడే యామె ప్రేమకుఁ బాత్రుఁడయ్యెను. ఆమె మనస్సును సత్క్రైస్తవుఁడే దొంగిలించెను. క్రైస్తవేతరుఁ డామె మానస పారణమును గావింప లేకపోవును.

ఆనాడు సుగుణవతి తిరస్కారభావమును నూచించినది మొదల లాతఁడు కల వైనఁ దలంపని క్రొత్తయాశలు భానుమంతుని హృదయారామమున మొలకలెత్త నారంభించెను. దినములు గడచిన కొలదియు నట్టి నిరీక్షణముతో నాతఁడు తన కార్యములఁ బాకచక్రముగఁ జక్కఁబెట్టుచుండెను. సుగుణవతి యీ యాశను గలిగించి నది మొదల లాతఁడు కడుంగడు 7 శ్రద్ధాభుఁడై వెక్కిరింపఁ గ్రొత్త నామోషదేశము నొనర్చి వారి యాత్మల నుద్ధరించు చుండెను.

నేసవికాలము గలించినది. శీతల వాతావరణము ప్రబల మగుచుండెను. మాల

1 తగినట్లు 2 మునిగిన 3 గట్టిపడిన 4 కాలముదలు తలవఱకు 5 దుఃఖము, పశ్చాత్తాపము 6 ఇదివఱ కెఱుంగని 7 శ్రద్ధగలవాఁడై

గూడెము నుద్ధరించుట కామె సంకల్పించిన పథకములలో నొకదాని నిష్పటికి సుమతి నిర్వహించఁ గలిగెను. పొలములలో భవనముల నిర్మించుటయు, నా ప్రదేశము నంత నొక యుద్ధాగ్రవనముగ మార్చుటయు, మున్నగున వన్నియు కామె సంకల్పమునఁ జేరియున్న వేగాని స్థలము నార్జించిన వెనుక వీని నన్నింటిని బూర్తిచేయుటకుఁ దగిన వ్యవధాన మిప్పటికే జాలదు. క్రైస్తవాదర్శముల నెలకొలుపుటకై లక్షరూప్యములు సంసిద్ధపరచుకొని యున్న పృథ్వీ కాలములో నెంతటి కార్యములనైనఁ గావింప నగును. కణ్వుఁ డొకఁడరి యా ప్రదేశమునకుఁ జూడఁబోయి యంతలోఁ గావించిన కార్యములఁ జూచి యాశ్చర్య నిమగ్న మానసుఁ డయ్యెను.

ఈ విషయముల నే మనంబునఁ దలపోయుచు మరలిపోవుచుండ నెంతటి పనులఁ జేయుచుండినను మధుశానముచ నివారింపలేక పోతిమి గదా యని విచారింపఁ దొడంగెను. ఆ వెనుభూతమును దరిమివేయఁ జాలనిచో నీ కార్యములఁ బ్రయోజనమేమి ? సుమతి సుగుణవతులను సోమనాథకార్యముల బడిన పాటు లెంతదనుక ఫలించినవి ? ధర్మపుర్యాలను ప్రాంతమునను గుడారమునను బరిశుద్ధాత్ముని 1 ప్రాబల్యమునఁ గావింపఁబడిన ప్రత్యేకాదర్శప్రభావంబునఁ బట్టణమున నెక్కుడు మార్పు కలిగిన దనుట 2 యతిశయోక్తి కానేరదు కాని యాతఁడామార్గమునఁ బోవుచుఁ గల్గుదుకాణములు వరుసగ నుడుుటయు గుంపులు గుంపులుగ జనము వానిలోనికిఁ బోవు వచ్చుచుండుటయుఁ గాంచినప్పు డాప్రాంతములఁగల వృద్ధజనంబుల ముఖములపై దురవస్థా ప్రభావము ప్రస్ఫుటముగఁ గాంచినప్పుడు, వాని మృదంగము భేదము నందఁ జొచ్చెను. ఒక లక్షరూప్యము లీ మురికిమండును శుద్రముచేయ నెట్లు చాలను ? అని శంకింపఁ జొచ్చెను. తాము నివారింపఁ బాటుపడుచుండిన మానవదౌర్భాగ్యదశ కంతకు నీ మధుపానశాలలేగదా పుట్టినిండ్లు. సకల కిదుష్కృతాకరం బనందగు నీ 4 పాపాగారములు నిరంకుశధాటిని వివరస్పష్టవాచామును జనసంఘమువై బ్రసరింపఁ జేయుచుండ సుమతిబోటి సత్క్రైస్తవు లెందఱు చేరిన నేమిసేయఁగలరు ? ఒక జీవుని నుద్ధరించు నప్పటి కిరువురిని సంసిద్ధము నేయఁగల పానశాలలు ప్రబలుచుండ భూలోక నరక మనందగు నీ నీచాతినీచ కూపంబునఁ బ్రవేశించి సుమతింబోలు సత్క్రైస్తవులు తమ జీవితముల వ్యర్థము నేసికొనుట న్యాయమా ?

ఈ యాశంక నాతఁడు తొలఁగింపలేకపోయెను. పానశాలల దూపుమాపినఁ గాని యేమియుఁ జేయ వశముకాదని సుమతి సుగుణవతితోఁ బెప్పినప్పు డామె డెందమునుగూడ నీ సంశయమే బాధించెను, కణ్వుఁ డా సాయంతనమున, స్వధర్మాచరణమునఁ బ్రవర్తించు తరుణమునకు నీమద్యాగారముల విషయమై తన మనంబున సిగ్గమైన యూహల నెలకొల్పుకొనెను.

ధర్మపురివాసుల పునరుజ్జీవనమునకు మధుపాన మంతరాయమైనచో, దైవానుకరణ ప్రతిజ్ఞను గావించిన స్వల్పసంఖ్యాకుల కా వెనుభూతమును గార్కొని నిగ్రహించు సామర్థ్యము కలదా లేదాయని నిర్ణయింప వలసివచ్చినప్పుడు, తత్సమాచార్యుల డగు కణ్వుఁ డభిప్రాయము నొసంగ దత్తుండు కాడు. ఈ కార్యముతో సంబంధము

1 ఆధికృత 2 గొప్పగాఁ జెప్పుట 3 పాపములకు నివాసము 4 కల్లంగడులు 5 కలుపాకలు.

లేని పరుడు నిజమును గ్రహింపఁజాలడు. లేని యీ నూతనాదర్శము గ్రామమునఁ బ్రవేశించిన వెనుక మొత్తముమీదఁ బట్టణ 1 నైతికావస్థయందు మిక్కిలి మార్పు కలిగినది. ఈ మార్పునకుఁ గల కారణము నా పట్టణస్థులు బూర్తిగ గ్రహింపఁ జాలరైరి.

శీతకాలము గతించినది. క్రైస్తవవాదర్శమునకుఁ గణ్యుడు నియమించిన సాంవత్సరికావధి 2 యంతరించినది. ఆసంవత్స రోత్సవము ధర్మపుర్యాలయ చారిత్రమునఁ బ్రసిద్ధాంతము. ఆలయ సభ్యులు గుర్తించినదానికంటె నెక్కుడుగ ముఖ్యమైనది. సాంఘికులు గ్రహింపఁ దగినంతటి జేగముతో విశేషచరిత్ర నీవత్సరము సమకూర్చినది. ఏడాది పండుగనాడు బయలుపడిన విషయములను ప్రజల యొప్పుదలలఁ గాంచి సామాజికత యీయాదర్శము తమ పట్టణములకే గాక యీ జేగమునకుఁగూడ నెంతటి మహాప్రకారమును జేయవైయున్నదో గ్రహింప శక్యము గావించెను.

ఈ ప్రథమ సాంవత్సరికోత్సవమున కొక వారముక్రిందటఁ గణ్యునకు సహాధ్యాయుడును, కాశ్మీరజేగమునఁ బునోహితుఁడు నగు వేంకట సోమయాజి తన స్నేహితులఁజూడ నీయూరి కరుదెంచెను. ఆతఁ డాదివారమునా రి డారాధన కాలమునను సీదప దైవాను సరణ ప్రతిజ్ఞాధారుల సమావేశకాలమునను దత్తత్రయజేగముల నుండి యత్యంత కుతూహలముతో సకలమును జూచెను. ఆతని యభిప్రాయము సింధుఁ బొందుపరచెదము :—

(వేంకట సోమయాజి తన మిత్రుఁడగు గంగాధరునకు వ్రాసిన లేఖ.)

ప్రియమిత్రమా !

నే డాదివారము. రాత్రి మిక్కిలి ప్రాగుపోయినను నేనీ ధర్మపురియందుఁ గని విని యున్న విషయంబులు నా మనంబున కత్యంతో ద్రేకంబును గలిగించుటచే రేపటి దనుక నాపుకొనఁ జాలక నీకీ బాబుమూలమున వానినన్నిటిని దెలియఁజేయుచుంటిని. కావున నీకాలమున నింత పెద్దజాబు వ్రాసినందులకు మన్నింపుము.

మనకు సహాధ్యాయుఁడగు కణ్యుని నీవు జ్ఞాపకముచుకొనియే యుండువు. నేను చెన్నపురికి నిన్ను జూడవచ్చినపుడు ప్రసంగవశమున విశ్వవిద్యాలయమును విడిచిన వెనుకఁ గణ్యుని నీవు తిరుగఁ జూడలేదని చెప్పినట్లు నాకు జ్ఞాపకము. అతఁడు మంచి వక్తయు ననూన పాండితీ విభవము కలవాఁడు నని నీవెఱుంగుదువు. విద్యల నారితేరిన వెనుక వత్సరాంతముననే ధర్మాపుర్యాలయాధ్యక్షుఁడుగ నియమింపఁ బడెను. అప్పుడు నేను నాభార్యతో నీతఁడుకనుమచితమార్గమున రి న స్వేషించెను; మతవిషయిక ప్రసంగముల నారితేరిన వాడగును" అని చెప్పియుంటిని. అతఁ డేకాదశ వత్సరములనుండి యిచ్చటనే యుండెను. ఒక వత్సరముక్రిందట దనుక నాతఁ డుదయా రాధములఁ జక్కని ప్రసంగములఁ గావించుచుఁ బెక్కిండ్ల సాంఘికుల నాకర్షించి యాధ్యాత్మిక విద్యను సమచితంబుగఁ గరవుచుఁ గాలముఁ బుచ్చుచుండెను. ఈ మరాధి పత్రముక్రింద ధనవంతులు పెక్కిండ్లకులరు. సంఘమును గడు పెద్దదిగనుండెను. యోగ్యు లెల్లరు నవిచ్ఛిన్నముగ గుడి నలంకరింతురు. సుగుణవతి యను నొక ముప్రసిద్ధి గి గాయనీ గానంబున మిక్కిలి శోభాస్పదంబుగ నుండెను. ఈ పాటకత్రై విషయ మింకను ముందు వివరింపవలసి యున్నది. నేను విచారించినంత వఱకుఁ గణ్యుఁడు వేరే

1 నీతివిషయమున 2 దాటినది 3 పూజ 4 మంచి 5 వేద కను 6 సంగీతవిద్యావంతురాలు

నమును గైకొనుచు యోగ్యసంఘమును గలిగి సకలవిధ సౌఖ్యముల నందుచుండును. ఈ స్థానము పెక్కండ్ర 1 కీర్త్యం గొలుపదగినదై యున్నది.

నేటికి సరిగ నొక 2 యబ్దముక్రిందుట నీయాదివారమునాడు యథాప్రకారము కణ్వుఁ డుదయా రాధనమునకై యాలయమున కరుజెంచి కార్యక్రమమును ముగించిన తోడనే “ యొక నత్సరముదనుకఁ బ్రతికార్యారంభమునను గ్రీస్తే విషయమున నెట్లు ప్రవర్తించు ” నని విమర్శించి తమ యంతరాత్ములు ప్రబోధించిన సదుత్తరముల 3 ననువర్తింతు మని నాతోపాటు ప్రతిజ్ఞఁ గావింప నభిలషించు వారెల్ల నొక సమాజముగఁ గూడి పనిసేయుద ” మని వక్కాణించెను.

పేదప నాలయసభ్యులలోఁ గొందఁ టొకఁ టో జేరి 4 పూర్వోక్తవిధానమునఁ ప్రతిజ్ఞఁ గావించిరి. వా రత్యమ్భతక్రియలఁ దదనుగుణముగఁ గావించుటచేఁ జేశము నంత నాకర్షించిరి. ఈవిధాన మీ యాలయసంఘముతో నంతరింపక 5 కాలానుగతికముగ జేశవ్యాప్తమై ప్రతియాలయమున నెలకొనఁగలదని నేను నమ్ముచున్నాను. కావుననే దీనినొక ప్రబలాదర్శ మని వక్కాణింప సాహసించు చుంటిని.

తన యీ ప్రవచనము నాదియందే పెక్కండ్ర ద్రవలంబింప సంసిద్ధు లగుటచేఁ వానే వింతపడితి నని కణ్వుఁడు చెప్పెను. ఆలయసంఘమునఁ బ్రముఖులైన వాఁలలోఁ గొందఱు ప్రభుమార్గానుసరణ ప్రతిజ్ఞం గావించిరి. అందు దైనిక పత్రికాధిపుఁ డగు పురూరపుఁడు పత్రికాప్రకటనమున విడ్డుము లగు మార్పులఁ గావించెను. 6 వణికిపూమణి యగు కన్నయ్యశ్రేష్ఠీయుఁ గర్మాగారాధికారియగు సుమంతుఁడును మున్నగువారు తమతమ కార్యములలో జేసిన మహద్భుతములు ప్రజల మనంబుల నాకర్షించినవి. ఒక కోటిశ్వరుని యొకపుత్రికయగు సుమతియను కన్యక పత్రికా నిర్వహణమునకును ఇందాల వాటిప్రజోద్ధరణంబునకును దనయనర్థు ద్రవ్యము నంతను వినియోగించినది. 7 వల్లకీతంతీకణ స్వానంబుతోఁ దులదూగు గాన కళా కళలంబున లోకప్రసిద్ధి పడసిన సుగుణవతియు, దన సంగీతవిద్యను 8 స్వాతికయార్థము వ్యర్థ పుచ్చక నిమ్మజాతుల నాఠిలకంబుల నుద్ధరించుటకై వినియోగింపనిశ్చయించుకొనినది.

వీరికిఁదోడు జేవాలయ సాంఘికు లనేకు లీ దైవమార్గానుసరణ ప్రతిజ్ఞ నవలంబించు చుండిరి. సంఘసంస్కర్తలు నింగుఁ బెక్కండ్రు చేరుచుండిరి. ప్రభు జేమి చేయు మనిన దానికి సంసిద్ధులమై యుంటి మను వాగ్దానమే మూలనూత్రముగాఁ గల వారి సంఘసంస్కర్తలు. కణ్వునినిర్మిత విధానంబునకును దీనిని గొంత భేదము కలదు. ఇందు భక్తుఁడు ప్రభువుయొక్క మార్గము నూహించి యనుసరింపఁ బ్రయత్నించును. దానిని దీనిని ఫలితార్థమున విశేషవ్యత్యాసములేదు. కావుననే వారిలోని పెక్కండ్ర డైందుఁ జేరుచుండిరి.

ఈప్రయత్న మెట్లు ఫలించినదని నీవడుగవచ్చును. ఈసమాజమేమిచ్ఛెనది? జిడువలనఁ బ్రజాసామాన్యమునం దెట్టి మార్పు కలిగినది? అనెదవు ఇచ్చటి ఘన కార్యములనుగూర్చి లోకప్రతితి వలననే కొంతవఱకు నీవు తెలిసికొనియుండువు. ఏఘని యాడుగుజాడ నత్యంత మనుసరించుటచేఁ గలుగుఫలమును బూర్తిగ గ్రహింపఁ

1 కోపమును 2 సంస్కారము 3 అనుసరింతుమని 4 దైవకచెప్పినట్లు 5 కాలముంబట్టి 6 గొప్పసర్వభుద్దు 7 వీణ 8 తనగొప్పకు

గలిగినచో నిచ్చటి కేతెంచి ప్రతియనజుని దినచర్యయందుఁ గలిగిన మార్పులను దేవార్చనాదికములఁ గలిగిన ప్రాశస్త్యమును గాంచిన సువ్యక్తమగును. దానినంతను వివరింపఁదలంచినఁ బెద్దగ్రంథమగును. అట్లొనరింప సామాసింపను. ఇచ్చటి నామిత్రులును గణ్యుఁడను జెప్పిన సంగతుల గొన్నిటి సంగ్రహముగ వివరింతును.

ఏత తృప్తిజ్ఞామాలమున ధర్మపురస్కారమునఁ గలిగిన మార్పు ద్వివిధము. ఈ సంఘమునందు మున్నెన్మఁడునుగలుగని క్రైస్తవ సామగ్రియొకరించిన దని కణ్వుఁడే చెప్పెను. అసోస్త్రుల కాలమునందుఁ బ్రబలిత యొకమత్య మిప్పుడు వీరియందుఁ బాడనూపుచున్నది. క్రైస్తవసంఘమునంతను రెండుభాగములుగా విచ్చిన్న. ప్రతిజ్ఞాపాలకు లందఱును వ్యర్థప్రయత్నము నేయుచుండి రనియు వ్యావహారిక ధర్మముల 2దత్త దాశయములకుఁ బ్రవృత్తి కలుగదనియుఁ దదితరులు తలంచుచుండిరి సంఘమునం దీ యాదర్శము ప్రబలుచుండుటకే కొందఱు వైముఖ్యతచే నితరాలము సభ్యులుగఁ జేరిరి. కొందఱు తటస్థులుగ నుండిరి. కొందఱు పట్టుదలతోఁ దదాశయమును నెలకొల్పుచుండిరి. కణ్వుని మతాధిపత్యముచుండి తోలఁగింపఁ మఱికొందఱు పాటుపడుచుండిరి. 3 చరమవర్గమువా రల్పసంఖ్యాకులు నాయకులుగఁ బరిగణింపఁ దగిన వారిలోఁ బెక్కిరిడీ ప్రతిజ్ఞాపాలకు లగుటవలనను బరితృప్తత వీరి నావరించియుండుట వలనను బరపీడన మప్రసీద్ధ మగుచుండెను.

ఇది కణ్వునివై సధిక ప్రచారముం గాంచి వానిలో విశేషపు మార్పును గలిగించెను. నాలుగు సంవత్సరముల క్రిందట నాతఁ డొకపరి బోధించుచుండ వినియుంటిని. శ్రోతల కాహ్లాదమును గొలుపు వత్సృత్యము నాతఁడు చక్కఁగ నభ్యసించెను. అట్టిశక్తి తన కలవడెనని యెఱుంగును. ప్రసంగవ్యాసమును లలితపద భూయిష్ఠంబుగా లిఖించెను. శ్రోతృజనాకర్షణముగ నుండెను. నాటికి నేను తిరిగి వాని ప్రసంగమును వింటిని. ఆప్రసంగ విషయమును ముందముందు జెప్పెదను. అప్పటి కణ్వుడీతఁడు కాఁడు. పూర్తిగ మారిపోయెను. క్రైస్తవ సేవాదృక్పథ 4 పరిణామంబున నీవ్యత్యయము సంభవించినదని యాతఁడే చెప్పెను. అతని పూర్వపు దలంపులన్నియు విని మయమునందెను. సురాపాన విషయమున నేడాడిక్రిందట నాతనికిఁగల యభిప్రాయములు తారుమారయ్యెను. దేవాలయ కార్య నిర్వహణమున నేమి శిష్యవర్గముల కుపదేశములఁజేయు విధానముల నేమి చిరకాలాభ్యాసమును ద్యజించి నూతనపథకంబుల నవలంబించెను. క్రైస్తవు లెల్లరుఁ బ్రభువు నత్యంతము వెంబడించఁదగు ననియుఁ దదాచరణమునఁ గలుగు శ్రమల నొప్పున భరింపవలయుననియు నాతని నిశ్చితాభిమతము. క్రీస్తువిశేష శ్రమల నొర్పి మార్గదర్శియగుచుఁ దనరీచాత్రుల నట్లొనర్ప నియమించెను. అతని యాడుగుజాడల ననుసరింపుఁడు. అను మేతురుని వాక్యమును బెక్కిసారులు నాతో ముచ్చటించు సమయములయం దాతఁ డుద్ఘాటించెను. కావున సమస్త క్రైస్తవ సంఘమును బ్రభ్యాదర్శాను సారముగ శ్రమలవంద సమకట్టుటయే యీ కాలమునకుఁ గర్తవ్యమని యాతని దృఢనిశ్చయము.

ఈతని యభిప్రాయములతో నేను సంపూర్ణముగ నేకీభవించఁగలనో లేనో చెప్పఁజాలమగాని మిత్రమా! యీ దైవానుకరణ విధానానుసరణ మియ్యూర నీసంఘము

మునఁ గావించుచున్న విశేషపు మార్పు లాశ్చర్యకరములగు నున్నవి. త్రికరణశుద్ధిగ నీ ప్రతిజ్ఞనడపుచున్న వారికి యెట్లు పరిణమించుచున్నదని నీ వడుగవచ్చును. ప్రతి 1 నైషితుని విషయమున బ్రత్యేకచరిత్ర మగును. కావున నిందు వివరింప నసంభవము. కాని యిది కేవలఁడంబర ప్రాయము కాదని నీవెఱుంగుటకై కొలఁది విషయముల నుదాహరించెదను.

సుమంతుని విషయము నించుక విమర్శించి చూడుము. ఆతఁ డిచ్చట యంత్ర నిర్మాణ కార్యస్థానమునకధ్యక్షుఁడు. అందుజరుగు కొన్ని లోపములవెల్లిబుచ్చి యధార్థ వాది యగుటచే స్థానభ్రష్టుఁడయ్యెను. పదవీచ్యుతుఁ డగుటచే నాతని భార్యయుఁ బుత్రులను సిగ్గున నిలువెడలుటగూడ మానిరి. మున్నున్నత స్థానము నాక్రమించి పలువురితోఁ గూడ వేడుకల మెలంగుచుండెడివారు సుమంతుని యధార్థకథనముచే నాకర్మాగార వ్యావహారిక మర్మము లెల్ల వెల్లడియై దౌష్ట్యమున కంతరాయము ప్రాప్తించినది. సకలదేశీయ కర్మాగారాధ్యక్షుఁడే 2 యపమార్గ వర్తనుఁ డయ్యెనని సుమంతుఁడు నిర్ధారణచేసెను. సత్యవాక్కురిపాలనమున సుమంతుని యుద్యోగ మంత రించుటచే నాతని పూర్వోద్యోగమగు తంతివార్తలనంపు నీచస్థానమునజేరెను. కణ్వని వలె నీతఁడును స్వధర్మాచరణమున దుర్మార్గుల కుతంత్రముల కాహుతియయ్యె. విశ్వాసముతోఁబ్రతిజ్ఞను నెరవేర్చుకొనుచుండెను. నిన్ను దేవాలయముననీతనిం జూచితిని. ప్రతిజ్ఞాపాలకులలో నీతఁడు నొక ప్రధానుఁడుగ నాట గోచరించెను.

దైనిక పత్రికాధిపుఁడగు పురూరపుని చారిత్రముం దిలకింపుము. ఎంతటి నష్ట మునకైన సంసిద్ధుఁడై పత్రికావిధానము నంతను క్రైస్తవదర్శముగఁ దారుమారుగ మార్చి తన ద్రవ్యమునంతను దాన గోలుపోయెను. నిన్నటి పత్రికను నీవు చూచుటకుఁ బంపుచుంటిని. దానినంతను బాగురూకతతోఁ బరికింపుము. ఇందనుక మనచేతమున నెన్నఁడు నెవ్వరిట్టి పత్రికం బ్రకటించి యుండరు. దాని నశీకరితుల విమర్శింప వచ్చును. ఏమానవుని కార్యము విమర్శార్హము కాదు ? కాని మొత్తము మీఁద విచారించిచూడఁ బత్రికాసామాన్యమున కంటె సత్కుత్సితముగ నున్నదనక తప్పదు. గ్రామమునఁగల క్రైస్తవు లందఱుం 3 గాలానుగతికముగ నీపత్రిక నాదరభావముతోఁ జదువఁ బ్రారంభించి రని యాతఁడు చెప్పెను. సుపూర్ణవిజయమే పరమావధిగఁ బరిణ మించు నని పత్రికాధిపుని విశ్వాసము.

మద్యవిక్రేతలం గూర్చియు ధనార్జనా విధానముల నుద్ఘాటించియుఁ బ్రాతి నిధ్యముం గూర్చియు నాతఁడు వ్రాసిన సంపాదకీయ వ్యాసములఁ జదివిచూడుఁడు. ఆదర్శాను సరణమున సత్యదృక్పథములని తోషక మానవు. పత్రికతో సంబంధించిన కార్యములు నెరవేర్చు నప్పుడును వ్యాసముల వ్రాయఁ ప్రారంభించు నపుడును క్రీస్తేమి చేయు నని విమర్శింపక ప్రారంభింపఁడు.

కన్యయ్య క్రీష్ణిని జూడుము. ఈతఁడు వర్తకుఁడు. తన వ్యాపారమునం దీ దైవానుకరణమును బూర్తిగఁ బ్రవేశపెట్టుటచే నూరివారందఱ జాతని నధిక గౌరవ ప్రశస్తలతో నాదరించుచుండిరి. నౌకరు లందఱునీ యెడఁ జూపు విశ్వాసము శ్వాసాపాత్రము. శీతకాలమున నాతఁడు విషమజ్వరపీడితుఁడైపడియుండ గృహసేవకులే

గాక వాని వ్యాపారముతో సంబంధించిన వారందఱును వచ్చి సకలౌపచారములఁ గావించిరి. నిరామయుడై కార్యస్థానమునకుఁ దిరిగి వచ్చినపుడు మహాత్మ్యవమును గావించి వారి యానందమును వెల్లిబుచ్చిరి. వ్యవహారమునఁగూడఁ బ్రేమ ననుసంధా నము గావించుటచే నిట్టి యోగ్యులు మార్పు కలిగినది. ఈప్రేమ పాడిమాటలతో లభించినదికాదు. వ్యాపారమునఁ బ్రవర్తించు సేవకుల నందఱి సమానభాగస్వాములుగ నాతఁ డంగీకరించెను. ప్రేతులు లాతని వెట్టివానిగఁ బరిగణించిరి. ఈక్రైస్తవా దర్శమువలనఁ గొన్ని వ్యవహారములలో నతనికి విశేష నష్టము సంభవించినదిగాని క్రమా భివృద్ధి కంది యిప్పుడే గ్రామమున నీతఁడే పెద్ద వర్తకుడుగ నెంచఁబడుటయే గాక యెల్లరికిని గౌరవ పాత్రుఁ డయ్యెను.

సుగుణవతి యను గాయని కలదు. ఆమె తన గానకళాశాలము నంతను బీదలకొఱకు వినియోగింప నిశ్చయించుకొనెను. నిర్భాగ్యులు నివసించు గ్రామోప కంఠమున నొక గానకళాశాలను స్థాపింపఁ దలంచినది. దీని నభివృద్ధిలోనికిఁ దెచ్చు టయే తన జీవితమునకుఁ బరమావధిగా నేర్పరచుకొనినది. తన నేషికతైయు ధనా ఖ్యయు నగు సుమతి నాధారపఱచుకొని చేయఁదలంచిన కార్యము సఫలమగు నెడల నాదీన మానవుల జీవితము లానందమును జవిజూడఁ గలననుటలో నతిశయోక్తి కాన్పిం పదు. శృంగారవిషయముల యం దనాదరణ వహించునంతటి వృద్ధుడను గాను గావునఁ దెల్పుచుంటిని—సుమతి సోదరుడగు భానుమంతునకును, సుగుణవతికిని 1 భావ్యబంబున సుద్వాహము నిశ్చయింపఁబడినది. అతఁడు మొన్న మొన్నటి దనుకఁ గ్రీడాభవనంబుల సంచరించు విలాసవంతులలో నొకఁడైనను చండాలవాటి 2 పరిసరంబునఁ బటటుటరంబును నాటి సోమనాథశర్మ కావించుచున్న మతబోధవలన జీవితాదర్శముల మార్పుకొనెను. ఇందుకు సోమనాథశర్మ వాగచ్యుతధారలే కారణమో లేక నాబోధకునికి సాయపడుచున్న సుగుణవతి గానామృత వర్షధారాపరంపరలే కారణమో నేనెఱుంగఁ జాలను ఎటులైననేమి! యాతఁడు మారుమానిసి యయ్యెను.

దైవానుకరణ తంత్రప్రయోగంబునఁ గలిగిన మార్పులలోఁ గొన్నిటిని మాత్రమే చెప్పితిని. కళాశాలా ప్రధానోపాధ్యాయుఁడు నధ్యక్షుఁడు నగు విద్యాధరుని గూర్చి కూడ వ్రాయఁదలంచితిని. మేమిరువుర మొక్కదేశికునకడనే శాస్త్రాధ్యయనమును గావించితిమి. కావున నాకు సహాధ్యాయి ఈమధ్య జరిగిన పురపాలకసభ్యులయొ న్నికలలో నీతఁడు విశేష శ్రద్ధవహించెను. రాజోవు నెన్నికలలో నీతని ప్రభావము మెండగు నని నాడుక గలదు. ప్రభువు నామమునఁ బొందు శ్రేమ లత్యానందదాయక ములుగఁ బరిణమించునని కణ్వుడు చెప్పురీతిని దైవానుకరణమునకై శ్రమల నందిన వారితోఁ దుల్యంబుగ నీతఁడు నట్టి పెక్కుశ్రమలకుఁ లొనయ్యెను.

నేనీ లేఖను విపులముచేసి నీకు వినువును గొలుపుచుంటిని గానోపును నేనిచ్చట నుండినకొలది నభివృద్ధి నందుచుండిన నామనోగతాభిలాష నిమిచ్చుకొనఁ జాలకుంటిని. నేడు దేవాలయాంగణంబున జరిగిన సమావేశముం గూర్చి కూడ నిండుక ముచ్చటింపఁ దలంచితిని.

వైన వ్రాసిన రీతిని గణోపన్యాసమును దనివిధిర నాకర్ణించితిని. అతని కోరిక వైన గతభానువాసరంబున నే నుపన్యసించితిని. నాలుగేండ్ల క్రిందట నాతఁడు గావించిన మతవిషయము కోపన్యాసంబునకును నేటి ప్రసంగంబునకు విశేష 1 వ్యత్యాసము కలదు. గోళాంతరమునుండి యరుదెంచిన మహాపురుషుని ప్రవచనముం బోలియున్నది. నేనానంద పరవశాంతరంగుండ నైతిని, తచ్చువశానందంబున నాకుఁ గన్నీరు మున్నీరై ప్రవహించెను. 2 శ్రోత లందఱు నట్టులేయుండిరి. “దానితో నీకేమిపని? నన్ను వెంబడింపుము” అను దైవవాక్యము నాధారపరచుకొని నేటి ప్రసంగమును గావించెను. పరు లేమనుకొనిన నెట్లుదలంచిన లక్ష్యము సేయక రక్షకుని వెంబడింప వలసిన దని ధర్మపురి నివాసుల నత్యంత వి మనోద్రఢితులతో బురికొల్పెను. ఆప్రసంగమును వినిన ప్రతివాని మనంబును గరగి నీరైపోవును. గ్రంథవిస్తర భీతిచే నా ప్రసంగ విధానము వైనఁ దెలుపఁజాలకుంటిని. ఆరాధనక్రమము ముగిసినతోడనే వారికేడాదినుండి యాభ్యున్నమయిన రీతిని దైవానుకరణ వ్రతధారు లందఱుఁ బ్రత్యేకించినమా వేశమైరి. వారం దుఁబరస్పర సందేహ నివారణములఁ గావించుకొని కష్టముఖములఁ గూడఁ బలుకుకొని పరిశుద్ధాత్ముని సహాయమునకై నిశ్చలముగ 4 నైకకంఠ్యముగఁ బ్రార్థించిరి.

నన్నీ సభకుఁగూడ గమ్మని కణ్వుఁడు పిలిచెను. ఈసమావేశ క్రమము నాహ్లాద యమును గరగించినంత మిక్కుటముగ నాజీవితమున మున్నెన్నఁడుఁ 5 జిత్రస్రావ మేకారణమనం గలుగలేదు. పరిశుద్ధాత్ముని సహవాస మింత యాన్నత్యముతో నెన్నఁడు నాకు లభింపలేదు. ఇది యన్యోన్యాయభవముల నిష్కల్మష వృత్తితో వెల్లడించుకొనుట కేర్పడిన సమాకార సమావేశ మన నొప్పును. ఇప్పుడు క్రైస్తవమత ప్రారంభనక నాకనుభవమునకు వచ్చినది. ఆపోస్తలుల నాటి కాలమువలె నాకు గోచరించినది

నేను కొన్ని పశ్చిల నడిగితిని. స్వీయద్రవ్య వినిమయముం గూర్చి నేను సంప్రక్తి గవ నందఱికిని మానసోదేకము కలిగెను. ప్రతివాఁడును దన 6 భూమిరక్షాని 7 న్యాయములఁ ద్యజించుటయే క్రిస్తునియభివృత్తిమని మేమెవ్వరమును నిశ్చయింప లేదని కణ్వుడు సమాధానము చెప్పెను. ఈసమాజమునం దెవ్వనికేని క్రైస్తవాభిప్రాయ మట్లుండు నని తోచిన నాతఁ డాచరింపవచ్చును. సాంసారిక ధర్మములం గూర్చియు, ధన ధాన్యాదికములం గూర్చియు, వైభవానుభవముం గూర్చియు మే మింకను నిష్పితాభిప్రాయములు కాలేదని కణ్వుఁడు ప్రవచించెను. ధననష్ట మెంతకలిగినను 8 సరకు సేయక యీ సామాజికులు తమయంతఃకరణము లెట్లు క్రైస్తవవాదర్పమని ప్రబోధించెనో యట్లే యాచరించుచుండిరి. ఇందెవ్వరును భైర్యసాహసముల దిగనాడలేదు. ప్రతిజ్ఞాపాలకులలో వ్యవహారిక ధర్మమునఁ బ్రవర్తించువారు విశేష ధననష్టమునకు లొనెరి. ఉద్యోగధర్మమునఁ దా మింతదనుక నాచరించు చుండిన కృత్యముల నంత శుద్ధిగ నవలంబింపఁ జాలక కొందఱు ఉద్యోగములఁ గోల్పోయిరి. ఇట్లు కారణాంతరములచే ధననష్టమును బొందిన సామాజికులకు ధనికులగు సాంఘికులు ధనసహాయము నొనర్చుచుండిరి. ఈవిధానములఁ బరికింప నొకవిధమున వీ రందఱును దమ సత్త్వముల

1 ఎచ్చుతగు 2 వినువారు 3 చిత్రస్రైవ్యము 4 ఒక్కగొంతుకతో 5 మనస్సు నీరగుట 6 భూమిబంగారము 7 ఆస్తి 8 లెక్కవెట్లక

సామాజికాదాయముగఁ బరిగణించుచుండి రని తలంప నగును. దైవానుకరణవ్రతావలంబుల సమావేశకాలమున నాకు దృష్టాంతములైన విషయములు మున్నెచ్చటనే సంఘమున జరిగియుండవు. భూలోకమున నీ కాలమున నిట్టి క్రైస్తవ 1 సమాకారము సాధ్యమగునని నే నెన్నఁడుఁ దలంపలేదు. నా 2 చతుశ్చక్రవర్తిని దేవతాములనే నేను నమ్మఁజాలవంటిని. ఇది నిజముగఁ బంపొమ్మిదన శతాబ్దమేనా యని నాకిప్పటికిని సరిశయము వొడచుచున్నది.

మిత్రమా ! నేనీ విషయముల నన్నిటిని బరిహరించిన విధమనీకీజాబును వ్రాయ సంకల్పించిన ముఖ్యకారణమును చెలిపెదను వినుము. నేటి ప్రాతఃకాలమున నీసభను ముగింపక పూర్వము ఈ యాదర్శమును దేశమునం దెల్లడల వ్యాప్తము నేయఁ బ్రయత్నింప సభవారు తీర్మానించుకొనిరి. దేశమునందలి ప్రముఖుల సాహాయ్యము నీయుద్వృత్తి మసాధ్యమునకై వేడుకొన నిశ్చయించిరి. కణ్వుఁ డీవిషయమును దూరమాలోచించియే యిట్లు తీర్మానించుకొనెను. దేశమునందలి క్రైస్తవులెల్లరి యాదర్శము నవలంబించిన నెట్టిమాన్యులు కలుగఁ గలవని మే మొకపరి ముచ్చటించుకొంటిమి.

క్రైస్తవుఁడగు ప్రతిమానవ వ్యక్తియు నీవ్రతము నవలంబించు ననుకొనుము. దేశమెంతటి యానందతృప్తి మందును ? క్రైస్తవలోకమేల యంగీకరింపదు ? సమాజ క్రైస్తవుఁ డాచరింపఁదగిన దానికంటె విందు విశేష మేమియైన కలదా ? ఇట్లాచరింపఁ దలంపనివాఁడు క్రైస్తవుఁ డనుపించుకొనఁదగినదా ? కాలమునుబట్టి క్రైస్తవ నిర్వచనమున వ్యత్యాసము కలుగఁగలదా ?

ధర్మపురినిదాటి దేశమంతయు నెట్లుండవలయునని కణ్వుఁ డుద్దేశించెనో, నే నెఱుంగనుగాని దేశమునఁగల క్రైస్తవులందఱు నేకీభవించునట్లు చేయవలెనని సంకల్పించెను. తన సామాజికబలలఁ బెక్కింపఁగ నమావేశపఱచి దైవానుకరణవ్రతము నవలంబించు రీతిని బ్రోత్సాహపరపుఁడని ప్రతి మతాధిపతిని గణ్వుఁడు తోరును. దేశ ప్రజల నందఱిని వ్రతావలంబులు కంపని ప్రార్థించును. ఈవ్రతప్రాబల్యముచే మధుపానబీజ మడుగంటు నశించునని కణ్వుఁడు నిశ్చయముగ నమ్మియుండెను. ఈవిషయమున వానికే గలవిశ్వాస మపారము. రాబోవు నెన్నికలలో విధాయకముగ మద్యశాలల నడుగంటించి తీరద మని చెప్పుచున్నాఁడు. అట్లుగుచో నాచార్యునిచే నాటఁ బడి సచ్చాత్రులచే నభివృద్ధిపరుపఁబడుచున్న యీ వృక్షము కి శాఖోపశాఖలతో దేశమునెల్ల నావరించుకొనుటకు సందియములేదు. ఈసారి కూడు మద్యశాలోద్యమ సంఘమే జయమందిన క్రైస్తవుల శ్రమ వ్యర్థమైనదే యగును. మద్యపానభంగ విషయమున నభిప్రాయ భేదములు కలిగినను క్రైస్తవ సమాకారమును దేశమునం దెల్లడల వ్యాప్తము చేయఁదగిన సమయ మాసన్నమైన దని 4 కణ్వువ్రతము. ధర్మపురి లయ సంఘమునందును, దత్తాంతింబున నిట్టి 5 పరిణామములు పొడనూపినప్పుడు, వాదాభిప్రాయ రూపముననే గాక కేవల సంచరణమున నీ యభిప్రాయముల నాచరించునపుడు దేశమునం దెల్లడలఁ బ్రజాసామాన్యమునందు మన మెన్నఁడుఁ దలంప శక్యముగాని యభివృద్ధి కలుగఁగలదు.

ఇది 1 యధ్యుతావహమగు నూహయే యగునుగాని నాకీవిషయమున నొక సంశయము వొడముచున్నది. నిచ్చట ధర్మపురి నీవ్రతావలంబకు లనుసరించు చున్నంత తీవ్రముగఁ బ్రభుపాదవిన్యాసముల ననువర్తించుట క్రొవ్రపుల కెల్లరకును సముచితమే యగును. కాని నేను ధిల్లీపురమున కేగి నాయాధిపత్యము క్రిందనున్న యాలయ సంఘమున కీ క్రొవ్రవాదర్శము నుపదేశించిన నా కెట్లాదరించుటో యని శంకించుచుంటిని. నేను గూడఁ బరిశుద్ధాత్ముని సహాయమును బొందితి నను నమ్మకము కలిగినవెనుక నే యీ లేఖను వ్రాయ నుపకమించితిని. నాపరిపాలనమున నున్నవారిలో స్వార్థత్యాగమునఁ జేసి దైవానుకరణవ్రతము సంతకరణశుద్ధిగ నాచరించువారి నొక పదిమంది వైన సమకూర్చుఁగలవా యను సంశయము పొడముచున్నది. మిత్రమా! నీసంఘమున నీవేమయిన విశేషముగ నీయాదర్శమును బ్రవర్తింపఁ జేయఁగలవా? మనమేమి సమాధానము చెప్పవలెను. ప్రభువువలె మీరును శ్రమల నందుటకు రెండని పిలిచిన మాసాంఘిక లామోదించుట లేదనియా? ఇచ్చట ధర్మపురినిఁ గాన్పించు పర్యవసానములఁ దిలకించిన నేమతాధిపతియైనఁ గంపమునందక తీరదు. అట్లే మన శిష్యవర్గముఁగూడ నాచరించునట్లు చేయఁ బ్రయత్నింపక తీరదు. పరిశుద్ధాత్ముని సహవాస మిచ్చటి వారికి లభించినంత విశేషముగ నెచ్చటను గాంచను. నేనీ వ్రతము నాచరించుటకు సిద్ధముగ నుంటినా యని కూడ సంశయించు చుంటిని. ఈ వ్రతము నేసంతఃకరణ శుద్ధిగఁ బ్రత్యక్షరము నీయ జంతుచుంటిని. రక్షకుని పాదవిన్యాసములఁ బూర్తిగ ననుసరించునెడల నాకీవిశేషమునఁ బెక్కు-మార్పులఁ జేయవలసి యుండును. చిరకాలమునుండి క్రొవ్రపుడఁ ననిపించుకొను చుంటిని. గతశతాబ్దమున నే నాయన నామమునకై పడిన శ్రమ యేమియుఁ గాన్పింపదు. నిచ్చటాత్మధర్మము, మధుపాన భంజనము, పురపాఠశుద్ధి సంఘ పునరుద్ధారణము, మున్నగు లొక్కోపకార కార్యముల నెన్నఁడును జోక్యము కలిగించుకొని యెఱుంగును. నేనీ ప్రతిజ్ఞ నామోదించిన నేమి చేయవలయును? దీనికి బదులు చెప్పఁ జాలకుంటిని. నాశిష్యవర్గ మందఱును ధనికులు మంచి స్వాస్థ్యములు కలవారు స్వాతిశయమునఁ బుత్తుపై నందినవారు స్వార్థత్యాగమునకును శ్రమానుభవమునకును సంసిద్ధమగు వారుకారు. ఆసంగతి నామఁ దెలియను. నేనేవారఁబడుచుంటి నేమో? వారి యంతరాత్మల నాటునట్లులు నేనుపదేశింపకపోయి యుండవచ్చును. చెలికాడా! గంగాధరా! నా మనోభావమును నీకు తెల్లదించితిని. నాయాధ్యాత్మిక పరిపాలనమున నున్న దేశమున కేగి రాఁబోవు 2 భాను వాసరమున దేవాలయోపన్యాస వీరమువై నిలువంబడి మనమందఱము గ్రీస్తును బూర్తిగ ననువర్తించుము. మన మానసి కార్థిక కారీరక విషయములకు శ్రమగలిగిన నోర్చుకొండము. కార్యారంభమునఁ గ్రీనైట్లు సంచరించు నని విచుర్పించి మన యంతఃప్రబోధము నాచరింతము. అని నాశిష్యవర్గమున కెల్ల బాహుళ్యుగ నుపదేశింతునా? నేనీ నువార్తతో వారిందరిసిన నాశ్చర్యపడెదరు, ఐననేమి మనము ప్రభువు రీ ననుక్షణము ననువర్తించవలదా? క్రీస్తును వెంబడించిన వాడనిన నర్థమేమి? వాని యడుగు జాడల నాశ్రయించుట యన నేమి?

వెంకట సోమయాజి వై విధమున సంతదనుక వ్రాసి తనకలమును గాకిలమువైఁ

1 అశ్చర్యమును గలిగించు 2 ఆదివారము 3 ఎప్పుడును.

బడవైచెను, ప్రాతతోవను విడిచి నవీనమార్గము నవలంబించ వలసినట్లు మానవ్య మయ్యెను. ఋషుల కందఱికి నిట్టి మనఃక్షేప మే సంభవించును. కిటికీకడకేగి 1 గవాక్ష కవాట మోటుము గావించెను. మనోవేదనచే స్థంభితుఁ డయ్యెను. గదిలోనిగాలి యాతనికిఁ బాలనట్లు తోచెను. నక్షత్రములఁ దిలకించి లోకవాయువు నాస్వాదిం పఁ గోరెను.

రాత్రి కడు నిశ్శబ్దముగ నుండెను. దేవాలయమునందలి ఘటికాయంత్ర మధ్ధ రాత్రమును నూచించెను. గంటకొట్టుట మానినతోడనే మాలపల్లెవైపునుండి మలయ మారుతముచేఁ గొనిరాఁబడిన వఘరగానయొక్కమగు నీసునాద మాతని 2 శ్రవణపుటం బుల కానందమును గొలిపెను.

గీ. శ్రమల నొంటిగఁ బడ జగద్రక్షుటందు | ప్రజలు పాలనకుండు టబ్రంబుగాదె ?
శ్రమలు గల నెల్లవారి కాకి సరణి ధరణిఁ గాన నాకును దగు శ్రమల్ గలవునిజము.

సోమనాథశర్మ మూలమునఁ బ్రభువు ననుసరింపఁ గలిగిన యొక పురుషుఁడు దీనిఁ బాడుచుండెను. ఆసాంతమున నున్న యొక కర్మాగారమునం దీతఁడు కావలి యుండువాఁడు. ఒంటిగ రాత్రి యంతయుఁ గడపుటలో నప్పుడప్పు డిట్టి భక్తి యొక్కము లగు పద్యములఁ జదువుకొనుచుండును.

వేంకటసోమయాజి 4 వాతాయనమునుండి వెనుకకు మరలి 5 ఈషత్సంశయా కుల మానకుండయి మోకాళ్ళ భూమిపై నూని సాగిలఁబడి దైవమును ప్రార్థింపఁ దొడంగెను. 6 దన్వయత్వమునఁ “గ్రీస్తేమిశేయు ” నని పలుమారు స్మరించెను. ఇటు వలె మున్నెన్నఁడును బరిశుద్ధాత్ముని సహవాసము నాశింపలేదు. విశేషకాలమట్లు నమృతడై యుండెను. పదంపడి లేచి విశ్రమించెనుగాని గాఢనిద్రను జెందలేదు. ఉపశాలమున 7 నుదితుండై మఱలఁ గిటికీనఁ దెఱచెను తూర్పురేఖలు తెల్లతెల్లవారిక కొలదిఁ దదేకధ్యానమునఁ జూచుచు “గ్రీస్తేమిశేయును ? నేనాతనిని యనుసరిం తునా ? ” యని యాకాశమండెను.

8 అరణ్యోదయమై లేయెండలు గ్రామమెల్లనిండెను. దైవానుకరణ విధాన మున విజ్ఞానారణ్యోదయ మెన్నఁటికిఁ బ్రజలయందగును ? ప్రభుప్రదర్శిత మార్గముల నెల్ల లోకమెన్న టి కనువర్తించును ?

గీ. ప్రభువు తానేగినట్టి మార్గంబు నెఱిగి | సకలమానవు లెన్నఁడా ప్రకటరితి

ననుసంతురు? భూలోకమున నె స్వర్గమెన్నఁ 9 దనుభావ్యమగును మనోన్మత్తముగ?

ఈ విషయమే త 10 న్నా పాదమస్తక మావరించియుండ వేంకటసోమయాజి తన స్వధానమగు ఢిల్లీనగరంబున కేగి తన నూతనాదర్శమును బ్రకాశింపజేయ నారం భించెను.

అష్టమాధ్యాయము సంపూర్ణము.

1 కిటికీ తలుపు 2 చెవులకు 3 విధము 4 కిటికీ 5 ఇంచుకసంజేమాము 6 అతని యండే బుద్ధి నిలుచుటచే 7 లేచి 8 నూత్నోదయము 9 అనుభవించఁదగినది 10 కాళ్ళ యొద్దనుండి తలవఱవ.

శ్రీ దైవానుకరణము.

సవమాధ్యాయము.

ధర్మిష్ఠులమునఁ గల పురమందిరమున శనివారమునాడు నాటక మప్పుడే ముగిసి నది. శ్రోత లొకరికంటె నొకరు ముందుగఁ దమ బండ్లనెక్కి వెడలి పోవలయు నని తత్తర పడుచుండిరి. కావలివాఁడు ప్రతిబంధిని పేరువెట్టి పిలుచుచుండెను. బండ్లు ద్వారముకడ కేగినతోడనే తలుపులఁ దెరుచుటలోను, మూయుటలోను, టప టప మని ధ్వనిసేయుచుండెను. అంతదనుక నాడు లైటు వేచియుండుటచేఁ 1 బాంధులు చలిచే గజగజ వణఁకుచుఁ దత్తరపడుచున్న గుఱ్ఱముల పగ్గముల నడల్పి రథికు 2 చాలోహించిన తోడనే శరవగంబునఁ బ్రవాహమువలె వెడలుచున్న బండ్ల నడుమను దోలుచుండిరి.

“ 624 నెంబరుబండి ” యని ద్వారపాలకుఁడు కేకవెచ్చెను. అంతట నల్లని 3 యొత్తమాళ్ళద్వయమును బూన్చిన నుందరమైన శకటము ద్వారముదగ్గఱ వచ్చి నిలిచెను. ఆబండి తలుపువైసి (వి. రా.) అను నతరములు చెక్కఁబడి యుండెను. సంఘమునుండి గూరువురు పిల్లలు బండి దరికిఁ బరువిడి వచ్చిరి. ఇరువురిలోఁ బెద్దపిల్ల బండినెక్కి కూర్చుండెను ఆళ్ళసాలకుఁ డింకను దలుపుఁ దెరచి పట్టుకొనియుండెను. చిన్న పిల్ల యిటునటుఁ జూచుచు నింకను ద్వారస్రాంతమున నిలువంబడి యుండెను.

“ చోరాక్షీ! రమ్మ! ఇంక నేలనిలిచియుంటివి? నేను చలిచే ముణుచుకొని పోవుచుంటిని. ” అని బండినుండి యప్పు విశాలాక్షి గంభీరస్వరముతోఁ బిలిచెను.

అంతఁచోరాక్షి తన కంతమునుండి యొక చంపక కుసుమ మాలికను దీసి తొందరగా ముగ్ధసార్వమున నెలువంబడియెన్న యొక చిన్న పిల్లవాని పోతికిచ్చెను. ఆబాలుఁ 4 డశ్వేఖురసామిష్యమున వణఁకుచు నిలిచి యుండెను. వాఁ డత్యాశ్చర్యముతో నాబాలికం దిలకించి ‘ వందనము ’ లని చెప్పి 5 నన్నిట సదవరంధుండై పరిమళము నాఘ్రాణింపఁ జొచ్చెను. బాలికయు బండి నెక్కఁను. తలుపు మూయు నప్పు డిట్టి యమూల్యశకటముల కనునగు గంభీర 6 నివాదఁబు వెల్వవడెను. 7 శత్రుక్షణమున 8 సారథి 9 రథ్యుల సదల్ప రివున బండి పరువిడెను.

“ చోరాక్షీ! నీ వెప్పుడు నెద్దియో యొక చిత్రమైన పనిని జేయుచుండువు. ” అని పెద్దపిల్ల పలుకుచుండఁ 10 గాచదీపికలచే విరాజమానములగు దివ్యభవనముల ననేకముల దాటి పోవుచుండిరి.

అంతఁచోరాక్షి తన సదవరవిందముచ విశాలాక్షివైపునకుఁ గ్రిప్పి ‘ ఆటులా? ఆక్కా ’ నేనిప్పుడేమి చిత్రమైన పనిని గావించితిని? అనెను.

1. మార్గములు 2 ఎక్కిన 3 మంచిగుఱ్ఱపుటోడు 4 గుఱ్ఱపుడెక్కల 5 వంచబడిన 6 ధ్వని 7 వెంటనే 8 బండితోలువాడు 9 గుఱ్ఱములను 10 గాజు.

విశా—నీవా చెంపక నునుచు మాలిక నా బాలున కీయలేవా ? అతనికి 1 గునుమదానుముల కంటె నుష్ణహార మెక్కుడుగ నావశ్యమై యుండునని నే నూహించెదను. నీవతని మనయింటి కావ్యనమునకు నందులకు నా కాశ్చర్యముగనున్నది. నీ వాతనిం బిలిచిన నే నాశ్చర్యపడియుండును. చకోరాక్షి ! నీవెప్పుడు నిట్టి పిచ్చి పనులనే చేయుచుందువు.

చకో—అట్టి పిల్లవానిని మన యింటకి బిలిచి సుఖభోజనము నొసంగిన నది పిచ్చిపనియా ?—అని నప్రమత్తోఁ బలికెను.

విశా—నిర్లక్ష్యముగా నిట్లు నేను—పిచ్చిగనుమాట దీని కనురూపమైనది కాదు. పెద్దమ్మ వాడుచుండు, ఛాందసము, అను పదము సరిపోవునెమో ? కావున నే నంటినిగదా యని వానినిగాని దత్తులుని నొకనిగాని యెన్నఁడు మనయింటి కావ్యన ముమాత్రము చేయుటము. అమ్మయీ ! నాకుఁ జాల విసుగు గానున్నది.

ఇట్లు చెప్పుచు విశాలాక్షి యావులించెను. చకోరాక్షి 2 రథవాతానము నుండి బయలు జూచుచుండెను.

కొంచెము విసువుదలతో విశాలాక్షి యిట్లు నెను.—

మార్దంగికుఁడు బుద్ధిసానుఁడు. జంత్రవాద్యగ్రాడు, కేవలపశువు. నాటకము పూర్తియగుదనుక నీవెట్లు కూర్చుంటివో నేనూహింపఁ జాలకుంటిని.

“ నాకు సంగీతమునం దత్యాదరము. ” అని చకోరాక్షి నెప్పుడిగ ననెను.

విశా—నీకన్నిటియందు నాదరమే. ఇంతటి విమగ్నజ్ఞాన కూర్మమగు పిల్లను నే నెచ్చటను జూడలేదు.

3 ఈవత్క్రోధాదుజిత పదసారవింద యయ్యుఁ జకోరాక్షి మిన్నకుం డెను. విశాలాక్షి తిరిగి యావులించి సామాన్యమగు కీర్తనలోని యొక చరణమును బాడి యంత నతాత్మగ నిట్లు నెను—

“ అంతయు నాకు సహ్యముగ నున్నది. ఈరాత్రి, సారంగధర ' రమ్యముగ నుండు నని తలంచెదను. ”

“ సారంగపాణియా ? ” యని చకోరాక్షి యనెను.

విశా—సారంగపాణి యనెదవేమి ? సారంగధరనాటకము. అందు చిత్రవిచిత్ర ములైన ప్రదర్శనములు కలవు. ఇచ్చట మాసద్యయ పర్యంత మిదియే యదావిడి. నేటిరాత్రి గొడేవారితోపాటు ననకు నొక యురగలదు నీ చెఱుంగవా ?

చకోరాక్షి తన యక్క కభిముఖి యయ్యెను. ఆమె నేత్రముల మనోగతాభి ప్రాయములు ప్రస్ఫుటము లగుచుండెను. అంతస్తాప నూచకాదుజనియఁ దద్వీక్షణ ప్రసారంబుల మిలితమై యుండెను.

చకో—అట్లులయ్యి మన జీవితమను నాటకరంగమున విహదము నందకుంటిమి. నాటకమునఁ బ్రదర్శింపఁబడు సారంగధరుని చరిత్ర మెంతటిది ? మన పట్టణములలోని మానవుల జీవితనాటకములఁ బరికించిన నెంతయు విద్వారముగ నుండును. లోకసం బంధములగు విషయములఁ బరికించినప్పుడు విషాదామోదము లేల మనకుఁ గలుగవు ?

విశా—ప్రజలు ముఁకిపాఠై చూచుట కసహ్యముగ నుందురు కావున వారిని

1 పూలమాలలు 2 రథపుకిటికి 3 కొంచెమశోపమున నెఱ్ఱబారిన ముఖపద్మము.

గూర్చి విచారించుటకు విశేషశక్తియు నందవలయును. చకోరాక్షి! ప్రపంచమునంతను నీవు చక్కఁబరుప నేరవు. ఏమిప్రయోజనము? లోకములాని దారిద్ర్యదశకును, దురవస్థకును మనము నిందాపాత్రులము కాము లోకమునం దేకాలమునను ధనికులను, దరిద్రులను గలరు. ఇంకముం దెప్పుడు నట్లే యుండఁగలరు. మనము ధనాఘ్రియమునందులకు సంతసింపవలయును.

చకో—క్రీస్తుప్రభు వీవిధానమునే యవలంబించె ననుకొనుము. భగవద్దారిద్ర్యము వలన మీరు ధనికులగుటకుఁ బ్రభువు ధనవంతుడయ్యె మనకొక కాతఁడు బీదవాఁడయ్యెను. అను విషయముచేఁ బ్రభువైన యేసుక్రీస్తుని యాధార్థ్యము మీరెఱిగిరేయఁజాలిరి. అను సునారవక్త్యము నాధారపరచుకొని వెంకటసోమయాజి కావించిన యుపన్యాసమును నీవు వినియుంటినిగా?!

విశా—వినుగుదలతో నిట్లనెను—నాకు బాగుగ జ్ఞాపక మున్నది. ధనవంతులు దయార్థిత్వాదయాలై బీదల నాదరించుచుండిన యెడల నిందాపాత్రులు గారని కూడ సోమయాజి చెప్పలేదా? ఆతఁడును జక్కని వసతిని సమాజించి సుఖపడుచుండెను. వీరిలాని కొందఱు పేదలాహరము లభింపక శ్రమఁజెందు చుండిరిని యాతఁడు తన యైశ్వర్యము ననుభవింపక మానునా? అట్లు చేయుటచే నాతని కేమి లాభము! నేను చెప్పుచుంటిని వినుము. చకోరాక్షి! మన మెంత ప్రయత్నించినను దేశమునం దెప్పుడును ధనికులను బీదవారును గూడ నుండురు. సుగుణవతి ధర్మపురి విశేషముల వ్రాసింది మొదల నీవు కుటుంబము నంతను వారుమారు నేయుచుంటిని. ప్రజ లెల్ల రెప్పుడాస్థితిలో జీవింపఁగలరా! కొలది కాలముననే సుగుణవతి యీపట్టును విడుచుటను నీవే చూడఁగలవు. ఆమె యిచ్చటికి వచ్చి పురమందెరమున గానసభలఁ గావింప కుండుట కడు శోచనీయము. నేడే యెవరో యాహ్వానము చేసిరిని వింటిని. ఆమెను రమ్మని నేను ప్రోత్సహింపఁదలంచితిని. ఆమె గానమును వినవలెనని నేను చెవులు కోసికొనుచుంటిని.

చకోరాక్షి కిటికినుండి బయలు నూచుచు మిన్నకుండెను. బండి గమనవేగంబునఁ బడి విశాలపథంబుల దాటి యొక వంతెనక్రిందుగ నేగి యింటి గుమ్ము కడ నిలిచెను. సోదరీమణు లిరువురును శకటావరోహణంబును గావించి గృహంతంబున కేగిరి. వారి యిట్లు పెద్దరాతివలకలతోఁ గట్టఁబడిన విశాల దిక్పథవనము. గజ నుండిరముల వలె నలంకరింపఁబడినది. ఏమాలఁ జూచినఁ బ్రతిమలు, ఛాయాపటములు, నిలుపుటద్దములు, మేజుబల్లలు, కుర్చీలు, చీనీచీనాంబరములతో నిండిన హంగతూలికా తల్పంబులు మున్నగు వానితో నిండియున్నది 1 ఏతద్వనామేధి యగు విజయరామరాజు ముంగిట ధూమపానముఁ గావించుచు నిలంబబడి యుండెను. ధాన్యపు రక్తము వలన నీ ద్రవ్యమంతయు నాతఁ డాజ్ఞించెను. అతనికి రెండు కోట్లు ధనము కలదని లోకమున వాడుక. ఈతని భార్య సుగుణవతి కక్కగారు. ఆమె విశేషాబ్దంబు 2 లావయగ్రస్తయై మంచముఁ బట్టి యుండెను. చకోరాక్షి విశాలాక్షు లిద్వరు మాత్రమే యీదంపతులకుఁ గల సంతానము. అందు విశాలాక్షి

యిరువది వత్సరంబుల ప్రాయంబునఁ దనరుచున్నది. ఆమె 1 మృద్యంగియు సామ
మార్గము గలదియు నై యుండెను. లోకజ్ఞానముకలది. ఆగర్భశ్రీమంతు లందఱినలె
విద్యనభ్యసించినది. పలువురి సహజేశము నిప్పుడే యాశించుచుండెను. పరుల నిం
చుక యవమానించుటకును, నిర్లక్ష్యముగఁ జూచుటకును బ్రారంభించినది. ఈ
యమ్మను సంతోష పెట్టుట కష్టసాధ్య మని యొకప్పుడు నవ్వులాగునను, ఇంకొక
ప్పుడు తీవ్రముగను దండెడియే యనుచుండును. చకోరాక్షి సుగుణవతివలె నించుక
పల్లెటూరు యాపురేఖలు కలది. 2 ఏకోనవింశతి సంవత్సరప్రాయమున విరాజిల్లుచు
న్నది. భూతదయచే నననీతతుల్యహృదయ క్రౌంచవాదరంబుల మనంబును హర్షిం
చిన దగుటచే నాపె జనముడే నివ్వెరిజెందుచుండెను. జనని యాగ్రహోపేతయై
కన్నులైను. లోకవ్యాపలు కాంగల యూహాపాహలఁ దనలోఁ బ్రకాశమాన మగు
చుండఁ జకోరాక్షి ప్రవర్ధమాన యగుచుండెను. తన యంతఃప్రభాధము ననుసరింప నవ
కాశము చిక్కినం బాలు నెట్టి యిక్కట్లులైన భరించి సమయోచితముగ గడుపు
కొనఁగల శక్తికలది.

విజయరామరాజు తన జేబునుండి యొక లేఖని దీసి—చకోరాక్షి! నీకొక
బాబు వచ్చినది—అనెను.

“ఇది సుగుణవతి యొద్దనుండి వచ్చినది.” అని చెప్పుచు దాని నందుకొని
యొకచోఁ గూర్చుండి విప్పి వేుటచే చదువ నారంభించెను.

తన తనూజాత రి యంతరంగమును బరీక్షించు వానివలె 4 సర్థనిమితిత్రూచ
నుండై పొగచుట్టును నొటినుండి తీసి చేతఁ బట్టి ధ్యాయులొని క్రొత్తవిశేషము లేమి?
యని యడిగెను.

చకో—వెంటకుసోమయాజి గతపక్ష మెల్ల ధర్మపురియం దుండి తత్త త్పారమా
ర్థిక విషయములఁ బరిశీలించెనట. కణ్వప్రవర్ధమానాదర్శముల సత్యాదరమున నంగీ
కరించెనట. ”

విశా—“ సుగుణవతి తన విషయ మేమని వ్రాసినది ? ” అని మెత్తని పరుపు
లతో నమర్చుబడిన పడకకుర్చీపై సుఖాసీనయై నిద్రావస్థం జెందువానివలె నుండి
పశ్చ చేసెను.

చకో—ఆమె యొకను జండాలవాటియందు గానామృతమును వర్షించుచు
న్నది. సోమనాథశర్మ గుడారమున నుపస్థానించుట ముగించి నప్పటినుండియుఁ
దన చెలిమికత్తెయగు సుమతి కట్టించు నన్న గానశాల సిద్ధమగు దనుక నొక పురా
ణాగారమునఁ బాడుచున్నది.

విశా—మనలఁ జూచుట కిప్పటికి రమ్మని వ్రాసెదను. గానరసాస్వాదనా
5 వైపులి లేని యా 6 కుగ్రామ వాసులకడఁ దన సహజపాండితీని వ్యర్థపరుపఁజనదు.

విజయరామరాజు, జంబూరుకట్టఁ బాలు మఱియొక చుట్టు నంటించెను.

విశా—సుగుణవతి వట్టి వెట్టిదని నాయభిప్రాయము. పురమందిరమున నొక్క
సారి గానముచేసిన ఢిల్లీవాసుల నందఱిఁ దైతక్కలాడింపఁగలదు. తాము వినున

1 కోమలాంగి 2 పదితోమ్మిదవ రి మనస్సును 4 సకముయూసిన 5 శేర్పరి
తనము 6 పల్లెటూరు

దేమియో యెఱుంగని మూర్ఖుల కొఱకుఁ దన శ్రావ్యగాత్రమును బూడెదలూఁ బోసిన. పన్నీటివలె వృథగావిచుకొనుచున్నది.

చకో—తానిచ్చటి కేతెంచి తన 1 శ్రవణముగ్గంబగు సంగీతశాస్త్ర జన్మజ్ఞానమును లోకవిడంబనార్థముపయోగించియుఁ దద్వ్యతిరీక్త ప్రతిజ్ఞను నెరవేర్చుఁ గలిగిన నేతప్ప నామె యిట్లు రాదు.

విజయ—“ఏమి ప్రతిజ్ఞ” అని యంతయు స్మృతినభినయించి ఓహో! తెలిసినది. అగును. అది మిక్కిలి చిత్రమైన విషయము. ముమంతుఁడు నాకొకప్పుడు ముఖ్య స్నేహితుఁడు. తంతివార్తలనంపు విద్యను మే ముభయుల మొక్క 2 దేశమునికడనే యధ్యసించితిమి. ఆతఁడు తన యుద్యోగమునకు వీరుకోలునిచ్చి కంపెనీవారికి వ్యతిరీక్తముగ సాత్యము నిచ్చినప్పు డెల్లరు నాశ్చర్యముగఁ జెప్పుకొనిరి. తంతివార్తా రిక్రీషణోద్యోగముననే తిరిగి చేరెను. గతాబ్దమునధర్మపురియం దిట్టిచిత్రవర్తలన్నియో జరిగినవి. మొత్తముమీఁద సోమయాజు యెట్లు భావించెనో వివర గుత్తావాల మగుచున్నది. నానితో నీ విషయమున ముచ్చటించవలెను.

చకో—రే సాత్యం దుపన్యసించును. ఈవిషయమునుగూడ బహుశః వక్కాజించిన నిమిషకాల మందలి నిశ్శబ్దముగ నుండిరి. ఆగోచర స్వక్రీతో ముచ్చటించుచున్న దనివలె నతాత్పరఁ జకోరాక్షి యిట్లు నెను:—“మనయాలయ సంఘము నా ప్రజ్ఞాపాలనము గావింపుచుని సోమయాజి నివేదించిన నేనగునో!”

విజయ—తీవ్రముగా నిట్లు నెను:—ఎవరు? ఏమనుచుంటివి!

చకో—వెంకటసోమయాజిని గూర్చి ముచ్చటించుకొను చుంటిమి. కణ్బుఁడు ధర్మపుర్యాలయ సంఘమునఁ దన శిష్యులకుఁ బ్రబోధించినట్లు. ఈతఁడును 4 దేశతాయతన సమాజమునకు దైవానుకరణ మహామంత్రోపదేశమును గావించి పునశ్చరణఁ గావింపుఁడని సామాజకుల బ్రార్థించిన నేమగునో యనుచుంటిని.

విశా—తేయామనీటిని ద్రావు కాలమును నూచించు చిన్నామగు గంట మ్రోగుటచే కేయనోత్థితయై “మనకా భయములేదు.” అనెను.

విజయ—అది కేవల 5 మనాచరణీయాదర్శ మని నే తలంచెదను.

చకో—ధర్మపురి సమాజమువారి యాదర్శమును దేశమున నెల్లసమాజముల వ్యాప్తమొనరింపఁ బ్రయత్నించు చుండి రని పిన్నమ్మ జాబువలనఁ జేలుచున్నది. వారట్లు చేయఁ గలిగినచోఁ బ్రజల జీవితముల యందును సమాజముల యందును, గొప్ప మూర్ఖులు కలఁగఁగలవు.

విశా—భోజనకాలలోని కేగుచు “మనము ముందు తేయామనీటిని ద్రావుదము.” అనెను. విజయరామరాజును చకోరాక్షియు నాపె పెరువెంటఁ జనిరి. నిశ్శబ్దముగ నల్పాహారముల నారగించిరి. వివశాంగియగు విజయరాముని యధ్ధాంగలక్ష్మీ కల్పాహారముల నామె కేయనాగారముననే యమర్చిరి. విజయరామరా 6 జన్మ శ్రాంత చిత్తుడై యుండెను. ఆతఁడత్యల్పముగ భుజించెను. శీఘ్రముగ 7 నాసనోత్థితుడై బయలు నెడలుచు నాడు శనివారసంసమయ మైనను గార్యంతరములచే

1 చెవికి మిక్కిలి యుంపుయన 2 గురువు 3 పంపు 4 దేవాలయ 5 చేయరాని 6 భతరలుది 7 పీటనుండిలేచి

నూరిలోనికి బోయి కొంచె మాలస్యముగఁ దిరిగి వత్తు నని చెప్పిపోయెను.

చకో—తండ్రి పెడలిపోయిన వెనుక నిట్లనెను.—ఈమధ్య తండ్రిగారు, ఆంధ్రాళనము నందుచుండిరి సుమా !

విశా—ఆవిషయము నాకుఁ దెలియదు. 1 సహజేతర చిహ్నము లేమియు నాకుఁ గానించలేదు—అని కొంచె మూరకుండి తిరిగి—చకోరీ ! నేటి రాత్రి నీవు నాటక ప్రదర్శనమున కరుదెంచెదవా ? ఏడుగంటలన్నరకు గొడవారి కంబుకంఠి మన కొఱ కిచ్చటికి వచ్చును. నీవుఁగూడ రావలసియుండును. నీవు తిరస్కరించిన నామె చిన్నబుచ్చుకొనును.

చకో—నాటక 2 దిద్దుతు నాకు లేకున్నను వచ్చెదను. నేనచ్చటి కేగ కున్నను బెక్కుపాత్రములు నా కక్షిగోచరము లగుచుండును.

విశా—పందొమ్మిదేండ్ల ప్రాయముగల పిల్ల పలుకఁదగిన మాటకాదు. ఎట్లయిన నీయూహలు చంచలములుగఁ దోచుచున్నవి. నీవమ్మను జూడఁబోవు నెడల “తా నప్పటికి మెలఁకువగ నుండిన నాటకమునుండి తిరిగి వచ్చినతోడనే వైకివచ్చి చూచెద” నని చెప్పుము.

చకోరాక్షి మాతృదేవతా సందర్శన కాంక్షచే మేడమీఁది కేగెను. కంబుకంఠి బండిచప్పు డగుదనుక నచ్చట నుండెను. ఆమె తల్లి తనభర్తయవస్థం దలంచి విచారిం చెను. ఆవిషయమున నే విశేషముగ మాటలాడెను. చకోరాక్షి చెప్పిన ప్రతి వచన ములకు వినుఁగుదలం జెందెను. —పినతల్లి జాబులొని కొన్ని వచనములవైఁ జదివి విని పింపఁ బ్రయత్నింప నామె యిచ్చగింపలేదు. నాటిరాత్రి తననేవలొ గడపెదనని చకో రాక్షి చెప్పిన తన కి యనంగీకారమును దీగ్రముగఁ బ్రకటించి పఱచెను.

అట్లుగుటచేఁ జకోరాక్షి 4 పరివేదనా దోహదమున మానసంబుతో నాట కముం జూడఁ బోయెను. ఇతర సమయములకంటె నిష్పడత్యంతసౌఖ్యముగ నుండె నని యెఱుంగును. అందుచేఁ దనలోఁ దా నెదియో మననము చేసికొనుచుఁ బరవ కాంతరంగియై యుండెను. ప్రేక్షకు లందఱు సుఖాసీను లైనతోడనే తెరనెత్తిరి. అట ప్రారంభమయ్యెను. అంద రశ్యాదరముతో శ్రోత్ర నేత్ర పర్యావందము ననుభవిం చుచుండిరి. చకోరాక్షి మాత్రము కొంచెము వెనుకఁ గూర్చుండి మాంద్యముగఁ దనలోఁ దా నాలోచించుకొన చుండెను. చకోరాక్షి చపలస్వాంత యని యామె యప్పుగారి వలన వినియున్నది. కావునఁ జకోరాక్షి పరధ్యానముగ నున్నదని యెఱింగియు ముందునకు రమ్మని పిలువక యూరకుండెను. ఈ యాత్మ జిజ్ఞాసచేఁ జకో రాక్షి తన కర్తవ్యనిర్ధారణమును గావించుకొనుట కవకాశము కలిగినది.

నేటి ప్రదర్శనము కడుంగడు రమ్యమైనది. మనోహరములగు సీనులు, అనంద కాయకములగు శృంగారప్రసంగంబులు గర్భరీర్షేదములగు 5 భీకరాల్పటులు మున్నగు వివిధ రససాంకర్యంబున 6 బ్రేక్షకుల యంతరంగంబుల క్షణంబున కొక మాదిరిగ మార్పుచుండెను. తృతీయాంకమున నొకరంగము విశాలాక్షి హృదయమును గూడ నాశ్రయించెను.

1 మామోలుకన్న మార్పు 2 చూచుకొని 3 ఇష్టములేకపోవుటను 4 విచారము, 5 భయంకరములగు నట్టహాసములు 6 చూచుచారి.

అర్ధరాత్రమున నొక బ్రహ్మాండమగు వంతెన కాన్పించెను. దానిక్రింద నొక గొప్ప నది తీరశేగంబునఁ బ్రవహించుచుండెను. మిన్నముట్టిన గోవురము పురప్రాసాదాగ్రంబునఁ బ్రస్ఫుటంబుగఁ గన్నట్టుచుండెను. అట్టి తరుణిమున నొక బాలిక వంతెన మీదికెక్కి తుణకాల మచ్చట నిలువంబడెను. ఆబాలిక యెవరికొఱకొ యాతుగతఁ బరీక్షించుచున్నట్లు కాన్పించెను. పలువురు వంతెనం దాటుచుండిరి. అందొక యువతి సేతుమధ్యంబున నిలువంబడి అంచుగోడమీదనుండి నీటిలోనికి వంగి యుండెను. ఆమె మోము కవళికఁ బరికించిన దుర్భర దుర్దశ దుఃఖాక్రాంతయై యాత్మ హత్యఁ గావించు కొన నెంచిన దానివలె బాడకట్టెను. ఆమె నెమ్మదిగఁ బట్టగోడపై నెక్కి నదీప్రవాహంబునఁ బడఁబోవు నవసరంబున పయినఁ జెప్పిన బాలిక యీమెం జూచి యెద్దియో యడవిజంతు వరచినట్లు పెద్ద కేకఁబోచు మెఱుమువలె బరువిడి యాతరుణిం జేరి చీరచెరఁగును బలాత్కారముగఁ బట్టుకొని తనకీర్తిసంతను వినియోగించి వెనుకకు లాగెను. ఆతరుణిమునఁ బటాక్షేపముగఁ బాత్రలు చెండు ప్రవేశించెను. వారంతమమున్న నాటకమున నటించిన వారే ఒక సుందరోన్నత పురుషుండు సాముచేసి గరిడి కట్టినవాడు, 1 కాంచనాంబరధారియు నతని సేవకుండు పీఠిరువురు గుర్భర భేరావస్థచే మరణోన్ముఖయైన యా యువతియుఁ దల్లికై పరితపించుచున్న యామె 2 తమాజాతయుఁ గడు బీదదశఁజే జనిగి కుత్తునియలై దేహము సంతమ బయల్పరచుచు దుర్వాసనా రి దూషితము లగు మలిన దీర్ఘ వస్త్రధారులై యుండిరి. ఈపురుషు టిద్వరు నాయాత్మహత్యను నివారించిరి. వారి సంభాషణమునవల నాయువతియు నాపురుషుండు 4 నేకోదరులని తేలిసది. బీదప నారంగము హస్తినాపురప్రాంత నిమ్మజాత్యాకరముగ నొక చిన్నగుడిసెగ మారెను. మనదేశమున నత్యంత దారిద్ర్యము ననుభవించుచున్న దౌర్భాగ్యుల దురవస్థలఁ దేటులెల్లముగ వెల్లడిసేయునట్లు ఆతిదాక చక్రముగఁ జెరవై లిఖింపఁబడియున్నది. లేఖరి కడుంగడు నేర్పరియని యొప్పుకొనక తీరదు. చినిగి జల్లడవలె దూట్టుపడియున్న వస్త్రములు తావుచాలమిని గ్రక్కిరిసిన పళ్లకుటి రంబులు నీచాతినిచ ప్రసర్తనములు విరిగి ముక్కలైన కర్పిలు, గలిగి దేవుని ప్రతిబింబములుగ నిర్మింపఁబడిన మానవులు. పశ్యాదులకైన ననర్హులగు రీతుల నివసించు విధానమును బహుచమత్కారముగఁ జిత్రించి చిత్రకారుండు తన లేఖనానైపుణ్యమును వెల్లడించెను. దానిం జూచుచున్న విశాలాక్షివంటి ప్రేక్షకులు మొకమలు పరువులచే గమర్పఁబడిన వాలుకుట్టలవై సుఖాసీనులై చీనిచీనాంబరముల తెరల మాటుననుండి చూచియు 5 విషాద కంపితాంగులై తెరవైనున్న వారి సామీప్యముచే మైలవడుదు మని భయపడిరి. కాని చకోరాక్షి మాత్ర 6 మనిమేషయై మనోభావములు వెల్లి విరియ నీరంగము నత్యాదరముతో 7 నధరస్పందము గావింపకయే పరికించెను.

బీదప నొక జమీందారుని గృహరంగము ప్రదర్శింపఁబడెను. ధనికుల గృహ మర్యాదలఁ దెలుపు నీరంగముఁ జూచినతోడనే ప్రేక్షకులలోఁ దెక్కండ్రు బ్రతికి తిమి' అని నిట్టూర్చిరి. గతరంగమునకును దీనికిని గల తారతమ్యము విశేషముగ నుండెను.

1 బంగారుబట్టఁ గట్టినవాడు 2 కూతురు రి నిందింపఁబడిన 4 ఒక కడుపున బుట్టినవారు 5 దుఃఖము 6 కన్ను మూయక 7 పెదవిగడుపక.

ఈచెంటి నొకదాని వెనుక నొకదానింజూపిన ప్రదర్శనావైపుణ్యమున నీయవస్థాభేదములు, ప్రస్తుతములయ్యెను. నాట్యరంగస్థలమున ప్రసంగములు జరుగుచుండెను. సముచితపాత్ర ప్రవేశ! నిష్క్రమణములు సాగుచుండెను. కాని చకోరాక్షికివన్నియు నాటలేదు. వంటె నవై జరిగిన విషయమును పతితుల వసతులను మాత్రమే యామె నాకర్షించెను. లోక దుస్థితి కారణముల నామె యిందనుక నాలోచింపలేదు. అందుకు దగిన వయస్సు లేదు. దీర్ఘలోచన గావించు నభ్యాసమును లేదు. కాని మిక్కిలి విచారించెను. నిమ్నోన్నత స్థాన తారతమ్యము నామె గుర్తించుట కిది మెదలుకాదు. ఈవిషయ మామె మనఃఫలకము నాశ్రయించి వేధించుటచేతనే వికాలాక్షి యనినట్లు, చంచల' యైనది. కావుననే ధనవంతులగు స్నేహితు లందఱు “ మిక్కిలి యస్వాభావిక ” మనిరి.

వికా — కారమ్ము ! చకోరాక్షి ! నీ వింటికి రావా యేమి ?

ఆట ముగిసినది. తెరను దింపివైచిరి. 2 రణగుణధ్వని నేయుచు బ్రజలు వెడలిపోవుచుండిరి. కొందఱు నవ్వుకొనుచు ముచ్చటలాడుచుండిరి. లోక దుస్థితిని జక్కఁగాఁ బ్రదర్శించి రనుకొనుచుండిరి.

చకోరాక్షి యందఱితోపాటు లేచి వెడలిపోయెను. ఆమె మనస్సు నాక్రమించిన విషయము నాటకాంతమునైన గుర్తింప నీయలేదు. ఆమె మందబుద్ధి కలది కాదుగాని కొన్ని విషయముల నాలోచించునప్పుడు సంఘమునున్న నొంటిగ నున్నట్లే భావించును.

ఆక్కసెల్లెం డ్రెలునేరి చావడిలోని కేగఁగనే చెల్లీ ! “ నాటక మెట్లున్నది? ” అని యక్క యడిగెను.

నటకుల రచనావిధాన సారస్వతమును చకోరాక్షి చూడ్చుముగా గ్రహింపఁ గలదని జ్యేష్ఠభగిని యెఱుంగును.

చకో — లోక జీవనమును జక్కఁగాఁ బ్రదర్శించి రనియే తలంచితని.

వికా — నటనా కాళమును గూర్చి నే నడుగుచుంటిని.

చకో — వంటెనమీఁది చర్యను బహుస్వభావసిద్ధముగ నటించిరి. అందును స్త్రీపాత్రము కడు సచుంజనముగ నున్నది. పురుషపాత్రము కొంచెము వ్యగ్రముగఁ దోచినది.

వికా — అటులా ? నాకది మిక్కిలి బాగుగనున్నది. సవరోదయ తిరువురుఁ దమ బాంధవ్యమును దెలుపుకొని నప్పటి సంభాషణము చిత్రముగ లేదా ? నిమ్న జాతుల ప్రదర్శనము కడు భయంకరముగ నున్నది. 3 దృశ్యప్రబంధములలో నట్టి ఘోరములఁ జూపరాదు. ప్రేక్షకుల కతి కష్టముగ నుండును.

చకో — ఆ నిమ్న జాతుల జీవితము లింకను గవ్వతరములుగ నుండునుగాదా !

వికా — అగును కాని మన మట్టివారి జీవితములఁ గాంచు నిమిత్త ముండదు. మనముడబ్బునిచ్చి కాంచిన ప్రదర్శనమున నే యట్లుగనున్నది.

వికాలాక్షి చావడిలోని కేగి బల్లమైనున్న పల్లెరమునఁ గల పండ్లను గారెలను దీసికొని తినుచుండెను.

చకో—నీ వమ్మను జూడఁ బోయెదవా ?

విశా—నేనీరాత్రి యమ్మకు శ్రమ గలిగించను. నీవచ్చటి కేగిన నే నలసి యుండుటచే రాలేదని చెప్పుము.

చకోరాక్షి తన తల్లిగదివైపునకుఁ బోయెను. ఆమె మెట్ల నెక్కి పెద్దగదిని సమీపించు నప్పటి కచ్చట దీపము వెలుగు చుండెను. తల్లియొద్ద నుండు కంఠుకి యామెను లోనికి రమ్మని పిలిచెను. తల్లిగారి మంచమును సమీపించిన తోడనే “ కంఠుకిని వెళ్ళిచామ్మని చెప్పుము ” అని తల్లి పలికెను.

చకోరాక్షి కాళ్ళరమ్మను కలిగెను. ఐనను దల్లి చెప్పినట్లు చేసి పిమ్మట నీచేచా స్థి యెట్లున్నదని యామె నడిగెను.

తల్లి—అమ్మా ! నీవు ప్రార్థన నేయఁగలవా ?

ఈవిధమున నామె మున్నెన్నఁడు మాటలాడియుండమిని చకోరాక్షి కద్దుత ముగ నుండెను.

చకో—అమ్మా ! ఏమట్లునుచుంటివి ? అట్లే ప్రార్థించెదను. ఇట్లుడుగ కారణ మేమి ?

తల్లి—తల్లీ ! నాకు భయపగుచున్నది. మీ లండ్రెగారు—నేటిదిన మంతయు నాయన విషయమై నాకేమో తెఱగ నున్నది. నీచే బ్రార్థన జేయించవలెనని యున్నది.

చకో—ప్రార్థించెదను విచముతల్లీ !

తల్లి—సరే ! ప్రార్థించుము !

చకోరాక్షి తన తల్లిమంచముదగ్గఱ భూమిపై మోకారించి వంగి స్వనాస్త్రమున మాతృకర్పణా మొనర్చెను. తల్లికరము 1 కరము 2 ప్రకంపిత మగుచుండెను. చకోరాక్షిపై యామె యంత కరుణ నెప్పుడు జూపి యెఱుంగదు. ఇందువలన నే తల్లి కామెపై విశ్వాసము పొడముచున్నదని గ్రహింపనగును.

ఆమె యట్లే యుండి ప్రార్థింప దొడంగెను. ఇంతకు మున్నెన్నఁడు బిగ్గరగఁ బ్రార్థించి యెఱుంగదు. ఆమె ప్రార్థించినప్పుడు మాతృ మనోగతాభిప్రాయముల ననుసరించి యుండ ను. కావుననే ప్రార్థన ముగిసిన వెనుక రోగికి సరములపట్టు నడలి నీళ్ళబ్రముగ నేడువసాగెను.

చకోరాక్షి కొంతదనుక తల్లియొద్దనే యుండెను. తల్లికి దనతో పనిలేదని తెలిసికొనిన వెనుక వెళ్ళుటకై లేచెను.

చకో—అమ్మా ! నీకు వందనము. రాత్రి నీకు బాధగానుండిన నన్ను విలువ నంపుము. కంఠుకి యిచ్చటనే సీద్దముగ నుండును.

తల్లి—ఇప్పుడు నాకు స్వస్థతగానున్నది.

చకో—వెళ్ళఁబోవును.

తల్లి—అమ్మా ! నన్ను ముద్దు పెట్టుకొనరా ?

చకోరాక్షి వెనుకకు మరలి తల్లిని సమీపించి యామెమోముపై వంగెను. ఆమె

కీ ప్రార్థన యెంత యధ్యుతావహముగ నుండెనో 1 మంబనము నట్లే యుండెను. ఇకో రాక్షి గదివిడిచి పోవ నామె కపోలము లశ్రువూరితములై యుండెను. ఆమె బాల్య దశనుండియు నెన్నఁ జేడ్చి యెఱుంగదు.

ఆదివారము ప్రాతఃకాలమున విజయరామరాజు మందిరము నిశ్శబ్దముగ నుండెను. పిల్లలు సహజరీతిని పదునొకండు గంటలకు దేవాలయమున కేగిరి. తండ్రి యాలయ సభ్యుఁడు కాడుగాని ధనసహాయమును జేయుచుండెను. ప్రాంతముగాఁ బ్రాతరాధానకే పోవుచుండును. నేడదయ భోజనమునకుఁ గ్రిందికి దిగలేదు. అనారోగ్యముగ నుండుటచే నిలువెడలఁ జాల నని వార్త నంపెను. కావున సోదరీ మణు లిరువురుమాత్రమే వేగముగల గుఱ్ఱములఁ బూనిన రథమువై 2 దేవతాయతనమున కేగిరి.

3 అభ్యాసానుసారము వెంకటసోమయాజి పాణిద్వారమున లోనఁ బ్రవేశించి యున్నతాసనమున నున్న సత్యవేదగ్రంథమును దెరువ నేగి నవ్వుడు కాంచిన వారెవ్వరును వాని ముఖవైఖరియందుఁగాని, యాచరిణమునఁ గాని విపరీతముల జేసిని గాంచలేదు. ఆరాధనక్రమమును యధావిధిగా నడపెను. ఆతఁడు నెమ్మదిగ నుండెను. కాని గాత్రము గంభీరముగ నుండెను. ఆతఁడు ప్రార్థించునప్పుడు ప్రప్రథమమునఁ గ్రూర్త వింతలు పొడనూపెను. ఢిల్లీపురీబోధకుఁడై ప్రవర్తించిన ద్వౌదశాబ్దములలో నెన్నఁడు నింత స్వాభావికముగఁ బ్రార్థించియెఱుంగఁడు. క్రీస్తు ననుసరించు విధానమున నవీనాదర్శముల గ్రహించిన నూత్నముగ నాచరింప నమకట్టిన వాఁడెట్లు పూర్వ రీతిని ప్రార్థింపఁగలడు? స్వాతిశయమును, వివ్యగర్వమును, నాగర కాఢ్యతయుఁ గలిగిన మతాధిపతియగు సోమయాజి స్వల్పదినములలో దన స్వభావమును సాంతముగఁ మార్చుకొని, బాలునివలె నేడ్చుచు మోకాళ్ళూని తన యాదిత్యవాసర ప్రసంగమును బ్రభుసమృతముగ నడిపింప కత్తి నొసంగుమని వేడుకొను నని యా సామాజికులలో నెవ్వరనుకొనఁజాలరైరి. అట్లు లయ్యు దేవాలయోపన్యాస 4 వేదికనుండి మున్నెన్నఁడును వినియెఱుంగని స్వభావ ప్రేరితమును కఠినాంతరంగములఁ గూడఁ గరగించు నదియు నగు ప్రార్థనను గావించెను.

ప్రార్థన ముగిసిన తోడనే నిశ్శబ్దముగ నుండు తరుణమునఁ బరీశుద్ధాత్మ యా సమావేశముపై వెల్లివిరిసినట్లు ఎల్లరకును బొడకట్టెను. మిక్కిలి యజాగ్రతగ నుండు వారికిఁ గూడ గోచర మయ్యెను. కదిపినంత మాత్రమున నుప్పొంగు పారమార్థిక స్వభావము గలది యగుటచేఁ జకోరాక్షి 5 స్వభావాతీతమగు నీచుహచ్చక్తిచేఁ బ్రకంపితయయ్యెను. ఆమె తలనెత్తి బోధకుని వంకఁ జూచినప్పు డామె వీక్షణప్రసారముల భావినూచనలు ప్రచ్ఛన్నములై యుండెను.

ఈవిషయమున నామె యేకాకినికాదు. ప్రార్థనా విధానమును బట్టియే గ్రహించి సామాజికులలోఁ గొంగ టివిధంబున సంసిద్ధులై యుండిరి. మందిరము నందలి శ్రీ పురుషు లందఱును ముందునకు వంగి వినఁ గుత్సానాలులై యుండిరి. తాను ధర్మపురి యాత్రఁ గావించి నేర్పిన విషయముల నుద్ఘాటించి చెప్ప నుపక్రమించినప్పుడే దైవాత్మచే మందిర మెల్ల నిండిపోయెను.

నే నిప్పుడే ధర్మపురి కేగి వచ్చితిని. అచ్చట దైవప్రేతములై చేయబడుచున్న విశేషముల మీ కిందుకఁ దెలుప నుద్యుక్తుడై నైయుంటిని ” అని సోమయాజి శ్రోతల నందఱిఁ దేరిపారఁ జూచెను. వారందఱుఁ దన వాక్యముల నాదరింపవలయు నను తుత్తుచాలమున ఏమిచేయుదురో యను సంశయమాను వాని మనంబునఁ బెనగు లాడుచుండెను. ధనికులు నవనాగరకులు, సంస్కర్తలు, సకలమోదములఁ దులఁ దూఁగువారు నగు తన శిష్యులలో నెందఱు తాఁ జెప్పబోవు సదుపదేశము నను సరించెదరు ? అతని కీ విషయమగమ్యగోచరముగ నుండెను. తాను మాత్ర మరణ్యమున శోధనలకులొనై బయలుబడి కష్టముల నంద సిద్ధముగ నుండెను. అట్లు తుణకాల మాగి పిదప నుపకమించి తనయాత్రార్థము నెల్లఁ బూసఁగ్రుచ్చిన ట్లుపన్యసి గెచెను. ధర్మపురిం జరుగుచున్న విషయముల నీ ప్రజ లింతకుఁబూర్వమే కొంత వినియుండిరి. ఈప్రతిజ్ఞాఫలమును దేశమునం దెల్లవారును నిరీక్షించుచుండిరి. దేశమునఁగల సమాజములెల్ల నీప్రతిజ్ఞాపాలనమునఁ దోడ్పడఁ దగిన కాల మాసన్నమైన దని కల్పించు నిశ్చయించెను. ధర్మపురియం దీ విధాన మత్యానంద ! దాయక నుగుటచే నెల్లరు దీనిఁ బొల్లొనుటయే సమంజసము. దేశమునం గల సమాజముల నిదివఱకే సహకార సంఘము లేర్పడి సాధ్యమగు నంతదనుకఁ బ్రభుమార్గానసరణమునకు గడంగినవి. దాన సామాన్యముగఁ బారమార్థిక బుద్ధి విస్తరింపనిది.

ఈవిషయముల నన్నిటిని సోమయాజి సక్రమముగ నుడివి పిదపఁ దన యుద్యమమును నెల్లడించెను. చోరాక్షి ప్రత్యక్షురమును నిదానముగ నాకర్ణించెను. ఆమె వికలాక్షి ప్రక్కఁ గూర్చుండి యుండెను. వామాగ్నిహోత్రములకుఁ గల తారతమ్యము వారికి బాసఁగియుండెను. వికలాక్షికి గూడ నీ ప్రసంగవశంబున నిఁచుక మానసోద్రేకము కలిగినది.

సోమ—“ ప్రియమిత్రులారా !—ధర్మపురి క్రొస్తవ సమాజ మేప్రతిజ్ఞను గావించినదో చానినే ఢిల్లీసమాజమువారగు మీరు గూడ నాచరింపవలయునని కోరుచున్నాను. దీని కలన మీకును నాకు నెట్టి కష్టముఖములు కలుగునో నే నెఱుంగుదును. మన యనేకాభ్యాసములఁ దారుమారుగ మార్పుకొనవలయును. ఉచ్చస్థాన పాతమును గూడ సహింపవలయును. వెక్కండ్రకు ధననష్టము సంభవింపవచ్చును. ఇవి యన్నియు శ్రమలే యగును. ప్రభువు నాశ్రయించుటయనఁ బ్రథమ శతాబ్దమున నేమి యర్థమో యిప్పుడు నదియే. ధననష్టము, శ్రమ, కష్టమనభవము, క్రొస్తవేతరముల నెల్ల విస్మరించుట, క్రీస్తు ననుసరించుట యన నర్థమేమి! అప్పుడేమి యర్థమో యిప్పుడు నదియే. మీలో నీప్రతిజ్ఞను బరిపాలింపఁ దలంచిన వారందఱును ప్రభువు చెప్పిన విధమున వాని ననుసరింతు మని వాగ్దానము నేయుడు. ”

ఇవఁకుఁ బ్రసంగమును గొంచెము నిలిపి సామాజికులవంక తిరిగి తేరి పారఁ జూచెను. వారిలోఁ బ్రస్ఫుటముగఁ గాన్పించు చున్న కదలికవలననే తన ప్రసంగము యొక్క ఫలితమును గ్రహించెను. పిమ్మట నెమ్మదిగా నీ ప్రతిజ్ఞను గావించఁ దలంచిన వారందఱును ఆరాధన ముగిసిన తనుక నిలిచియుండు దని వక్కాణించెను.

పిదపఁ దన సమాజ ప్రసంగము నుపక్రమించెను. “ప్రభువా ! నీ వెచ్చటికిఁ బోయిన నేను నిన్ను వెంబడించెదను.” అను మత్తయి సువార్త VIII 19 వచనమున, ఆధారము చేసికొని మాట్లాడెను.

ప్రవర్తనయొక్క యాంతరంగిక విషయముల స్ఫురించెను. 1 జీశున యభ్యాస యోగసారమే ప్రస్ఫుట మయ్యెను. క్రైస్తవ ప్రథమ శతాబ్ద విషయముల నుద్ఘాటించెను. చిరకాలమునుండి యెల్లరును విస్మరించిన క్రైస్తవ శబ్దార్థమును 2 బునరు ద్విధ భావించెను. ఎవఁడైనఁ దన జీవితకాలమున నొక్కసారి ప్రవచింపఁ దగిన ప్రసంగముగఁ బరిణమించెను. ప్రజ లెల్లరు తమ జీవితకాల మంతయు ననుసరింపఁ దగిన సర్వోత్కృష్ట ప్రసంగమును గావించెను.

శ్రోత లందఱు నిశ్శబ్దముగ నుండ దైవతారాధనము ముగిసెను. పిదప నొక కొకరితో ముచ్చటించుకొనుటలో నించుక ధ్వని ప్రారంభ మయ్యెను. జనులు గుంపులు గుంపులుగ లేవ నారంభించిరి. లేచి పోవువా రతి ప్రయత్నముచే నట్లు నేయుచుండిరిని స్పష్టపడఁజొచ్చెను.

వికాలాక్షి నిర్విచారముగ లేచి తిన్నగ సింహద్వారము కడ కేగి నిలిచి— చకోరాక్షి ! పోవుదము రమ్మ. —అని పిలిచెను. అప్పటికి గుడిలోని భక్త లెల్లడల లేవ నారంభించిరి.

చకో—నే నప్పుడు రాను—అనెను.

చకోరాక్షి యిట్టి సమాధానముల నిచ్చుట వికాలాక్షి యెఱుంగును. ఆమె చెప్పినంతయుఁ జేయు నని కూడ నెఱుంగును. అట్లు లయ్యి వెనుకకు మరలి చకోరాక్షి కూర్చుండి యున్న చోటునకు వెళ్ళి 3 కొహరుజిత లోచనయై యిట్లు నెను—

వికా—చకోరాక్షి ! ఇది కేవలము తప్ప. నీ వేమి చేయఁగలవు ? మనకుటుంబమున కంతకు నష్టభ్యాసిన తెచ్చెదవు. నాయనగా లేమందురు ? పోవుదము రారమ్మ.

చకోరాక్షి తోబుట్టువును దేరిపారఁ జూచెనుగాని వెంటనే ప్రత్యుత్తరము నీయలేదు. మార్గదర్శి వగుమని దైవమును నికరణకుద్దిగ వేసుకొనుచున్నట్లు అధర స్పంద ముద్బోధించుచుండెను. ఆమె 4 శిరఃకంపమును గావించెను.

చకో—నేను రాను. ఇచ్చట కొంచెమునే పొగి ప్రతిజ్ఞాపాలన ప్రమాణమును గావించిన తరువాత వచ్చెదను. దాని ననుసరించుటకు సంసిద్ధముగ నుంటిని. దీనిని నేనేల చేయుచుంటినో నీ వెఱుంగవా ?

వికాలాక్షి యామెను గూరదృష్టితోఁ జూచెను. పిదప గిరుక్కున మరలి లేడి వలె రెండంగలలో గుడినుండి వెడలిపోయెను. తన స్నేహితులతో ముచ్చటించుట కైన నిలువంబడలేదు. ఆమె యాలయపు ముంగిలిని జేరునప్పటికి గొడేవారి కంట కఠి మెట్లను దిగుచుండెను.

కంట—“అయితే నీవు సోమయాజిగారి యుపసంఘమునఁ జేరుటలేదా ? ” అని హేళనగాఁ బలికెను. వికాలాక్షి మోము రౌద్రరసంబున నెఱ్ఱఁబాటెను.

వికా—లేదు. నీవు చేరదవా యేమి ! ఇది కేవలము వ్యర్థప్రయత్నము. ధర్మ

1 గురువుయొక్క 2 తిరుగఁ జెలియనట్లు 3 కొఘముచే నెఱ్ఱబడిన నీత్రములు. 4 తలనూపెను

పురిమందు జరుగుచున్న దెల్ల పుత్రవ్యామోహ మనియే నా తలంపు. అచ్చటి వార్తల నెల్ల నుగుజవతి మాకుఁ దెలుపుచునే యున్నది.

కంబు—అవును. ఈ ప్రతిజ్ఞాపాలనమునఁ బెక్కండ్రు లెక్కకు మిక్కుటములగు నిక్కట్లల పాలుగుమండిరని తెలియుచున్నది. సోమయాజి యిచ్చటఁగూడ ననవసరమగు మానసోద్వేగమును బురికొల్పుచుండెనని నా నమ్మకము. మన క్రైస్తవాలయ సమాజమును రెండుగ విభజించిన సర్దింపుకొన నవకాశము లేని వారు మన సమాజమునఁ బెక్కండ్రు కలరు. నే నట్టివారిలో నొకఁడెను.

పీదప వారిరువురు నిమ్మిమించిరి. విశాలాక్షి యిటు జేరునప్పటికి జనకుం డెప్పటియట్లు చుట్టఁ గాల్చుకొనుచు వసారాలోఁ బచారు నేయుచుండెను. ఈమె లోనఁ బ్రవేశింపఁగ నే “ చకోరాక్షి యెచ్చట నున్నది? ” అని యడిగెను “ ఆరాధనాంత సమావేశమునకై వేచియున్నది. ” అని నూక్కుముగా సమాధానము విశాలాక్షి చెప్పెను. 1 బహిరాచ్ఛాదనమగు శాలువను దీసివైచి లోనికిఁ బోవుచుండఁ దండ్రీపిలిచి —“ఆరాధనాంత సమావేశ మంటి వదియేమి? ” అనినను.

విశా—వెంకటసోమయాజి మన క్రైస్తవాలయ సమాజమును ధర్మపురీ ప్రతిజ్ఞ నామోదింపుమని కోరెను.

విజయ రామరాజు చుట్టను నోటినుండితీసి మనఃప్రకోపముచే వశ్యతా నలుప నారంభించెను.

విజ—వేంకటసోమయాజి యింత పనినేయు నని నే ననుకొనలేదు. సమాహమునఁ బెక్కండ్రు చేరిరా ?

విశా—నాకుఁ దెలియదు. నే నందుఁ జేరలేదు.

ఇట్లు తన శృంగార బ్రత్యుత్తరము నిచ్చి విశాలాక్షి మేడమీదికి వెడలిపోయెను. విజయరామరాజు వాతాయనమును దరిసి వీధిలో నటునిటుఁ బోవువారిం జూచుచుండెను. అతనిచుట్ట యారిసోయినది. కాని దానిని నింకను ప్రేరేపితా నలుపుచునే యుండెను. పీదప గదిలో నటునిటుఁ బచారుచేయు నారంభించెను. 2 మహానసాఘ్రతకుండు వంట సిద్ధమైన దని వచ్చి చెప్పెను. చకోరాక్షి వచ్చుదనుక వేచియుండు మని వాని కనుజ్ఞ నిచ్చెను. విశాలాక్షి మేడదిగి పఠనమందిరమునకేగెను. విజయరామరా జంతకును నొడుదుడుకుగా గదిలో నటునిటుఁ దిరుగుచునేయుండెను. తిరిగి తిరిగి వేసరి వానకుర్చివై నొరిగి తనలోఁ దా నెద్దియో దీర్ఘలోచన గావించుచుండెను. ఇంతలోఁ జకోరాక్షియు నింటికి వచ్చెను.

తండ్రీలేచి యామె కి కభిముఖముగ నిలిచెను. తానిప్పుడే పరిసమాప్తి నందించి వచ్చిన సదృశ సమావేశ విషయములనే చకోరాక్షికి మానసోద్వేగము మెండై యుండెను. ఆవిషయముల నామె యితరులతో మిక్కిలిగ ముచ్చటించఁ దలంపలేదు. ఆమె చావడంలో నడుగునప్పటికి విశాలాక్షియుఁ బఠనమందిరమునుండి యచ్చటికి వచ్చెను.

“ ఎందఱు నిలిచిరి ” అని విశాలాక్షి యడిగెను. ఆమె వైఖరి చిత్రముగ నుం

డెను. సంగతులఁ దెలిసికొన నాతురపడెను. భక్త్యుక్తి విషయముల నామె మూఢ విశ్వాస జనితము లని భావించెను.

“ శతమాన ” మని చకోరాక్షి బదులుచెప్పెను. విజయరామరాజు 1 నిర్విణ్ణుఁడయ్యెను. చకోరాక్షి చావడినుండి వెదలిపోవుచుండెను. ఆతఁ డామెను పిలిచి యిట్లనెను—

నిజ—నీవు నిజముగా నాప్రతిజ్ఞను నెరవేర్చు దలంచితివా ?

చకోరాక్షి వివర్ణ మయ్యెను. తల్లీ ! యీ సమావేశకాలమున నీవచ్చట నుండిన నన్నిట్లు ప్రశ్నింపుమని యనుచున్నదో యనునట్లు ఆమె 2 కపోలకంఠ ప్రదేశము లరుణములయ్యెను. ఒకతఁడాకాల మచ్చట నిలిచి భోజనమునకుఁ గొంచె మాలస్యముగ నచ్చెద నని తీమార్పణము చెప్పి మేడయొడికిఁ దల్లిం జాడబోయెను.

మాతాపుత్రకలకు జరిగిన సంభాషణము నెవ్వరు నెఱుంగరు. పాతఃకాలారాధ నావంతరమున సోమయాజి ప్రేరేచ నుపసంఘముగాఁ జేరినతరి నా సమావేశమునై బరిశుద్ధాత్మ యెంత తీవ్రముగాఁ బ్రసరించెనో చకోరాక్షి తల్లికిఁ దెప్పియేయుండ నను. పరిశుద్ధాత్ముని సహవాస మింత విశేషముగ లభించునని చకోరాక్షి యెన్నఁగ దనుకొనలేదు.

గతరాత్రి తల్లికోర్కినై దాను ప్రార్థించుటవలన తప్పులేనియెడల నీసమావేశ విషయముల నామెకు 3 నివేదింప వీలుకలుగుటయుఁ గలబోనివార. పిదపఁ దుదకుఁ జకోరాక్షి భోజనకాల కేగి తల్లిని తోఁబుట్టువును గలిసికొని నవ్వుచే సంఘసమావేశ విషయముల వారితోఁ జెప్ప నుత్సాహపడలేదు. వీరి కీవిషయమును దెల్పుట యంభునకుఁ జంద్రోదయ వర్ణనము గావించిన ట్లుగునని యామె తలంచి 4 విరమించెను. ఆ నాటి సాయంసమయమున సంజాతెంజాయ 5 మాతాయనములనుండి భవనము నెల్లెడల దేదీప్యమానముగఁ బ్రకాశింపఁ జేయుచుండ నొకమూలమున్న గదిలోఁ దలుపులు మూసికొని యొంటిగఁ జకోరాక్షి 6 నిర్వికల్ప నిష్కారవృత్తి తేజోకాయత్ర చిత్రంబున 7 నవ్రాధూతోత్తమాంగియై ప్రార్థింప దొడంగెను. తన మనోగతాభిప్రాయముల నెల్లఁ దండ్రియగు భగవంతునకు నివేదించి యాతని సహాయమును బ్రతీక్షించి, సంతృప్తాంతరంగియై ముగించి లేచి తలయెత్తి చూడ, తన జీవితాశయముల భగవద్దర్పణము గావించి మించిన జేరక 8 నవ్వు వదనావించుంబుభాతి నతిశయించి స్వచ్ఛంద దర్పణమువలెఁ బ్రకాశించు చుండెను.

ఆసాయంకాలముననే సోమయాజి తన 8 యధ్ధాంగలక్ష్మితో నాటి సభావిశేషములు ముచ్చటించుచుండెను. ఆదంపతు లిరువురు నేకాగ్రచిత్తమున నీయుత్తమాశయము నవలంబించి నూత్న మతావలంబుల భాతి నిర్మలముగఁ బనిసేయ జారంభించిరి. వారుభయము నీప్రతిజ్ఞాపాలనమున సమాజమునకును దయకును గలుగనున్న మార్పులను గుర్తెఱుంగక పోలేదు.

చాటిట్లుసంభాషించుకొనుచుండ సింహద్వారముకడగంటమోగెను. సోమయాజి వెళ్ళి తలుపును తెరచిఁ జూచగాఁ దీక్షితులవారా ! లోనిది దయ సేయఁడు. అనెను.

1 తెల్లపోయెను 2 చెక్కిళ్ళు 3 చెప్పుటకు 4 తురకుండెను 5 కిటికీలు 6 నిర్వికల్ప నిష్టతోఁగూడి 7 మంచిన 8 భార్య

స్వరద్రూపియు నాచానుభావపు నగు నొక పురుషుడు చావడిలోని కరు దొంచెను. దీక్షితులు మిక్కిలి పొడవరియు, విశాలవక్షుడును ఉచితావయవన్నూ ర్తిచే మనోహరుడును నగునగాని 1 యస్వాభావిక మావపుని వలె జూపట్టడు. క్రొత్తగఁ జూచువారి కీతఁడు విశేష దేహపరిశ్రమ గావించిన మహాదార్ధ్య సంపన్నుఁ డుగఁ బొడకట్టును. పిదప నవనీత తుల్య మగు దయాద్రౌ మృదయుఁ డని గోచ రించును.

ఆతఁడు లోనఁ బ్రవేశించి సోమయాజి యర్ధాంగలక్ష్యిని దరిసి యామె 2 ననున యిచ్చెను. పిదప వారు మువ్వరును గూర్చుండి కొంచెము కాలము ముచ్చటించు నప్పటి కెవ్వరో పిలువ సోమదమ్మ వెడలిపోయెను. స్నేహితు లిరువురును సంభాషిం చుకొనుచు నొంటిగ నుండిరి.

చావడి నంటియున్న దక్షిణపు దిక్కు వసారాలో నున్న నిమ్మ విశాలాసన మువై దీక్షితులవారు కూర్చుండిరి.

దీక్షి—తన సహధ్యాయుడగు సోమయాజివంకఁ గన్నెత్తి చూచి యిట్లు నెను—శేషు నీవు మిక్కిలి కఠినమైన పనికి బూనుకొంటివి. మధ్యాహ్నమున నేనా విషయమును వింటిని. నేటిరాత్రి నీతో నావిషయమున ముచ్చటింప నిశ్చయించుకొని వచ్చితిని.

సోమ—తన సహధ్యాయుడగు దీక్షితుని సమాధమునఁ గూర్చుండి తన చేతి నాతని భుజమువై వైచి—“ నీవరుదొందినందులకు నేను మిక్కిలి సంతసించుచుంటిని. మిత్రమా! నా యుద్యమమున నీవు బూర్తిగ గ్రహించితివా ” అనెను.

దీక్షి—నేను గ్రహించినదియే యనుకొనెదను. అగును. తెలిసికొంటిని.

దీక్షితు లిట్లు నెమ్మదిగను దీర్ఘాలోచనతో సమాధానము జెప్పెను. ఆతఁడు తన పొడియుగంబును గట్టిగఁ బట్టి కూర్చుండెను. ఆతని ముఖమున భూతదయయు, 3 ప్రబోధరణ భావమును నేవయు, ప్రస్ఫుటముగఁ బ్రకాశించుచుండెను. ఆతఁడు తిరిగి కన్నుల నెత్తి తన మిత్రునివంకఁ జూచెను.

దీక్షి—మిత్రమా! సోమయాజి! మన మాబాల్యమునండియు మన మొకరి నొకరము బూర్తిగ నెఱుంగుదుము. ఆలయనేవయందు మన మవస్థాంతర భేదములచే మార్గాంతరముల నున్న ను క్రైస్తవ నేవయందు ఆభేదబుద్ధితోడనే మెలంగు చుంటిమి.

సోమయాజి తన మనంబున నంతురించుచున్న భారముల గుప్తమునేయఁ దలం పక సంతృప్తిగఁ దన మిత్రునితో ముచ్చటించెను.

సోమ—అది నిజమే. భగవంతుఁ డందులకు మృతింపఁ బడునుగాక! నీతో నే ప్రస్తు, తేరుల సఖ్యమునకంటె సహస్రగుణితముగ సదా భావించుచుంటిని. నేనం దులకుఁ బాత్రుడను గాకున్న ను దాని విలువను బాగుగ గుఱెఱుంగుదును.

దీక్షితులు తన స్నేహితుని కరుణాకటాక్ష వీక్షణంబులఁ దిలకించెను. వాని ముఖవికాస మింకను 4 ఛాయాచ్ఛన్నమై యుండెను. త్తణుమారకుండి తిరుగ నట్లు నెను.

దీ—ఈవీనాదర్యమున నీజన్మప్రవృత్తి గొప్ప గండమువంటిది. అన్ని విషయములలోఁ గ్రీస్తు ననుసరింపఁ దలంచితివేని నీవట్లాచరించియే తీరుదువు, నీ సహ

జమునఁ బ్రస్ఫుటములైన మార్పుల కలుగక మానవు. దేశమునందలి క్రైస్తవ సమాజము లన్నియుఁ దేశకాయ త్ర చిత్తమున నీదేవానుసరణ విధానము నవలంబించి భర్మపురీ క్రైస్తవ సంఘమువలె నిర్వహించిన యెడల లోకమంతయుఁ దారుమారు కాక మానదు.

దీక్షితుఁ డిట్లని తన మిత్రుఁ డెద్దియేని ప్రశ్న వేయునని నిరీక్షించెను. సోమ యాజి కణ్వుడును దానును విశేష పరిశ్రమ చేసి సంపాదించిన పరంజ్యోతి తన మిత్రుని హృదయంబునఁ గూడ వెలుంగుచుండె నని యెఱుంగఁడు.

దీక్షాసంఘమున వీనిం బ్రవేశపెట్టుట మిక్కిలి దుష్కరము. అట్టి ప్రతిష్ఠను గావింప సమకట్టువారుగాని కావించి సమర్థింపఁ బాటుపడువారుగాని వెక్కిరింతు గానరారు. స్వార్థత్యాగము గ్రంథములఁ దప్ప లోకమునఁ గాన్పింపదు. కష్టముల శ్రమల నాదరముతో ననుభవించి భరించుటకు మారుగ నకాలపు క్రైస్తవులు సకల సౌకర్యములని నిశ్చయించుచుండిరి. కాని క్రీస్తున వెంబడించుట యన నేమి ? ఆ ప్రభువు పాదావిన్యాసముల వాక్రయించుట యన నేమి ?

దీక్షితు లిప్పుడు తనలోఁ దానే మాట్లాడుకొన దొడంగెను. ఇప్పుడు సోమ యాజి తన యెదుట నుండెని లేదో యెఱుంగఁడు. తన్మయత్వమున మై నరవును జెంది నవాడై యుండెను. ఇప్పుడే దీక్షితుని యాధార్ద్యము సోమయాజికి మానసగోచరము కాఁజొచ్చెను. దీక్షితులుగూడ కణ్వుప్రాయుడై తన పరిపాలనమున నీప్రతిష్ఠను నెలకొల్పిన నెట్లుండును ? ఢిల్లీపురంబుననే గాక తత్పాత్ర ప్రదేశవాసులగు సకలైశ్వర్యములతోఁ దులదూగు నరనాగరకాగ్రసయిలలోఁ బెక్కిం ద్రీతనకి వశంధులు. దీక్షితుఁడై యీ నవీనాదర్శము వాక్రయించిన నెంతబాగుండును.

ఈయూహను సోమయాజి, వాగ్రూపమున బహిర్గతము గావింప 2 నుద్యత్తుండై యుండెను. తనచేతని వైకల్పి చిరపరిచితుండగు దీక్షితుని భుజోపరిభాగంబున నత్యాదరముతో నుంచి మిక్కిలి ముఖ్యునిగు ప్రశ్న నడుగఁబోవుచుండ నతిథుల రాకను సూచించు గంట సింహద్వారముకడఁ దీవ్రముగ మ్రోగెను. సోమిదేవమ్మ ద్వారమును దరిసి యెవ్వరితోడనో ముచ్చటించు చుండెను. అంత నొక పెద్దకేక విసఁబడెను. దద్దరిల్లి సోమయాజి వశిగనటకుఁ బోనుంకించెను. దీక్షితులు చివాలనఁ గుర్చి నుండి లేచి వాని వెనువెంటఁ జనెను. అంత సోమిదమ్మ 3 ద్వారచ్చన్న పటుమును 4 బటాక్షిపముగఁ బైకెత్తెను. ఆమె మోముదమ్మి వాడి వెల్లనై యుండెను. 5 ఆ పాదమస్తమును గంపము నందుచుండెను.

సోమిదమ్మ—ప్రాణనాథా ! యేమి యీ ఘోరము ! విజయరామరాజు— నేనామాట నుచ్చరింపఁజాలను. అచిన్న పిల్ల లిద్దఱికి నెంతటి దురవస్థ సుప్రాప్తమైనది.

‘ ఏమిది ! ’ అని సోమయాజియు దీక్షితులును బావడిలోని కరుదొంచి విజయ రామరాజు మందిరమునుండి నచ్చిన 6 వార్తాసూయి కభిముఖులై నుడిగిరి. వార్తా సూయడు 7 శోకవేష్టములైన భరింపలేదు. ఆవుటుబ న్నే హితులతో దాపునఁ గాపురమున్న వాడు సోమయాజియే యగుటచేఁ బరుగిడి నచ్చెను.

1 బాదలను 2 ప్రయత్నించి 3 గుమ్మమున గప్పినగుడ్డ 4 మాతాత్మగ 5 కాలు మొదలు తలవఱకు 6 చారుడు 7 తలపాగ.

వార్త—విజయరామరాజు తుపాకిని గాల్చుకొని యాత్మహత్య గావించుకొ
నెను. తన కేయసాగారంబుననే యిట్లునచ్చెను. వాని భార్య—

దీక్షి—మిత్రమా ! నేనచ్చటి కేగవలయును ; నీవుగూడ నాతో వచ్చెదవా?
వారు నీకును బూర్వపరిచయము.

దీక్షితులు మిక్కిలి వెల్లబోయియుండెను. వాని స్వాభావికముగ నిదానము
కలవాడగుటచే ద తరపదలేదు. తన స్నేహితుని దేరిపారజూచి యిట్లునెను—

“ అట్లే నీతో వచ్చెదను. ఈ 1 ప్రేతగృహంబునకే కాదు ; లోకమునఁ గల
పాపమును శ్రమలను గూడ నీతో నీది తరించెదను. దైవ మామోదించునుగోక ! ”

మిక్కిలి యతురతఁ జెందియున్న యీ సమయమునఁ గూడ సోమయాజి
తన మిత్రుని మనోభావమును గ్రహించెను

నవమాధ్యాయము సంపూర్ణము.

దైవానుకరణము.

దశమాధ్యాయము.

సోమయాజి దీక్షితులుగారు విజయభవనమునకుఁ బోవునప్పటికి సకలమును బరిశుభ్రముగ నుంచు నభ్యాసముగల యింటిలో సచుస్తమము పానభ్రష్టత నంది గంధ గోళముగ నుండెను. ప్రాసాదాగారము లన్నియు విజనంబుగ నుండెను. కాని వడి వడిగ నడచు పాదవిన్యాసముల ధ్వనులును గుసగుసలును మేడమీఁదనుండి విజబడు చుండెను. వీ రిరువురును మేడనేక్క మధ్యకులై సోపానముల సమీపించునప్పటికి, ఒక పరిచారిక భయకంపిత వదనయై వివర్ణమునంది తొందరగా మెట్లను దిగుచుండెను.

ఏదియో ప్రశ్నకుఁ “జఱోరాక్షి తల్లిదగ్గఱ నున్నది.” అని గొణుగుకొనుచుఁ బెద్దపెట్టున నేడ్చుచుఁ బరుగిడిపోయి చావడిని దాటి వీధిలోనికి వెడలిపోయెను. వీరు మెట్లెక్కిన తోడనే చఱోరాక్షి దృగ్గోచరయ్యెను.

ఆమె చూచినతోడనే సోమయాజిని సమీపించి తన రెండుచేతులును వాని చేతులలో నుంచెను. దీక్షితులమె స్మిర్ఘంబునఁ దన పాణితలము నుంచెను. ఇట్లు వారు మువ్వరు నొక్క క్షణము నిశ్శబ్దముగ నుండిరి.

దీక్షితులు చఱోరాక్షిని శిశుత్వమునుండియు నెఱుంగున. ఆతఁడే మాటలాడ మొదలుపెట్టెను.

దీ—“చఱోరాక్షి ! దయామయుండగు భగవంతుడు నీ కీ కష్ట కాలమునఁ దోడ్పె యుండునుగాక. నీ తల్లి—”

దీక్షితులు వై కాక్యము నుచ్చరింప సంజేహించెను. సోమయాజి యింటినుండి యిచ్చటికి వచ్చులోపున యావనదశయందుఁ దనకుఁ గలిగిన యొక శృంగారావస్థ నాతఁడు స్మరించెను. ఆ విషయము సోమయాజికిఁ గూడఁ దెలియదు. దీక్షితులు మధ్యయావనమున నుండు కాలమున నాతని మనంబును ప్రియంవద విజయరామరాజు భార్య) ఆకర్షించుట నే నామెను విశేషముగఁ ప్రేమించి తన దేహమనోబలంబుల నామె పరంసుగావింప నిశ్చయించుకొనెను. కాని ప్రియంవద లక్షాధికారి నే స్వీకరించెను. దీక్షితుని హృదయమునఁ గ్రోధ మంకురించలేదు. కాని యీ సందర్భమును మాత్రము విస్మృతఁ జెందలేదు.

అర్హోక్తిలో ముగించిన దీక్షితుని ప్రశ్నకు తరముగాఁ జఱోరాక్షి తన తల్లి గది లోని కేగెను. ఆమె యింక నొక్కమాట నైనను జెప్పలేదు. ఆమెయొక్క యచ్చు తమగు కాంతమునకు వీ రిరువురును నిర్విణ్ణులైరి. ఆమె తిరుగ వచ్చి వారి నిద్రతీని రమ్మని పిలిచెను. అపహాజమగు విషయము పెద్దియేని గాంచబోవు వారివలె నీ 1 దేశికద్వయము భయవిన్యాస హృదయములతో మెల్లగ గదిలోనికి జనిరి

వికలాక్షి చేతుల రెండిని బారబాపి మంచముపైఁ బడియుండెను. పరిచారిక

నెత్తివై గుడ్డగప్పుకొని కూర్చుండి భయప్రకంపితాంగియై యేడ్చుచుండెను. భూమ్యా కాళముల నెన్నఁడు బాడనూపని 1 వికాస పరికల్పిత వక్షసారవిందయై ప్రియంవద నిశ్చలముగఁ బర్యంక తలంబున స్థాణురూపంబున నుండెను. ప్రప్రభువుమున దీక్షితులు గూడ మోసపోయెను. సత్యము వృద్ధతమగుదు వారిరువురుఁ దత్తరపాటుఁ జెందిరి. 2 ఆ స్థిగతంబగు పురాతన వ్రణంబున 3 నలాతశల్యము నాటి నటులు దీక్షితులు వ్యధాకుల మానసుం డయ్యెను. ఆతఁడు తన మనోభావముల సమర్థించుకొని వూరు పార్శ్వం బగు ధైర్యంబునఁ గిమ్మనక నిలిచి యుండెను. ఇప్పుడవలంబించిన యీ ధైర్యమునే యాతఁ డామరజాంతమును బ్రజాసేవకై వినియోగించెను.

తాత్తరక్షణమునఁ గ్రింద యల్లంతయు రణగుణధ్వానంబున మునింగెను. పిలువ నంపిన ధన్యంతరియు నప్పుడే వచ్చి చేరెను. ఆతఁడు కొంచెము దూరమున నివసించు చాఁడు. వాని వెనువెంటనే రక్షితభటులు నరుదెంచిరి. భయవివ్యాలురగు నాక రులు వారిం దిలిచిరి. పత్రికావిలేఖరులును, నిరుగుపారుగువారును గూడ వచ్చి నిం డిరి. సోమయాజి, దీక్షితులు, వీరందఱిని మెట్లయొద్దఁ గలిసికొనిరి. అవసరమగు వారిని దప్ప మిగిలినవారిని పేడవై కెక్కకుంప నివారించిరి. స్నేహితు లిరువు రును వీరును గూడి యీ ఘోరకృత్యమునకుఁ గల కారణముల నన్నిటిని విచారించిరి. ఆ కారణములే మరునాటి పత్రికలోనత్యద్భుతముగ వర్ణించిరి

విజయరామరాజు రాత్రి 9 గంటలకుఁ దన గదిలోని కేగెను. అదియేవాని సజీవునిగఁ జూచుటకుఁ గడఁపటిసారి. అరగంటయైన వెనుక తుపాకీ కాల్చిన కబ్బము వినఁబడెను. ఆకేబ్బమును వినిత త్రరపడి నాక రొఁడు గదిలోనికిఁ బరుగిడిచూడ నాతఁడు నేలవై జచ్చి పడియుండెను. అసచయమునఁ జకోరాక్షి తన తల్లియొద్దఁ గూర్చుండి యుండెను. వికలాక్షి పుస్తకాగారమునఁ జదువుకొనుచుండెను. ఆమె వైకే బరువిడి నాకరులుతన తండ్రిని నెత్తి మంచముమీఁదఁ బరుండఁబెట్టుచుండఁ జూచి పెద్దపెట్టున నేడ్చుచుఁ దల్లి గదిలోనికిఁ బరువిడిపోయి మంచము దగ్గఱ మూర్చ మునింగెను. ప్రియం వద యీ సంగతి విన న తోడనే మూర్చనందెను. కొంతనడి కత్యద్భుతముగఁ దెప్పి రిలి వెంకటసోమయాజికై యొక నాకరు నం చెను. పిదపఁ దన భర్తను జూచెద నని పట్టుపట్టెను. చకోరాక్షి యెన్ని చెప్పినను వినక భయముచే గజగజ వణంకుచు నేడ్చు చున్న పరిచారికల సాహాయ్యమునఁ దనభర్తపడియున్న గదిలోని కేగెను. కంట దడియెనఁ బెట్టుకుండ నాతని 4 ననిమిషయై పరికించి వెనుకకు మరలి తిరుగఁ దన గదిలోని కేగి మంచమువైఁ బరుండెను. గురువులిరువురు వచ్చునప్పటికి ప్రియంవద తన నిమిత్తమును, తన భర్తకొఱకును, నిర్మలముగఁ బ్రార్థించుచు వికలాక్షి కాళ్ళు బరనకయై పడియుండఁ జకోరాక్షి తన మోమువై వంగి తిలకించుచుండఁ 5 ననువుల విడిచెను.

ఆ యాదివారము రాత్రి మృత్యుదేవత యా దివ్యభవనమునఁ జేరియంతటి యల్ల కల్లాలమును గావించెను. విజయరామరాజు యొక్క 6 యాత్మికచారిత్రము బూర్తిగ వెల్లడి యగుదనుక నీమృత్యుదేవతా ప్రవేశమునకుఁ బ్రధాన కారణము గోచరింపలేదు.

1 ప్రకాశము 2 ఎముకలను బట్టిన 3 కొగవి 4 రప్పవేయక 5 ప్రాణములను 6 అర్థసంబంధములు.

కొంత కాలమునుండి విజయరామరాజు, ఒకడుడుకు న్యాపారములఁ బ్రవేశించెను. ఒక నెలదినములలో వాని ధనమంతయు నంతరించెను. అత్యజీవనోద్ధరణమునకై పోరాడు వానికి 1 బాత్మ్యాలికముగఁ బొడనూపు మాయామయ జ్ఞానము వీనియందంతురించి, ధనమెల్లఁ గోల్పోయి నిర్భాగ్యుడనయితి నని తెలిసికొని నప్పుడు ఏమియుఁ దోచక వినాశముఁ బూర్తిగఁ దెలిసికొను దనుక నీక్షించి తన దేహాయాత్రకుఁ బరిసమాప్తిని జెప్పెను. ఆదివారము సాయం సమయముననే సర్వ నాశనమైన సంగతి తెలిసెను. అతఁడు దన దనుకొనుచుండిన యీ దివ్యభవనము, తాను వాడుకొనుచున్న కుర్చీలు, బల్లలు, గుట్టములు, బండ్లు, వెడి బంగారు సామానులు, గృహోపకరణములు మున్నగున వన్నియు, నాతని కప్పారితముకాని ద్రవ్యముచే నొకప్పుడు కొనెను.

యథార్థముగ విలువలేని మాయామయ ప్రపంచము వలననే యీ ధనము నంతయు నాణ్ణించెను. మాయోపాయములచే ద్రవ్యనష్టమును గూడఁ దొలగించు కొనఁ గలదని 2 నిరీక్షించెను. ఇట్టివా రెప్పుడు నట్టి నిరీక్షణచే కలిగియుండురు. 3 ఈదృశులగు పరుల కేవల వలెనే యీసారి విజయరామరాజు మోసపోయెను. తాను ముప్పీచిప్పును బట్టుకొని ఏదీవీధులందరికి 4 తిరిపె మెత్తఁదగిన యవస్థ తటస్థించినది తెలిసినతోడనే యీకష్టదశలో మరణమే మోక్షమని గ్రహించెను. వీని జీవితవిధానమున కిది యోగ్యమయిన ఫలమే. ద్రవ్యమునే దేవునిగ నేవించెను. ఆ ద్రవ్యదేవత తన బారినండి తొలగినతోడనే వాని కారాధన నిధాన మంతరించెను. ఆరాధన నిధాన మంతరించిన జీవితాశయే నశించును. ఇవిధంబున లక్ష్యాధికారియగు విజయరామరాజు జంతరించెను. అతఁ డజ్ఞానియై యజ్ఞానాంధకారంబున మునిగి 5 సమసెను. నిత్యనిర్మల భగవత్సాన్నిధ్య ప్రదాయకముగు నాత్మజ్ఞానమునకును దీని కిని సాదృశ్య మెక్కడ ?

ప్రియంబద మరణమునకుఁ బెనిమిటి చావుకలనఁ గలిగిన 6 మాతాధ్వజిత వ్యధయే కారణము. కొన్ని వత్సరముల నుండియు భర్త తన రహస్యముల నీమెకుఁ జెప్పుట మానిపెచ్చెను. కాని యాతనికి ధననష్టము కలుగఁ గలదని మాత్ర మామె యెఱుంగును. పెక్కువత్సరములనుండి యామె 7 జీవన్ముతయై యుండెను. విక్రమింతులగు దుఃఖములైన భరింప సమర్థతగలది. ప్రియంబద తాను లేవలేని నీతియందుండియుఁ బరిచారికల సహాయంబున భర్తృవృత్తకేవల 8 దిద్దుతుచే నాగదికఁ బోవుట వలననే యామె ధైర్యమును గ్రహింపనగును. ఆమె కడు నీరసనీతియందండుటచే నీ దుర్భరావస్థ సహింపఁజాలక యనువులఁ ద్యజించెను.

తల్లిదండ్రుల మరణమును ధననష్టమునను నీ 9 యాపత్రియము నొక్కసారి సంప్రాప్తమైనది. ఈఘోరము కలన వికలాక్షి కొన్ని వారముల దనుక స్వస్థచిత్త కాలేదు. మిత్ర బాంధవ పరామర్శ వాక్యానుసయముల వలన గాని సదుపచారముల వలనఁగాని యామె చలింపలేదు. ఆమె తన జీవితమునకు ముఖ్యాధారమని భావించుచున్న భాగ్యము 10 తయైనదని యైన నెఱుంగదు. చకోరాక్షియుఁ దాను నట్లు విడిచి

1 వెంటనే 2 చూచెను 3 ఇట్టివారు 4 బిచ్చము 5 చచ్చెను 6 వెంటనే వచ్చిన 7 బ్రతికియుఁ జచ్చినదానివలె 8 చూచుకొరిక 9 మూఁదాపదల

పోయి బంధుజనుల దయాధర్మమున జీవింప వలసిన సమయ మాసన్నమైన దని చెప్పినను దాని యర్థమును గ్రహింపదయ్యెను.

చకోరాక్షి కీ విషయము లన్నియుఁ బూర్తిగఁ దెలియును. తమ కిట్టి యాపద యేల సంభవించినదియు నాయమ యెఱుంగును; సమాధి కార్యములు ముగిసిన వెనుక నామె తా నాచరింపఁ దలంచిన జీవిత యాత్రావిధానమును సుగుణాంతితో ముచ్చటించెను. సుగుణవతియు నామె తల్లియు నీదుర్వార్తను విననతోడనే ధర్మపురినుండి ఢిల్లీకి వచ్చిరి. ఈ సమయమున సమాజేశమయిన యితర బంధు మిత్రాదులును వీరును గలిసి యీ కుటుంబ ! భావివిధానమునుగూర్చి యోచించుచుండిరి.

సుగుణవతి తన ముఖారవిందమునుండి బంధవత్సలత పెదజల్లుచు, చకోరాక్షి! నీవును నీ యక్కయ ధర్మపురికి మాతో నేలెంచి కొంతకాలము మాయొద్ద నుండవలయును. ' అనెను. చకోరాక్షిగూడ దైవానుకరణ ప్రతిజ్ఞ గైకొనకుటచే సుగుణవతి కామె యెడలఁ గల బంధువాత్సల్యము, బద్ధానురాగముగఁ బరిణమించి దినదిన ప్రవర్ధమాన మగుచుండెను.

చ—నేను చేయఁ దగిన దిచ్చట నేమియు లేనియెడల నట్లే వచ్చెదను. అని సుగుణవతిని దీనవదనయై తిలకించెను.

సుగు—తల్లీ! నీదిచ్చట నేమి నేయఁ గలవు?

చ—ప్రమియును లేదు. కొంచెము సంగీతము పాడుట తప్ప నా కే యితర కార్యమును నేర్పింపలేదు. ఆసంగీత వయినను ఇతరులకు నేర్పి జీవనాధారముగఁ జేసికొనుటకుఁ దగినంతరాదు. వంటఁ జేయు విధానము నించుక యభ్యసించితిని— అని చిఱువగవుతో సమాధానము చెప్పెను.

సుగు—చకోరాక్షి తన యనుదినాచారమునకుఁ గూడ బంధుబనులవై నాథారము పడవలసి వచ్చెనని సంకల్పించుచున్నదని గ్రహించి తత్సంజేహ నివారకార్థ మిట్లు నెను—

“ అమ్మ వంటపనిలో శ్రమ పడలేక చిక్కునకుచున్నది. అట్లయిన నీవే మాకుఁ బచనముచేసి పెట్టవచ్చును. ”

తల్లి యీ స్థిలోఁ విల్లల కించుకయు 2 సంక్రమించలేదు. అంతటితోనైన ముగింపక యాశండు దురాకాపికాచ గ్రహుడై తన భార్యపుత్రకలఁ బ్రత్యేకావాయమును గూడఁ గపటనాటకమునఁ జేర్చి 3 కొలుపొయెను.

చ—సుగుణవతి చెప్పిన విషయము దీర్ఘాలోచన నేయఁ దగినదిగాఁ దలంచుచు—అటూ! అటూ! వికలాక్షికిని నాకును జీవనోపాధిని సమామకుటకై మర్యాదహీనముగాని యేవనినైనను జేయుటకు సంసిద్ధముగ నుంటిని. అయ్యో! సాపము వికలాక్షి అది యీ 4 దురవస్థాప్రాప్త విమానమునుండి తిరిగి ప్రజలలోఁ బడఁ జాలము.

సుగు—చకోరాక్షి తన దాని తాను చూచుకొన నాతరుపకుటకు మందనము ముఖవంద్రనియం దంతురింపఁ గన్నీటి ధార లాటక నిట్లు నెను:—ధర్మపురి కేగిన వెనుక నంతర్వాగముల నేర్పరచుకొన వచ్చును. '

ఈ సంభాషణము జరిగిన యొక పక్షమునకుఁ జకోరాక్షి వికలాక్షులు ధర్మపురిలో సుగుణవతియంటఁ బ్రవేశించిరి. ఈ మార్పు వికలాక్షికి మిక్కిలి 1 వివాదకరముగ నుండెను గాని చేయఁదగిన దేమియు లేక మిన్నకుండెను. ఇట్టి 2 యనుత్పత్త్యవస్థయందుండుటచే నీమెను సాకుట కష్టసాధ్యముగ నుండెను.

తన మనోభావముల కనుగుణ మగు సుగుణవతి సహవాస మహా రాత్రములు లభించుటచేఁ జకోరాక్షి యానందమయావస్థయందు మగ్నయై యుండెను. దైనాను సరణ విధానావలంబనము సుగుణవతి తల్లికి సహ్యాముగ లేకున్న ను దత్తామాజిక కృతఘనతరకార్యంబుల నీక్షించుటచే నామె మనంబుఁగూడఁ గరంగఁ జొచ్చెను. సుగుణవతి చండాల వాటికయందు దాచరించు చున్న సత్కార్యమునకుఁ దోడ్పడుటకుఁ జకోరాక్షి కవకాళము కలిగెను. సృకాయకవృత్తంబున జీవింపఁ దలంచుటచేఁ జకోరాక్షి గృహపాకమునఁ బాల్చిన మొదలిడెను. కొలఁది దినంబులలో నామె మహానస కృత్యంబునఁ దన వాస్తవ్యులము నెల్లరకు నెల్లడి నేయుటచేఁ జండాల వాటికలో 3 పాకవిద్యాభ్యాసము గూడఁ గావింప నవకాళము చిక్కెను.

చకోరాక్షి మిక్కిలి సంతోషముతో బీదలకు వంట సేర్ప నారంభించెను. పరసాఖ్యాకరము లగు కార్యముల నాచరించుటచేఁ గలుగు సౌఖ్యమును జవిగొన మొదలిడెను. ప్రభు వేమి నేయు నని విమర్శించి తదను గుణముగఁ బ్రతికార్యము నాచరింప నామె కావించుకొనిన నిశ్చయ మామెకుఁ గాలక్రమమున నైజగుణముగఁ బరిణమించెను. మనోద్రధిను మిక్కిలము గాఁజొచ్చెను. చకోరాక్షి గుణగతియు లాహోదకర మని పెద్దమ్మకూడ వక్కానించెను. లక్షాధికారికి తనూభాతయై మహాపట్టిణమున సకల వైభవములతోఁ బెనుపఁబడి యాగర్భ క్రీమంతురాలై మిన్న మొన్నటి దనుకఁ జరించిన చకోరాక్షి ఆరితేరిన వంటలక్క వలె 4 ననుక్షణమును భాకలయందు దటు నిటు దిరుగుచుఁ జేతులు వంటపదార్థములచే మలినములై యుండ నశ్చందప్రభు నాసికాగ్రమునఁ గూడఁ బిండి మున్నగు పదార్థము లంటుకొని యుండ లక్ష్యమునేయక కార్య నిర్వహణ లగ్న చిత్తయై కరించుటం గాంచఁ పెద్దమ్మగూడ నాశ్చర్య మగ్నైత్యయయ్యెను.

పెద్ద—చకోరాక్షి ! దాసదాసీజ స్వార్థంబులగు నీచకృత్యంబుల నీవాచరింపఁ జూచి సహింపఁ జాలను. నీవా కార్యముల మెలంగవలదు.

చకో—పెద్దమ్మ ! అట్లు నెదవేమి ప్రార్థనాదువున నేను నిధిపతిని పెసరట్లు నీకు 5 రుచిరముగ లేవా ?

పెద్ద—కడుంగదు స్వాదువుగ నున్నవి. కాని చకోరాక్షి ! నీవు మా యింట నిట్టి పనుల నాచరించుట యక్షము కాదు.

చకో—ఏలయు క్తముగాదు ? ఇది గాక నే నింకేమి చేయఁ గలను.

పెద్దమ్మ చకోరాక్షివంకఁ దేరపారఁ జూచెను. ఆమె ముఖవికాస మించుకేనియుఁ గొఱవడలేదు.

పెద్ద—అమ్మా ! నీవెప్పుడును వంటలక్కవై యుండఁ దలంపలేదుగదా ?

1 దుఃఖకరము 2 తృప్తిలేని 3 వంటపని 4 ప్రతిక్షణమును భాగునగునందలేదా

చకో—బహుశా యిట్లే యగునేమో? ఢిల్లీలోఁగాని తత్తుల్యమగు మఱియొక పెద్దపట్టణమునఁగాని వంటలఁ జేయు విధానమును నేర్పు బడిని పెట్టుకొని తత్సాక్షియై మునఁగల బీదవాండ్ర యింద్ల కేగి తల్లులకుఁ జక్కఁగా వంటనేయు రీతిని నేర్పవలె నని యున్నది. నిమ్మకాయలయందు దుడికియు నుడుకని మెతుకులఁ దినుట వలననే రోగములధికముగఁ బ్రబలుచుండు నని సోమయాజి చెప్పియుండెను. ఈ యసంతృప్తాహారమే వారి ఘోరకృత్యములకుఁ గూడఁబురికొల్పు చుండునట. ఈ విధానమున నాళ్లను వికలాక్షికిని వలయు జీవనోపాధి నార్జించు కొనుచుఁ బరోపకారమును గావింపఁగలను.

చకోరాక్షి యీవిషయమును మననము చేసి చేసి తుదకు నిర్ధారణఁ పఱచెను. ఈలోపల ధర్మపురియందును మాంసపల్లియందును గల ప్రజల యనురాగమునకుఁ బాత్రయై 1 పాకాకాస్తూర్యయనిపించుకొనెను. ఢిల్లీదేవాలయమునఁ గావించినదైవానుకరణ ప్రతిష్ఠాయామె దైనికచర్యయం దెల్లడ వ్యాప్తమగుచుండెను.

ఉపన్యాసపీఠముపై నిలిచి వెంకట సోమయాజి దైవానుకరణ మహామంత్రోపదేశమును గావించి మూడు మాసము లైనది. ఇంతదనుకఁ దన సమాజకుల యంతఃకరణ ప్రవృత్తు లెట్లు ప్రసరించుచుండెనో యాతఁ డెఱుంగఁడు. ఇప్పుడు దేశమున వ్యాప్తమై యున్న దేవాలయారాధన విధానంబునఁ దృప్తినందని వెక్కండ్రు ఈ నవీనాదర్శమును విశేషాహ్లాదముతో నంగీకరించి రని మాత్ర మాత్రుండు గ్రహించెను.

అతఁడు తన స్వీయప్రవర్తనమునకే తృప్తినందలేదు. వాని పరిణామ పరిమితి నిదమితమని నిర్ధారణ నేయ సాధ్యము కాదుగాని దీక్షితున కీతనికిఁ గలిగిన పునస్సుమాశే సంతాపమును గుర్తించిన 2 నీపత్తజ్ఞున మంగురించును. సోమయాజి యింట గ్రంథాలయంబున వీ గిరువురు గూర్చుండియుండిరి.

దీక్షి—నేనీదినమున నిన్ను జూడవచ్చిన కారణ మేమో నీ వెఱుంగుదువా? సోమయాజి తన మిత్రుని గన్నెత్తి చూచి తలపంకించెను.

దీక్షి—ప్రభువు పదపశ్యంబుల నంతఃకరుణశుద్ధిగ నింకను వెంబడింపఁ జాలకుంటి నని నీయెదుట నొప్పుకొన వచ్చితిని.

సోమయాజి యాసనమునుండి లేచి గదిలో నిటునటుఁ దిరుగు చుండెను. మనోనిశ్చయము నొనర్చుకొన నేతనికి సహజమగు విధానమున నేత్రమాలనుండి నూత్న వికాసము వెల్లివిడియ దీక్షితులు లోకగు కుర్చీపై నిశ్చలుడై కూర్చుండి యుండెను.

సోమ—ప్రతిజ్ఞాపాలనమున నా కింకను దృష్టి కలుగలేదు. తుద కిప్పుడు నే నాచరింప వలసిన విధానమును నిశ్చయించుకొంటిని. కర్తవ్యమును ఆవిచ్చిన్నముగ నిర్వర్తించుటకు నేనీ యుద్యోగమును మానుకొన వలసి యున్నది.

దీక్షి—నీవట్లే చేయుదు వని నే నెఱుంగుదును. నేను నా యుద్యోగమును విడువ వలసి యున్నదని నీతోఁ జెప్పటకే నే డిచ్చటికి వచ్చితిని.

సోమయాజి వెనుకకు మరలి తన స్నేహితున కభిముఖుడై నిలువంబడెను. వారిరువురును దమ మనోగతాందోళనము లొన నిమగ్నులొనఁ బ్రయత్నించు చుండిరి.

సోమ—నీవిషయమున నిది యవసరమా?

దీక్షి—అవసరమే. కారణములఁ జెప్పెదను వినుము. నీకు నవియే కారణములు కావచ్చును. అట్లే యగు నని నా నమ్మకము. సోమయాజీ! నే నెంతకాలమునుండి

1 వంటలయందు నేర్పరి 2 కొంచెము.

యీ యాచార్యపదవియం దున్నదియు నీ వెఱుంగదువు. 1 తదున్నత స్థానోచిత కార్యనిర్వహణ మెంత 2 దుర్బుటమో నీ వెఱుంగనిది కాదు. కష్టసాధ్యమును దుఃఖావహము నని నా తాత్పర్యము. కాని యజ్ఞానులగు పామరజనులు, 3 ఆత్మంతామోదావహ మని భ్రమించు నీస్థానమునం దుంటిని. ఒక దివ్యభవనము నివాసమున కేర్పడినది. 4 అనర్హులవస్త్రాభరణా ద్యలంకార సమృద్ధి కలదు. శాశీరక సౌఖ్యము లెల్లఁగొల్లగా ననుభవించుచుంటిని. దేశయాత్రలఁ బలుసారులు గావించి తత్తదేశ వ్యాప్త శిల్ప విద్యానైపుణ్యములఁ గాంచి యానందించితిని. దానిద్రవ్యమన నెట్లుండునో యెఱుంగను. ఈవిడుమఁ క్రీస్తుకొలువ నేనేమి శ్రమలనందితిని. అన్న ప్రశ్న 5 పదింబది నాకు స్ఫురింప జొచ్చెను. అందుకుఁ దగిన సమాధానమును జెప్పఁ జాలకుంటిని. ప్రభువు నిమిత్త మెన్నెన్ని కష్టములనో చెందవలయు నని పాలుచెప్పెను. క్రీస్తు మార్గము ననుసరించుట యన శ్రమల నందుటయే యని నిర్ధారణ నేయుటచేఁ గఙ్ఘఁడు సరియగు పథతి నవలంబించెను. నే నెట్టి యిక్కట్లుల నందుచుంటిని ? ఉద్యోగ ధర్మమునఁ దటస్థించు స్వల్ప మనఃకేశముల శ్రమలఁగ భావింపఁ జనదు. పాలు మున్నగు సనాతన క్రైస్తవులతోఁ బోల్చి చూచుకొనిన నే 6 ననాయాసమగు సకల సౌఖ్యాకర జీవితము ననుభవించు చుంటినిన చెప్ప నొప్పును. ఈ స్థితి నిఁక భరింపఁ జాలను. ఇట్టి క్రైస్తు అనుసరణమును గర్హించుకబ్బము ముఖముఖిని బెక్కుసారులు న న్నవమానించు చున్నది. నేను బ్రభుని యడుగు బాడల ననుసరించుట లేదు. ఇప్పుడు ప్రబలియుండు నాధ్యాత్మిక, సాంఘిక, నైతి కాచారములకు విముఖుడైన నా జీవిత కేషమును నిమ్న బా త్యుద్ధరణమునకై వినియోగించిననే గాని మన శ్శాంతి లభింపజేరదు.

ఇట్లు దీర్ఘోపన్యాసమును గావించిన పిదప దీక్షితు లాసనోద్ధితుడై గవాక్షము చెంత కరుడెంచెను. ఇంటిముందు వీధి పగటివలెఁ బ్రకాశించుచుండెను. ఆమార్గమున వచ్చుచుఁ బోవుచున్న ప్రజలఁ గొంతవడి 7 తిలకించి పిదపఁ 8 దిక్సహితుడై తనలోఁ బ్రజ్వలించుచున్న మానసాగ్ని జ్వాలల బెడలఁ గ్రమ్మచుండెనో యనునట్లు ఇట్లనెను.

దీక్షి—సోమయాజీ ! మనము నివాసము నేయుచున్న యీ పట్టణము పంచ మహాపాతకుని పట్టణమును బోలినది. ఇచ్చట నాచరింపఁబడు మహా పాతకములు, దురవస్థలు, స్వార్థపరాయణత్వము, మున్నగు నవి తలంపునకు వచ్చిన గుండెలు నీరగుచున్నవి. విహిక సౌఖ్యాకరోన్నత పదవీ 9 చ్యుతుండైన నిరశ్వర మగు నీ జన సామాన్యమునఁ జేరు కాల మెన్నఁడు సంప్రాప్తమగునో యని భయపడుచుండెడి వాడను. కార్మికాగారములఁ బనినేయు యావశాంగుల దౌర్భాగ్యదశను గాంచి నను సర్వకాల సర్వావస్థలయందు స్వార్థమునే నెలకొల్పి పూజించి సాంఘిక ప్రజా పాలనములఁ దిలకించినను, ఆలకించినఁ బ్రేవులు తరుగుకొని పోవు దరిద్రుల దీనాలాపముల కించుకేని యలుకుఁ జెందని ధన కనక వస్తువాహన సమృద్ధి గల శ్రీమంతుల చర్యలఁ బరికించినను, మద్యపాన 10 దూ్యతాంతక కాలల నవలంకించినను, 11 నిరుపాధికుల విలాపముల నాలకించినను, దేవాలయము లన నసహ్యపడు కోటానకోటి

1 ఆగొప్ప 2 కష్టమో 3 మిక్కిలి యానందము 4 విలువలేని 5 మాటిమాటికి 6 శ్రమలేని 7 చూచి 8 అగపడక 9 విడువఁబడినవాడైన 10 జూధము 11 దిక్కులేనివా

ప్రజాసమూహంబును, నవరత్న ఖచిత హంసతూలికా తల్పంబులచే నమర్చబడి వానిపై సుఖాసీను లగు నిరర్థక జేశిక వర్ణమును విలంకించినను, నేను భయ విస్మయోక్తుల మానమండ నై వ్యర్థజీవనమునఁ గాలమును వ్యర్థపుచ్చితిని గదా. యని పరితపించు చుంటిని. 'నానహోదరు లగు నీ లీడమానవుల నీ వాడరింపక పోవుటచే నన్నాడరించని వాడ వైతిని.' అని మన ప్రభువును రక్షకుఁడు నైన యేసుక్రీస్తు పలికిన వాక్యములు 1 నాశ్రవణ వివరంబుల ఖంటానాదంబుల పగిది మ్రోగుచున్నవి. నే నెప్పుడు స్వయముగఁ బోయి కారాగార బద్ధుల పాపుల నామయగ్రంథుల నాడరించితిని? నా సామాజికులలో, ధనవంతులు, సమపత్తి గలవారు సదుద్యోగులు విద్యార్థులు భూస్వాములు మున్నగు సత్సంపత్తి గలవారితోడనే కాలక్షేపముం గావించితిని. ఇందు నాకు శ్రమ యెచ్చుట? ప్రభువు కొఱకు నేనేమి శ్రమపడితిని. మిత్రమా! నే నీవిషయములఁ దలంచుకొని నప్పుడు కొరడా దీసికొని వీపు పగుల గొట్టుకొన నుద్యుక్తుడ వైతిని. మార్చిను బూధరు కాలమున నేను జీవించువాడ నగు నెడల 2 వివస్త్త్రువును నావీపును గొరడా డెబ్బల కప్పగించి యుండును.

వెంటట సోషయాజి నిర్విణ్ణుడై నిర్భీవుప్రతిమ వలె డెల్లపోయి నిలువంబడెను. ఇంతటి మానసో జేశమున నున్నపు డెన్నఁడును దీక్షితుని జూడలేదు. అంత గది యంతయు నిశ్శబ్దముగ నుండెను. దీక్షితుఁడు తిరిగి సుఖాస నాసీనుడై తలవంచుకొనెను. సోషయాజి తుదక్కిలినెను—

సోష—స్నేహితుఁడా! నీవు నానుభావములను గూడ వెల్లడించితివని నేఱుగఁ జెప్ప నవసరములేదు. నేను కొన్ని సంవత్సరములనుండి యిటువలెనేయుంటిని. నకల సౌకర్యాకర జీవితమును గడపితిని. అట్లనటచే దేవాలయ కార్య నిర్వహణ మున నాకుఁ గష్టములు, మనఃకోతములు, భారములు, దట్టస్థింపలేదని కాదు. క్రీస్తు కొఱకు నేను కష్టము లనుభవించితిని చెప్పుటకు మాత్రము సాహసింపను. క్రీస్తు మీ కొఱకు శ్రమల ననుభవించి తన యడుగు జాడల మీ రనుసరించుటకు మార్గదర్శి యయ్యెను. అను పేతురుని వాక్యము సదా నాకుఁ గన్నులకుఁ గట్టినట్లుఁ ప్రత్యక్షమగుచుండెను. నేను సౌఖ్యములఁ దులఁదూగితిని. దారిద్ర్యమున నెట్టిదియో యెఱుంగను. సత్సంగత్యమునకును 3 దేశాటనమునకును వలయు కాలమును వినియోగించితిని. నవనాగర కాదర్శములచే బొందఁ దగిన సకల సౌకర్యముల ననుభవించితిని. దారిద్ర్యముచే బ్రబలిత పుర పాపపుంజం బెల్ల ప్రళయ జంఝామారుత ప్రాయమై దేవాగార 4 తుద్యములకును నాయింటి గోడలకును వీశేషముగఁ దాకుచుండెనుగాని రాతిగోడ లతి దృఢంబులగుటచే నే నా 5 కిల్చివనీచీ పరంపరల గ్రహింపఁ జాలక పోతిని. ఈ దుస్థితిని భరింపఁజాలని యవస్థ నాకుఁ దట్టస్థించినది. నేను బురోహిత వర్ణమును నిందించుటలేదు. అత్యాదరము కలదు. క్రైస్తవ సంఘమును నేను ద్వ్యజింపను. సాంఘికాదర్శములుననుజనములే. వానినంతరింపఁ జేయ నుంకింపను. నే నాచరింపఁదలంచిన విధానమునఁ గూడఁ క్రైస్తవమత సంఘమును ద్వ్యజించితి ననిపించుకొన నొల్లను. కాన నేనీ మతాధిపత్యమును ద్వ్యజించిన నే గాని ప్రభుపాద విన్యాసముల యధావిధిగ ననుసరింప నవకాశము లేదు. నే నిట్లానరి

1 నాచెది 2 బట్ట లేని 3 దేశసంచారము 4 గోడలు 5 పాపతరంగములు

చుటచే నితర మతాధిపులఁ గాని సామాజికులఁ గాని నిందింపను. నేను నీవలెనే తలంచుచుంటిని. ద్యుత మధ్యపాన వ్యభిచారాది మహాపాతకముల కునికీపట్టుయి యథోగతి పాలగుచున్న నిమ్నజాతులతోఁ గలసి మెలసి సంచరించి తదుద్ధరణమునకై వాజీ వితకేషమును వినియోగింప సమకట్టితిని. అట్లాచరించుటకే మతాధిపత్యమును ద్యుజింప వలయును. ప్రభువు కొఱకు నిక్కముగా శ్రమపడుటకు దీనిని మించిన మార్గము వేటొందు గానింపదు. — అనెను.

మధుల వారిరువురి మధ్యను తుణకాలము నిశ్శబ్దముగ నుండెను. వారు నిశ్చయించుకొనుచున్నది సాధారణ కార్యముకాదు. వారుభయము నేకవిధంబున నాలోచనము చేసి యేకాభిప్రాయులైరి. లోకచారిత్రమును జక్కఁగ గుర్తించిన వారు 1 మేధావంతులఁ; నిదానము గలవారు; తాత్కాలికోద్రేకమున కడ మిచ్చువారు కారు. తమ ప్రవర్తనమును, కాలోచితమును బూర్తిగ విచరింప 2 దక్షులు.

తన ముఖదర్పణమునకు నూత్న వికాసమును గల్పించు సహజ మందహాసమున దీక్షితు లెట్లకేల కిట్టులనియెను—

దీక్షి—నీకుఁ ద్రొక్కఁ దలంచిన దారియేది ?

సోమ—పరోపకారమును విశేషముగ నాశించు చున్న బీదపాపుల మధ్యఁ జేరుటయే నాకు తోఁచిన దార్జయై యున్నది. నా యర్థాంగలక్ష్యయు నా యుద్యమమునకు యి సహకారిణియై విరాజిల్లుచున్నది. మన పట్టణమున మిక్కిలి దరిద్రులు నివసించు గూడెమున నొక గుడిసె నద్దెకుఁ దీసికొని యందు నివసించ నిశ్చయించుకొంటిమి.

దీక్షితుని మానసోద్రేక మిప్పటికి మిక్కుటమై పిక్కటిల్లినది. తానుకు దన మిత్రుఁడను నవలంబింపఁ దలంచిన జీవితయాత్రా విధానమున 4 నిమగ్నమైన వృద్ధ యారవిందము కలవాఁడై “ మనకు నివాసోచిత స్థానమును జెప్పెదను వినుము. ” అనెను. ఆ ప్రదేశ కథనాకర్షణమున సోమయాజి దీక్షితుని ప్రభావేమాపారమును గ్రహింపఁ గలిగెను.

రాత్రి ప్రొద్దుసోవుదనుక నల్ల ప్రసంగించుకొనుచుఁ గూర్చుండిరి. విజనంబగు దూరదేశమునకు యాత్రార్థమై వెడలువారివలె నత్యుత్సాహముతో భావివిధానంబులఁ గూడఁ బలుకుకొనుచుండిరి. ఇట్లు జీవితాశయమును నిశ్చయించుకొనిన యాతుణిమున నెద్దియో నెద్ద బరువు దింపినట్లై మానసోల్లాసము హెచ్చినని దీక్షితు లప్పుడప్పుడు తన మిత్రులతోఁ జెప్పుచుండును.

5 ఏతన్నిశ్చితమసారముగఁ బూర్వము సారానువండు నొక పెద్దయింటిని వారద్దెకుఁ బుచ్చుకొని యందు నివసించిరి. వానాదురాచార సంకలితంబగు నీచవాటి మధ్యమున నున్న దీగృహము. ఇది యొక క్రొత్తయూహకాదు. మన రక్షకుఁడైన యోగుక్రీస్తు తన పితృగృహంబును వసతులను 6 ద్యుజించిబీదలు, ముంకరులు, పాపులు నగు నీచ జనమధ్యమున నివసించి వారల సుద్ధరింపఁ బ్రయత్నించలేదా? కావున బుద్ధిమంతులు బీదలమధ్య నివసించి వారికివిద్యాబుద్ధులఁ గరపి సముద్ధరింపఁ బ్రయత్నిం

1 బుద్ధిమంతులు 2 తగినవారు 3 సహాయము చేయునది 4 మునిగిన 5 ఈ యోర్పాటునుబట్టి 6 విడిచి

చుట ప్రభువునాటిది గాని నవీనము కాదు. వీరిరువురును గ్రీస్తుకొఱకుఁ బొందఁ దలంచిన శ్రమకీ యూహ సమీపించినది. తమ పట్టణమున మిక్కిలి నిర్ధనులను జరమార్థ చింతారహితులు నగు వారి నుద్ధరింప బద్ధకంకణులైరి. తా మట్టివారి మధ్య నివసించినగాని వారి నెట్లు బుద్ధరింప నగున ! ఎద్దియో యొక విధమగు స్వార్థత్యాగమును చేసిన నేగాని శ్రమానుభవ మెట్లు కలుగును. పట్టణమునందలి పాపకవ్వదళలఁ బాల్గొనినవో స్వార్థత్యాగ మెట్లు స్వానుభవమునకు వచ్చును !

పరచింతలేక స్వవిషయమున నే వారు పరస్పర మిట్లు వికర్మించుకొనిరి. క్రీస్తు ననుసరించెద మని తాము చేసికొనిన ప్రతిజ్ఞను 1 దికరణశుద్ధిగ సార్థక మొనర్ప నిట్లు ప్రయత్నించిరి. వారి ప్రతిజ్ఞ యిదియే. తత్సాలనకై యీ విధము నవలంబింప వలసి వచ్చిన నెట్లు వెనదియఁ గలరు ?

దీక్షితులు ధనవంతుఁడు ఆత్మఁడు ధనాద్యుఁడని ధిల్లినగరంబునం గల వారెల్ల రెఱుంగుదురు. గ్రంథరచన వలన సోమయాజియుఁ గొంచెము ద్రవ్యము నార్జించెను. ఈ ద్రవ్యమున విశేష భాగమును వినియోగించి తమ నవీన నివాసమును బెక్కండ్రు గృహవిహీనులకు వాసయోగ్యముగఁ జేయ వీ రిరువురును సమకట్టిరి.

వీరి విషయ మిట్లు ప్రవర్తమాన మగుచుండ ధిల్లిక్రైస్తవ సంఘ చారిత్రము, ఆత్యుక్త్యున్న దశనందఁ జొచ్చెను. దేశిక ప్రబోధిత దైవానుకరణ మంత్రము ప్రజల నారాట పెట్టఁ దొడంగెను. ధర్మపురి క్రైస్తవ సంఘమునకుఁ గణింపదేశ మెట్టి ఫలమును గలిగించెనో యిచట నట్లే జరిగెను. కాని యిచ్చటఁ బెక్కండ్రు ధనికులు పూర్వాచార పరాయణులు, కలరు. అట్లు లయ్య నొక భానువాసరమునఁ బ్రాతః రాధాధనకై సోమయాజి స్వోచిత స్థిత పీఠము నధిష్టించి తన వీడుకొలును సాంఘికులకు నివేదింప గ్రామ మెల్ల నల్లకల్లోల మయ్యెను. సోమయాజి యంతకు మున్నే తన నిశ్చితాభిమతమును ధర్మకర్తలకుఁ దెలిపినను వినియోగింపలేదు.

దీక్షితులు గూడఁ దన పదవిని 2 త్యజించెననియు వీ రిరువురును నిష్పాతుల మధ్య నివసించి తదుద్ధరణమునకుఁ దమ జీవితముల ధారవోయు చుండి రని తెలిసిన తోడనే ప్రజలలో 3 నత్యుత్కటోద్రేకము నొడమెను.

ఒకానొక ప్రాణమిత్రుఁడు దీక్షితు నిట్టి కార్యమునకు గడంగవలదని కన్నీరొలుకఁ బ్రార్థింపనిట్లు సమాధానము చెప్పెను.

దీక్షి—సోమయాజియు నేనును గలిసి చేయఁదలంచిన యీ కార్యమునకు మీరిట్లు తల్లడిల్లెనేల ? ఆధ్యాత్మికప్రబోధము గావించుట కేర్పడిన మేము సకల కష్టనిష్ఠురములకు లోనగుచున్న నిర్దేశమానవశోటి నుద్ధరింపఁ బ్రయత్నించుటలో నసహజ మేమి కలదు ? మేము బొంబయి, కలకత్తా మున్నగు ప్రదేశముల కేగఁ దలంచి మీ గురుత్వమును విసర్జించిన యెడలఁ గ్రైస్తవ సంఘములు ప్రజలును గూడ మే మెంతయో స్వార్థత్యాగుల మని కొనియాడి యుండును. మన యూర మనమధ్య నివసించుచున్న నిరాధారులగు బీదమానవుల దురవస్థలదోలగింపఁ బ్రయత్నించు మమ్ము మీ రిట్లే 4 యుగ్గడించెదరు ? బీదల దురవస్థల స్వయముగఁ బరికించి నివారింప

1 మనశ్శుద్ధి, వాక్శుద్ధి, కాయశుద్ధి 2 విడిచెనని 3 మిక్కిలి యెక్కువయిన తొందర 4 ఫలికదరు

నీరువురు బోధకులు తమ జీవితముల వినియోగింప నెంచుట యంత వింతలానిదియా ? జీవాత్మల నుద్ధరించుట కీవిధానము నవలంబించుట యరుదా !

వీరిరువురు దీని నంత ఘనకార్యముగఁ దలంచుకొనక పోయినను బ్రజ లీ విషయము నదృష్టముగ ముచ్చటించుకొనసాగిరి. క్రొత్త ప్రవసంఘములు తమ యాశ్చర్యమును దీర్చిన రూపమున వెలిబుచ్చుఁ బ్రారంభించెను. ఆయ్యా! క్రొత్త ప్రవేశమా! క్రొత్త ప్రభుఁ డెవఁడైనఁ బ్రభూభిక్షా పరిపాలనమునకై స్వాధీశ్వర్యమును గావించిన వింత పడునంతటి యవస్థ సంప్రాప్తమైనదా ? నీదృష్టికిట్టి కార్యము లసహజము లయ్యెనా!

దైవానుకరణ ప్రతిజ్ఞ నామోదించనివారికిఁ గొంత సుకరముగనే దోచినను మొత్తముమీఁద సామాజికులలోఁ బెక్కుండ్రు సోమయాజిని విడచుటకై పరితపించిరి. ఏతత్పరీక్షా పాలనమున లౌకిక వ్యాపార 1 నిరోధము కలుగునని భయపడి దూరముగ నున్న వా రెల్లరు సోమయాజి నత్యంత గౌరవప్రపత్తులతోఁ బరిశీలించిరి. వాని యోగ్యతాతిశయముల వారు దిరకాలమునుండి యెఱుంగుదురు. కాని యిట్టి త్యాగబుద్ధి కల వాడని గుర్తింపరైరి. తన నవీనాదర్శానుగుణముగఁ 2 గర్తవ్యమును యధావిధి నివర్తించెనని తలంచిరి. అతఁడు వాటిని యీ బీజ మెన్నటికిని నశింపలేదు. అతనితో నా ప్రతిజ్ఞను గావించిన వారెల్లరు నేతత్సంఘమునఁ గార్యదర్శిప్రాయులైరి.

వర్ష కాల మంతరించి శీతల వాత ప్రచారము మొదలయ్యెను. దీక్షితు లొకనాఁడు తా మేర్పరచిన సుత్రమునుండి బయలు వెడలి యొక క్రొత్త మిత్రునిఁ జూడఁబోయెను. కొన్ని గుడిసెలు దాటిపోవునప్పటి కొక క్రొత్తదుకాణ మాతనికి దృగ్గోచర మయ్యెను. తత్సాక్షాత్త ప్రజలందఱు తాతని కింకను బూర్ణపరిచితులు కాలేదు. కావునఁ బ్రతిదిన మాతనికిఁ గ్రొత్త మానవులును, ప్రదేశములును దటస్థించుచున్నది.

చీనాదేశపు చాకలివాండ్ర యింటిప్రక్కనున్న యొక చిన్న యిల్లు వానికిప్పుడు కాన్పించెను. అందు మిక్కిలి పరిశుభ్రముగ నుంచబడిన రెండు కిటికీలు కలవు. ఇచ్చటఁ బరిశుభ్రముగ నుండుటయే మొదటి వింత. ఆయరలలోఁ జక్కని రి పవన పాత్ర లుంపఁబడినవి. ప్రతిపాత్రమీఁదను ధరలు వ్రాసియుండెను. సకల 4 మలీమన గుంతులంబగు దగ్గిరుల కాలవాలంబైన యీ పేటలో నిట్టివి గానఁబడుటచే దీక్షితున కత్యాశ్చర్యము కలిగెను.

అతఁడు నిర్ఘాంతపడి యాగవాక్షమునంకఁ జూచుచు నిలువంబడియుండ నంతలోఁ దటాలున నా కుటీరద్వారమును దెరచి చకోరాక్షి బయటికివచ్చెను.

దీ—చకోరాక్షి! నాకుఁ దెలియకుండ నేనుండు నీ పేటలోని కెప్పుడు వచ్చి ప్రవేశించితివి?

చ—నీవు నన్నింత త్వరగా నెట్లు కనిపెట్టఁ గలిగితివి!

దీ—నీ వెఱుంగరా! ఈ పేటలో శుభ్రముగానుంచిన కిటికీ లివియే.

చ—నేను నట్లే యనుకొనెదను.

అని దీక్షితున కింపుఁగలిగించు మందహాసమును గావించెను.

దీ—నాకు ముందుగఁ దెలుపకయే ధిల్లీనగరమునకు రానేల సాహసించితివి? అందును నాకగోచరముగ నీ ప్రదేశము నెట్లు జేరితివి?

చకోరాక్షి మున్నొకప్పుడు వాగరక దళ ననుభవించిన దగుటచే నాయున్న తావస్థను దీక్షితులు తిరిగి స్మరించెను. అంతమాత్రమున నాతఁడు తిరిగి యాపదవిం గోరె నని భావింపఁ జనదు. చకోరాక్షి తానెప్పుడు చనవుగఁ బిలుచునీతిని దీక్షితునితో నిట్టసెను. —

చకో—గురువర్యా! నీవు స్వీయ నిర్ణయ మాత్రప్రచారించున నెంత మునిగి తేలుచుంటివో నే నెఱుంగుదును. నేనేర్పఱచుకొనిన విధానముచే నీకాయాసమును గలిగింపఁ దలంచుకొనలేదు. ఇతియే కాదు. నీ యుద్యమమునకు నేను దోడ్పడెదను. నిన్ను జూచి నీసదుపదేశమును వడయుటకే బలులువెడలితిని. నేను ప్రస్తుతియు కార దాంబగారి యింట నివాస మేర్పరచుకొంటిని. ఇందు మూడుగురులు కలవు. నేనొక గదియందుంటిని. మువతీ ధనసహాయముచే మగుణవతియొద్ద గానవిద్య నభ్యసించిన మఱియొక యువతి రెండవగదియందున్నది. 1 గృహిణియగు కారదాంబ మూడవ గదిలో నున్నది. ఈ పాటకురాలు నిష్కృతాతులనుండి వచ్చినది. పరిశుద్ధాహరమును వడయు మార్గమును బాచురలకు నేర్ప నెంచితిని. నేను 2 నూదవిద్యయందు నిపుణును. నాయుద్యమమునకు నీవు తోడ్పడెదవా?

దీ—నిశ్చయముగా నే నట్లే తోడ్పడియెదను.

చకోరాక్షిని ఆమె తీవ్రసంకల్పమును సహర్షతను గాంచి దీక్షితుం డద్భుతము నందెను.

చ—మీ ధర్మసత్రమునఁ గమలము వీణాగానముచేత నానందము గొలువఁ గెదు. చిత్రపక్కాన్నములచే నేను సంతోషమును గలిగింపఁ గలను. ముందు నే నిచ్చట స్థాయి నేర్పఱచుకొని పిదపఁ గర్తవ్యమునకు గడంగ వచ్చు నని యెంచితిని. నే నిప్పుడు నాదినాహారమును సమర్థించుకొనఁ గలిగితిని.

దీ—అటులా! ఎట్లు? వస్తువులఁ జేయుటచేతనా?

అని తత్తరపాటుతో ననెను.

చ—(రి కుషదనస్యామును వెలిబుచ్చుచు) అవస్తువులా? అయ్యో! అని మన పట్టుణమునఁగల భోజన పదార్థములలో నెల్ల స్వచ్ఛమైనవియు చక్కగఁ బచఁ నము నేయఁ బడినవియు నని పందెము చరచి చెప్పఁగలను.

దీక్షి—నేనా విషయమున సంశయించుటలేదు. కాని భక్ష్యముల మంచి చెడ్డలు రుచివలనఁ గాని గోచరము కాదు.

చ—లోని కరుడెంచి చనిజూచియే 4 నిర్ధరింపుఁడు. పాప మొక మాసము నుండి 5 రుచిరాహరమును గుడిచి యెఱుంగరు కాఁబోలును.

దీక్షితుని లోనికి రమ్మని బలవంతపెట్టెను. అచ్చట కమలము కూర్చుండి యుండెను. ఆమె 6 నిషాదబాలిక. ఆమె ముంగురు లంగరములు చుట్టుకొని యుం డెను. సుగీతకాస్త్రమును నెమరవేయుచుండెను.

చకో—కమలా! పాపము. పాపము. వీరు దీక్షితులవారు. వీరిని గురించి నేను నీతోఁ బెక్కుసార్లు ముచ్చటించితిని. ఆచార్యవర్యా! తా మీ యాసనము

1 ఇంటి యజమానురాలు 2 హాకకాస్త్రము 3 కొంచెమయివ్వుత 4 నిశ్చయము చేయుడు 5 ఇష్టపదార్థము 6 చెంచుచిన్నది

నధిసింపుడు. బసారనుకాజా, మైనూరుపాకము మున్నగు వివిధ మధుర పదార్థము లించుక రుచిచూడుడు. మీరు మిక్కిలి యాకలిగిని యంటిరనుకొనెదను.

ఇట్లు చకోరాక్షియు దీక్షితులును గూర్చుండి యల్పవారముల నారగించిరి. నిజమాడవలసిన దీక్షితులు కొన్ని వారములనుండి భోజనమునకు విశేషకాలము వినియోగించుటలేదు. కావున నీ వివిధ 1 పక్వాన్నముల నత్యాదరముతో భుజించి చకోరాక్షి పంచన నైపుణ్యమును గొనియోడెను.

చ—జేశోత్తమా! మీరు మున్ను ధనాధ్యుల యిండ్ల గొప్ప విందులకుఁ జనిపప్పుడొ లభించిన పిండివంటతోఁ బుల్యముగ నుండెనని యెంచెద రనుకొనెదను.

దీక్షి—తుల్యుచ నెదనా! చకోరాక్షి! వీని ముం దా పవార్థములు చెత్తయని చెప్పినొప్పును. నీవు మాసత్రయమునకు రావలయును. మే మచ్చట జేయుచున్న కార్యముల నీవు చూడఁగోరెదను. నీ విచ్చట నీ రీతిని జీవనోపాధి నాజించుకొను చుండుటం గాంచ నా కాశ్చర్యముగ నున్నది. నీ వేర్పరచుకొన్న విధానము నాకు బోధపడుచున్నది. నీవు మాకు మిక్కిలి సహకారిని కాఁగలవు. నీవు నిశ్చయముగ నిచ్చట నివసించి యీ ప్రజలకు స్వచ్ఛాచార ఫలమును దెలుప నెంచితివా ?

చకో—త్రికరణకుద్ధిగ నా యుద్యమ మదియే. నే నీ ప్రజలకు బోధింప నెంచిన నువార్త యిదియే. నే నిట్లాచరింపఁ జనదా ?

దీ—అగు నగును. నీ యుద్యమ 2 ముత్కృష్టమైనది. దీనికిటి తలంపును గలిగించి నందులకు భగవంతుడు స్తోత్రపాత్రుడు. నేను నాగరిక ప్రపంచమును ద్యజించినప్పుడు 3 రి ఆధునాతన 4 యువతీజనంబును గూర్చి మిక్కిలి ముచ్చటించుకొనుచుండిరి. నీ వాగణిమునఁ జేరిన వానవైనచోఁ ద 5 వదాధత్యమునకు నే నిప్పుడే సమ్మతి నొసంగుచుంటిని.

చ—(మందహాసముతో) ఇంకను స్తోత్రపాత్రములేనా! నీచస్థానమునఁ బ్రవేశించినను స్తవ రి విమోచనము కలుగవలతా ?

ఈ ప్రాంతములఁ గొన్ని నెలలనుండి పాపభూయివృత్తిమైన విషయములు 7 దృష్టాంత గోచరములగు చుండుటచే దీక్షితుని మానసము వికలమైయుండినను చకోరాక్షి పలికిన ఈ మాటలు వాని కాహ్లాదమును గొలిపెను. ఇవి మంచిమాటలు దైవసంబంధమైనవి.

చకోరాక్షి సత్రమును జూడఁగోరి దీక్షితునితోఁ గూడ నచ్చటి కేగెను. విశేష ధనమును మేధాశక్తిని భగవదర్పితముగ వినియోగించుటచే నీ స్వల్పకాలమున నత్యద్భుతమగు మార్పా ప్రజేశమునఁ గలుగుటం గాంచి యామె విద్వహరపడెను. వారు సత్రములొని భాగములనన్నిటిని దిరిగి చూచుచు మాటలాడుకొనుచుండిరి. ఉత్సాహమునకుఁ జకోరాక్షి పుట్టినిల్లు. ఉత్సాహశక్తి యామె యందు మూర్ఛిభవించెను. అని దీక్షితులు గూడ భ్రమ జెందెను.

వారు మొదటి యంతస్తునకు దిగినప్పుడు దీక్షితు లొక కవాటమును ద్రోసెను. ఆ లోపలి నుండి వడ్డంగులు పనిచేయుచున్న కబ్బము వివరచ్చెను. అది యొక చిన్న కొయ్యపనివాండ్ర దుకాణము. అందొక యువకుడు జమ్ముటోపిని ధరించి చిత్ర

గుల్లను సారించి యొక టేకుపలకను దోచుచు నీలవైచుచుండెను. ఏ నిరువురను లోనఁ బ్రవేశింపఁగనే తిరిగి చూచి | శోభవస్తుమును దొలగించెను. అట్లు చేయుటలూ నొక చిత్రకపాట్లు చుట్ట వాని వ్రేలి నంటుకొని 2 శోభములలోఁ దగుల్కొనెను.

దీక్షి—తిమ్మయ్యా! ఈమె చకోరాక్షి ; తిమ్మయ్య వారమునకుఁ జెందు పూటలు మాకుఁ దోడ్పడుచుండెను.

ఇంతలో నెవ్వరో దీక్షితుని నిలుచుటచే నిప్పుడే తిరిగి వచ్చెద నని చెప్పి వారి నిరువురి నచ్చట విడిచి వెడలిపోయెను.

చ—మన మిదివరలోఁ గలిసికొంటిమి.

తిమ్మ—అగును. దీక్షితు లనునట్లు పూర్వప్రపంచమున.

అని చిత్రక గుల్లను సారించుచోయెను గాని వాని చేతులు వణకఁజూగెను.

చ—(కొంచెము సంకోచించుచు) అగును. మిమ్మిప్పుడు చూచుటచే మిక్కిలి సంతోషముగ నున్నది.

తిమ్మ—(ప్రేందముచే ముఖమునరక్తమ దోప) అటులా ! అటునీమ్మకు నీకు మిక్కిలి కష్టములు తటస్థించినవి.

అని యామెతోఁ గష్టకాలము సృరింపఁజేసితిన్నో యని పశ్చాత్తప్తఁ డయ్యెను. కాని యామె కట్టి దళ లన్నియు మారిపోయినవి.

చ—అగును. మీ విషయము నట్లేగదా ! మీ రీ ప్రాంతములఁ బనిసేయుట యెట్లు లభించినది ?

తిమ్మ—చకోరాక్షి ! అది యొక పెద్దగాధ. నాతండ్రి తన భాగ్యమునంతను గోల్పోవుటచే నే నీ వృత్తి నవలంబింప వలసి వచ్చినది. ఇది నాకు మంచిసే కలిగించినది. నే నందులకుఁ గృతజ్ఞుఁడనై యుండవలెనని దీక్షితులవా రనిరి. నే నట్లే యుంటిని. నే నిప్పు డపరిమితానందమున నోలలాడుచుంటిని. ఎప్పుడైన నుపయోగించు నని నేను వ్యావహారిక విద్య నభ్యసించితిని. నే నిప్పు డొక రి యన్న విక్రయగుర్రమున రాత్రులఁ బనిసేయు లేఖరిగ నుంటిని. ఆ భానువాసరోదయమున నీవు దైవానుకరణ ప్రతిజ్ఞఁ గావించినప్పుడే తదితరులతోఁ గూడ నేను నా శపథమును చేసితిని.

చ—అట్లు కావించితివా ! మిక్కిలి సంతోషము.

ఇంతలో దీక్షితులు తిరిగి వచ్చెను. పదంపడి దీక్షితులును జకోరాక్షియుఁ గలిసి వెడలిపోయిరి. తిమ్మయ్య తన పనిని జేసికొనుచు నచ్చటనే యుండెను. ఇప్పు డాతండు పనిసేయుచు మునుపటికంటే సధికముగ నీలవైచు చున్నట్లు లచ్చటివారు కనిపెట్టిరి.

దీ—చకోరాక్షి ! తిమ్మయ్యను నీ వింతకుము న్నెఱుంగుదువా ?

చ—అచార్యవర్యా ! పూర్వ జగంబున ఢిల్లీ దేవతాయతన సంఘమున నీతండు నాకుఁ బూర్వపరిచితుఁడు.

దీ—అట్లా ?

చ—మే మత్యంత స్నేహభావంబున మెలంగితిమి.

దీ—“అంతకు మించలేదా ?” యన సాహసించెను.

చకోరాక్షి ముఖకమల మొక్క తుణకాలము నూత్న వికాసము నందెను. పిదపఁ దీక్షితుని దేరిపారఁ జూచి యిట్లనెను—

చ—అంతియే నిశ్చయముగా మఱేమియు లేదు.

“ ఆ యువకు లన్యోన్యము సమీపించుట కిదియే లోకరీతి యని దీక్షితులు తనలోఁ దాననుకొనెను. ఏలాకో యీ యూహ వానిని విడువదాయెను. తన యవ్వనదశ స్మరణకు వచ్చెను. చకోరాక్షి వాని యనుజ్ఞం గొని వెడలిపోయిన వెనుకఁ గూడ నాత్మ డశ్రుకణంబు లాలాక, “ప్రేమానుబంధములు గూడ వైజములే గదా ! అనురాగము నాకంటె వృద్ధు ” అనుకొనెను.

తరువాత వారమున దీక్షితునకుఁ గ్రోత శ్రమలు కలిగెను. కుట్టుపనివాండ్రు తమ పనుల నిలిపి సమ్మెకట్టిరి. వాండ్ర సమావేశమున కేగి రాత్రి ప్రాద్దువోయి తిరిగి వచ్చుచుండ నిరువురు దువ్వహునవులు బొదలమాటున నుండి పటాక్షేపముగ దీక్షితున కభిముఖులై నిలువంబడిరి. వారిలో నొకండు, పిస్తోలును దీక్షితుని ముఖసమీపమున నుంచెను. రెండవవాడు కంచెనుండి యూడఁ బెరికిన కొయ్యతో వానిఁ గొట్టి నుంకించెను.

వారిలో పిస్తోలును బట్టినవాడు “ నీ చేతులను వడిగఁ బై కత్తుము ” అని క్రోధాదుజిత నేత్రుండై యరచెను. అది 1 నిర్జనప్రదేశము. వాండ్రం 2 బ్రతిఘటించు తలపే దీక్షితుని! గలగలేదు. వాని యాజ్ఞ ననుసరించెను. కఱ్ఱఁ బట్టుకొనినవాడు దీక్షితుని జేబులఁ బరిశోధింపఁ దొచ్చెను. దీక్షితులు బహు శాంతముగ నుండెను. వాని నరముల వణకుజనింపలేదు. కిఱ్ఱిర్వ బాహుఁడై నిలవంబడిన దీక్షితుని పరు గవం డైనఁ జూచిన నాతఁ డా దొంగల నుద్ధరింపు మని భగవంతుని ప్రార్థించు చున్న టూహించును. ఆతఁ డట్లే ప్రార్థించెను. వాని ప్రార్థన మారాత్రియే ఫలించెను.

దశమాధ్యాయము సంపూర్ణము.

దైవానుకరణము.

ఏకాదశాధ్యాయము.

దీక్షితులు తనతోగూడ సొమ్ము తీసికొనిపోవు స్వభావము కలవాడు కాదు. వాని జేబులఁ బరిశీలించిన నేయి తన కేమియు లభింపమికి 2 విషయము నంది దూషణ తిరస్కార వాక్యములఁ బలుకుచుఁ గొంచెము చిల్లరదక్క వే పీస్తోలు లేదనెను. ఆహుటల నాలకించి పిస్తోలును బట్టుకొనినవాడు “ వాని జేబునుండి గడియారము నూడఁబెరుతుము. లభించునట్లై సంగ్రహింతుము ” అనెను.

రెండవ వాడు చేయఁ జూపి గడియారపు గొలుసును బట్టుకొనఁ బోవుచుండ వెనుకనుండి యెవరో వచ్చుచున్న యడుగుల చప్పును వినుబడెను.

“ పొదలమాటునకు రమ్ము మే మింకఁ బూర్తిగ పెదకలేదు. ఆధరస్పంద మును గావింపకుము. లేనిపో—” అని ప్రథముఁ డని తన చేత నున్న 3 మారణ యంత్రమును వానికిఁ జూపించెను. వాని సహకారి దీక్షితుని బొదలమాటునకు బడబడ యొడ్డుకొని పోయెను. పాంధులు దాటిపోవుదనుక వారు మువ్వరు నిశ్శబ్దముగ నుండిరి.

ప్రథ—వాచి నూడలొగితివా ?

ద్వితీ—లేదు. గొలుసెచ్చటనో తగులుకొనియున్నది.

ప్రథ—అట్లయిన దానిం దెంతము

దీక్షి—“దానిం దెంతకుండు. నాకు మిక్కిలి పరమాత్ముఁడగు నొకమిత్రుఁడు దీని బహుమాన మొసంగెను. దాని దెంతచుండఁ జూచి సంహిపఁజాలను. ” అని మొదటి సారి నోరువెరచి పలికెను.

దీక్షితుని వాక్యములు 4 శ్రవణ వివరంబులఁ బడినతోడనే 5 ప్రథమ స్త్రీయి తన చేతినున్న 6 యాగ్నేయస్త్రము తన్నే మార్కొనె నని భ్రమఁజెంది యొలికి పడెను. హతాత్తుగఁ దన ద్వితీయకరంబున గురు శిరంబు నవలంబించి కొంచెము వెలుఁ గుగల వైపునకుఁ దిప్పి సహిపించి వాని ముఖమును బరిశీలించి చూచెను. పిదపఁ దన సహాయుఁ డదరిపడునట్లునెను.

“ జేబులోని చిల్లర దొరకిన దంతియే చాలును. వాచి 7 నాకర్పింపకుము. ”

“ చాలునా ? నాలుగఁజాలు దీనితో—” అని రెండవవాఁ డేమియో యనఁ బోవుచుండఁ బ్రథముఁడు తన చేతఁగల పిస్తోలు పృష్ఠమును వాని కియ్యంతమాంగము నకుఁ దాల్చెను.

ప్రథ—అనాచిని విడుపుము. చిల్లరనుగూడ యధాస్థానమునఁ జేర్చుము. మనము దీక్షితుని బట్టుకొంటిమి, ఆచార్యుఁడు—దీక్షితులు—వినుబడు చున్నదా ?

1 దొంగవాడు 2 విచారము 3 చంపుసాధనము 4 చెవి 5 మొదటిదొంగ 6 పిస్తోలు 7 తీసికొనకుము 8 తలకు

ద్వితీ—దీక్షితులైన నేమి ? గీక్షితులైన నేమి ? మన దేశము నేలుచున్న రాజప్రతినిధియైన నొంటిపాటునఁ జేఁ జిక్కిన వాని 1 సర్వస్వము నపహరింపక విడుచుట చోరధర్మమా ?

ప్రథ—చిల్లర జేబులోఁ బడవేయుము. లేనియెడల నుత్తరక్షణమున నీ కిర్రమును ప్రక్కలు చేసెదను. దానితో నీ తిక్క దిరుగును.

తన మిత్రునియందుఁ గలిగిన యీ మార్పునకు ద్వితీయుఁ డొక్క తుణ మాటాచించెను. పిదప నసమృతముగ నా డబ్బులను దీక్షితుని జేబులోఁ బడవైచెను.

ప్రథ—అయ్యో ! మీరు మీ చేతులను గ్రిందికి దింప వచ్చును ? అని దీక్షితునితోఁ జెప్పి తీయ నాయుధపాణిని గూడ సడలించెను. కాని ద్వితీయు నింకను సంతోషముతోఁ 2 దిలకించుచుండెను. 3 ఉన్న మిత పాణియుగంబును యధాస్థానమునం జేర్చుకొని దీక్షితులు వా రిరువురిని గన్నెత్తి చూచెను. కనుచీకటి పడుటచే వారిం గుర్తింప వీలు కలుగలేదు. ఆతని కప్పు డభ్యంతర మేమియు లేకపోయినను గడలక యచ్చటనే నిలిచియుండెను.

“ మాకొకట మీరింక నిలిచి యుండ నవసరము లేదు. వెళ్ళిపోవచ్చును. ” అని ప్రథముఁడు దీక్షితునితోఁ జెప్ప సమీపముననున్న రాతిపైఁ గూర్చుండెను. ద్వితీయుఁడు తన కట్టతో నేలను ద్రవ్వుచు క్రూరదృష్టితోఁ బ్రథముని జూచుచుండెను.

“ నే నందులకే నిలిచి యుంటిని. ” అని దీక్షితులు సమీపమున నున్న కంచె కట్టపైఁ గూర్చుండెను.

ద్వితీ—‘ఏకటహాసముం గావించి మొరటుగ నిట్లనెను.—) మీకు మా సహవాస మాహ్లాదముగ నుండఁ గాఁబోలును. ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రజలకు మమ్ము విడిచి పోవుట దుర్లభముగ నుండును.

ప్రథ—నోరు మూయుము. మనము నరకమార్గమునఁ జాలదూరముపోతిమి. మన కది చాలదా ? మనము సైతానును విడిచి సత్సాంగత్యము నపేక్షింపఁదగియున్నది.

“ మీ కందులకైన నన్ను బచరింప నిచ్చిన— ” అని దీక్షితులు నెమ్మదిగ దీనస్వరముతో ననెను. 4 ఉపలాసీనుఁడు మహాంధకార మైనను దీక్షితుని దదేక దృష్టితోఁ జూచెను. ఒక తుణకాల మూరకుండి తానొక్కప్పుడు తిరస్కరించిన మార్గము నవలంబింపఁ 5 గృతనిశ్చయుఁడైన వానివలె నెమ్మదిగ నిట్లనెను—

“ మీరు నన్నొప్పు డయినఁ జూచిన జ్ఞాపకము గలదా ? ”

దీక్షి—లేదు. వెలుంగు తక్కువుగ నుండుటచే నిన్ను జక్కఁగ జూచుటకు నా కవకాశము చిక్కుటలేదు.

ప్రథమ 6 మల్లిఖుఁడు డాకస్మికముగఁ దన శిరోవేష్టమును దీసి, లేచి దీక్షితుని దాకునట్లు సమీపించి—

“ మీరు నన్నిప్పు డానవాలు పట్టితిరా ? ” అనెను.

వాని శిరోజములు 7 జీమూతప్రాయముగ నుండెను. నడినెత్తిని మాత్ర మరచితి గుంట యంత తెల్లని మచ్చ యుండెను. దీక్షితు లా మచ్చం గాంచిన తోడనే

1 సకలధనము 2 చూచుచుండెను 3 ఎ త్తదీన 4. రాతిపైఁగూర్చున్న వాఁడు. 5 నిశ్చయము చేసికొనిన 6 దొంగ 7 మేఘమువలె

దద్దరిలను. పడునేను వత్సరముల క్రిందటి విషయము లాతనికి జ్ఞప్తికి వచ్చెను. పూర్తి జ్ఞప్తికి దెచ్చుటకు నాడు దోడ్పడెను.

ప్రథ—పూర్వము 1905 సంవత్సరమున నొకడుమీ యింటికి వచ్చి కాశ్మీర జేశమునఁ దన భార్యయు, సంతతియు నొక యద్దెయింటఁ గాలి చచ్చిరని చెప్పిన విషయము మీకు జ్ఞాపకములేదా?

“అగును. నాకిప్పుడు జ్ఞాపకమునకు వచ్చుచున్నది.” అని గొణుగుకొనుచు దీక్షితులు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. ద్వితీయ | పాటచ్చరుఁడీ గాధను వినుట కుత్సాహ పడుచుండెను. తన చేతికట్టతో నేలను ద్రవ్వుటను మాని నిశ్చలముగ నిలువఁబడి వినుచుండెను.

ప్రథ—నన్ను రాత్రి మీ యింటనే యుంచుకొని మరునాడు నా కెద్దియో పనిని సమకూర్చుటకు మీ రెంతయో శ్రమపడితిరి. తుదకు మీరు నా కొక కర్మా గారంటునఁ బని నిప్పించుకొనిరి. నన్ను మద్యపాన విముఖుని గమ్యుని మీ రన నే నందుల కంగీకరించితిని.

దీక్షి—ఇప్పుడు నా కా విషయ మంతయు స్మరణకు వచ్చినది. నీవు నీ వాగ్దానము ననుసరించితి వనుకొ నెదను.

దొంగ మృగప్రాయుఁడై యట్టుపోసముం గావించెను. పిదపఁ దన ముఖమునుండి రక్తము వెడలునంత తీవ్రమునఁ దన కరయుగంబున మోడుకొనెను.

ప్రథ—అనుసరించితివా యని యడుగుచుంటిరా ! ఈ వారములోఁ గూడ నేను తప్పఁద్రాగితిని. అప్పటినుండియుఁ ద్రాగుచునే యుంటిని. కాని మిమ్ముఁ గాని మీ రొసరించిన ప్రార్థనను గాని 2 విస్మరింపఁ జాలకుంటిని. నేను మీ యింటి కరుదెంచిన మరుదటి యువయునునను, మధ్యాహ్న భోజనానంతరమునను దాము భగవంతుని గూర్చి ప్రార్థించుచు నన్ను గూడలానికిం బిలిచి మిగిలిన వారితోఁగూడఁ గూర్చుండగోరి. జ్ఞాపక మున్నచో ఆ విషయము నా మౌనము నాకర్పించినది. చిన్నప్పుడు మా తల్లి ప్రార్థించుచుండెడిది. నేను బాల్యదశయం దుండ నా పర్యవశాంతమున నామె సాగిలఁ బడి ప్రార్థించు రీతి నా కిప్పటికిని గన్తులఁ గట్టినట్లు ప్రత్యక్ష మగుచుండును. అమె పూర్వోక్త విధానంబున నొక నాడు నా మంచము దరిని బ్రార్థించుచుండ నాజనకుఁడు మద్యపానోన్మాదంబున నొడ లెఱుంగక లోనఁ జొరబడి యామెం దన్నెను. కాని నాటి యుదయమునఁ దాము గావించిన ప్రార్థన నెన్నటికిని మరువఁ జాలను. నా తల్లి నా కొక కెట్లు ప్రార్థించెనో మీరు నట్లొనర్చితిరి. నేను మొదటి మానిసినిగ నుంటి నని గాని, తప్పఁ ద్రావి యొడ లెఱుంగని స్థితిలో మీ యింటికి వచ్చితిని గాని మీరు నన్ను నీరస ముగఁ జూడలేతిరి. దైవమా ! నే నెంత దౌష్ట్యముగ జీవించితిని. కల్లంగడియే నా కిల్లును నరకమునకు దారిఁ జూపినది. అట్లు బయ్యింక దాము గావించిన ప్రార్థన నన్నే దబాయితీదు. నే నికఁ ద్రాగ నని మీతోఁ జేసిన వాగ్దాన మొక పక్షమున నేయి సారము అవేమానింపఁ బడినది. తాము సమకూర్చిన పని పోయినది. పిదకు దినసద్వయంబు పరీక్షక భటులచేఁ బట్టుకొనఁ బడితిని. కాని మిమ్మును మీ ప్రార్థనను

విస్మరింపఁ జాలక పోతిని. దాని వలన నా కేమి ఫలితము కలిగినదో చెప్పఁజాలను గాని మరపునకు మాత్రము రాదు. నేను మీ కెట్టి యపకృతిం గావింపను. పరల నట్లు చేయనీయను. కావునఁ దాము యథచ్ఛముగ వెదలి పోవచ్చును. "

దీక్షితులు కదలలేదు. ఎచ్చటనో జేవాలను 1 ఘటికాయంత్ర మర్ధరాత్ర మును దెలియఁజేయుచు మ్రోగెను. వాఁడు తన కుళ్ళాయని దిరుగ నెత్తివై బెట్టు కొని పాపాణముపైఁ గూర్చుండెను. దీక్షితుఁ డెదియో దీర్ఘలోచనమును గావించు చుండెను. కొంతపడికి " నీ కెంతకాలమునుండి పనిలేదు ? " అనెను ప్రథమునికి బదు లుగా ద్వితీయుఁడు ప్రత్యుత్తరము నిచ్చెను.

ద్వితీ—అణుమాసములనుండి మే మిరువుర మేపనియుఁ జేసి యెఱుంగము. 2 మార్గావరోధమే మేము చేయుచున్న పని. నేటి రాత్రినలె లేచి యుండియు నేమియు నార్జింపఁ జాలనప్పు డీ పనియు వినువును గలిగించు చుండును.

దీ—మియిరువురికిని నేను తగిన పనుల సమకూర్చిన నీచోరవృత్తిని మానెదరా? ప్రథ—ఏమి ప్రయోజనము. నే నీట్లెన్ని సారులొఁ ప్రయత్నించితిని. ప్రయ త్నించిన ప్రతి పర్యాయమును మఱిత యథోగతిఁ జెందుచు వచ్చితిని. నైతాన న న్న దివతాకే మ్రింగిజైచినది. కాలాతిక్రమణ దోషము పట్టినది.

దీక్షితున కిప్పు డీ యాత్మల నుద్ధరింప వలయునని కలిగినంత దీప్రసంకల్పము ము న్నెన్నఁడును గలుగలేదు. వీండ్ర చర్యం గాంచుచు నాతఁ డచ్చటఁ గూర్చుండిన యంతకాలమును " ప్రభువైన యేనూ ! యీ యిరువురి నుద్ధరించుటకు నన్ను నిమిత్త కారణముగ ననుగ్రహింపుము. అందులకు నే నత్యాశ పడుచుంటిని. వీరిని నాకు దముచేయుము. " అని ప్రార్థించుచుండెను.

దీ—అట్లనకుఁడు. మీ యిరువురి వలన భగవంతున కేమికావలయును నాకేమికా వలయు ననునది ప్రధానాలోచముకాదు. ఈ విషయమున నే నాచరించునది భగ వత్సంకల్పము. మిమ్మిరువుర భగవంతుఁడు మిక్కిలి విలువగఁ బరిగణించు చున్నాఁడు. ఇప్పుడు దీక్షితుని మేధాక క్తి యంతయుఁ దోడ్పడెను. ప్రథముని పేరుజ్ఞాప కమునకు వచ్చెను. వానిం జేరుకెట్టి పిలిచి దీక్షితులములతో వాని హృదయము గరఁగు నట్లు వేడుకొనెను.

దీ—నత్తుతకా ! నీవును నీ స్నేహితుఁడును నేటి రాత్రి నాతో మా యిం టికి వచ్చిన యెడల మీ యిరువురికి నహోద్యోగముల నిప్పించెదను. నేను మిమ్ముల బూర్తిగ నమ్మెదను. మీ రిరువురును మధ్యవయస్సువారు. దైవము మీ క్మేల యాధ రింపక విడుచును ? మన లోకాంతర పితరులు భగవంతుని ప్రాపును సరిపాదించుట ఘనకార్యము. నేను విమ్ము ప్రేమించుట యొక విశేషములానిది కాదు. నా సవహా దరులారా ! లోకమునం దింకను ప్రేమకలదని మీరు గ్రహింపఁగోరినచో నేను మిమ్ము ప్రేమించుచుంటిని. మన పాపముల కొఱకుఁ గొఱత వేయఁబడిన య జగద్రక్షకుని నాచుమున నరజన్మయొక్క సర్వోత్కృష్టతను మీకుఁ జూపింపక విడువఁ జాలను. రండు; ధైర్యము నవలంబింపుఁడు దేవుని సహాయము నపేక్షించి యింకొక పరి ప్రయత్నింపుఁడు. నేటి విషయముల మీరును నేనును దైవమును దప్పఁ బరు లెఱుంగ

నవసరము లేదు. ఆతఁడు మిమ్ము తమించెను. మీ రాతని తమపని వేడుకొన్న తుణముననే వడయఁగలరు. రండు. మనము కలిసి నైతానుతో బోరాడుదము, జీవ మకాశ్యతమైనది. పాపుల నుద్ధరించుటకే క్రిస్తు భూమియం దవతరించెను. నాకు సాధ్యమగు సహాయము నంతను జేసెదను. దైవమా ! వీరిని నాకొప్పగింపుము.

ఇట్లు వారితో ముచ్చటించి ముచ్చటించి దీక్షితులు దైవమును గూర్చి ప్రార్థింపఁ దొడంగెను. వాని మానసోదేశమునకు వెలుదారి కాన్పింపలేదు. ఇట్లుతఁడు దైవ మును గూర్చి ప్రార్థించుచుండ నత్తుత్రకుఁడు తన ముఖమును గరయుగమునందును కొని వెద్దకెట్టున నేడువసాగెను. వాని 1 యశ్రుధారా పరంపర కుల్యాదకము భాతిఁ బ్రసరింపఁ దొడంగెను. వాని తల్లి గావించిన ప్రార్థన యేమయ్యెను. దీక్షితుని ప్రార్థన కని తోడ్పడుచుండెను. రెండవదొంగ దీక్షితునితో బూర్వపరిచితి లేనివాఁ డగుటచేతను దైవతంత్రము మున్నెడు వానివైఁ బ్రసరింపక పోవుటచేతను, ప్ర ప్రథమమున నిర్లక్ష్యమునఁ దన చేతికట్టి నానుకొని కంచెపక్కను నిలువం బడి యుం డెను. దీక్షితుని ప్రార్థన కొనసాగిన కొలది 2 కరకొంపమగు వాని యంతరం గము నీరై కరగఁ జొచ్చెను. ఘోరకృత్యములచే మొద్దుబాదినట్టియుఁ బాపభీతి విర పిత మైనట్టియు పాపాణతుల్య మగు వాని మానసమును పరిశుద్ధాత్మ యిట్లు 3 నవనీ తోపమగఁ జేయఁ గల్గెనో గ్రహింప మన కసాధ్యము. దేవదూతల కేమైనఁ దెలి యునేమా ? దమస్కను మార్గమునఁ బోవుచుండ పాలును మూర్ఖాకాంతునిఁ గావించిన యా పరిశుద్ధాత్మ, కణ్వుడు దైవానుకరణ మహిమంత్రోపదేశమును గావించిన తుణముననే ధర్మపురాణలయ సంఘమువైఁ బుష్కలార్థక ఘనాఘన వర్ష పరంపరవలెఁ దన కత్తిని వెదఁజల్లిన పరిశుద్ధాత్మ, విదప ఢిల్లీ క్రైస్తవ సంఘమువైఁ వెల్లి విరిసిన పరిశుద్ధాత్మ, నీచాతినీచ కర్మాకరంబగు నీ నిమ్నవాటి 4 పరిసరంబున మద్యపానాత్మకులును, నరహత్యా ద్వినేక ఘోరమహాపాతకులును, 5 మల్లియుచులు నగు నీ యాత్మద్వయంబువైఁ దన కరుణాకటాక్ష వీక్షణ ప్రసారమును గావించెను. భగవద్దానము వీరివైఁ బ్రసరింపకుండఁ జరకాలమునుండి యడ్డుపడియున్న యజ్ఞాన మను నినుపతెర బద్దలయ్యెను. ఈ మాటాధటిత పరిణామ మా 6 ముడియ విడుపులకే యద్భుతమును గలిగించెను.

దీక్షితులు ప్రార్థనను ముగించి వాండఁ గన్నెత్తి చూచెను. వారిలోఁ గలిగిన మార్పాతనికి వెంటనే గోచరము కాలేదు. వాండ్రును బూర్తిగ గ్రహింపఁ జాల రైరి. నత్తుత్రకుఁ డింకను దన వక్త్రమును గరాచ్చాదనము గావించుకొనియే యుం డెను. కట్టి నానుకొని నిలిచి యున్నవాఁడు భయద్భుతవిహ్వలాత్తుల దీక్షితు నవలొ కించుచుండెను. వానిమనోవీధి నాకాలీజము లంతురించి బయల్పడసంకల్పించుచుండెను.

దీక్షితులు లేచి నిలువంబడి—“ సోదరులారా ! రండు దేవుఁడు దయాప యుఁడు. ఈ రాత్రి మీరు శరణాలయంబున నుండ వచ్చును. మీకుం దగిన సదు దోయగమును సమకూర్చుటకు నేను పాటుపడెదను. ”

వారియపురు 7 నిరుత్తరులై దీక్షితుని వెంటఁ జనిరి. శరణాలయముం జేరు

1 కన్నీటిధార 2 వడగల్గింబోలిన 3 వెన్న. 4 సమీపమున 5 దొంగలు 6 ఘోరము 7 మాటాడక.

నప్పటికి రాత్రి రెండు గంటలైనది. దీక్షితులు వారి నొక గదిలోఁ బ్రవేశపెట్టెను ద్వారము కడ నొక తుణుము నిమ్నాన్నతగాత్రముతో నాతఁడు నిలువఁబడెను. గత విషయములచే నావరింపఁబడిన వాని నెమ్మొగమున భగవత్కృత ప్రజ్వలించుచుండెను.

“దైవము మాకుఁ దోడె యుండును గాక!” యని యాశిస్సును బలికి యాతఁడు వెడలిపోయెను.

మరునాటి యుదయమున దీక్షితుఁడు వారి నిరువురిం గాంచుట కెంతయు భయము నొందెను. రాత్రి జరిగిన విషయము లాతని మనఁబున హత్తుకొని యుండెను. తనవ్యాధానానసారముగ వారికిఁ బనుల నిప్పించెను. శరణాలయ పాలకునికిఁ గార్యబాహుళ్య మగుటచే నొక సహకారి కావలసి యుండెను. నక్షత్రకు శాస్త్రాసమునఁ దుంచెను. శరణాలయ సమీపమున నున్న తోటలో నీటి యంత్రమును నడుపు పనిని రెండవ వాని కిప్పించెను. వీ రిరువురి నాకర్షింప నుద్విగు లూరుచున్న పరికు ధాత్మ యీ సమయమునఁ దన కక్తి నంతను వీరికేధారవోయఁ జొచ్చెను.

మరునాటి సాయంసమయమున నక్షత్రకుఁడు తన నవీశ్వర్యమును సరణమున శరణాలయ సాహసము శుభ్రపరచుచు నొక తుణుము నిలువఁ బడి యిటు నటుఁ జూచెను.

అతఁడు కన్నెత్తి చూచ రోడ్డుప్రక్క నొక కల్లకుండ కాన్పించెను. తన చేతికట్టతోఁ దాకఁదగినంత సమీపముగ నుండెను. రోడ్డున కద్దరిని రెండు కల్లంగడులు గలవు. కొంచెము దూరము పోయిన మఱి మూడంగులు గలవు.

వాతాత్మక సమీపమున నున్న మద్యవిక్రయశాలనుండి యొక పురుషుఁడు వెలు పలికి వచ్చెను. ఆతరుణముననే మఱి యిరువురు లోనఁ బ్రవేశించిరి. సోహన ములవై నిలువఁబడి యున్న నక్షత్రకునకుఁ గల్ల వాసన గుప్పనఁ గొట్టెను.

తన చేత నున్న కట్టును గట్టిగఁ బట్టుకొని తన పనిని జేయ నారంభించెను. శుష్ణాధిక్యము లేక చలిగాలి వీచుచున్న ను వానిముఖమున 2 స్వేదబిందువు లుంకరించెను. తిరిగి యింతలోఁ గల్లుదుకాణము తలుపు దెఱచి నలుగురు బయటికి వచ్చిరి. ఒక చిన్న పిల్ల పాత్ర నొక దాని జేతఁగొని లోనికేగి దానిఁ గల్లుచేఁ బూరించుకొని తిరిగి వచ్చెను. నక్షత్రకుఁడు నిలువఁబడియున్న రి సోహన సమీపమునుండియే యాబాలిక పోవుచుండుటచే 4 మద్యామోదము వాని నాకర్షించెను. అతఁ డింకొక మెట్టు దిగెను. వేత్రమును దృఢముగ నవలంబించుటచే వాని వ్రేల్లేబారెను. మనోనిగ్రహించు నతి కష్టమునఁ బైమెట్టు నెక్కి యెటులో రలుపుమాటునకుఁ జేరి యాస్థలమును శుద్ధపరుప నారంభించి తనలో నిట్లునుకొనెను — “దైవమా! దీక్షితు లిపుడు వచ్చిన బాగుండును. దీక్షితులును సోమయాజియుఁ గలిసి యెచ్చటికో వెళ్ళియుండిరి. నక్షత్రకు నెఱింగిన వా రెవ్వరును శరణాలయమున లేరు.”

ఆ తలుపు మూలనే రెండు మూడు నిమిషములు పనిచేయు చుండెను. అంతఃకలసాముచే వాని ముఖము వాడబారెను. అతఁడు తిరిగి మెట్టు మీఁదికి వచ్చి క్రమక్రమముగ దిగనారంభించెను. దారి ప్రక్కను జూచి కడపటి మెట్టును తుడిచివేయలేదని గ్రహించెను. ఆమెట్టును గూడ దిగుటకుఁ దగిన మిష

దొరికినది. కోడ్డుమీడికి దిగి చివర మెట్టును బాగునీయుచు శరణాలయమున కభి
ముఖుడై యుండెను. ఆ మెట్టునే పదిసారులు తుడిచెను. వాని ముఖమునుండి
1 స్వేదకణములు బారి కాళ్ళకడఁ బడుచుండెను. క్రమక్రమముగ నాతఁడు దుకా
ణమునకు దగ్గరగా నున్న మెట్టుకొన నుండెను. దుకాణమునుండి కల్లువాసన యచ్చ
టికి స్వేచ్ఛగఁ బ్రసరించుచుండెను. నరకకూపమున మండుచున్న గంధకపువాసనను
బోలిన దుర్వాసనయైనను ఆమద్యాఘ్రాణము వాని నాకర్షించెను.

ఆతఁ డిప్పుడు కోడ్డుప్రక్కనున్న కాలిదారిని దుడుచుచుండెను. పిదపఁ
గాలంబు దుడువ నారంభించెను. ఆపయిని శరణాలయమున కెదురుగ నున్న రాజ
మార్గమును తుగ్రపరచెను. అంతస్తాపముచే నుడుకుచుండుటచే గుర్చియునఁ దీసి
వైచెను. తన చొక్కాచేతిని క్రిందికి లాగి దానితో ముఖముం దుడుచుకొనెను.
ఆతని వెదపు లానిపోవుచుండెను; దంతములు పటుపటు గొఱుకుచుండెను. ఆపాద
మస్తము నొడ లెల్ల వణికిరి కొచ్చెను. చెడఁద్రాగిన వానివలె నిటునటు నూగ
బోడంగెను. వాని యాత్మ ప్రకంపిత మయ్యెను.

కోడ్డు ముద్దరినుండి యద్దరి కేగి కల్లంగడి ముందు నిలువంబడెను. అంగడిలోఁ
జక్కగఁ దగ్గతులొక నమర్చబడియున్న కాచపాత్రములను, నీసాలను, కల్లుకుండలను
దణ్డకప్పటిలో 2 ననిమేషవృత్తిఁ జూడఁ దొడంగెను. వెదపులను నాలుకతోఁ
దడపుకొని యింకొక యడుగు ముందుకు వైచి త న్నెవరు చూచుచుండిరో యను
భయకంపిత మానసంబున నటునిటు చూచెను. అంత నా యంగడి తలుపుం దెరచి
యెవ్వరో వెలుపలికి వచ్చిరి. తిరిగి కల్లువాసన గుప్పన బయలుదేరినను, అంత నక్షత్ర
కుండు మనోనిశ్చలముఁ ద్యజించి మఱియొక యడుగు ముందునకువైచి తలుపు దగ్గఱకుఁ
జేరినను. చేయిఁ బాపి తలుపును దెరువఁ బోవుచుండ నంతలో నందు మూలనుండి
యొక నిమ్నాన్నత పురుషుఁ డరుదెంచెను. ఆతఁడు వీక్షితులు.

నక్షత్రకుండు చేతిని గట్టిగఁ బట్టుకొని కాలిదారివైపున కేడ్చుకొని వచ్చెను. మద్య
పానీచ్ఛ మితిమీటి మఱిచెడి యున్న వాడగుటచే నీ యాతంకమునఁ 8 గ్రాఫో
ద్రీక్ష మానసుండయి చేయూచి వీక్షితు నొక చెంపవెట్టుం బెట్టెను. మృత్యు
ముఖంబునఁ బడకుండఁ ద న్నిడ్చుకొనిపోవునది యెవ్వరో మొదట నక్షత్రకుం
డెఱుంగుండి యుండవచ్చును. కాని వీక్షితున కా వెట్టి తీవ్రముగఁ దగిలి దవడ్డవై
బెద్ద గాయ మయ్యెను.

వీక్షితులు నొరు దెరచి యొక మాటవైన నాడలేదు. ఆతని ముఖము మిక్కిలి
విచారగ్రస్తముగ మాత్ర ముండెను. అంతటితో నక్షత్రకుని విడువక పసిబొలునివలె
బట్టుకొని మెట్టు కెక్కి శరణాలయము లొనికిం గొనిపోయెను. సావడిలో వానిని
దింపి సింహద్వార కపాటమును బంధించి తలుపున కడ్డముగఁ దన పిత్తును జేర్చి నిలువం
బడెను.

నక్షత్రకుండు సాష్టాంగపడి వెద్దవెట్టున నేడ్చుచున్నదేవుని బ్రార్థింపఁ దొడంగెను.
నక్షత్రకుండు నూలకాయుండు కాకున్నను వాని వెట్టుకొని వచ్చినందున వీక్షితు
లాయాసమున నొగర్చుచుండెను. అట్లుండియు వానిం జూచి కరుణార్ద్ర హృదయుండై

యించెను. — నత్తత్రకా! ప్రార్థింపుము. మున్నెన్నడును ప్రార్థిత వంత తీవ్రముగఁ బ్రార్థింపుము నీ కదియే రక్షణమార్గము. వేటొందు లేదు. ”

నత్త — “ ఓదైవమా! నాతోఁ బ్రార్థింపుము. నన్ను రక్షింపుము; నన్ను నర కాంక్షకుండి తొలగింపుము. ” దీక్షితులును దిన 1 జానువల నేలపై నాని ప్రార్థించెను.

అట్లు వారు ప్రార్థించి లేచిన తోడనే నత్తత్రకుడు తన గదిలోని కేఁగెను. సాయంసమయమున నతఁడు వివ్రముఁడై గదినుండి వెలువడెను. దీక్షితులును ప్రభు నామమున లభించిన గాయముల ధరించి యూరిలోనికి వెళ్లెను. ప్రభు పాదవిశ్వాస సానునరణ మొత్త కష్టతరమో యాతఁ డిప్పుడు గ్రహించుచుండెను.

అయ్యో! మధుపానాగార మటులనే యున్నది. ఆవీధిలో నెన్నియో కల్లంగడులు నత్తత్రకుని 2 గ్రసించి సంసిద్ధముగ నున్నవి. లేనె బూసిన కత్తివలె నరకమున కాకర్షించు నా మద్యపరిమళము సవా కట్టెదురఁ బ్రత్యక్షమై యుండఁ నెంత కాలము నిగ్రహించఁ గలఁడు? దీక్షితు లూరిలోని కేగెను. ఏమూలఁ జూచినఁ దద్దు ర్గంధమే ప్రసరించుచుండెను. “ ఓభగవంతుఁడా! ఎంతకాల మీ దుష్టితి. ” అని యాతఁడు పరితపించెను.

సోమయాజియు దీక్షితులును కలిసికొని నప్పుడు నత్తత్రకునికి గలిగిన కోధనను గూర్చి కొంతదనుక ముచ్చటించుకొనిరి.

దీక్షామన ప్రక్కనున్న యా స్థలాధిపతు లెవ్వరో విచారించితివా?

సోమ — లేదు. శే నందులకుఁ బ్రయత్నింపునే లేదు. నీ కవసరమని తోచిన యెడల నట్లే విచారించెదను. కాని మిత్రమా! ఈ మానవట్టణమునఁ గల్లంగడుల మూ యింపు మనకు సాధ్యమగునా? దేవాలయము లెంత దృఢముగ నున్నవో నిలియు సంతబ్ధవత్తరముగ నున్నవి. కాని దొలఁగింప నెవ్వరి తరము?

దీ — కాల మానన్న మైనప్పుడు భగవంతుఁడే మానఁ గలఁడు. ఆతఁడు నర విక్రయమును మాన్పలేదా? ఈలోపల మన కత్యంత సామూహ్యముగ నున్న యీ కల్లు దుకాణ మెవ్వరి స్వాధీనమున నున్నదో మనము తెలిసికొనఁ బ్రయత్నించుట ధర్మము.

సోమ — నేను తెలిసికొనెదను.

దినద్యయనంతర మాతఁడు శిల్పిదేవాలయ సాంఘికుని కార్యస్థానమున కేగి వానితో మాటలాడఁ గోరెను. ఆగ్నుహ మేధి తనపూర్వజీవుని గౌరవప్రపత్తులతో లోనికిఁ గొనిపోయి సమచితాసనాసీనుఁ గావించి కుశలప్రశ్న మొనరించెను.

సోమ — నేను దీక్షితులును గలిసి యొక తరచాలయమును స్థాపించితిమి. తత్స మీపమున మీ యిల్లాకటి కలగు. అచ్చట మద్యవిక్రయమును గావించుచుండిరి. ఆ విషయమున మీతో ముచ్చటించ నేనిచటికి వచ్చితిని. చల్లకువచ్చి ముంత దాచకేల? నా సంకల్పమును సృష్ట్యముగఁ జెప్పెదను. మన జీవితకాల మత్యల్పమగుటచే నభి ప్రాయముల వరుగు పరచి వ్యర్థపరప రాదు. నామన మూర్తి! నీయిల్లు కల్లంగడిఁ బెట్ట నద్దెకిచ్చుట యుక్తమనియే తలంచెదనా?

ఈ ప్రశ్న నూటిగ దాకుటచే వామనమూర్తికి గర్భవర్షేదముగఁ దోచెను. తుణకాలమున వానిలో గొప్పమార్పును గలిగించెను. కఠిరములోని రక్తమంతయుఁ గాగి

నెత్తికెక్కిన. లౌకిక వ్యాపార నిమగ్నత్వము కల్గి కిదియే లక్షణము పిదప పర్యాలోచనమున నాని వదనారవిందము తెల్లబడెను. నమ్రుడై కొంతవడి శిరమును వెండుచేతుల బట్టుకొనియుండి పదంపడి తలనెత్తి యాతనితో నిట్లనియెను.—

“గురుత్తంసమా! ఆనాటి ప్రాతఃకాలమున నితరులతోపాటు నేను గూడఁ బ్రతినవృత్తిని మీరెఱుంగుదురా ?”

సోమ—అవును నాకు జ్ఞాపకమున్నది.

వామ—ఈ విషయమున నే నా ప్రతిష్ఠాపాలనము గావింపఁ జాలనందుల కొంత భేదపడుచుంటినో మీరెఱుంగరు. నైతా నా కల్లంగడి మూలమున నే నన్ను కోధించుచుండెను. నాకీప్య డెక్కుడు లాభము దానివలన నే నమృచున్నది. మీరాకతుఁ బూర్వముక న్నీణము క్రిందటనే 1 స్వదైహిక ఫలాపేక్షచే నాకన్వీంపఁబడి నేనుప్రతి జ్ఞతేనీన యారతుకుని వాక్పరిపాలనఁ గావింప లేమంటినే యని పరిపరి విధములఁ బరి తేషుచు చుంటిని. నే నట్లు పశ్చాత్తాప నిహతుడ నగుచుండఁ దా మరుద్దించితిరి. ప్రభు వెన్నఁడును తన వసతి నిట్టి కార్యమున కద్దకీయఁడని నే నెఱుంగుదును. ఆచార్య వర్యా! యీ విషయమున మీరు నా కుపదేశ మొనర్పఁ దగిన డేదియు లేదు.

ఇట్లని వామన మూర్తి లేచి యాచార్యునకు వందన మొనర్చెను. సోమయాజియు 2 నుద్దితుడై వాని నాకీర్వదించి వెడలిపోయెను. కానఁ గొంతకాలము గఠించిన వెనుక గాని వామనుడీ విషయమునఁ బడిన పాట్లు వానికిఁ దెలియలేదు. పరిశుద్ధాత్ముని ప్రేరణవై నాటియుదయమున దైవానుకరణ మహా మంత్రోపదేశ కానంతరము ధీర్ఘసంఘ చరిత్రలో నిదియొక భాగము. దైవానుసరణ మార్గమునఁ బూర్తిగఁ బ్రవర్తించుచున్న యీ దేశిక ద్వయమునకుఁ గూడ సంఘమున గలుగుచున్న మార్పులు గోచరింప లేదు గాని సాపథ్యాయుష్టమైన యీపట్టణమునం దెల్లెడలఁ బరిశుద్ధాత్మ వెల్లివిరియుచుండెను. భక్తులనేకులు సమయము తటస్థించిన నెట్టికేమలనైన భరించుటకును, ఎంతటిత్యాగము నైన గావించుటకును సంసిద్ధులై యుండిరి. చిర కాలమునుండి మాంసద్యముగఁ బడియున్న మృదయములు చలింపసాగెను; కి ధనార్జనయే ప్రధానముగఁ బరిగణించు వ్యావహారిక వేత్తల మనంబులఁ దత్తత్కామ్యోచితానుచిత జ్ఞాన మంకురించి కలంచుచుండెను; అనగరమున మున్నెడను గలుగ నంతటి యాధ్యాత్మిక ప్రచార మలరడెను శరణా లయమును స్థాపించి పనిచేయుచున్న స్వల్పకాలముననే 4 యాచార్య ద్వయమునకుఁ గొంత యుద్వేగము కలిగెను. ఈ లోకమునం దీ కాలమున నసంభవ మని తోఁపఁ గల మహద్భుత విషయములు నులభసాధ్యము లని త్వరలో వీనికి గోచరించును.

పయి సంభాషణము జరిగిన యొక నెలలోపలనే యా మద్యకాల 5 యంతరించినది. అదై కేర్పరచిన గడువు తీరిన తోడనే వామనుఁడు కల్లుదుకాణమును దీనివేయించుటయే గాక యా యింటిని శరణాలయాంగముగ నుపయోగింపుఁడని యాచార్యాధీనమును గావించెను. శరణాలయమున నిప్పుడు వివిధ వృత్తుల కాస్పదము కల్పింపఁబడెను.

ఇందు వివిధములగు భోజనపదార్థములఁ జక్కఁగా వంటఁజేయు రీతిని నేర్పు

1. దేవాసంబంధమున 2 లేచి 3 ధనగుంపాదన, 4 గురువు 5 నశించినది

వృత్తి యొకటి చకోరాక్షి యీ 1 మహానసాధ్యక్షతను వహించెను. పలువురు చిర కాలమునుండి నెలకొండటి వఱకు నే గదిలొక దప్పద్రావి నాశనము నందుచుండినో యచ్చటనే చకోరాక్షి శుభురపదార్థముల రుచికరముగ బచనము జేయు విధానముం బలువురికి నేర్పించుటెను. 2 పాక శాస్త్రాధ్యయనమునే గాక గృహనిర్మాహక విధానమును గూడఁ బెక్కండ్రకుఁ గఱపుచుండెను. చకోరాక్షి యిప్పుడే సోమిదేవి మున్నగువారితోఁ గూడ శరణాలయమునే నివాసముగా నేర్పరమకొనెను. గాన కళానిధి యగు కమలము మాత్రము వెనుకటి యింట నీ యుండి యప్పుడప్పుడు శరణాలయమునకు వచ్చి సంగీత విద్యను నేర్పించుటెను. ఒకనాడు సాయంసమయమున నలనటఁ దీర్చుకొన నాచార్యద్యయమును జకోరాక్షియుఁ గూర్చుండి యుండఁ సోమ యాజి “ చకోరాక్షి! నీ వాచరింపఁ దలంచిన మార్గములు మాకుఁ దెల్పుము ” అని యడిగెను “ కూలిసేసికొని జీవించు యావనాంగుల నుద్ధరించు రీతిని. గూర్చి చిరకాలమాలొంచితి ” అని చకోరాక్షి పలికెను. క్రైస్తవమనరణ వ్రతము నాచరించు చున్న యీ చిన్నదాని ముఖవికాసమును బరికించి యాశ్చర్యానందములు కి వెల్లివిరియ వెంకటసోమయాజి వాసస్మృతుఁ డయ్యెను. చకోరాక్షి తిరిగి యిట్లునెను— నామనోనిశ్చయము నన్నొకదారికిఁ దెచ్చెను. అయ్యది పురుషుల కింక 4 సగమ్యగోచరము గానోపును గాని నామనోభారమును సోమయాజి గ్రహింప నోపును.

దీక్షితులు నమ్రుడై యిట్లునెను—విషయగ్రహణమున మా బాల్యావస్థ సంగీకరించెదము చకోరాక్షి! చెప్పుము.

చ—అట్లయిన నేను చేయఁదలంచిన రీతి యిది. శిథిలమై యున్న యీ సానకాలను రెండు గడులు గల దిన్న యిల్లుగా మార్చవచ్చును. అట్లు గావించి యందు పాకవిద్యను బాలికలకు నేర్పఁ దలంచితిని. వారందుఁ బ్రవీణులై గృహస్థుల యిండ్ల వంటకలైలుగఁ బోయి చేరి నుభింతురు. ఆజుమానములలో నీ విద్య పూర్తిగ నలవడును. ఆలోపున రుచ్యములగు పదార్థములఁ బచనము నేయుటయు, వస్తువులఁ బరిశుభ్రముగ నుంచుటయుఁ జేయుపనులఁ జక్కఁగా నెరవేర్చు నభిలాషయు వారికిఁ గలిగించెదను

దీక్షితులు—చకోరాక్షి! ఆగు మాగుము. ఇది యద్భుతములు చేయఁగల కాలము గాదు.

చ—నే నీ యద్భుతమును గావించి తీరెదను. ఇది యసుభవమని మైవారికిఁ దోపక మానదు. కాని నేను బ్రయత్నించి తీరెదను. నా యెద్ద నీ విద్య నభ్యసించఁ దలంచిన బాలికలు పదిపండ్లెండుగురు కలరు. బాలికలలో నిట్టి యాదర్శమును నొక్కసారి ప్రశస్తింపఁజేసిన యెడల నది వారి యభివృద్ధి కపారమైన కత్తిగఁ బరిణమింపఁ గలదు. నేను గఱపిన నిర్మలావార విధాన మనేక గృహంబుల నిది వఱకే యద్భుతములఁ గావించుచున్నది.

వెంకటసోమిదమ్మ—చకోరాక్షి! నీ ప్రవచనము నం దర్థభాగము నాచరింపఁ గలిగిన నా మహాత్కార్యము మన సుఖము నంటిను మహాత్ప్రీతివృద్ధకకుఁ జేగ

1 వంటసాలకు అధికారము 2 వంటనేర్పుట 3 వృద్ధిబొంద 4 ఎంతమాత్రమును డెలియని

లదు. నీవు దీని నెట్లు ఆచరింపఁగలవో నేనూహింపఁ జాలకున్నాను. కాని నీ యీ
కార్యచరణమున నీకు భగవంతుఁడు తోడ్పడునుగాక!

సోమ—దీ—తథాస్తు. అట్లే జరుగునుగాక!

చకోరాక్షి తా నవలంబించిన కార్యము మిగుల పట్టుదలతో సాగింపఁ
జొచ్చెను. ఆ 1 యుద్యమము దినదివాళివృద్ధి గాంచఁ దొడంగెను. చకోరాక్షి 2
సంకల్పము సంపూర్ణముగ చేరవేరె ననుటకు సరియ మినుమంతయును లేదు. తన
కార్యనిర్వహణ దీక్షిచేతను, మృదువుదు రాలాప చాతుర్యముచేతను, ప్రజల మనం
బుల వారిరించు విధాన మామె కలవడెను. తన శిష్యురాండ్రకు గృహకృత్యములఁ
జక్కఁగ నేర్పు విధానములఁ దీవ్రముగ కి నుద్బోధించుచుండెను. ఆమె చేతిక్రింద
నిపుణులైన పనికిలై నేర్పనకు నొకరుల నుంచుకొని 4 గృహమేధు లత్సంతాపా
దమును జూపఁ దొడంగిరి. శరణాలయ చారిత్రమును మన మింకను వివరింపలేదు.
ఆ సమయమునఁ జకోరాక్షి కార్య మినుమడిగఁ బ్రవర్తింపఁ గలదు.

శీతల వాత పోతము లమృత పట్టణమువై విచ్చలవిడిఁ బ్రసరించు చుండుటచే
ధనదారిద్ర్యములకును, సాండిత్యము లోకజ్ఞానము నీరి సంపదలకును అజ్ఞానము వినీతి
నిరాశీలకును గల తారతమ్యమునకులె నవస్తాభేదమును నెల్లడించుచుండెను. శీతకాలము
మిక్కుటముగ నున్నను గలవారి మనోల్లాసముల కాకరమై యుండెను. సంకర్షణలు,
విండులు, స్పృశ్యములు, గానసభలు, వ్యాయామసంఘములు మిక్కుటముగ జెల్లివిరియు
చుండెను. అనర్థాలంకార చీచీనాంబరి ధారణములును, నాటక ప్రదర్శనములును
మున్నగు కలాపము లత్యధికముగ నొకవంకఁ బ్రబలుచుండ శరీరహానికమునకు వలయు
నాహారము లభింపక శీర్షగాత్రులై సమయవాయును, మాన రక్షణమునకు వలయు
శీర్ణవస్త్రములైన లేక దిగుబర ప్రాయులై చలికి బిగిసికొని పోవు దౌర్భాగ్యు
ల మతీయొక వంకను నవయుచుండిరి. 5 అను రాత్రమును సోమయాజియు
దీక్షితులును, వీధుల వెంటఁ దిరిగి నీడయుఁ గట్టువస్త్రమును దిన నన్నమును లేని నిర్భా
గ్యులగు స్త్రీబాల వృద్ధుల మృత్యువక్త్రమునుండి తప్పింపఁ బ్రయత్నించుచుండిరి.
అన్నదాన సమాజములు, దేవాలయ సంఘములు, నిమ్మకాత్తుద్ధారకులు, మున్నగు
ధర్మపరాయణ సంఘములు, ఆహారపదార్థముల వస్త్రములఁ జందల మాలమునఁ
బోగుచేసి బీదలకు వినియోగించు చుండిరి. కాని క్రొస్తదార్శములు గల వారి నేవ
లభించుట కి దుర్లభము. స్వకాయకష్టమునకొర్పి తన మాన భవ ప్రాణముల దేశసేవకై
వినియోగింప నిశ్చయించుకొనిన స్వార్థత్యాగి లభించుట యరుదుగదా! ఈ విష
యము స్మరణకు వచ్చినప్పుడెల్ల దీక్షితుని హృదయము నీరగుచుండును. సంపన్నులు
తమకుఁగల విశేష భవమునుండియే యింనుకయైనను దానధర్మములకు వినియోగింప
వచ్చును. అట్టి 7 విషయము వలన వారి సంపదలకు లోటుకాన్పింపదు. వారు మల
భముగ నీయఁదగిన దాని నిచ్చెదరు. అందువలన వారెటులు స్వార్థత్యాగిలు కాఁగలరు.
ఈ యివి నలనఁ దా మినుకుంటేనే గట్టపడినప్పుడు గదా స్వార్థత్యాగము! ఇది
యేనా! క్రీస్తును వెంబడించు విధానము. అనేక సంఘములలోని భవిష్యం గాంచు

1 ప్రయత్నము 2 తునాళి చెప్పుచుండెను 3 ఇంటి యజమానులు 4 ప్రతిరా
త్రియ 5 దొరకుట కష్టము 7 మార్పులు

చుంటిమి. బీదల కష్టముల నివారించుటకై వారించుకయిన శ్రమపడుచుంటిరా? చినిగిపోవుటచే దాను భరించుటకుఁ బనికిరాని జీర్ణవస్త్రముల నెవనికైన నొసంగుటయు, తాను దినగా మిగిలిన విస్తరిలాని యెంగిలిన బ్రోగుచేసి వీధిలాని వారి కొసంగుటయుఁ గూడ భర్త్యుమలే యగువా! కోటిశ్చరు లన్న వాన సమాజము వారి కొక బస్తా బియ్యము నొసంగుటతో దానము పూర్తియైనదా? అట్టి వారు తామెన్నడు స్వయముగఁ బోయి బీదల నాదరింపవలరా! నటవిటు గాయకా ద్యనేక లీలావిలాసగురులఁ ద్యజించి యొకప్పుడయినను వారు బీదలయొనికిపట్టుల కేగి యచ్చటి దురవస్థల నివారణసేయ స్వయముగఁ బోటుపడవలరా? ఇట్లాసంఘము యొక్క దుస్థితిని గూర్చి సోమయాజియు దీక్షితులు నవ్వుదేవ్వును పరిపరివిధముల దలపోయుచుఁ బట్టుదలను విడువక ధైర్యకవచములు ధరించి స్వార్థత్యాగులై పనిసేయుచుండిరి. సంఘమునందుఁ దాత్కాలికముగ నెక్కువ మార్పు కాన్పింపకున్నను మొత్తమున వారి నైతికావస్థలయం 1 దీవచ్చేదములు కలుగుచున్న వని యొప్పుకొనక తీరదు.

ఒకానొక నాటి ప్రాతఃకాలమునం దీ మార్పు శరణాలయమునందున్న వారి కందఱికిని స్పృహయుగ విశేదమయ్యెను. శరణాలయ వాసులందఱును జేరి భోజనముఁ జేయు కాలమే వారి విశ్రాంతి కాల మని చెప్పవచ్చును. ఆ కాలమునందే వారు సగసగల్లాపము నించుక సౌఖ్యమును వడయుదురు. దీక్షితు లా సమయమునఁ జక్కని కథలను జెప్పుచుండును. సోమయాజి లోకవార్తలఁ బ్రసంగించుచుండును. వారు సదా కష్టనిష్ఠురములఁ దిలకించుచుండు వారైనను ఈ సమయమునం దానంద మగ్న ముననులై చరించుట యాచారము. హాస్యప్రసంగ శక్తియు భగవద్దత్తమైనదే యని దీక్షితు లనుచుండును. వాని కిదియే 2 వ్యాయామప్రాయముగఁ బరిణమించుచుండును.

నేటి మధ్యాహ్నమున దీక్షితులు తనతోడివారి యానందమునకై వార్తాప్రతికం జదువుచుండెను. చదువుచు మధ్య నాకస్మికముగ నిలుపుచేసెను. అతని ముఖవర్చస్సు క్షల్పనై విచారగ్రస్తముగఁ దొరచెను. తక్కువల వారందఱును నిర్విణ్ణులై యాతని వంక నిశ్శబ్దముగఁ జూచుచుండిరి.

“ బండినుండి బొగ్గును దిగుమతి సేయుచుండఁగా దుపాకినిఁ గాల్చి చంపిరి ” అతని కాటుమాసములనుండి పని లేకపోవుటచే వాని కుటుంబము జీవనోపాధి లేక మలమల మాడుచుండెను. అతని భార్యయు వార్గరు పిల్లలును ఒక చిన్న గుసినెలఁ గ్రెక్కిరిసి యుండిరి. ఒక పిల్లకు లోనఁ దావుచాలక బొత్తిశ్శలోఁ బాట్టఁబెట్టి పంచెనుంచిరి.

ఈ కీర్తి కను దీక్షితులు మెల్లగఁ జదివెను పిదప విపులముగఁ బత్రికాముఖంబునఁ బఠించెను. అతఁడు ముగించునంతకు నందఱును నిశ్శబ్దముగ నుండిరి. ఈ దురాగత వార్తావ్రతము వలన వారి మనంబుల నావరించిన యానందమంతయు నంతరించెను. పట్టణ మంతయు నిలయమును గూర్చి యట్టుడికిన ట్టయ్యెను. జనసమూహ మంతయుఁ బనిగల వారును లేనివారును గూడ నిలయము జైవునకు గుంపులు గుంపులగఁ బోవుచుండిరి. ఇట్లు పోవువారిలోఁ బెక్కుండు సకల సౌఖ్యాకరమైన పట్టణ వాస్తవ్యులయ్యును నిరాహారులై నీరసించిన శరీరములు గలవారై యుండిరి. వారికి కలయు పని

పాటలు లభింపకుండుటయే దీనికి బ్రధాన హేతువని చెప్ప వచ్చును.

అచ్చట వసించువారిలో బలువురు పలువిధంబుల ముచ్చటించు చుండిరి. మత బోధకుఁడగు సిద్ధపడుటకై క్రొత్తగ వచ్చి చేరిన యొక యువకుఁ డిట్లునెను. — “అతఁడు ధర్మగ్రంథాధికారికైన దన విషయము నేల చెప్పకొనలేదు. నాగరికులకైనఁ జెప్పవలదా ? క్రొత్తవ సంఘముతో నిండియున్న యీమహాపట్టణమున నొక్క మనుజునిఁ దిండికి లేక చావనిచ్చెదరని నమ్ముట కవకాశము లేదు. ”

వెంకటసోమయాజి—అట్లుగ నని నే ననుకొనను. ఆమానవుని చరిత్రమును నున మెఱుంగము. అతఁ డిదివఱ కెన్ని సారులూ ధర్మము నడిగి యుండవచ్చును. తుదకు విసిగి వేసరి యున్న పూ డిట్లు నిశ్చయించుకొని యుండును. ఈ శీతకాలమున నిట్లు గావించిన వారి నెందఱిసో మెఱుంగును.

దీ—ఇందులో ఘోరమైన విషయ మది కాదు ఈ మానవుని కాలమాస ములనుండియుఁ గూలిపని లభించినది కాదు.

యువకుఁడు—అట్టి వాంఛ్రు పల్లెలవెంట నేల పోఁగూడదు ?

పల్లెలలోని సంగతులఁ బూర్తిగ నెఱిగిన యొకఁ డీ ప్రశ్నకు సమాధానముం జెప్పెను. పల్లెలలో బనిపాటలు లభించుటయే యరిది. దొరికినను గొంతకాలము నిలకడగా నుండవు. కుటుంబములు లేని బ్రహ్మచారులకే 1 జానపదులు పనుల నిచ్చెదరు. 2 గృహవేధి యొంటిగఁ బోయి పనుల సంపాదించుకొవఁ గూడదా ? యనిన నింటియొద్ద నారపుత్రాదులలో నేరికైన జబ్బుచేసిన వచ్చి చూచుకొట్టు ? రాకపోకల వ్యయముగూడఁ లైఁ బడునుగదా ? ఈతఁడు పల్లెలకుఁ బోక పోవుట కిట్టి వనేక కారణము లుండవచ్చును.

సోమయాజి—పాప మితనికి భార్యయుఁ బిల్లలును గూడఁ గలరు. ఎంత దురంతము ? ఎచ్చట యీ పని జరిగిన దంటివి ?

దీక్షితులు వార్తా పత్రకను క్రొకొని—“ సమీపముననే, మూడవవీధిలో, అది నుంకువారి వీధి ఆ వీధిలోని యిండ్లలో నర్థభాగము నుంకువారివే. నగరములోని యిండ్లన్నిటిలో నివి కడు నీవమైనవి. నుంకువారును క్రొత్తవ సంఘమునఁ జేరినవారే ”

సోమయాజి—అగును. వారు లాభయ సంఘమునఁ జేరినవారు—అని మీన స్వరముతోఁ బలికెను.

దీక్షితులు సత్యాగ్రహముతోఁ గుర్చివిడచుండి లేచెను. అతఁ డెప్పుడును గ్రోధోక్తు లాడువాఁడు కాదు. కాని యిప్పుడు తీవ్రముగ నేదియో పలుకనుంకించి నోరుతెరచెను అంతలో బయట నెవ్వరో తలుపుఁదట్టిరి. వారిలో నొకఁడు తలుపుఁ దెరువ నేఁగెను.

“ నేను తొండిరిగ మాటలాడుటకు వచ్చితి నని సోమయాజి దీక్షితులు గార్లతోఁ జెప్పెను. నాపేరు నుంకు వెంకటస్వామి. సోమయాజి నన్నెఱుంగును. ”

భోజనమునకుఁ గూరుచుండిన వారి కెల్లరి కీ మాటలు వినఁబడెను. దీక్షితులు సోమయాజివంక భావగర్భితముగఁ జూచెను. వారిరువురును వెంటనే లేచి చావడి లోనికి వెళ్ళిరి.

“ వెంకటస్వామిగారూ! దయచేయండి ” అని దీక్షితులు పిలిచెను. ఆతఁడు లోనికి వచ్చిన తొడనే వారు మువ్వరును గూర్చుండిరి

నుంకు వెంకటస్వామి యా యూర గౌరవము గలవారిలో నొకఁడు. మిక్కిలి పుంకుబడి గలవాఁడు. ఘనధనవంతులను మర్యాదవంతులు నగు కుటుంబికులలో జన్మించినవాఁడు. ఆ యూర నే మూల జూచిన వీని యిండ్లే. వానికి గల ధన 1 చుప్పారము. సోమయాజి యాజమాన్యముక్రింద నుండు సంఘములో నీతఁడు 2 యావ జీవ సభ్యుఁడు.

ఈతఁడు దీక్షితుని తన పూర్వ సంఘాధ్యక్షుఁడగు సోమయాజి నెదుర్కొనెను. ఏనియో యపూర్వానుభవమును గాంచిన వానివలె నాతని చూపులు విపరీతములగు నుండెను. వాని ముఖవికాసము వెలవెల బారచుండెను. మాటలు గద్దదికతోఁ గూడియుండెను. ఇదివఱ కన్నఁడు నాతఁ డిట్లు భయకంపితుఁడై యుండ నెఱుంగఁడు

“ కుపాక్తి కేటు విషయమును మీరు ప తికలోఁ జదివితే యుండురు. ఆ కుటుంబము నాయితఁ గాపురముండెను. అది కడు విషాదకరమైన సంగతి. నాయీ రాకకది ముఖ్య కారణము కాదు.”—అని తొట్రుపాటుతో వారి యర్చురి ముఖముల వంకను దేరిపారఁ జూచెను. దీక్షితు లింకను వానిని నూత్నదృష్టితోఁ జూచుచునే యుండెను. ఈ ధనికుఁడు 3 దయార్ద్రహృదయుఁ డైనవో నెందఱి బీదలనో రక్షించి యుండనోపు ననియు, తనలాభమును గొంచెము తగ్గించుకొనిన యెడలఁ దన యిండ్లలోఁ గాపురము నేయు వారిని సౌఖ్యకెట్టి యుండు ననియు, ఈ యాపదను తప్పించి యుండుననియు దీక్షితులు తలంచుచుండెను

నుంకు వెంకటస్వామి—(సోమయాజి వైపునకుఁ దిరిగి భయగద్దదిక స్వరముతో) గురువర్యా! నా కొక యనుభవము కలిగినది. 4 ఇదమిత్రువని వివరించుటకు మనుష్యతీత మయిన శక్తి కావలయును. ఆ విషయమును ద్వారతో విన్నవించుటకే వచ్చితిని. మీరు మతాధిపత్యమును వహించియుండు కాలమునఁ గ్రీస్తు నమసరింతుమని ప్రతిజ్ఞఁ గావించిన వారిలో నే నొక్కఁడనది నని తమకు జ్ఞాపక ముండియుండ వచ్చును. అప్పటికి నే నజ్ఞానమున మునిగి యుండుటచే గ్రీస్తువుల విధివిధానమునఁ జరించుచునే యుంటి నని భావించితిని. నాకు గల విశేష ధనమునుండి సంఘాదాయమునకును దానధర్మములకును గొంత ద్రవ్యము సమర్పించుచునే యుంటిని. నే నాత్మత్యాగమును గావించితి నని యెంచఁ దగినతమాత్ర మిచ్చియుండలేదు. నే నా ప్రతిజ్ఞను గావించినది మొదలు నా 5 సంవత్సర మంతయుఁ బరస్పరభేదములతోఁ గూడుకొని యున్నది. నా చిన్న కుమార్తె కమలము గూడ వట్టి ప్రతిజ్ఞను గావించెను. ఆమె యప్పుడప్పుడీ బీదవారు నిరసించు గృహవసతులను గూర్చి సంప్రశ్నము గావించుచుండెను. నే నామెకుఁ బ్రత్యుత్తరమియ్యక తీరెడిదికాదు. గతరాత్రి యామె యడిగిన యొక ప్రశ్న నాకు 6 నాసానాశమున నంటినది. అట్టి బీదలు కాపురమునేయుచున్న యిండ్లమయిన నాకు గలవా ? అని మన యిండ్ల వలె జక్కఁగను సౌఖ్యాకరముగ నున్నవా ? పిల్లలట్టి ప్రశ్నల నెంత సుష్టముగను

1 కూర్చుండి 2 బ్రతికియున్నంతకాలము 3 దయచే జల్లబడిన చిత్తముకల వాఁడు. 4 ఇట్లు 5 ప్రవర్తన 6 ముక్కురంధ్రమున

తీవ్రముగ నడిగెదరో మీకే యెఱుక. నేను రాత్రి వాసగృహమును జేరినది మొదలు నా యంతరాత్మ నన్ను యనుబాధా సముపేతునిగఁ జేసెను. నిదుర పట్టలేదు. అంత్యదినము సమీపించినట్లు తోచెను. వినుర్వకుని యెదుట నుంచబడితిని. నా జీవితకాలమునఁ గావించిన చర్య కంతకును సమాధానమును తెప్పవనిరి. కారాగారమున నున్న యెండటి పాపులను నేను పరామర్శించితిని? నాచే నుంచిన ధనము నెట్లు వినియోగించితిని? శీతకాలమునఁ జలిగాలికి ముడుచుకొనిపోయి జీసవని యెండకు వలవల మాడుచు బాధపడుచుండు నా యిండ్లలో నద్దెలకు నివసించువారి కేమి 1 సౌకర్యములఁ గావించితి? వారి యొద్ద నద్దె వసూలు చేసికొనుట తప్ప వారి సౌఖ్యముల కెట్లు పనిచేసితిని? బీదలకై నే నెట్లు శ్రమపడితిని? క్రీస్తే నా స్థానమున నుండిన నావలె సంచరించునా? నా ప్రతిజ్ఞను భిన్నముగావించితివా లేదా? భగవంతుండు నాకుఁ బ్రసాదించిన ధనమును, గౌరవమును పలుకుబడిని యెట్టి సదిగిని యోగము గావించితిని? దేశాభివృద్ధికై, ప్రజాభివృద్ధికై, శ్రమపడు వారి కుపశమమును గలిగించుటకై, దుఃఖములలో నున్న వారి కానందమును గలిగించుటకై యుపయోగించితివా? నేను వెక్కు ఫలములను దైవమునుండి వడసితినిగదా. పరోపకారము నెంత గావించితిని? ”

“ఈ విషయము లన్నియు జాగ్రత్తస్వప్నమువలెఁ గట్టెదురఁ గానించెను. ఇప్పుడు మనము మువ్వరము గూర్చుండి యుండినంత స్వప్నముగ బొడగట్టెను. ఈ స్వప్నాంతమును గాంచఁ జాలనైతిని. మనకై సకల శ్రమల నందిన ప్రభువు నా చర్యను నిరసించు చున్నట్లు పొడకట్టెను. అంత నాకుఁ గండ్లు మిరుమిట్లు గ్రమ్మి యంధకార బంధురం బయ్యెను. ఇరువది నాలుగు గంటలు దనుక నాకుఁ గండ్లు మూతలు పడలేదు. బొగ్గుపనివాండ్లు నివసించు తావున జరిగిన కుపాశి వేటును గూర్చిన వార్త నేటి యందయమున నే నాకుఁ జేరెను. ఆ వార్తను జదువుట వలన నాకుఁ గల్గిన కఠిర 2 ప్రకంపన మిప్పటికిని నన్ను విడువలేదు. దేవుని యెదుట నేను పాపము చేసినవాఁడను. ”

అంతట వెంకటస్వామి తన ప్రసంగమును చాతాత్మగ నిలుపుచేసెను. గురువు లోవురు నాతనివైపుఁ జూచుచుండిరి. ఆత్మ సంతృప్తి కలిగి తనకుఁ గల విద్యాధన గౌరవములచే నానందించుచుఁ 3 బారమార్థిక విషయముల 4 సరకుగొనక సంచరించుట కభ్యాసపడిన యీతఁడు నారిద్ర్యదశకచే నవని సకల కష్టముల 5 కాలవాలమై యల్లాడు దొర్నాస్థుల దుర్దశలకై పరితపించు రీతినిఁ కాంచుటకుఁ బరిశుద్ధాత్మ యెంత పాటుపడెనో?

పూర్వము కణ్ణుని యాలయముపైఁ బ్రసరించినకత్తి యీ చావడిలోఁ బ్రవేశించెను. దీక్షితులు తన చేతిని వెంకటస్వామి భుజముపైనుంచి యిట్లు నెను—“ సహోదరుడా? దేవుండు నిన్ను మిక్కిలి సమీపించి యున్నాడు. వానిఁ గొనియాడుదము” అట్లే అట్లే యన వెంకటస్వామి యెద్దురుఁ బలికెను. అతఁ డొక కుర్చీనియీడఁ గూర్చుండి తనముఖమును జేతులతోఁ గప్పకొనియెను. దీక్షితులు ప్రార్థించెను. అంతట ‘మీరు నాతో నా గృహమునకు వచ్చెదరా? ” యని వెంకటస్వామి యడిగెను.

ఆ యాహ్వనమునకుఁ బ్రత్యుత్తరముగా దీక్షితులు సోమయాజియుఁ దమ యుత్తరీయముల ధరించిరి. మరణించిన వాని కుటుంబము నివసించుచున్న యాయొంటికి వారు మువ్వరు నేగిరి. ఇదియే వెంకటస్వామి జీవితమున నూతనోద్యమమునకుఁ బ్రారంభము. గృహముని పిలువఁబడు నా దౌర్భాగ్య మానవ వాసస్థానమునఁ జేరి యచ్చటి వారి దురవస్థలఁ గన్నులార నాతఁడు మొదటిసారి చూచినప్పుడు తన జీవితమున నొక క్రొత్తమార్పు కలిగె నని యాతఁ డెఱుంగఁడు. తన యీ యద్వైయిండ్ల నివసించువాని సౌఖ్యమునకై క్రీస్తు ప్రవర్తించు విధానము నవలంబించుట కాతఁడు కావించిన మార్పుల నన్నింటి నిందుఁ బొందుపరుప నెంచిన నొక క్రొత్త కథ చెప్పినట్లుగును. క్రీస్తున కిట్టి యద్వైయిండ్లున్న వాని నాతఁ డెట్లు వినియోగించును ? దీనికిఁ దగు ప్రత్యుత్తర మూహింపఁ గలిగిన నా విధానమునే వెంకటస్వామి యాచరణలోనికిఁ బెట్టెను.

హే మంత్రర్థ వాసన్న మగునంతకుఁ గ్రీస్తును వెంబడించఁ దలంచిన వారందఱా నగరమునఁ గావించిన చర్యలు పలుమార్పులను గలిగించెను.

ఒకానొక నాడు చళోరాక్షి యపరూపము లగు ఫలాహారముల సిద్ధపరచిన తట్ట నెత్తుకొని నుండువారి యిండ్లలోనున్న బీదలకు వానిం జూపుటకై తన వాసగృహమును వెలువడి సుదుమూలను దిరిగినతోడనే తిమ్మయ్యయుఁ తన కర్మాగారమును మూసి బయలు వెడలి వచ్చుచు దైవికముగఁ జళోరాక్షికి దారసించెను.

తిమ్మ—నీతట్ట నన్ను దీసికొని రానిమ్ము.

చ—(తట్టనందించి) అంత మర్యాదగ జూటలాడు చుంటివేమి?

తిమ్మ—నీ కింకొక విషయమును జెప్పఁ దలంచితిని.

అనాడు చళోరాక్షిని కార్మికాగారమునఁ జూచినది మొదలు తిమ్మయ్య యాపైవై ననురాగము గలిగియుండెను. పదంపడి వా రప్పడప్పుడు సమాజేశ మగుచుండుటచే నాతని యనురాగాంతరము దినదినాభి వృద్ధి గాంచ దొడంగెను.

చ—మఱియేమి? అనెను. అమె యాతని మనోభావమును గ్రహింపఁ జాలక నిష్కల్మష హృదయముతో నుండెను.

తిమ్మ—స్వచ్ఛంద మయిన తన వదనారవిందమును చళోరాక్షి వైపునకుఁ బూర్తిగఁ దిప్పి లోకములోని ప్రజస్తవనువుల నెల్ల నాకర్షింపఁ గల కరుణాకటాక్షు నీక్షణములతో నావె ముఖవికాసము బరికించుచు—“ప్రియమైన చళోరాక్షి! నీతట్టను నన్ను మోయ నిమ్ము—అన నిచ్చగించెదను” అనెను.

చళోరాక్షి తన జీవితకాలములో నెన్నఁ దింత యాదరముగఁ గాన్పింపలేదు. తన ముఖము నాతనివైపునకైన ద్రిప్పకయే కొంచెము దూరము నడచెను. చళోరాక్షి తన మానసధనము నాతని కిదివఱకే సమర్పించె ననుటలో నతిశయోక్తి లేదు. అంత నామె యాతని వైపునకు ముఖవికాసము చెంగలింప నిట్లనెను.

చ—అట్లైన నట్లేల పిలువవు ?

తిమ్మ—పిలువ నిచ్చెదవా ?—అని యానంద పరవశాంతరంగుడై ఫలాహారముల తట్ట నజాగ్రత్తగఁ బట్టుకొనియెను.

చ—పిఱవ నిచ్చెదను. కాని నా ఫలాహారవస్తువులను క్రిందఁ బడవేయకుము. తిమ్మ—ప్రియమైన చకోరాక్షీ! నీ కంఠటి ప్రియమైన యీ వస్తువులను క్రిందఁ బడనిచ్చెదనా?—అనెను.

అతఁడు కొంతదనుక నాకసమున నెగురు వానివలె నడిచెను. పిదప వారికి జరిగిన సంభాషణము రహస్యమగుటచే దానితో మన కింను ప్రసక్తిలేదు. నాటి దినము ఫలాహారములను కొనిన తావునకుఁ జేరలేదు. నాటి సాయంకాలము దీక్షితు లూరి వెలుపలినుండి పోవుచుండ నీ క్రింది ప్రశంస యాతని చెవులబడెనని చెప్పినఁ జాలును.

తిమ్మ—చకోరాక్షీ! నీవు నన్నెప్పటినుండి ప్రేమించు చుంటివో నిజమును జేప్పుము.

చ—అనాఁడు సాపులో నీవు బట్టను చిత్రకబట్టుచుండఁ బూట్టులాని యొక చక్రము నీ చెవిం దగుల్కాసెను. దానిం జూచి యెప్పటినుండియు నిన్ను ప్రేమించి తిని—అని 1 తన్మయావస్థను సంభింపనశక్యమై వెద్దనవ్వ నవ్వెను.

అంత దీక్షితులు వీధిమూలను తిరిగి వారిని దరిసెను.

దీ—అతట్టను బట్టుకొని మీ చెచ్చటి కేగఁ దలంచితిరి ?

తిమ్మ—మేము దానిని—చకోరాక్షీ! యెచ్చటికిఁ దీసికొని పోవుచుంటిమి ?

చ—అచార్య! మేము దాని నింటికిఁ గొనిపోయి—

తిమ్మ—2 గార్హస్థ్యము నారంభింప సమకట్టితిమి—అని వాక్యాంతమును గావించెను ?

దీ—అటులా ? నన్ను గూడ విందు నారగింపఁ బిలిచెదరా ? చకోరాక్షీ వంట లెంత యింపుక నుండునో నే నెఱుంగుదును.

చ—అనందముతో! అచార్యవర్యా! మీరు మా గృహంబున నెప్పుడును ప్రేమాతిథులే. మీ కిది సమ్యక్మేనా ?

దీ—చకోరాక్షీ తలంపును గ్రహించి యామోదమును నూచించుచుఁ గి ప్రేమార్పణావణింబుల నిట్లనెను—

“నాకు సమ్యక్మే. మి మ్మిరువుర దేవుఁడు రక్షించునుగాక!” అని—దీవించి వారి యేకాంత విశోదంబున 4 కంఠరాయమును గలిగింపక వెడలి పోయెను.

భూసంబంధ మయిన ప్రేమాస్వరూప మగు పరమాత్ముఁడు 5 దుఃఖభాజనుఁడని పేరువదలిన క్రీస్తు భక్తుల కొక ప్రేమానుభవమును జవిజాపఁడా! ఈ వధూవరు లిరువురును, ఒండొరులకుఁ జేడఁజూగ దుర్లభియుం దుండిన వీధజనులలా సంచరించి వారి కప్తములఁ దొలగింపఁ బ్రయత్నింతురు. లోకములాని కప్తముల నారసిన కొలదియును వీరి 6 పరస్పరానుబంధ భుతిశయించును. ప్రభు పాదవిన్యాసముల ననుసరించిన కొలది వీరి యానందము 7 కల్గివిరియును. నిలవ నీడలేని వేలకొలది జనులకు వీరి వసతియే యాధారముగా నేర్పడిన కొలదియు విశ్వాస మతిశయించును. ప్రభవయిన యేసుక్రీస్తు విట్లు ప్రవచించెను—“ ఇందుకొఱక మనుజుఁడు తన మాతా

1 తత్త్వయాపావస్థ 2 గృహస్థధర్మము 3 ప్రేమచే జల్లనైన మాటల 4 అడు 5 విచారమునకుఁ బాత్రుఁడు 6 ఒకరియం దొకరికి 7 గల స్నేహము 8 వృద్ధిబొందును

పితరులను వీడి తన భార్యను వాత్సల్యమున "నకోరాక్షియోః నిమ్నశ్చయోః బ్రభువు ననుగురించుచు దైవముచే సమకూర్పఁబడిన ప్రేమానుబంధమున విస్తరించి. ప్రజాసేవను మిక్కిలముగఁ గావించును.

ఈ శ్రీపురుష 1 వ్యక్తుల ప్రేమానుబంధములు సువ్యక్తము లయిన కొలఁది కాలమునకే వీరి వైవాహిక మహోత్సవ పూర్తికై దీక్షితునిచే వాహ్యనింపఁ బడి కణ్వు 2 ప్రభృతు లెల్లరును విచ్చేసిరి. ఈ వెండి విందున కెచ్చుటను గూలి దొరుకక నిరాహారైయల్లాడు వారినితమ గుఫ్ఫితియందు నిమగ్నులై దేవుని యెడలను, మానవుల యెడలను, విశ్వాసము నశించిన దౌర్భాగ్యుల నందఱిని బిలిచిరి.

ఇట్లు 3 సమావేశ మయిన దువ్వ దౌర్భాగ్య సమాహమునకు దైవాను సరణ పలమును గూర్చి కణ్వు దుద్బోధించెను. ప్రపథమముఁ ధర్మపుర్యాలయమున నా బీదవాఁడు మృతినొంది నప్పు డుదయించిన దైవానుసరణ బీజము నేటి కింతటి వృక్ష ముగ విస్తరిలినందులకుఁ గణ్వు డత్యానంద భరితుఁ డయ్యెను.

కణ్వుఁడు కోరినటులు క్రైస్తవ సంఘభావము ఫలించునా ? ఈ యుద్యమము దేశమునం దంతటను వ్యాపించుచున్నదా ? యీ విషయములు నగరమునం దెటులు వ్యాప్తి నందుచుండెనో కాంచుటకే కణ్వుఁడు తన స్నేహితులతోఁ గూడ ధర్మపురి నుండి యిచ్చటి కరుదొచ్చెను. ప్రజాసామాన్యము నెదుట నిలువఁబడి యాతఁ డుపన్యసించు నప్పుడు దైవమును గూర్చి ప్రార్థించెను. పిదప దీక్షితులు మున్నగు వారితోఁ జేరి క్రైస్తవాదర్శ సంఘాభివృద్ధిఁ గాంచి నప్పు డాతని యానందమునకు మరలేదు.

ఏ కాద శా ధ్యా య ము, సంపూర్ణము.

శ్రీ దైవానుకరణము.

ద్వాదశాధ్యాయము.

ఆరాత్రి కణ్ణిమహాముని శరణాలయమున నుండిన జనసమాహము నుద్దేశించి (ప్రసంగించి నప్పు డింత గొప్పసమావేశము నింతకు మున్నే న్నడును గాంచి యుండ లేదని భావించెను. ధర్మపురియందు తిటి 1 వైచిత్ర్యముగల మానవసంఘము లేనిమాట సత్యము 2 తదుపాత చండాలవాటి నివాసులలో గూడ నింతటి నైతి కాధ్యాత్మిక జ్ఞాన విరహితులను క్రైస్తవ సంఘము నతిక్రమించిన వారును లేరు.

ఆతఁడు వారితో నేమి ప్రసంగించెను. ప్రసంగంకము నంతకు మున్నే నిత్య యించుకొనెను. ధర్మపురియందు దైవానుకరణ 3 శివధమును బ్రశంబెట్టుటచే గలిగిన మార్పులను విపులముగాఁ జేతు తెల్లమగు వాక్యములతో నుడివెను. ఆచ్చట సమావేశ మయిన శ్రీపురుషు లందఱును, గ్రీస్తుస్వామిని గూర్చి కొలఁదియో గొప్పయో యెఱింగినవారే. క్రైస్తవ మతప్రచారకుల బాహ్యచారముల వారెంత నిరసనభావముతోఁ జూచినను గ్రీస్తుయొక్క గుణగతములను వారింతుక తెలిసికొని యుండిరి. న్యాయాన్యాయు 4 విచక్షణ జ్ఞానమును వారి యవస్థకుఁ దగినట్లుఁ గలిగియుండిరి. అవి యన్నియు నజోరీయని పనినుండి గ్రహించినవే.

అట్లు లగుటచే గణోక్త దైవానుకరణ విధానము వారి యంతరంగముల నాకర్షించెను. ధర్మపురిలోని చరిత్రమును వివరించిన వెనుక సర్వసామాన్యముగ సాంఘిక ప్రచారమున నీ యాదర్శ మెటులు బ్రవర్తించునను విషయము నుచ్చరించెను. శ్రోత లందఱును వాని ప్రసంగమును గౌరవప్రపత్తులతో నాలకించిరి. అంతియేకాదు. అభిలషించిరి. ప్రసంగ మాన్ద 5 జనక మయిన కొలఁది వారెల్లరును జెవులు దోర బెట్టి విన నారంభించిరి. ఏయాలయ సభ్యులు నింతటి యాదరముతోఁ బ్రసంగముల విని యెఱుంగరు. కూలివాండును బజారునకుఁ బోవువారును మాత్ర మాన్ద 6 ప్రసంగముల వినునప్పు డిట్లే శ్రద్ధతో నాలకించెదరు. ఆలయసభ్యులే గాక వర్తకులును, రాజకీయ వేత్తలును, వార్తాపత్రికలును, కూలివాండును గూడ దైవానుకరణ వ్రతము నవలంబించిన యెడలఁ బ్రాపంచిక నైతి కార్థి కావస్థలఁ దారుమారు గావించుట కెంత కాలము పట్టును? లోకము శ్రమాకులం బగుటకుఁ గారణంబేమి? స్వార్థతయే యననోప్పును. క్రీస్తువలె సంపూర్ణముగ స్వార్థత్యాగమును గావించిన మానవుఁడు మఱి యొక్కఁడు లేడు. ఫలాఫలముల సరకునేయక జగమంతయు వాని ననుసరించినవో నూతనోజ్జీవనము లోకమునఁ బ్రజ్వలించఁ గలదు.

6 పాపభూయిష్ట మయిన జనాంగముతో నిండిన శ్రోతల మనంబుల నాకర్షించుట యన నెట్టిదో కణ్ణియొ డేదనుక నెఱుంగఁడు. మానవ ప్రకల్పితాచారముల గర్హించు నట్టియు, సాంఘిక కాదర్శముల పేయములుగఁ బరిగణించు నట్టియు,

1 అద్భుతము 2 అసమీప 3 ప్రతిష్ఠ 4 తెలిసికొను 5 పుట్టించునది 6 పాపముతోనిండిన

స్వార్థముచేతను ద్వేషముచేతను నిండినట్టియుఁ బ్రజలచే నిండియున్న యాసభను దీక్షితులును సోమయాజియుఁ గాంచి ప్రసంగ వశంబున వారియం 1దంకురించిన మార్గము ప్రేమ మున్నగు శూర్పుల కచ్చెరు వండు చుండిరి.

2 శ్రోతలకుఁ గిప్రాసంగితునియొడఁ గల గౌరవాతిశయములు ప్రస్ఫుటము లగుచున్నను సంఘాంతరంబున ఘనీభవింపియున్న మానసోద్దేశమును గ్రహింప దీక్షితాదుల 4 కనవగాహముగ నుండెను. ఈ సమావేశ విషయమును విని యచ్చటి కరుదెంచిన వారిలో నిరుపదిమంది కూలిదొరుకక సంపల్నించుచున్న వారుఁ గలరు. వారు వీధులలో నుండు చలిగాలి బారినుండి తప్పించుకొనుటకును, ఈ చిత్రమును జూచుచుఁ గాలక్షేపముఁ జేయవచ్చుననియు సభ కరుదెంచిరి. అనాటి రాత్రి శీతల 5 వాత పోతములు మిక్కుటముగఁ బ్రసరించుచుండెను. వానకాలలు నిండియుండెను. ముప్పది వేలమంది జనాంగంబులతో నిండి యుండిన యా వీధిలోఁ బానకాలలును క్రొస్తవ శరణాలయమును దప్ప నే గృహద్వారమును బాంధులకుఁ దెరువఁబడి యుండలేదు. అట్టి స్థితిలోఁ జీవనోపాధియు, నిలువ నీడయు లేని వాండ్రు పానకాలకుఁ దక్కువ అచ్చటికిఁ జూప వీలుకలదు.

ప్రాసంగితుని యుపన్యాసాంతమున సందేహముల నివారించుటకై సామాజికులతో వాద ప్రతివాదములు జరుపు నాచార మీ శరణాలయ ప్రచారమునఁ గలరు. ఆ యాచారము ననుసరించి కణ్వుఁ డుపన్యసించి సుఖాసనాసీనుఁ డయిన తోడనే దీక్షితు లగ్రాసవము నధిష్టించిన వాఁ డగుటచే లేచి సభ్యులలో నెవ్వ రయినను దమ సంకేయములను గూర్చి ముచ్చటింప వచ్చు ననియు, కాని బహిరంగ సభలలో నవలంబింపఁ బడుచున్న విబంధనల కట్టివారు బద్ధులై యుండవలయు ననియు, నటులు ముచ్చటింపఁ దలంచినవారు సభలోఁ బెక్కిం ద్రుందురు. గావున నొక్కొక్కరు మూఁడు నిమిషములకంటె నెక్కువ కాలమువినియోగింపఁగూడదనియు వత్కాకించెను.

గత వారమున జరిగిన సభ కరుదెంచిన వారిలోఁ బెక్కిం ద్రు “ మా కది సమ్యక్తమే ” యని 6 యేకగ్రీవముగ నుడివెరి.

సభాధిపుఁ డగు దీక్షితులు కూర్చుండెను. సభామధ్యమునఁ గూర్చుండిన పురుషుఁ డొకఁడు మాటలాడుటకై లేచి నిలువంబడి యిట్ల నెను—

“ నేటిరాత్రి కణ్వుఁడు ప్రసంగించిన విషయములు నా జీవితమునకు సరిపోవుచున్నవి. ఆతఁడు చెప్పిన యానందమగు వానిని నే నెఱుంగుదును. ఆతఁడు స్వగృహంబున మృతినందెను. ఆనందమును నేనును రెండు వత్సరములు కలకత్తా నగరమున నొక ముద్రణాలయమునఁ బనిచేసితిమి. ఆతఁడు కడు యోగుఁడు. నే నొకప్పుడు చేత 7 దుగ్ధానియు లేక బాధపడుచుండ నాతఁడైదురూప్యముల నాకు బదులిచ్చెను. నే నాతని ఋణమును దీర్చికొనుటకు సావకాశము చిక్కనే లేదు. మేము పనిచేయుచున్న ముద్రాలయాధికారులు మారుటచే నాతని పని నిలుపుచేయఁ బడినది. అందుచే నాతఁడు బొంబయి పట్టణమునకు వెడలిపోయెను. నేను వానిని తిరిగి చూడలేదు. 8 విద్యచ్ఛక్తిచే నడుపఁ బడు ముద్రాయంత్రములు వచ్చినతోడనే యాతనివలె నేనును

1 పుట్టిన 2 వినువారికి 3 చెప్పవారు 4 తెలియకుండెను 5 పిల్లనాయువులు 6 ఒక్కమాటగా 7 రెండువెనులు 8 మెరుపుయొక్క భలము

బని చాలించుకొని వలసి వచ్చినది. అప్పటినుండియు మఱియొకవోరు బని లభింపక తిరుగుచునే యుంటిని. యంత్రముల గనిపట్టుట మంచిని యని చెప్పెదరు. కాని నా కదిసత్యమని తోచుటలేదు. స్వార్థముచే నేను భ్రమజెందితి నేమో? యంత్రముల పెరిగిన కొలదియుఁ గూలివాండ్ర జీవనాధారము పడిపోవుచున్నది. కణ్ణుఁడు బాధించిన క్రొస్తవమత మంతయుఁ గను యోగ్య మయినదియే. కాని క్రొస్తవ సంఘములొని వా రెవ్వరు సంతటి స్వార్థత్యాగులు కాన్వింపరు. నే నెఱిగినంత వఱకు నన్య లెంతటి స్వార్థపరాయణులై సంచరించుచుండిరో క్రొస్తవుల నట్లే మెలంగుచుండిరి. 1 తారతమ్య మావంతయుఁ గాన్వింపదు. బహుశః కణ్ణుఁడు, దీక్షితులు, సామయాజి మున్నగు కొలదిమంది మాత్రము కలచేమో? తాకిక వ్యాపారముల మెలంగు నప్పుడను, భవార్థనా పరతంత్రు లగునప్పుడును క్రొస్తవులను క్రైస్తవేతరులును దుర్బరితినే మెలంగు చుండిరి. అచ్చటికి వచ్చుసరికి యిరువురును జెడ్డవారే.”

“అట్లే” యధార్థమును బల్కితివి, “సత్యము” అను వాక్యములు సభలోని పెక్కుండ్రుమండి విసబడెను. అతఁడు కూర్చుండఁగనే యంతకుఁ బూర్వము ప్రపంకింప నూహించియున్న యిరువురు నొక్కసారి లేచి మాటలాడఁ దొడంగిరి.

దీక్షితులు—ఎందులో నొకని గూర్చుండ నాజ్ఞాపించెను. రెండవవాఁ డిట్లు ప్రసంగించెను—

“నే నీ సభలోనికి వచ్చుట కిదియే మొదటిసారి. బహుశః కడపటిసారియు నేను తిరిగి తిరిగి వేసరితిని. ఈ యూర నెచ్చట వైనఁ గూలిపని దొరకు నేమాయని నిరాశజనించు దనుక 2 శోధించితిని. ఇప్పుడెచ్చట నెందఱోమిత్రులు కలరు. మీ రందఱును మార్చించునెడల మన బోధకుని నొక ప్రక్క నడుగ సంకల్పించితిని. అడుగుదునా?”

దీక్షితులు—ఆ విషయమును గణ్ణుఁడు నిర్ధారణ నేయవలయును.

కణ్ణుఁడు—అడుగ వచ్చును కాని వానికే దృఢీకరముగ సమాధానము జెప్పఁజాల నని యనుకొనియెదను.

ఆపురుషుఁడు ముందునకు వంగి తన 3 యాజానుబాహువును ముందునకుఁ జూచి యందఱి మనఁబుల నాకర్షించునట్లు ఇట్లు ముచ్చటించెను—

“నాప్రక్క యిది. నా యీ సందర్భమునఁ గ్రీ నేమి నేయునో తెలిసికొనఁ గోరుచుంటిని. రెండు మాసముల నుండి నా కిటుమంతయైనఁ బని దొరుకలేదు. నాకు భార్యయు మువ్వరు పిల్లలును గలరు. నేను లక్షాధికారినైన వారి నెట్లు ప్రేమించునో భిక్షాధికారినియ్య నంత మిత్రులుముగ వారి ప్రేమించుచుంటిని. దసరా పండుగ వఱకును నేను పనిలో నున్న కాలములోఁ గూడఁబెట్టిన కొద్ది ద్రవ్యముతో నిప్పుడు జీవించు చుంటిని. నేను కమ్యరమును జేసెదను. ఎవ్వరయిన నాచేఁ బనిచే యించుకొనెద రేమో యని కడుంగడుఁ బ్రయత్నించితిని. క్రీస్తు ననుసరించుటయే మన యాదర్శ మని మీరు చెప్పెదరు. క్రీస్తు నావలె 4 నిర్యాపారిగ నుండిన నేమి చేయును? నేను మఱియొకరి స్థానమునమున నుండి ప్రవృత్తిచిన ప్రయోజనము

లేదు. నాకు బని కావలయును. దినమునకుఁ బదిగంటల కాలము శ్రమపడి పని చేయుటకు సంసిద్ధుడనై యున్నాను. అట్లులయ్యును బని లభింపమికి నేను నిందా పాత్రుడనా? ఏమి తని జీవంపవలయును! దాశాపుత్రాదులను బోషింప వలయును. ఎట్లు! క్రీస్తేమిచేయును? మన మందరము నడుగ వలసిన ప్రశ్న యిదియే యనిగదా మీరు చెప్పవంటిది? "

సభ్యులందఱును దన వైపునకుఁ దడకదృష్టితోఁ బ్రత్యుత్తరమునకై నిరీక్షించుచుండఁ గలఁబడు వారి వైపునకుఁ దేరిపారఁ జూచుచుండెను. సమాధానముఁ జెప్పట యసంభవముగ నాతనికిఁ దోచు చుండెను. కల్యాణుడు భగవంతుని గూర్చి తన మనంబున నిట్లుని ప్రార్థించెను— "సర్వకర్తగల తండ్రీ! సామాన్య ప్రజల జీవనాధార విషయ మీ ప్రశ్నలో నిమిది యున్నది. దైవతంత్రమునకు భిన్నముగా మానవ కల్పితములగు నపచూర్ణముల నివారించు సాధనోపాయముల నీతఁడు దెలుపఁ గోరుచున్నాడు. దేవాదార్శ్యము సంపూర్ణముగ వడసియుండి, కాయకష్టమున కార్చి, జీవనోపాధి నార్జింప నిచ్చు గతిగి యుండునాహార 1 సమపార్జనోపాయముఁ గాంచక భిక్ష మెత్తుకొనుటయో, మిత్రులను యాచించుటయో, పస్తుపరుండి మల మల మాడుటయో, ఆత్మహత్య గావించుకొనుటయో తక్కు 2 దరణోపాయముఁ గాంచని దుస్థితి మానవజాతుమునకుఁ దటస్థించుట కంటె 3 శోచ్యమేమికలదు. ఇట్టి తరుణమున క్రీస్తేమి చేయును. అది యాతఁ డడుగఁ దగిన ప్రశ్నయే. ఆతఁడు క్రైస్తవుఁ డయినచోనిదియే యడుగఁ దగిన ప్రశ్న. కాని యీ సందర్భమున దీనికి సమాధాన మేమని చెప్పనగును. "

ఈ విషయము లన్నియుఁ గల్యాణి హృదంతరమును భేదించుచుండెను. ఆచ్చట నున్న వారందఱు నీ విషయమునే మననము చేయుచుండిరి. దీక్షితులు విచారగ్రస్తమైన మోమునఁ గూర్చుండెను. వాని మనోభావములు వదనారవిందమునఁ బ్రతిఫలించుచుండెను. సోమయాజి తలవంచుకొని యుండెను. దైవానుసరణ ప్రతిజ్ఞను గైకొని దేవాలయ సేవను 4 వర్షించి శరణాలయమునఁ జేరు నప్పుడీ ప్రాపంచిక భార మాతని హృత్ఫలకమున నింతగ నాటుకొనలేదు. ఇట్టి సందర్భమునఁ గ్రీస్తేమి చేయునని యూహించుటకు దురవగాహముగ నుండెను. అజానుబాహుడును, దీర్ఘకాయుడు నగు నా పృచ్ఛకుం డింకను నిలువంబడి యుండెను. తుదకుఁ గల్యాణి డిట్లు పలుక నారంభించెను—

"ఇప్పు డిచ్చట సమావేశ మయిన వారిలో నెవ్వఁడయిన నిజమైన క్రైస్తవుఁడై యుండి, తా నిట్టి యాపదక యందుండి, ప్రభువిట్టి సందర్భమున నేమి నేయునని మననాన్నిగ విమర్శించిన వాఁడు కలఁడా? అట్టివాఁ డొక్కఁడయిన నిచ్చట నున్నచో నాకంటె నాతఁడీ ప్రశ్నకు సమాధానమును జెప్ప నర్హుడు. "

ఒక్క తుణకాలము సభ నిశ్శబ్దముగ నుండెను. పిమ్మట మునుముందుగఁ గూర్చుండి యున్న యొకఁడు నెమ్మదిగ లేచి నిలువంబడెను. ఆతఁడు వృద్ధుఁడు. వణకు జనింపకుండఁ దనముందున్న బల్లను జేయుతగ నానుకొని యిట్లు నెను—

“ఇట్టి యవస్థ నా కనేక పర్యాయములు సంప్రాప్తమయినది. కాని యన్ని సందర్భముల యందును సత్కైస్తువుని పగిది మెలగితిని. శ్రీ నేమి చేయునని ప్రశ్నించుకొంటినో లేదో గాని పోలేక 1 యిజాగుడడు కాలముల యందెల్ల వాని కిష్టమనిగ సంచరింప బ్రయత్నించితిని. అగును. నేనును భిక్షుమై త్రితిని. శరణాలయ ములలో గొంతకొంత కాలము గడపితిని. శరీరపోషణార్థమై యబద్ధ నూడుటయు, దొంగిలించుటయు, దక్క, దక్కంగల నీచకార్యముల నన్నింటిని గావించితిని జీవనో పార్జనకై నేను గావించిన నీచకృత్యముల బ్రభువు గావించునో లేదో నేను జెప్ప బాలను గాని నేను మాత్ర మెట్టి యవస్థయం దున్నను బుద్ధిపూర్వకముగఁ దప్పుచేసి యెఱుంగను ప్రభువున కాహారము లభించనిచో 2 చిత్తమెత్తుటకు మారుగ నుపన పించునేమో! ఆ విషయమును నేను జెప్పబాలను?

ఆ వృద్ధుని కంతస్వరము గద్గదికం శెందెను. సభ నలుదిక్కులఁ బరికించెను. దీక్షితునకుఁ గొలది దూరమునఁ గూర్చుండి యుండిన యొక యువకుడు బని రిగడ్డంబు వాడు, గంభీర గజఙ్గనంబునఁ బలుక నారంభించెను. ఆతఁడు ప్రసంగింప నుపక్రమించిన తొడనే సభలోని వారందఱు నిశ్చలులై విని నారంభించిరి. ప్రభు నేమియునని ప్రశ్న చేసెను. నెమ్మదిగఁ గూర్చుండి “యీతఁ డెవ్వఁడని తన ప్రక్కనున్న వాని నడిగెను.

“ఆతఁడు సర్వోత్తముఁడు. కార్మిక సుసూధ్యుఁడు నీ వాతని ప్రసంగ మును వినఁగలవు.”

సర్వోత్తముఁడు—మానసోద్రేకముచే బనిగిగడ్డంబు చలింప నిట్లనెను—

“అది యంతయుఁ గేవల మిధ్యాప్రసంగమని నే నూహింతును. మన సాంఘిక విధానమే కి లోపభూయిష్టమై యున్నది. మనము నాగరకావస్థ యనుకొను చున్న దంతయుఁ గేవలము గుల్చిపోయినది. ఈ సత్యమును గప్పిపుచ్చు బ్రయత్నించినఁ బ్రయోజనము లేదు. ధనాశా పికాచ గ్రస్తులైన 4 వణిక్కిభామణుల సమ్మేళనము శ్రవణమైనది. అందువలన బీదలకు శ్రీ బాల వృద్ధులకు వేలకొలది జనంబులకు మృత్యు వానస్సమై యున్నది. వర్తకుల యాశలు నెరుగుచున్న కొలది బీద కూలివాండ్రపని తీజించుచున్నది. నేను వెండ్లియాడి సంసారమును భరింపవలసిన వాడను గాక బ్రహ్మచారివై యున్నదులకు భగవంతుఁ డను వాఁ డొకఁ డన్నయెడల వానిని మిక్కిలి కొనియాడెదను. భగవంతుఁడు కలఁ డను నమ్మకము నాకు లేదు. “సంసారసాగరం దుఃఖం” అను నాశ్వాక్తి కూలివాండ్ర యెడల సార్థకమయినది. కార్మికులకు సంసారమునకంటె నరకములేదు. ఇప్పు డీ ప్రశ్న గావించిన కార్మికుఁడు భార్యను మావూరి పిల్లలను బోషించవలసి యుండెను. వాని కింతకంటె పూరమగు నరకము గలదా? ఇట్లు శ్రేష్ఠములొని యీగల వలె సంసార భారమున 5 బ్రుంగి పరితపించు లక్షలకొలదిజనములొనీతఁడొక్కఁడు అట్టులయ్యెను ఈ పట్టణమున నింక నిట్టి యవస్థయం దున్న వెక్కు పట్టణముల ననేకమంది కైస్తవులు భోగభాగ్యములతోఁ దులఁదూఁగుచు అపైశ్చర్యముల ననుభవించుచుఁ బ్రత్యాదిత్య వారమునను దప్పక గుడికిఁ బోవుచుఁ దమకుఁ గల సర్వస్వమును గ్రీస్తున కర్పిం

1 చిక్కుపడు 2 చిచ్చును కి లోపముతోఁ గూడినది 4 వర్తకుల 5 మునిగి

చితిమని పాటలఁ బాడుచు వానిని వెంబడించి వాని నిజవసు మోయుచున్నామనియుఁ దన్ములమునఁ దాము రక్షింపఁ బడితిమనియుఁ దలంచువారు వెక్కిరిండు గలరు. అట్టివారిలోఁ గొందఱు యోగ్యులగు వారండరని నేననను; కాని నేటి రాత్రి మనకుఁ బ్రసంగమును గావించిన గురువు నేను చెప్పెడి యేదేవాలయ సంఘమునకైనఁ బోయి మనకుఁ బ్రబోధించిన యీ దైవానుసరణ మహామంత్రమును వారికి బోధించిన యెడల వారాతనిని వెట్టివానిగనో మఱి చెడినవానిగనో తలంచి రని యాతఁడే తెలిసికొనఁ గలఁడు. ఓహో! ఈ లోకభారమున కది 1 ప్రతిక్రియ కానేరదు. అందువలన ఫల మేమియుఁ గలుగ నేరదు. మన రాజ్యాంగ తంత్రమున మార్పులను గలిగింపవలయును. అంతయుఁ దారుమారు గానింప వలసియున్నది. దేవాలయ సంఘములలోఁ గలుగు మార్పుల వలనఁ బ్రజాసౌకర్యములు లభించు నని నేను నమ్మఁజాలను. దేశికులు ప్రజల నామోదించువారు కారు. అక్షాధికారు లగు గొప్పవారి నే వారాదరింతురు 2 వజ్జిగ్వరులలో నున్న కులీ సంఘముల సభ్యులుగ నున్నవారలు బోధకులు వారికి బానిసనాండ్లుగ నుండిరి. ప్రజాసామాన్యమునుండి బయలు వెడలిన వారి కుపయోగించు ప్రతిష్ఠాపనలే యిప్పుడు కావలసియున్నవి. ”

సర్వోత్తముఁడు మూఁడు నిముసములకంటె నెక్కువ కాలము ప్రసంగింపఁ గూడ దను విధిని మరచెను. అతఁడు సహజముగ నుపన్యసించు నప్పు డొక గంటకుఁ దక్కువకాలము పట్టదు. అట్లాతఁడు ప్రసంగాంత నిమగ్న మానసుడై యావేళ వశంబునఁ గాలపరిమితిని సరకుగొనక గంభీరావావంబునఁ బ్రసంగించు చుండ సరసమగు రూర్పుండిన మఱియొక పురుషుఁ డాతనిని బలాత్కారముగ వెనుకకు లాగి తాను బ్రసంగించుటకై లేచి నిలువంబడిను. సర్వోత్తముఁ డాగ్రహావేతుడై కలతను బెంచఁ బ్రయత్నించెనుగాని వాటి సభాధిపతి యగు దీక్షితులు 3 కాలనియమమును జ్ఞాపకమును జేయ నంతటితో గొలుగుకొనుచు విరమించి కూర్చుండిను. పిదపఁ బ్రసంగింప నుపక్రమించిన వాడు పన్నులను దగ్గింపఁ బ్రయత్నించిన నీ సాంఘికావస్థలన్నియుఁ దొలఁగు నని వాక్రుచ్చె. పదంపడి మఱియొకండు లేచి దేవాలయ సంఘములను దారుమారుగ దూషించెను ఈ ప్రజాసంక్షోభమున కంతకును దేవాలయసంఘములు న్యాయసానములును సారణము లని ఘంటాపదంబుగ నొక్కి వక్కాణించెను.

పదంపడి యింకొకఁడు ముఖవర్చస్సు వలననే వీధులలోఁ గూలిచేసికొని జీవించు వాఁ డని నూచించు చున్న వాఁడు లేచి నిలువంబడి చైలకం వెనీలను గూర్చియుఁ బుర పారిశుధ్య సంఘములం గూర్చియు మిక్కిటముగ వలపోసెను. వాడు ముచ్చటిం చుట కేర్పడిన కాలము ముగిసినతోడనే మఱియొకఁడు లేచి తాను కంచరము చేయు వాడననియుఁ గార్మికు లందఱు నేకీభవించి కట్టుగట్టినఁ గాని ముక్తి గలుగ నేరదని దృఢంబుగఁ జెప్పెను. ఇందఱు ప్రజలు పనిపాటలులేక జీవనోపాధి కొఱవడి యుండుటకుఁ గల కారణములను బూస గ్రుచ్చినట్లు చెప్పచు యంత్ర నిర్మాణమే నైతానుని వధక మని చెప్పెను. తక్కుం గల వారందఱును వల్లెయిరి.

దీక్షితు లింతటితో సభ చాలింత మని చెప్పి నుగణవతి నొక కీర్తనఁ బాడుమని నియమించెను. దైవానుసరణ ప్రతిజ్ఞను గావించిన యేడాదిక్రిందటి యాదివారము

నుండియు ముగుణవతి దైవబలమున మిక్కిలి యభివృద్ధి జెంది వర్ధిల్లుచుండెను. ఆమెకుఁ గల సంగీత విద్యా 1 వైశద్యమంతయు భగవన్నామ సంకీర్తనంబున వినియోగించు చుండెను. ఆరాత్రి దాఁ బాడ నారంభింపక పూర్వము తన కీర్తనమనఁ బ్రజల మనంబులఁ గరగింపు మని భగవంతుని గూర్చి మిక్కిటముగఁ బ్రార్థించెను. ఆమె ప్రార్థన మప్పుడే యంగీకరింపఁ బడెను.

గీ. పాపభారంబుచే 2 దుఃఖభాజను లగు । మనుజులార ! యేనుక్రిస్తు ఘనజగిను.

రండు రండని మిమ్ము జేరంగఁబిలుచు! చుండె భయ మందఁగల! చేరుండుప్రభుని.

అని ముగుణవతి గానము నేయుచుండెను. ప్రప్రథమమునఁ జండాలహాటికలాని ప్రజలు సద్గుణేయుచుండ ముగుణవతి సంకీర్తనము నిశ్శబ్దమును గావించిన విషయమును స్మరించుకొనుచుఁ గణ్వండు కూర్చుండెను. మధుర మగు కంఠస్వరమును బ్రభుసేవ యందు వినియోగించిన నెంతటి యద్భుతముల నైనఁ జేయ వచ్చును. ముగుణవతీగల సంగీత విద్యావిశేషమును భవార్జనకై వినియోగింపఁ దలంచి నాటకశాలలో వినియోగించిన దేశమున నద్వితీయముగఁ బరిణమించి యుండును. రెండు రూపాయల టిక్కెట్టునైన గొననిది వినుటకు వలనవడ నంతటి యుత్కృష్టగానము నాకర్షించుటకుఁ గూలివాండు సిద్ధపడి యుండిరి. వీండ్ర కెన్నడయిన నిట్టి గాన మలవడునా? అపకోక్షానుభూతి యిట్టిదే గానోపు నటు లా మృదు మధుర గీతము సభయం దెల్లెడల జెల్లి విరిసెను సర్వోత్తముఁ దానంద బాష్పముల జెల్లిలుచ్చెను. వాని ముఖమునం దీర్వాభావము నశించి సద్భావ ముండురెంచెను. కూలి దొరుకక విసికి వేసరి క్రీ స్తిటి తరుణమున నేమి చేయు నని కణ్వనితో వాదించిన బీదవాండ్రుగాని నాకర్షనానుభవంబునఁ 4 దాత్కాలికముగఁ దన దురవస్థను మరచి నిర్విణ్ణుడై తదేకాయత్త చిత్తంబున బల్లనానుకొని ప్రతిమవలెఁ జలింపకుండెను. తద్దాన రసామృతము నాస్వాదించుచున్న కాలమునం దాతని కదియే యాహారము. దాదాపుత్రా ద్యభిల బంధు సంయోగము, నున్నతోద్యోగముగఁ బరిణమించెను. మతాధిపులను గూర్చియు, వారి చర్యలను గూర్చియు నతి తీవ్రముగఁ బ్రసంగించిన పురుషుండు సీతారంభమునఁ గొంత దనుక సంచలింపక కూర్చుండెను గాని క్రమక్రమంబుగ నందఱి మనంబుల నాకర్షించిన గానామృతము వాని ముఖవికాసంబునఁ గూడ వివాదము సంకురింపఁ జేసెను.

లోక మంతయుఁ 5 పాపభూయిన్య మైనదే యైనను నిట్టి గాత్రపాటుకము గల 7 గాయనీజన పాహాయ్యంబున నచిరకాలంబున సన్మార్గాచరణంబునకుఁ ద్రిప్ప నగు నని కణ్వండు భావించుకొనుచుండెను. వీణా మృదంగాది వాద్యపరికరంబుల నసమాన సాధక మలవడిన వారును భగవద్దత్తంబగు శారీరసాధకముచే నమృత ధారా ప్రవాహంబులఁ బెల్లెగ వర్షింపఁ గలవారును, పెక్కండు తమ శక్తిని భవార్జనకై వినియోగించుకొనుచు బీదవాండ్ర 7 శ్రవణపుటంబులఁ దమ గానరసంబును జొన్నకుందు రిది యేమి పాపము! జనానరంజనమునకై స్వార్థత్యాగమును గావించు వారు కొలఁదిమంది యెస లభింపఁగూడదా! యని తలంచుకొనుచు నా గానామృతమును గ్రోలుచుండెను.

1 తెలివి 2 విచారమునకుఁ బాత్రులు 3 విని యనుభవించుట 4 అప్పుటికి 5 పాపముతో నిండిన 6 పాడుపాద 7 చెవులలో

నాటి సభాకార్య విధానమును దిలకించినది మొదలు కణ్వుని మనంబునం వాం
దోశన మెక్కు దయ్యెను. క్రైస్తవు లెల్లరు బ్రభావజ్ఞ ననుసరించిన నాగరికులెల్లరు
రక్షింపఁ బడుట కభ్యంతర ముండ దని నిశ్చయించుకొనెను. కాని పామరజనము గతి
యేమి? ప్రభువు పామరులను రక్షించుటకే గదా భూమియం దవతరించెను. క్రైస్తవ
సంఘమునకును జనసంఘమునకును గల యంతరము దూర మగుచున్న జే! బోధకులు
వాని నాకర్షింపక యున్నతస్థానము నభిలషించుచున్నారు. 1 పారమార్థికము నుద్బో
ధింప వలసిన వారే ప్రాపంచిక సౌఖ్యములచే నాకర్షింపఁ బడుచుండుటచే జనసామా
న్యమునకు వారియెడల గౌరవభావము రానురాను బూర్తిగ నశించినది. వారును
దమ్ము గౌరవింపఁగల ధనికులకే తమ నీతి బోధనలను గావించుచు నైహిక ప్రతిఫలము
నొసంగ ననుచు లగు పేదల సమీపించుట లేదు. ఇది కడుంగడు శోచనీయ విషయ
ముగఁ బరిణమించినది.

ఇప్పు డీ 2 పరివదంతరమునఁ గూడిన జనసంఘమునఁ బెక్కింద్రకు నాచా
ర్యప్రబోధమునకంటె బానశాలలే యానంద జనకములుగ నుండెను. ప్రసంగ శ్రవణా
మోదమున నిశ్శబ్దముగ నుండఁజాలదు. నుగుణరతి సంగీత ప్రభావంబున నిశ్శబ్దముగ
నుండఁ గలిగిరి. ఈ దురవస్థ యిట్లు కొనసాగవలసినదేనా? క్రైస్తవు లందఱును బ్రభు
నేనా పరాయణులే యగు నెడల నిందఱు బీదవాండ్లు కూలిపని లభింపక రాజమార్గ
ముల వ్యర్థముగఁ గి బర్యటనము గావించెదరా? వేలకొలది ప్రజల మతబోధకుల
నిండించెదరా? పెక్కిండు పానశాలలే శరణ్యములుగ భావించెదరా! నేటిరాత్రి
మన కిచ్చటఁ బ్రదర్శింపఁ బడిన యీ మానవలోక దురవస్థకుఁ క్రైస్తవు లెంతవఱ
కు తరవాదులు కాఁగలరు? పెద్దపెద్ద పట్టణ రాజంబుల నెలకొల్పఁ బడి యుండు
మతప్రబోధనాలయాధికారు లెల్లరును ప్రభుహర్షము ననుసరింపక తిరస్కరించి
స్వేచ్ఛగ సంచరించు చుండిరా?

నుగుణవతి పాట ముగించెను. సభ నిలుపుచేయఁ బడెను. ప్రచారకు లగు
మిత్రులు పరస్పర సంభాషణములఁ జేయఁ గడంగిరి. కణ్వుండు మాత్రము తన
మనంబున నీ విషయములను గూర్చియే 4 మననము చేయుచు మానము వహించి
యుండెను. ప్రచారకులు ప్రత్యేకముగ సమావేశమయిన కాలమున నీ విషయమునే
యాతఁడు ముచ్చటించెను. దీక్షితులు, సోమయాజి మున్నగు మిత్రులతోఁ నేకాంత
మునఁ గూడ నీ విషయముననే సంభాషించెను. దినాంతమున శయనింపఁబోవు తఱిఁ
గావించు ప్రార్థనలోఁ గూడ నీ విషయమును గూర్చియే తన మనోభావములను బ్రభు
సన్నిధానమున నివేదించెను. ఉదయమున నిద్ర మేల్కొంచినతోడనే యిందును
గూర్చియే ప్రార్థించెను. పిదప దినమంతయు నిదియే తలంపు. ప్రజలతోఁ గలిసి
మెలసి సంచరించు నపుడెల్ల నిదియే స్మరణ. ధర్మపురి ప్రాంతమునందే కాక జేశ
మునఁ గల క్రైస్తవ సంఘము ప్రభు నాజ్ఞ నుల్లంఘించు చుండెనా! తత్పరిధర్మిత
మార్గము ననుసరించుట లేదా?

ఇదియే సమాధానమును జెప్పవలసిన ప్రశ్నయై యున్నది. ధర్మపురికిఁ దిరిగి
పోయి యాదివారమునఁ దానే యచ్చట నుపన్యసింప నిశ్చయించుకొనెను. కాని

శుక్రవారమునాడే వాని కింకాక యాహ్వానము వచ్చెను. ఆదివారమునఁ గలకత్తా నగరంబున కేతెంచి యచ్చటి పౌరుల కుపన్యసింపఁ గోరిరి. ఈ యాహ్వానము నంగీకరింతునా లేదా యని ప్రపథమమునఁ గొంచెము సంకోచపడెను గాని పరిశుద్ధాత్మవలననే యీ పిలుపు తగిలె నని నిశ్చయించుకొని దాని నంగీకరించెను. తనహృదయము నాందోళన పరచు చున్నట్టియు నేటి సభలలో బహిరంగముగఁ బ్రజలచే నానోపింపఁ బడినట్టియు, నీ విషయము నచ్చట నిర్ధరింపఁ బ్రయత్నించెదను. దేశమునఁగల్గి క్రైస్తవు లెంతటి స్వార్థత్యాగులూ విమర్శించెదను. అనఁకొనియెను.

శనివారము రాత్రి యంతయుఁ బ్రార్థనతో గడపెను. ధర్మపురియం దుండు కాలమున నెన్నిడును వాని యంతరాత్మ కింత సంఘర్షణము కలుగలేదు. వాని మనోభావములును స్వానుభవమును దారుమారు కాఁ జొచ్చెను.

ఆదివారమునఁ గలకత్తాలోని వికాల దైవాగారము జనసంక్లిష్టమై యుండెను. కణ్వుడు రాత్రియంతయు భగవత్సాహాయ్యమునకై వేచియుండి సకాలమునఁ 1 బరిమదున్నతాసము నధిష్టించిన తోడనే ప్రేతుడు లందఱు నీతని యుపన్యాసమును విను కుతూహలముతో నిరీక్షించు చుండిరి. ధర్మపురియం దంతురించిన నూతనోద్యమమును గూర్చి వా రింతకు మున్నే వినియుండిరి. దీక్షితులు మున్న గు వారు పదంపది కేరణాలయమును స్థాపించుటచే నీ యుద్యమము మఱింత విఘ్నముగ వెల్లడియయ్యెను. పరిశుద్ధాత్ముని సాహాయ్యమే తన కక్షకి మూలకారణ మని గుర్తెత్తించిన వాఁడై నిశ్చల హృదయముతో నుపన్యసించెను.

కణ్వుఁ డెప్పుడును వాగాడంబరముగల వక్త కాఁడు. అసమాన వాక్పివాహంబున శ్రోతల ముంచివేయు ప్రసంగశక్తి యీతనికి లేదు. కాని ప్రభు మార్గానుసరణ ప్రవృత్తి నవలంబించినది మొదలీతని ప్రసంగముల కత్యంత మధురమ మంతురించెను. శ్రోత్రుజనాకర్షణ దక్షమయ్యెను. నేటి ప్రసంగ వశంబున నచ్చటి వారందఱీతఁడు దైవసత్యమును సత్యముగ నత్యంతము గ్రోలిన వాఁ డని గ్రహించిరి.

దైవానుకరణ ప్రతిజ్ఞా పాలనము నామోదించినది మొదలు ధర్మపుర విశేషములఁ గొంతవడి ముచ్చటించెను. పిమ్మటఁ దన మనంబును కాధించు చున్న సందియమునే ప్రవచించెను. పరలోక రాజ్యమును వదయుటకు నే నేవిచేయవలసి యుండునని ప్రభుని బ్రశ్నించిన యువకుని కథ నుద్ఘాటించెను. నీకుఁ గల సర్వస్వమును విక్రయించి బీదల కిచ్చినఁ బరలోకమున నీకు భవము సమకూరదు. పిదప వచ్చినన్న వెంబడించు మని ప్రభువు వానికిఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చెను. కాని యాతఁడు తన 2 స్వావ్యయము నంతదనుకఁ గోల్పోవుటకు హర్షింపఁ డయ్యెను. ప్రభువు నాశ్రయించుట యన నంత నప్తకష్టదాయక మగుచో నాయువకునకు సమ్మతిలేదు. ప్రభువు నాశ్రయించు తలంపు కలదుగాని యంత నప్తమును భరింపఁ సాహసించఁ డయ్యెను. నేడు మన మధ్యఁ బ్రబలియున్న క్రైస్తవ సంఘము—ప్రభునామమున నెలకొనియున్న యీ సంఘము—కష్టనిష్ఠురముల గొర్చి ప్రభువును వెంబడించుట కీ యువకుని వలెనే నెవడియుచున్నదా? యని సభ్యుల వాతఁడు పుచ్చినయీ సమయమున నాతని వదనారవిందము బాజ్యల్యమాన ప్రభుతో చాలార్కునిభాతి ప్రకాశమానమై

యుండెను. గతవారమున శరణాలయమున జరిగిన మహాసభాంతరమున నొక కార్మికునిచే నీ విషయము ప్రకటింపఁ బడినది. ప్రజాసామాన్యమును నుద్ధరించుటకుఁ గ్రైస్తవసంఘమునకు శక్తి లేదని యాతఁ డాక్షేపించెను. ఆతఁ డట్లు పట్కురింతుఁ గారణ మేమి ? సంఘమునందుఁ బెక్కుండు తమ స్వార్థమునే ప్రధానముగఁ బరిగణించి పాపపుంజమున మునిగి దరిఁ గాంచనేరక చలించుచున్న బీదవాండ్ర నుద్ధరింపఁ బ్రయత్నించు కుండుటయే దీనికిఁ గారణమై యుండ నొప్పును. ఇది యింతవఱకు సత్యము కి మన దేశమునఁ గల క్రైస్తవు లందఱును దమ దమ యాధార్థ్యావస్థను బరిశీలించుకొనఁ బ్రయత్నించెదరా ! ధనాధ్యుల విషయ మేమి ? వారి ధనమును గ్రీన్లు వినియోగించు రీతిని వెచ్చింప నిచ్చుగించెదరా ? శక్తి సామర్థ్యములు గల మేధావంతుల విషయమేమి ? క్రీస్తు తన బుద్ధివైశద్యమున శక్తియుక్తులను బ్రజాసేవకై వినియోగించిన రీతిని వీరుఁ గూడ వినియోగించెదరా ?

ఈ కాలమునఁ బ్రభావదర్శమును 1. పునరవలోదనమును గావింప వలయునా లేదా ? మాకంటె నీ మహానగరమున నివసించు మీరే దీనికి సమాధానము చెప్పవలసి యుండును. క్రైస్తవసేవా రహితమగుటచే నిచ్చటి దీనజను 2 లా నాలగోపాలము సమసిపోవుచుండ సరకుసేయక మీరు మీ స్వకార్యముల మెలంగఁ దగునా ? వేల కొలఁది ప్రజలు యుద్ధమునందు కంటెను మిక్కుటముగ నీ పాపకాలల మూలమున నడుగంటుట లేదా ? దృఢకాయు లగు వెక్కుండు మానవులు కార్మికాగారములఁ బనులు దొరుకక, కూలిపనికై పరితపించుచుఁ బురవీధుల వృధాగాఁ దిరుగుచుండ నవలోకించు మీ మనఃబుల దయారస మంతురించుట లేదా ! కుడువ నాహారము లేక, వారు, కాని కార్యము లనేకములఁ జేయుచు నాత్మహత్యఁ గావించుకొను చుండ మీరు చూచియుఁ జూడని వారిదలె నూరకుండఁ దగునా ? వీరి నుద్ధరించుట మీ కర్జుమే కాదా ? మీలోఁ బ్రతివాఁడును మీ యంతరాత్మును బరిశోధించుకొనుఁడు. మన దేశమునఁ గల ప్రతి క్రైస్తవుఁడును బ్రభుమార్గము వనుసరింప నిశ్చయించుకొని నచో జనసంఘమును గార్మికప్రపంచమును మన రాజ్యాంగవిధానమును దారుమారై జనపీడ యనునదియే లేకపోవును.

క్రైస్తవ సంఘములొని ప్రతివాఁడును బ్రభువుననుసరింపఁ గృషిసర్వీసఁ గలుగు పర్యవసానము కి నిదమిద్ద మని మనము నిర్ధారణ చేయుట కవకాశము లేదు. కాని కార్మిక వర్గముయొక్క జీవనాధార ప్రవృత్తులు చక్కఁబడఁ గలవని మాత్రము నిశ్చయముగఁ జెప్పనొప్పును. ఏయనవుఁ డయిన క్రైస్తవుఁ డనుటకు నిదర్శన మేమి ? క్రీస్తు భూమిపై జీవించియుండు కాలమున నాతని శిష్యులని యనిపించుకొనుటకు వలయు నిదర్శనములే యిప్పుడును బరిగణింపఁ దగినవి కావా ? కాలముయొక్క మార్పును బట్టి యా నిదర్శనములఁ గూడ మార్చవలసిన యవసరము కలదా ? క్రీస్తీ కాలమున నరజీవాధారియై మన మధ్యను నివసించుచున్న యెడల మిమ్ముఁ బిలిచి యానాడు ఆ యువకునకుఁ జేసిన ప్రసాదమే మీకును గావించుదా ? మీ ధనమును బీదల కర్పించి తన్ను వెంబడింపుఁ డని కోరదా ? తన దాసులలో నెవ్వఁడయినఁ దన ధనమును రక్షకునికంటె మిక్కుటముగాఁ బ్రేమించు చుండెనని యెఱింగిన దానిం ద్యజింపు

మని వాని కుద్యోగించు ననియే నా నమ్మకము. క్రీస్తు తన జీవితకాలమునఁ గోరినంత తీవ్రముగాఁ దన్ను వెంబడింపుఁ డనియు, స్వార్థత్యాగముం గావింపుఁ డనియుఁ దమకై శ్రమల నోర్పుఁ డనియు నెవ్వఁ డైనఁ దనకుఁ గల 1 సర్వస్వమును ద్యజింపని యెడలఁ దన కిహ్యండు కాఁజాలఁ డనియు నిప్పుడుఁ గూడఁ జెప్పుచున్నాఁడు.

ఈ యాదర్శమును మనస్సున నుంచుకొని యీ పట్టణంబునఁ గల (ప్రతిక్ర) స్త్రవుఁ డును బ్రభువును వెంబడింపఁ దలంచినఁ గలుగు ఫలమేమి? తత్ఫలంతర్భాగముల నూహింప వీలుగలుగదుగాని మీలోఁ బెక్కిం ద్రిష్ట్య డాచరించుచున్న విధానములలో ననేకములు మార్పులు కలుగక తీరదు. క్రీస్తుచేత ధన ముండిన దాని నెట్లు వినియోగించును? ఏ యాదర్శములపై దానిని వెచ్చించును? దానిచే వైభవోపేతమున జీవించుచు నాభరణా ద్యలంకార సముపార్జనకై వెచ్చించునా? తిండిలేకలేక మలమలలాడు బీదవాండ్ర జీవసౌపాధికై వినియోగించునా? ధనార్జనమునఁ బ్రభుపెట్టి మార్గమునవలించును? తనకుఁ గల గృహంబులఁ 2 గులటా సమావేశమునకు మద్యపాన కాలా వినిర్మాణమునకు నద్దెల కిచ్చునా? లోనికి నూర్యరస్మియు, గాలియుఁ జొరక దుర్గంధ పూరితమై యుండు నిరుతుకొట్టను గట్టించి బీదల కద్దెల కిచ్చునా? పాటుపడి జీవనోపాధికై ప్రయత్నించును నెచ్చటను గూలిపని దొరుకక యాకలిచే మలమల మాడుచు వీధులవెంట నల్లాడు వారిం జూచి క్రీస్తేమిచేయును? 3 పరాజుఘ్నుడై వెడలిపోవునా? వారిం గూర్చి మనంబున నావంతైనఁ జీంత నొందక తన కార్యముల నిర్వర్తించుకొన నెంచునా? వారి దురవస్థం దొలగింప నా పని కాదని తలంచునా?

ఇట్టి మహాపట్టణములలో ధనార్జనమే ప్రధాన కార్యముగ భావించి 4 వణిక్కి ఖామణులు దేశక దృష్టితోఁ బ్రవర్తించుచుండుటచే గూలివాండ్రలో పెక్కిండు బాలికలు జీవనోపాధి నార్జించుకొను మార్గముం గానక యనేక దుష్ప్రవర్తనలకు లోనగుచుండు బాల్యమునందే యనేకురగు 5 యువకులు ఈ డ్వామజేవతచే దమ దేహ మనోదార్ధ్యముల బాల్యావస్థయందే గోల్పోయి కాలుని పురి సమీపించుచుండఁ గ్రీస్తు మీవలెనే చూచియుఁ జూడ నట్లూరకుండునా? ఇట్టి ప్రజాసంక్షోభమును గన్నులారఁ గాంచుచుఁ క్రైస్తవు లని పించుకొను మీ రందఱు నుభయుగ వ్రడసోపే తాన్నిములఁ గుడిచి యానందమున నోలలాడు చుంటిరి గదా! మీ ప్రభు విట్లే చేయునా? ఆతని దాసుల మని చెప్పుకొనుటకు మీరు సిగ్గుపడవలదా? క్రైస్తవుఁ డయిన వాడు తన సోదరు లగు బీదవాండ్ర శ్రమలలో నెంతవఱకుఁ బాల్గొన ననునదియే ప్రశంసార్హమైన విషయముగాని, అష్టైశ్వర్యములఁ దులదూగుచు నందే

స్వల్పభాగమునో యనాధరణాలయంబుల కొసంగుట కాదు. అట్లు మీరు స్వార్థత్యాగములై పరుల నుద్ధరింప సమకట్టి నప్పుడే మీరు ముక్తిసందితి మని భావింపవలయును. పేరునకు క్రైస్తవుల మని పిలిపించుకొనఁ దలంచువారు పెక్కిండు గలరు. నిజమైన క్రైస్తవులే మన కిపుడు కావలయును. క్రీస్తు యొక్క నిజ మయిన మతమును

1 సకలధనము 2 అంతుటాండు 3 పెడమోముపెట్టి 4 గొప్పవర్తకులు 5 పశుచులు.

నెలకొల్ప వలయును. మనము, అజ్ఞానవశమున స్వార్థపరతనసోమరితనముచే గ్రహ క్రమముగఁ బఠితుల మైతిమి. మనల నా ప్రభు వామోదించెడు. మనలోఁ బెక్కిం ద్రంశ్య దినమున నాతనిఁ బ్రభువా ప్రభువా యని పిలువ నేను మిమ్మొన్నఁడు నెఱుంగను పొమ్మని తిరస్కరించును. కావున నో సోదరులారా ! ఇప్పు డయిన మేలు కొనుఁడు. మీ పిలువను మూపువై నెత్తుకొని బయలుపడఁజుఁడు.

సంఘారాధన కాలములోఁ బాల్గొనుట, మనకుఁగల్గముగఁ దోచనంతటవఱకు బీదలకు విచ్చమిచ్చుట, స్తోత్రపాఠములఁ జెప్ప మిత్రులతోఁ గూడి యొక్కర్యములఁ దులదూగు చుండుట, గౌరవజీవనమును గలిగి యుండుట బీదల కవ్వదశలఁ జూచి సహించుట దుష్కరము కావున నట్టి వారి నుండి తొలగి సంచరించుట—యివియే మన క్రైస్తవ మతాదర్శము లగు నెడ నిశ్చయముగ మనము ప్రభువునకుఁ జాలదూరముగ నున్నారము. దిక్కులేక దీనులై విలపించు వారి దరిఁ జేరి సకలౌపచారములఁ గావించుచు, వారికై తన 1 స్వేదకణంబులు రుద్దిరబిందువులుగ మారు నంతటి తీవ్రావేశముతోఁ దండ్రియైన భగవంతుని గూర్చి ప్రార్థించిన ప్రభువు ననుసరించు విధాన మిదియేనా ?

ఇప్పటికైన మీ స్వార్థపరతన దృఢించి నూతనోజ్జీవనము నవలంబింతురా ? క్రైస్తవుడైన నెట్లుండవలయునో విమర్శించెదరా ? ఎట్లుండవలె ? ఆతఁడు నడచిన త్రోవలను బట్టి చరింపవలె, ఆతఁ డాచరించు రీతి నాచరింపవలె.

ఇట్లు చెప్పి చెప్పి కణ్వుడు తన ప్రసంగమును ముగించెను. తోడనే యా తఁడు ప్రజల వంకఁదేరిపారఁ జూచెను. ఆతని యా విపరీత వీక్షణము నెవ్వరును మరువఁ జాలరు. ఆ సమయమునందచ్చట చేరియున్న వారందఱును క్రైస్తవాద ర్యముల మరచి ముఖజీవనమును గావించు చున్న వారే. నామమాత్రమునఁ క్రైస్తవులు అందఱును నిశ్చబ్దులుగ నుండిరి. ఆ నిశ్చబ్దకాలమునం దందఱి మనంబులఁ బరిశుద్ధాత్మ ప్రసరించు చుండెను. చిరకాలమునుండి యీ యనుభవమునే వా రెఱుంగరు. క్రైస్తవ మార్గానుసరణము నవలంబించఁ దలంచిన వారి నాతఁడు పిలుచునని నిరీక్షించు చుండిరి. నెడు కణ్వుడు ప్రసంగాంతమున ఫలమును నిరీక్షింప సమకట్టెను.

అంతమున నాతఁ డత్యంత నిర్మలముగఁ బ్రార్థించి సభను జాలించెను. ప్రజలు నిద్రమోసృఖులై లేచిరి. అప్పు డొక యద్భుత మయిన ప్రదర్శనము లభించెను.

సభ్యులలోని పెక్కింఁడు స్త్రీపురుషు లున్న తాసనమును సమీపించి చుట్టును ముట్టడించి కణ్వుం జూడఁదొడంగిరి. ఆ ట్లాతని జూచి దైవానుసరణ వ్రతమును మేము పూన నిశ్చయించుకొంటి మని ప్రతివారును 2 శపథము సేయ నారంభించిరి. పిలువని పేరంటముగ వచ్చి వారు తమంతట తామే యిట్లు ప్రతిజ్ఞ నూన నారంభించిరి ఇది కణ్వునకు విపరీతముగఁ దోచెను. పరిశుద్ధాత్ముని సాహాయ్యము యొక్క పరిమితిని లెక్కింపఁ జాలకుండెను. ఆతని, నిరీక్షణకు మించిన ప్రతిఫల మిది.

అంత నాతఁడు ధర్మపురిలోఁ గావించినట్లు ప్రతిజ్ఞ పాలకుల నందఱిం గూర్చుండ నియమించి తిరిగి దైవప్రార్థన గావించెను. నాటి సాయంసమయమునఁ క్రైస్తవ యువ జన సంఘము కణ్వుని సమీపించి ప్రాతఃకాలమునం దాలను సంఘము గావించిన నటులే మనఃపూర్తిగఁ క్రైస్తవానుసరణ వ్రతము నవలంబించిరి. ఆ సమావేశము

ముగియు నప్పటి కందఱును బరిశుద్ధాత్మయం దీదులాడు చుండిరి. దాని పర్యవసాన ఫల మింతింత యని నుశువ నలవి గాదు. ఆ గ్రామసంఘ చారిత్రమునందు నవీన యుగాంతర మైన దని చెప్ప నొప్పును. కణ్ణుని జన్మయందుఁ గూడ నట్లే యని తోచెను. సభ చాలించు నప్పటికి రాత్రి చాలప్రాద్దు బోయెను. పిదప నాతఁ డొంటు రిగఁ దన శయనాగారమున నుండి నాటిచర్యను మననము చేసెను.

పిదపఁ బ్రార్థింప మోకారించెను. అట్లాతఁ డేకాగ్ర చిత్తుడై ప్రార్థించు చుండఁ బ్రభు వాతనికి దర్శన మొసంగెను. ఈ నవీనదర్శ ప్రభావము లోకము నెంత మార్పుఁ జేరించునో వానికి ద్రుగ్ధోచరమయ్యెను. ఆ విశ్వరూప దర్శనముచే నాతడు పరవశుడయ్యెను. ఇది స్వప్న దర్శనము కాదు. జాగ్రదవస్థయందుఁ బ్రత్యక్షమయ్యెను.

తాను వెంటనే ధర్మపురి కేగి నట్లును పూర్వము కంటెను 1 వినముడై సంచరించు చుండినట్లును దలంచెను. తాను నిర్మల మగున క్రైస్తవదర్శము నుద్ఘా ధించు చుండుటచే ధర్మపురి మతాధిపతిగ నుండుట దుర్ఘట మని తలంచెను. తత్ఫల నన్యుతుడైనఁ జేయఁ దగిన దేమి యని విమర్శించెను. భగవ దనుగ్రహమే సమస్తము నకును సరిపడి యుండు నని నిశ్చయించుకొనెను.

సుగుణవతి సుమతులు మాలపల్లెనధ్ధరించు పూర్వసరికల్పముతోఁ బనిచేయు చున్నట్లు కాంచెను. సుగుణవతి భానుమంతుని వివాహ మాడిన ట్లాతనికిఁ బాడక టైనను. వా రిరువురు నిశ్చల వృద్ధులై ప్రభుసేవా పరాయణులైనట్లు కాంచెను. సుగుణవతి తన గానామృత ధారాప్రవాహముచే నార్దుల మనఁబుల నానంద వార్ధి నొలలాడించు చుండెను. సుమంతుడు విద్యాధరుఁడు, పురూరపుండు నరసకవి మున్నగు వారు తమ తమ మార్గములఁ బ్రభుసేవఁ జేయుటం గాంచెను. తిమ్మయ్యయఁ జకోరాక్షియఁ వివాహ మాడి ప్రభుసేవఁ గావించు చున్నట్లు పాడక టైనను. ఈ నవీ నోద్యమము దేశమునం దిల్లెదలను వ్యాపించి నట్లును ప్రజా సమాహ మంతయుఁ దమ దురవస్థల నుండి తొలఁగి యానందించు చున్నట్లును దేవుని రాజ్యము భూమి యందు స్థాపితమైనట్లును పాడగాంచెను. “దైవానుకరణము” అను వాక్యములు ప్రతిదేవాలయ ద్వారముల యందును జెక్కఁబడి యున్నట్లు గాంచెను. పిదప దేవుని పుత్రుఁ డగు యేసుక్రీస్తు ఈ విషయములొక బాటుపడిన వారి నందఱిని పిలుచు చున్నట్లు చూచెను. దేవదూత లొకసమునుండి గానము చేయుచుండిరి. జయజయధ్వా నములు శ్రవణశ్రుతింబులఁ బ్రతిధ్వనిసేయుచుండెను. ప్రభునియాకారము ప్రస్ఫుటముగఁ గాన్పించుచుండెను. అనేక సాహసములకు బయి మెట్టువై నిలువం బడియుండెను.

ఇట్లు కొంతకాలము విశ్వరూప దర్శనాంత ర్విమగ్నుడై యుండి లేచి నిట్టూర్పు విడిచెను. లోకములొని పాపకృత్యములు వానికి యధాస్థితములై కాన్పించు చుండెను. అంత నాతడు భక్తోచితం బగు నిరీక్షణమును మనంబున నెలకొల్పి ప్రభు భక్తి పరాయణుడై శయించెను. స్వప్నావస్థయందుఁ దనకోర్కె లన్నియు నెరవేరి నటును, దేవునిరాజ్యము భూమివై స్థాపింపఁ బడినట్లును భక్తలోకమంతయుఁ 2 గళం కరహితమై విరాజిల్లు చున్నట్లును, మానవలోక మెల్లఁ బ్రభుపాదముల నాశ్రయించి తరించినట్లును చెప్పెను.

దైవానుకరణము సమాప్తము.